

ex libris francisci
josephi Vinton
mlyeffensis

1422

Ad simpliciter yuum p. 70: Nicotini Linné
M.O. 1826. ~~1826~~

Leg. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70.

1722

Ex Libris R. D. Josephi H.

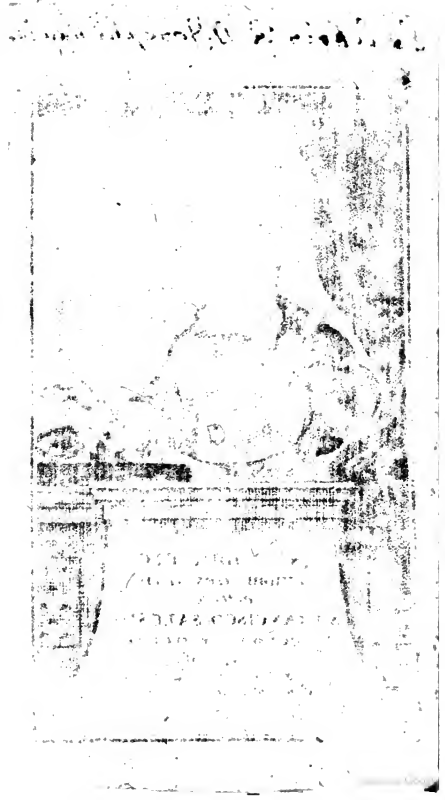
INTRODUCTIO
ad vitam devotam
auctore

S. FRANCISCO SALESIO
Episcopo ac Principe
Genevensi

ex Gallico in Latin
Editio ultima. 1699.

Levan and Struyckwint, Bruxellis apud t' Sersterens

J. Koenigse 1699

INTRODUCTIO
A D

VITAM DEVOTAM,

Pro singulis hominum statibus

LIBELLUS AUREUS

A
S. FRANCISCO SALESIO,
Episcopo ac Principe Genevensi, &c.
primum Gallicè,

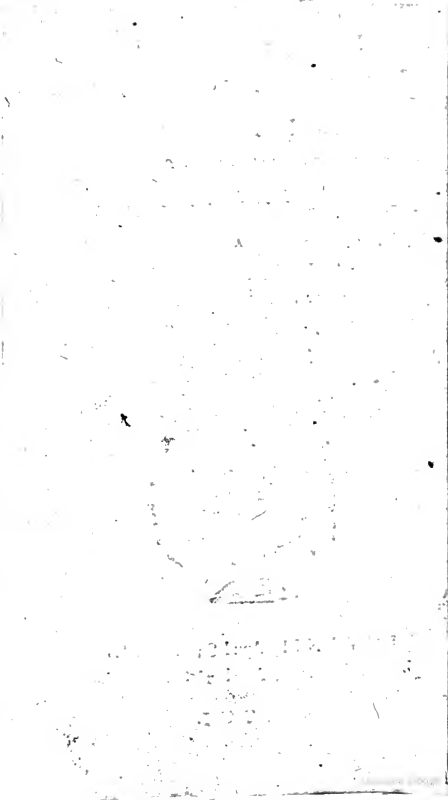
Nunc verò latine conscriptus.

EDITIO ULTIMA.

LOVANII, Apud STRYCKWANT.
BRUXELLIS, Apud T' SERSTEVENS.

M. D. C C I.

alio in æternum reprober ac confundar , sed ut una cum ipsis , in sæculum sæculi , velut triumphale canticum , cantem verbum illud , quod ex toto corde meo , in fidelitatis meæ tesseram ac signum , inter vitæ hujus mortalis pericula , pronuntio , VIVAT JESUS , VIVAT JESUS. Utiq[ue] Domine JESU , vivas & regnes in cordibus nostris , in sæcula sæculorum. Amen.

*fratres laurent
nivellenis
jy 22*

AUCTOR

A U C T O R
L E C T O R I.

A Nno M. DC. VIII. liber hic in lucem
edendus, è manibus meis primum pro-
diit. Secunda ejus editioni plurima de no-
vo capita accessere, sed horum tria in pri-
ma editione è negligentia quadam à Ty-
pographo ommissa fuerant. Exinde sapius,
variis in locis, me inscio, est excusus; unde
per multiplicem illam impressionem, uti
fieri solet errores & menda in eum plurima
irrepsere. Sed jam rursus, à calamo meo
correctus, suo est nitori restitutus & usque-
quaque completus, & suis capitibus abso-
lutus. Ipsas verò locorum S. Scripturae, &
aliorum scriptorum citationes studio omisi,
quod doctiores iis opus non habeant, non
docti vero de iis magnopere non laborent.
Cum verba S. Scripturae adfero non idèo
adfero, ut illa explicem, sed ut me ipse per
eamdem, utpote amabiliora & venerabilio-
ra, declarem. Si me orantem Deus exau-
diat, permultum tu hinc fructus colliges, &
benedictionum plurimum percipies.

PROLOQUIUM

HANC OBSEURO,

Benigne Lector, præfationem legas, ut tum tibi, tum mihi aliquatenus satis fiat.

FLorilega & sertifica Glycera adeo scitè
florum, è quibus sertæ suæ conficiebat,
situm & mixtionem distinguere ac variare
norat, ut iisdem è floribus diversissima ser-
torum genera concinaret, adeo ut cùm
Pausias pictor suo hanc texturæ varietatem
& genera sertorum ad contentionem ex-
primere gestiret penicillo, eatenus omni
arte sua pertingere nequiverit: neque enim
in tot picturas suas genera & modos distin-
guere poterat, quot Glycera sertorum ge-
nera iisdem è floribus contexebat. Ad eun-
dem modum Spiritus sanctus tanta cum
varietate devotionis documenta ac præcep-
ta, quæ famulorum sudum & linguis &
calamis depromit, semper disponit ac di-
gerit, ut cùm semper una & eadem sit do-
ctrina, qui tamen circa eam sint discursus,
multum discrepent, idque pro diversitate
dispositionis ac modorum, juxta quos
compositi sunt. Certè non possum, non
volo, non debeo in hac *Introductione* quid-
quam

Proloquium.

quam adferre, nisi quod à majoribus, & iis qui ante nos fuère, eadem in materia est pertractatum. Idem sunt flores, amice Lector, quos tibi offero, sed sertum ac fasciculus, quem ex iis concinnavi, ab illorum fasciculo discrepabit, ob diversum quo compositus & distinctus est, modum.

Quotquot de devotione scripserunt, omnes penè sunt circa instructionem eorum qui à mundi commercio prorsus erant sequestrati, versati; aut saltem eam devotionis formam tradiderant, quæ ad totalem hanc solitudinem viam sterneret. Meum verò propositum & scopus est, instruere & edocere eos, qui mediis in urbibus, familiis, & in aula conversantur, quique ob vitæ suæ statum & conditionem, commune quoddam vitæ genus quoad exteriora vivere tenentur: qui sæpè sub falso cujusdam impossibilitatis prætextu, ne quidem de vita devota ineunda & capeffenda cogitare volunt: atque ut nullum animal herbæ, cui palma Christi nomen est, semina aut baccas gustare audet, ita nullum hominem, quamdiu in mediis rerum & negotiorum temporalium turbis agit, ad pietatis Chri-

Proloquium.

ſtianæ palmam aspirare debere exiſtimant. Ego vero ipsis declaro, ſicuti margaritifera conchæ ita in mari vivunt, ut tamen nullam aquæ marinæ guttam admittant : & ſicuti in inſulis Calidoniis fontes ſunt dulcium aquarum etiam in medio mari ; & ſicuti pyramidæ ita inter ignes & flammas volitant, ut tamen alas non adurant ; pari modo vigorofum & conſtantiſſimum hoc in mundo taliter vivere poſſe, ut nullum ex eo humorem mundanum admittat, dulcis cujuſdam pietatis fontes inter amaras ſæculi huius undas reperiatur, & ita inter terreſtrium appetituum flammas volet, ut ſanctorum deſideriorum, quibus ad vitam devotam aſpirat, alas non adurat. Perdifficile hoc eſt, fateor : ideo vellem, ut plurimi omni huc cura incumberent, & quidem maiore contentione & ardore, quàm hætenus fecere. Unde iis qui generoſè & viriliter hoc aggredientur, ego utcumque debilis & parum ad hoc idoneus, hac ſcriptione mea aliquod adferre ſubſidium conor. Verum enimverò non eo animo aut intentione hanc *Introductionem* ſcripſi, ut in lucem ederetur, aut juris communis fieret : et ehim cum

Proloquium.

cum anima quædam & honore & virtute verè conspicua, jam abhinc aliquo tempore gratiam à Deo & desiderium accepisset ad vitam devotam aspirandi, ac meam singulatim hac in re opem & auxilium efflagitasset, ego, qui pluribus ei eram nominibus obstrictus, & jam dudum magnam ad hoc intentum in ea dispositionem observaram, sollicitè admodum eam instruxi, nihil quod huc alioquo modo faceret omittens: cumque eam per quæcumque desiderio & statui ipsius convenirent, exercitia deduxissem, eadem & scripto commissa reliqui, ut, quoties necesse foret, ad illa recurreret etiam me absente. Ipsa verò exinde illa communicavit, & inspicienda dedit celebri, docto æquè ac pio viro (*Rev. scilicet Patri Joanni Ferrerio Theologo Societatis Jesu, tum Collegii Camberiensis Rectori*) qui plurimos hinc juvari & fructum capere posse ratus, vehementer me est ad hæc ipsa prelo committenda adhortatus. In quo mihi persuadendo non magnam illum oportuit contentionem adhibere, quod illius amicitia in voluntatem meam plurimum juris haberet; & magnam judicium illius in meum auctoritatem.

Proloquium.

Porro ut omnia & majorem fructum facerent, & legentibus gratiora acciderent, eadem religi, & aliquam connexionem & ordinem iis addidi, simul etiam multa documenta & monita, quæ proposito meo quadrare videbantur adjunxi. Ita tamen omnia ea feci, ut vix ullum ad eadem faciendū obitum suppeteret. Quamobrem nihil videbis quod exactum, aut elaboratum sit; sed tantum quandam documentorum & monitorum congeriem bonâ fide propositam, quæ claris & intelligibilibus verbis (saltem ita facere studui & volui) propono. De linguæ verò elegantia & ornatu sermonis ne cogitare quidem volui, utpote cui permulta alia curanda & agenda sunt.

Cæterum ad *Philotheam* sermonem & verba mea converto: etenim, dum ad communionem multarum animarum utilitatem tendere cupio id, quod ad unam duntaxat juvandam primū conscripseram, illam nomine, quod omnibus quæ devotæ esse volunt, commune est (nam *Philothea* tantumdem sonat ac denotat atque Dei amans aut amatrix) visum est compellare.

Itaque quod in his omnibus animam spectem

Proloquium.

speciem & edoceam, quæ per devotionis desiderium ad amorem Dei aspirat, hinc *Introductionem* hanc in quinque partes sum dispartitus. In illarum primâ per quædam monita & exercitia, conor simplex nudumque *Philothea* desiderium in perfectam & totalem resolutionem & propositum commutare; quod etiam ipsa tandem, post generalem suam confessionem, per solidam vivacemque protestationem (quam dein sanctissimæ Eucharistiæ susceptio sequitur) concipit & emittit; in qua Deo suo se tradens, eumque vicissim recipiens, in sanctum ejus amorem feliciter ingreditur. Hoc jam facto, ut eam ulterius conducam, duos insignes ei ad indies divinæ ejus Majestati sese uniendum, modos declaro. Primo sanctorum Sacramentorum usum, per quæ bonus & benignus ille Dominus ad nos venit; deinde sanctam orationem, qua ipse nos ad sese attrahit. Et circa duos hos tota secunda pars versatur. In tertia verò parte illam doceo, plurimas illi virtutes, & quidem quæ ad ejus profectum quam maximè conducunt & spectant, esse exercendas; attamen nonnisi particularia quædam

Proloquium.

dam consilia quoad hæc ei trado, ea, inquam, quæ nec aliunde, nec à seipsa, facile comparare potuisset. In quarta quadam inimicorum ejus illi detego insidias & technas, modumque ei suggero, quo ritè se ab iis expediat, &, has non morata, in sancto suo proposito & opere cœpta ulterius progrediatur. Denique in quinta illam nonnihil à seipsa levoco, quò se aliquantulum reficiat, spiritum resumat, vires reparet, ut, postea felicius in vita devota progredi & proficere queat.

Ætas & sæculum præsens admodum varium est & mirabile; & jam tum video fore plurimos, qui nonnisi Religiosorum, & aliorum devotionem profitentium esse dicent, tam minutim & particulatim præcepta & exercitia, quibus ad pietatem homines informentur, tradere; plus enim illa otii & temporis requirere, quam suppetat Episcopo, cui tam onerosa & lata, ac est mea, diocœsis curanda incumbit. Per hæc namque mentem & intellectum, qui magni momenti rebus impendi & applicari debet, plus nimio distrahi.

Ego vero, Lector carissime, tibi cum
magno

Proloquium.

magno Dionysio Areopagita respondeo, propriè & ante omnia ad Episcopos spectare, animas ad perfectionem adducere conari, quod eorum Ordo & gradus inter homines & in terra supremus sit, sicuti ipse Seraphinorum ordo inter choros Angelorum primas fert; adeo ut quod illis suppetit tempus & otium nulli rei melius, quam huic, queant impendere. Veteres Episcopi, & Sancti Ecclesiæ Patres, saltem tam sedulò erga munus & officium suum Episcopale afficiebantur, ac nos: interea tamen, particulari quodam modo multas, quæ ipsorum opem efflagitabant, animas curare minimè negligebant, uti ex ipsorum Epistolis videre est, idque ad imitationem & exemplum Apostolorum, qui esto universum orbem terrarum in horreum Dominicum inferre satagerent, nihilominus spicas quasdam excellentiores speciali & particulari quodam studio colligebant. Quis nescit Timotheum, Titum, Philemonem; Theclam, Appiam, carissimos magni Apostoli Pauli filios & filias fuisse, uti S. Marcum & Petronillam S. Petri? S. Petronillam, inquam, quæ, ut disertè & peregregiè Card. Baronius

Proloquium.

Baronius & Galonius ostendunt, non carnalis, at solum spiritualis S. Petri filia fuit. Et an non S. Joannes Epistolarum suarum Canoniarum unam piæ matronæ Domina Electæ mittit ac scribit.

Difficile & laboriosum est, fateor, animas in particulari conducere: at labor, qui simul recreat, & consolatur: unde labori messorum & vindemiatorum persimilis est, nunquam magis gaudentium, quam dum ab opere obruuntur, & ex eo se vix possunt expedire. Labor est qui hinc quidem defatigat, sed illinc dulcedine quadam cor recreat ac restaurat, quæ in ipsum suscipientes derivatur, uti cinnamoni sui per felicem Arabiam gestatores vigorat & vegetat. Ferunt, trigidem, cum è raptis catulis unum, quem ei venator in via ad illam remorandam, objicit, interea dum is reliquos secum asportat, reperit, eum, quantumvis gravis sit & ponderosus, in humeros rejectum ad incunabula referre, nec hoc illam onus ullatenus gravare, amor quippe ejus naturalis onus hoc in ea alleviat. Quanto ergo potius ac libentius animus & affectus paternus animam, quam ad sanctam per-

Proloquium.

perfectionem aspirare velle comperit, curabit, & velut in sinu suo, uti mater infantem, gestabit, & ita quidem ut è caro & amico hoc onere nullam difficultatem & gravitatem sentiat? Sed animus & affectus paternus, is haud dubiè sit oportet: unde Apostoli & viri Apostolici discipulos suos, non filiorum solum, sed & teneriori etiam infantum nomine compellant. Cæterum mi Lector, de vita scribo devota, non devotus, ut verum fatear, attamen non planè expers desiderii ad devotionem perveniendi, & hæc sola affectio animum mihi addit & excitat ad te efformandum & instruendum. Nam, & vir quidam cum primis literatus dicebat, bono addiscendi ratio est, studere, melior, docenti auscultare, optima verò, docere. *Sæpe contingit,* ait S. August. ad filiam suam spirituales Florentinam scribens: *ut distribuendi & elargiendi officium in causa sit, ut quis quid aliunde recipiat, & ipsum docendi ministerium, addiscendi sit fundamentum.*

Formosam Compatrem, adeoque sibi dilectam, ab Appelle solo depingi voluit Alexander: Appelles illam curiosius & diutius

Proloquium.

diutius intueri coactus, quantum pulchritudinis illius lineamenta in tabula efformabat & exprimebat, tantum cordi suo amorem illius inprimebat & insculpebat, unde tandem adeò profundè hic penetralibus illius insedit, ut Alexander hoc cognoto, & sortem ejus miseratus, illam ei in conjugem dederit, se illius causa dilectissima sua amasia sponte privans. In quo, teste Plinio, insignem animi sui generositatem, non minùs quàm in illustri aliqua victoria, patefecit. Existimo autem, amice Lector, Deum Opt. Max. velle, ut, quoniam Episcopus sum, non communes & vulgares solum virtutes, sed & dilectissimam & carissimam amicam suam devotionem in hominum cordibus depingam atque exprimam. Quod ego munus quam libentissimè in me suscipio, tum ut ei obediam, atque officii partes adimpleam, tum verò, quòd in spem veniam, me interim dum aliorum animis illam insculpo, sancto ejus amore forsitan accendendum & inflammandum. Si ergo divina ejus Majestas illius amore me magnopere estuantem & affectum videat, æterno mihi eam connubio copulabit.

Proloquium.

copulabit. Formosa & casta Rebecca dum
Isaaci camelos adaquat, jam inde ab eo
tempore in futuram illius conjugem fuit
destinata, & in aures & armillas aureas
illius nomine accepit. Pari modo ego, de
immensa Dei mei bonitate confido, quod
dum caras illius oves ad salutare devotio-
nis aquas conduco, animam meam simul
suam sit facturum sponsam, & aurea sancti
sui amoris verba auribus meis instillaturus,
& in brachiis meis quoddam ad illa bene
& prout oportet exercenda, robur sit po-
siturus, in quo veræ devotionis essentia
consistit: quam Majestatem ejus rogo, ut
tum mihi, tum omnibus Ecclesiæ suæ,
cui tum scripta mea, tum opera, verba,
voluntates & cogitationes meas subjicere
decrevi, filiis concedere dignetur. Vale
Nissa ipso D. Mariæ Magdalænæ festo die
ann. 1608.

AD LECTOREM.

FVerunt, qui Libellum hunc, minus probarunt : cum quod ad Philotheam dirigatur, adeoque indignus videatur, qui à viris legatur; tum quod dicat tripudia de se esse rem indifferentem. Sed his respondet Auctor in Praefatione Aurei sui Tractatus de Amore quem postea edidit : ubi inter cetera sic ait : Non ita pridem insignis quidam Dei famulus per literas me monuit, per multos viros quod in Introductione ad vitam devotam sermonem omnem ad Philotheam direxissem, ab ejus lectione abstinuisse, & fructum inde colligere neglexisse : quod quæ in usum & informationem mulieris alicujus concinnata erant monita & documenta, indigna & minimè convenientia censerent, quæ ab viris legerentur. Mirabar certe dari & reperiri viros, qui dum usque adeo viri videri volunt, tam parum se se viros reipsa & de facto exhiberent. Nosti enim. Amice Lector, devotionem tam & æque virorum esse, quam mulierum, & pari attentione ac reverentia legendam esse secundam S. Joannis Apostoli sanctæ Domine Electæ inscriptam & missam Epistolam, ac tertiam quam Caio cuidam inscribit ac mittit : & sexcentas, & mille antiquorum Ecclesiæ Patrum Epistolas, & pios tractatus non ideo viris inutiles & infructuosas, & indignas, quæ ab ipsis relegantur, esse, quod ad sanctas temporis illius mulieres & virgines sint directæ

AD LECTOREM.

recta & missa. Adhac Philothea nomine appello animam quæ ad devotionem & vitam spiritualem aspirat, viri porro tam animam habent, quam femina. Attamen, ut magnum Apostolum Paulum, qui omnium sese debitorem existimabat, hoc in facto imiter: hoc in Tractatu compellationem mutavi, & ad Theotimum sermonem converto & alloquor. Si verò erunt mulieres, (hæc porro in his absurditas & impertinentia tolerabilior foret) quæ illa quæ viro hic traduntur præcepta & monita, legere delectarentur & nollent, illas obsecro credant sibi quæ persuadeant, Theotimum, quem alloquor, esse spiritum humanum, qui aliquem in sancta dilectione progressum desiderat; spiritum inquam, qui tam mulieribus, quam viris communis est. Hactenus Beatus ille Presul.

Mox verò in eadem præfatione sic loquitur: Post edidi in lucem introductionem ad vitam devotam, & quidem ob causas & ea methodo, quas & quam in ejusdem præfatione posui, de qua nihil quod dicam habeo, quam libellum illum generaliter omnibus pergratam accidisse, & bono nulli displicuisse, quin & apud celeberrimos Ecclesiæ Prælatos, Antistites & Doctores locum aliquem invenisse: verumtamen inmittent aliquorum censuram evadere non potuisse, qui non solum me reprehenderunt verum etiam publice & apud alios satis inclementer nomen meum: eraduxerunt, quod Philotheæ meæ dixerim, choreas & tripudia actionem esse de se indifferenter, deinde in recreatione sas esse quodlibetis quædam profferre. Equidem cum, quales quantique nominis censores hi sint, probe norim, illorum non possum intentionem, quam bonam fuisse mihi persuadeo, non laudare

AD LECTOREM.

ac probare: voluissem tamen considerassent primam
propositionem comuni & vera optimorum & do-
ctissimorum Theologorum doctrina, opinione ac sen-
tentia niti ac fulciri. Adhuc, scribere me iis qui
mundo, & in aulis Regum ac principum vivunt.
Ut taceam, me studiose ac seriè ibidem inculcare,
quàm evidens & præsens tripudia periculum con-
tineant, & sine eo vix usurpari & frequen-
tari queant Quod autem ad secundam proposi-
tionem spectat, de quodlibetico; sane ille loquendi
modus non est meus, sed ab admirabili illo Rege
Sancto Ludovico usurpatus, qui certe doctor est
dignus, quem in Aulicos & Curiales ad vitam
devotam rite conducendi arte passim omnes sequan-
tur. Etenim credo, siquidem hoc considerassent,
quod eorum charitas & discretio numquam fuisset,
ut zelus ipsorum plus a quo austerior & rigidior,
adversus me insurgeret, & aliquam indignatio-
nem ostenderet.

P R A X I S S P I R I T U A L I S

P A R S P R I M A.

Consilia exercitia, quæ animam à primo vita devota desiderio, ad perfectum illius amplectendi resolutionem deducere possint.

C A P U T P R I M U M.

Devotionis vera descriptio.

AD devotionem qui aspirat, illum ante omnia, quid sit. Devotio, scire oportet: Nam quia una tantum vera, & multæ falsæ ac vanæ sunt, nisi quæ vera sit, cognoscat, errare & ad aliquam supersticiosam & erroneam deflectere facile posset.

Quemadmodum enim Aurelius quidam, omnes imagines in aëre ad similitudinem suarum Amasiarum pingebat: sic unusquisque devotionem pro affectu & phantasia sua pingit. Hinc qui jejuniis addictus est, se devotum putabit, si jejunet, licet cor ejus cum odio & inimicitia con-

A

sistetur

fiictetur. Alius se devotum dicet, si multas quotidie orationes legat, quamvis inter domesticos & vicinos verba morosa, arrogantia, & injuriosa effutiat. Alius ad dandas pauperibus Eleëmofynas promptus, ad ignoscendum autem inimicis tardus. Alius videtur facile ignoscere inimicis, sed creditoribus, non nisi cogente justitia solvit. Omnes hi ex communi opinione devoti sunt, sed multum à devotione absunt: demonstratur hoc exemplo. Ministri Saulis *primo Reg. decimo nono* quærebant David in domo ejus: sed Michol posita in lecto statuâ, vestibus Davidis instructâ, illis persuasit hunc esse Davidem, qui ægrotus decumberet: Sic multi actionibus quibusdâ exterioribus ad sanctam devotionem pertinentibus se operiunt & devoti atq; spirituales creduntur: sed si veritatem spectemus, nil nisi statux & phantasmata sunt devotionis.

Vera igitur & viva devotio, O anima CHRISTI sanguine abluta! O mea *Philotbea*! amorem Dei præsupponit, imo aliud nihil est quam verus amor Dei: non tamen qualiscunque amor. Nam illa gratia Dei, quæ in anima nostra est (qua mediante filii Dei nominamur & sumus) nobis vires tribuit, non tantum ad bene vivendum, verum etiam ad diligenter, frequenter, & prompte illa quæ Dei sunt operandum, nosque incitat, devotio appellatur. Quemadmodum strutiones nunquam volant, pulli vero earum difficulter, submissè & rarò, sed aquilæ, columbæ, & hirundines celeriter & altè: sic & peccatores nunquam evolant ad Deum, sed omnis eorum cursus in terrâ & juxta terram est. Item boni qui necdum ad devotionem attigerunt, piis quidem suis actionibus ad Deum evolvuntur, sed rarò, lentè, & difficul-

ter:

P A R S I.

ter : At devoti ad Deum frequenter , promptè & altè tendunt. Breviter devotio nihil aliud est , quam agilitas quædam & alacritas spiritualis , per quam suas in nobis charitas operatur actiones , seu per quam nobis datur promptitudo & affectus eadem exequendi : & sicut charitatis officium est , ut ad omnia mandata Dei generaliter & universaliter implenda nos moneat , sic devotionis effectus est , ut nos ad illa promptè & diligenter perficienda inducat. Undè qui omnia mandata Dei non observat , neque bonus neque devotus dici potest : Nam ut quis bonus sit , necessum est , ut sit in gratia Dei , ut charitatem ejus habeat ; sic etiam ut quis devotus rectè dici possit , præter charitatem , maxima alacritate & promptitudine in actionibus charitatis opus habet.

Quoniam verò devotio in certo quodam eminentis charitatis gradu consistit non solum illa nos promptos , alacres , & diligentes ad observationem omnium mandatorum Dei reddit ; sed præterea ad quam possumus plurima bona opera , promptè & cum affectu exequenda , nos provocat ; esto ea nullatenus de præcepto sint , sed tantum de consilio , aut divinitus nobis inspirata. Nam sicut infirmus convalescens à morbo , quantum opus est , ingreditur sed lentè & impeditè , donec omnimodè sanitati restituatur : sic peccator à suo peccato recens sanatus incedit quidem quantum Deus jubet , sed lento & gravi passu , usquedum perfectionem attingat : tunc namque instar optimè valentis in divinorum mandatorum via non modò incedit , sed & currit & saltitat ; quin & ad ipsas consiliorum & inspirationum cœlestium semitas transit , in iisque alacriter currit. Denique charitas

& devotio non plus inter se, quam flamma & ignis differunt. Unde charitas quia ignis spiritualis est, quando valdè inflammatur, devotio dicitur, quamvis illa igni Charitatis nihil afferat præter flammam, à qua Charitas prompta, activa, & diligens, tam ad observationem mandatorum Dei, quam etiam ad exercitium consiliorum & in spirationum cælestium efficiatur.

CAPUT II.

Proprietas & excellentia devotionis.

QUemadmodum Ægyptii filios Israël populum Dei electum ab ingressu terræ promissionis retrahere conantes, ipsis Israëlitis dicebant, auram illic ita esse infectam, ut nemo longam vitam in ea vivere possit: Incolas ejus ita esse prodigiosos & crudeles, ut habitatores suos tanquam locustas devorarent: sic etiam mundus, mea *Philosopha*, ut multos à pietatis fervore retrahat, quantum potest sanctam devotionem denigrat, homines devotos vultu offenso, tristi & moroso pingit, & non nisi melancoliam, desidiam, aliosque similes effectus ex devotione generari asserit. Sed sicut *Josue* & *Caleb* protestabantur, terram promissionis non solum bonam & pulchram, sed etiam possessionem ejus dulcem & acceptabilem: Ita S. Spiritus per os Sanctorum omnium, & Dominus noster ore suo proprio nobis vitam devotam, vitam esse dulcem, beatam & amabilem testatur.

Quare aurem mundani sic devotionem aspernentur, illa à tam paucis quærat, vel tam parvi fiat, hæc est ratio. Mundus videt devotos jejunare, orare & injurias pati, servire ægrotis, dare pau-

pauperibus Eleemosynas, vigilare, iram cohibere, extinguere seu mortificare passiones suas, carnalibus sese privare voluptatibus, & similes actiones obire; quæ cum ex seipsis, & propria sua substantiâ, & qualitate sint asperæ & severæ; hinc à mundi amatoribus fastidiuntur: At si tales devotionis virtute (quæ cæterarum virtutum est quasi condimentum, quæque omnes actiones gratas, dulces, & faciles reddit) ornati essent, indubitanter tunc omnia spiritualia exercitia, quibus difficultatis aliquid inesse videtur, obviis ulnis amplecterentur. Apiculæ ex thymo succum amarissimum extrahunt, sed sugendo illum in mel, sicut illis proprium est, convertunt. Ah! mundani, multum amaritudinis in exercitio mortificationis, animabus devotis obvenit, verum illud est; sed in dulcedinem & suavitatem hoc convertitur. Ignis, flammæ, rotæ & gladii similes erant floribus & unguentis, Martyribus, qui devoti erant: si igitur devotio crudelissimis etiam tormentis, imo ipsi morti dulcedinem afferre potest, quid actionibus virtutis ipsa tribuet? Saccharum dulce facit fructus immaturos, & eorum qui maturi sunt, cruditatem & vim nocendi corrigit. Atqui devotio verum est saccharum spirituale, quod amaritudinem ex mortificationibus & incommodum ex consolationibus tollit. Illa morositatem auferit à pauperibus, superbiam à divitibus; desolationem ab oppressis; insolentiam ab iis, quibus bene est; tristitiam à solitariis, dissolutionem ab illo, qui in societate est. Illa ignis est in hyeme, & ros in æstate; Illa potest abundare, & ferre paupertatem; illa honorem & despectum eodem pede metitur, & voluptates ac dolores eodem vultu patitur.

Contemplare scalam Jacob (nam verum est vitæ devotæ exemplar) duo ejus latera & longurii orationem ad impetrandū amorem Dei & Sacramenta, quibus is dari solet, significant. Gradus ejus nihil aliud sunt, quam diversi charitatis gradus, per quos de virtute ad virtutem fit ascensus, vel ascendendo per actionem ad auxilium proximi, vel per contemplationem, ad conjugalem quasi unionem Dei. Ergo, mea *Philothea*, aspice illos qui scalas ascendere conantur: Illi scilicet homines sunt, & corda habent angelica; aut Angeli, & corda habent humana. Juvenes videntur, quia pleni sunt vigore & agilitate spirituali, alas habent ad volandum, & ad Deum usque per sanctam orationem evehuntur. Præterea pedes habent ad ambulandum cum hominibus per sanctam conversationem suam, vultus eorum pulchri & hilares, omnia cum mansuetudine & suavitate illis accidunt, crura, brachia & capita nuda sunt, quia per cogitationes, affectus & actiones nihil aliud intendunt, nihil aliud quærunť quam ut placeant Deo: Reliquum pulcherrimis talaribus coopertum est. Nam hoc mundo & rebus mundanis utuntur quidem, sed purè, & syncerè, ut hoc tantum ex mundo capiant, quod ad eorum vitam requiritur; & illi sunt devoti. Devotio, mea *Philothea*, dulcedo est dulcedinem & Regina virtutum omnium: Nam charitatis est perfectio; Et si charitas lac, Devotio serum est; si illa planta, Devotio flos est; si illa margarita, devotio odor est, & odor suavitatis confortans homines, & recreans Angelos.

Quod devotio omnibus cujuscunque vocationis & professionis conveniat.

IN prima creatione mandavit Deus plantis, profere fructus suos unicuique proprios, sic & mandat Christianis, vivis Ecclesiæ suæ plantis, ut producant fructus devotionis, quilibet secundum qualitatem & vocationem suam. Devotio autem diversimodè exercenda est. Nam aliter per Nobilem, aliter per opificem, aliter per servum, aliter per Principem, aliter per viduam, aliter per solutam, & maritam exerceri debet. Neq; solum hoc, quin imo praxin devotionis conformare oportet viribus, negotiis, & officiis singulorum. Quæso igitur, te mea *Philothea*, an sit conveniens, ut Episcopus instar Carthusiani solitarius vivat? Et conjugati non plus, quam Capucini, thesaurizent? Eritne rectæ rationi consentaneum, ut opifex quotidie tanquam religiosus in templo hæreat, & religiosus ad omnia munera pro servitio proximi, sicut Episcopus suam operam impendat? hæc devotio an non ridicula sit, sine regula, & intolerabilis? Attamen hoc peccatum sæpissimè contingit, & mundus non discernit, nec dijudicare vult inter devotionem & indescretionem illorum, qui devoti esse volunt, murmurat & contemnit devotionem quæ tamen hujus cōfusionis causâ non est.

Errat igitur mundus, & verè errat: devotio vera, mea *Philothea*, nihil depravat; sed perficit omnia, & contraria legitimæ alicujus vocationi, absq; dubio falsa est. Apis, inquit Aristoteles, ex floribus illæsis mel colligit, sed vera devotio hoc melius præstat. Nam illa non solum non depravat ullum

vocationis genus, aut negotium, sed etiam simul exornat. Omnis generis lapides pretiosi, in melle, juxta suum colorem, plus nitescunt, sic unusquisque magis in sua vocatione perficitur, si cum devotione conjugatur cura familiæ tranquillior, amor mariti & uxoris sincerior, servitium Principis fidelius, & omnes occupationes gratiores accidunt.

Error inquam est, imo hæresis, exturbare velle vitam devotam, ex societate militum, ex officinâ opificum, ex aula Principum, ex familia conjugatorum; Nam verum quidem est, mea *Philothea*, quod devotio purè contemplativa Monastica & religiosa exerceri nequeat in vocationibus istis. Quin imo præter hæc tria genera devotionis, alia etiam sunt ad perficiendos illos, qui in statu sæculari vivunt. Abraham, Isaac, & Jacob, David, Job, Tobias, Sara, Rebecca, & Judith illud in veteri testantur Testamento. Novum verò quod attinet, S. Joseph, Lydia & Sanctus Crispinus verè devoti in suis officinis fuerunt. Sancta Anna, S. Marta, S. Monica, S. Aquila, Priscilla in suis famillis. S. Cornelius, S. Sebastianus, S. Mauritius inter arma: Constantinus, Helena, S. Ludovicus, B. Amadeus, S. Eduardus suis in foliis Regalibus, devoti permanferunt. Imo vero plurimi à devotionis tramite & perfectionis semita deviarunt in solitudine, quæ tamen perfectioni comparandæ aptissima est: Et alii devotionem observarunt in turba hominum, quæ planè illi adversa est; Loth, inquit S. Gregorius, in Civitate sua castissimus, sese in solitudine inquinavit. Ubicumque igitur sumus, ad vitam perfectam aspirare & possumus & debemus.

PARS I.

CAPUT IV.

De necessitate ducis ad intrandum & progrediendum in devotione.

Iunior Tobias in Rages Civitatem Medorum ire iussus, viam, inquit, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi: perge ergo, replicat pater, & Ducem quære. Idem tibi faciendum erit. mea *Philothea*, si serio ad devotionem tendis, quære Ducem, viam Sanctorum, qui devotissimi fuerunt, sedulo investiga; illorum vitam, (quæ admonitio est admonitionum) diu noctuque examina; illorum exempla tibi ante oculos constitue; illorum patrocinium implora & inoffenso pede (crede mihi) per devotionis viam ad perfectionis gradum brevi tempore pertinges. Devotus Avilæ inquit, nunquam certius invenies voluntatem Dei, quam in via obedientiæ, quæ per antiquos Patres devotioni deditos, commendata & observata fuit. Beatissima Mater Terefia videns quod S. Catharina Cordubensis insignem obiret pœnitentiam, vehementer illam in hoc, contra voluntatem sui Confessarii prohibentis, imitari desideravit. Cui Deus: Mea filia, inquit, bonam & securam ingressa es viam, vides pœnitentiam Catharinæ, sed pluris tuam facio obedientiam. Quare illa tantopere hanc virtutem adamabat, ut propter obedientiam quam suis superioribus debebat, particularem prætera alteri cuidam insigni viro voveret, se ad illius directionem & gubernationem astringens, sicut post & ante illam plurimæ piæ animæ, ut se melius Deo submitterent, suam voluntatem subjecerunt voluntati fervorum. Quod idem etiam Catharina Senensis in suis dia-

logis infinitis laudibus extollit, sic piissima & sanctissima S. Elizabeth subjecit se Doctori Conrado, & S. Ludovicus in agone filio suo, confitere inquit sæpè peccata tua, elige Confessarium idoneum, qui probus sit & prudens, & ad beatam vitam capeſſendam necessariadocumenta tradat.

Amicus fidelis, inquit S. Scriptura Ecclesiastici 6. *protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amicus fidelis, medicamentum vite & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, invenient illum.* Hæc sacra verba, principaliter spectant immortalitatem; ad quam fidelem hunc amicum habere oportet, qui nostras, actiones suis cõsiliis, regat & ita nos ab insidiis & fraudibus diaboli liberet, qui nobis sit tanquam thesaurus sapientiæ, in afflictionibus & miseriis nostris: medicamentum ad sublevandum & consolandum animos nostros in morbis spiritualibus: Ille custodiet nos à malo & omnia nostra promovebit, atque si aliqua nobis infirmitas accidat, illa ne mortifera nobis sit auxilio suo præcavebit.

Sed quis Amicum hunc inveniet? *Qui metuunt Dominum*, inquit Sapiens; hoc est humiles corde, qui profectum spiritualem extoto animo petunt. Cum ergo, ô mea *Philothea*, ad devotionis viam ingrediendam tam necessaria sit boni ducis directio, instantissime Deum ora, ut tibi aliquem suppediret qui homo sit secundum cor ejus: Hoc facto firmiter tibi persuade, illum vitæ tuæ ductorem, eandem curam circa te habiturum, quam Angelus Raphaël de cœlo missus Tobix juniori exhibuit. Ipse enim erit tibi semper Angelus, (hoc est) instar Angeli, tibi in omnibus necessitatibus aderit, ab omnibus insidiis diaboli te tuebitur, à cunctis

cunctis periculis te liberabit & tandem aliquando ad cœli palatia, sua directione suoque auxilio te perducet.

Quando igitur, dux aliquis seu director à Deo constitutus fuerit, cave ne illum tanquam simplicem hominem consideres, ne illi illiusque humanæ scientiæ confidas, sed Deo; qui gratiam suam dabit tibi, & mediante hoc homine loquetur tibi, suggerens cordi & ori ejus, quod ad salutem tuam necessum erit. Illum audias oportet, tanquam Angelum de cœlo propter te descendentem, sincerè cum illo agas, in omni sinceritate & fide, sine fictione aut dissimulatione, illi manifestes omnia bona tua, & mala tua, & ita quod in te boni erit, magis magisque confirmabitur & majori cum merito illud præstabis: malum vero tuum corrigetur & curabitur. In afflictionibus tuis leaberis & consolationem accipies: in consolationibus moderationem & regulam. Firmissimam in illo habe fiduciam, & debitum illi honorem semper exhibe & reverentiam. Ne autem reverentia minuatur confidentiam, & confidentia impediatur reverentiam. Confide te illi ut filia patri; honora illum cum confidentiâ, ut filius matrem. Breviter, amicitia hæc fortis & suavis, tota sancta, tota sacra, tota divina, & tota spiritalis esse debet. Propterea inter mille unum elige, inquit Avila; Et ego dico inter decem millia; nam pauciores, quam dici possit, inveniuntur, qui hujus officii sunt capaces. Oportet enim illum, qui alterius animæ in te curam seu regimen suscipit, plenum esse charitate, scientia & prudentia; quorum unum si deficiat, periculum subest. Sed rursus dico, pete illum à Deo, & obtento illo, benedic Divini Ma-

jestati ejus, subsiste firmiter, nec alium quære, sed simpliciter humiliter, & confidenter vade quo ire re jusserit & felicissimum iter conficies.

CAPUT V.

Ad vitam devotam aspiranti à purgatione anima exordium.

Flores, inquit Sponsus Ecclesiæ Cant. 2. *apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit.* Qui sunt illi flores animarum nostrarum, mea Philothea, nisi bona desideria? Ergo quam primum illa apparent, ex conscientia nostra, omnia opera mortua & superflua resecanda, & penitus abjicienda. Quemadmodum filia extranea nuptura Israëlitz jubebatur exuere togam captivitatis suæ, resecare ungues & abradere capillos: sic anima volens esse sponsa Filii Dei, veterem hominem exuat necesse est, induat novum, renunciando peccato. Deinde omnia tolli debent impedimenta, quæ nos ab amore Dei avertunt: purgatio hujusmodi à malis humoribus nostris, Exordium est sanitatis nostræ. S. Paulus uno momento purgatus est, purgatione perfecta; sic & S. Catharina Genueſis S. Magdalena, S. Pelagia, & alie quædam; sed hoc genus purgationis omnino miraculosum est, & extraordinarium, quantum ad gratiam, sicuti resurrectio mortuorum, quantum ad naturam attinet. Unde purgatio & medicamentum non ordinarium, ad institutum nostrum faciens, siue illud corporis fuerit siue animi, non nisi paulatim & difficulter nascitur.

Angeli isti, quos Jacob in scalæ (quæ à terra in cælum erecta erat) vidit, alati fuerunt, non tamquam volasse illos legimus, sed gradatim accendisse

disse & descendisse: sic anima quæ ex peccato ad devotionem ascendit, similis est auroræ, quæ oriens non eodem instanti sed paulatim tenebras dispellit. Curatio, inquit Aphorismus omnino lenta, securissima est. Morbi cordis sicut & corporis, celetrimè accidunt, sed tardissimè curantur. Ergo animose progredere & patienter duriora quævis sustine, o mea *Philosbea*. Ah! quis dolor animarum, quæ videntes se subjectas plurimis imperfectionibus, & in devotione aliquamdiu exercitæ, incipiunt inquietari, turbari, & animum abjicere, ut ferè tentationi succumbant, ab incepto desistant, & retrocedant. Verum è contra, an non summum est periculum animarum, quæ per contrariam tentationem se purgas esse à suis imperfectionibus, etiam primo die purgationis liberatas putant, antequam tales factæ sint, ad volandum sine alis sese exponètes? O mea *Philosbea*, in quanto periculo sunt, ne rursus cadant, eo quod nimis cito à medico se subtraxerint. *Vanum est vobis ante lucem surgere*, inquit Propheta Psalm. 126. *Surgite postquam sederitis*. Ex hac doctrina colligitur, quod, qui semel mundatus fuerat rursus mundari voluerit.

Exercitium purgationis animæ, non potest nec debet, nisi cum vita finire; non ergo perturbent nos imperfectiones nostræ: nam perfectio nostra in hoc consistit, ut cum illis pugnemus, pugnare non possimus, nisi illas videamus, videre autem non possimus, nisi nobis obvix sint. Demum victoria nostra, non in eo posita est, ut illas non sentiamus, ac in eo ut non consentiamus. Hinc quantumcumque gravia aliquando incommoda pro exercitio nostræ humilitatis ab illis patiamur,

non

non tamen desperemus; animus noster etsi oppugnatur, non tamen citra voluntatem nostram expugnabitur. Imperfectiones & peccata venialia, etsi vitam spiritualem & gratiam Dei aliquando impediunt, non tamen illam nobis auferunt, quia hic effectus, non nisi peccato mortali adhibetur. Restat ergo solum, ne propter ipsas imperfectiones nostras, vel propter peccata illa venialia, animum abiciamus, sed fortes in fide pro posse nostro eis resistamus, & dicamus corde & ore cum Psalmista, *Libera me Domine à pusillanimitate & meticulositate*. Optima sane est conditio nostra in hoc conflictu, quia semper victores esse possumus, si velimus conflagere.

CAPUT VI.

De prima purgatione, quæ est peccatorum mortalium.

Prima purgatio quæ instituenda est, peccati est; modus vero illam instituendi sanctum Pœnitentiæ Sacramentum est. Optimum igitur quære Confessarium, libellum lege ad iuvandas in confessione conscientias compositum; sicut est Granatensis, Bruno, Arias, Augerus; hos libros lege & per puncta nota, quantum, ex quo rationis ulum habuisti, ad præsentem usque horam peccaveris: & si de tua memoria diffidis, scribe quod notasti. Sic præparatos & collectos conscientię tuæ peccaminosos humores detestare, & per contritionem, atque indignationem, quantum fieri potest, à te rejice, hæc quatuor considerans: primò quod per peccatum perdideris gratiam Dei, secundò quod deserueris paradysum, tertio, quod acceptaveris poenas æternas Inferni, quarto, quod renun-

renunciaveris visioni & amori æterno Dei. Vides mea *Philotea*, me loqui de confessione generali totius vitæ, quæ quidem non semper absolute necessaria est, sed quia illam in hoc exordio tibi utilissimam fore puto, maximè illam consulo. Accidit sæpè ut ordinariæ confessiones illorum, qui vitam vivunt communem & vulgarem magnis sca-teant defectibus. Nam aut præparatio nulla præmittitur, aut valdè exigua, & Contritio necessaria deest; aliquando etiam contingit, ut quis ad confessionem, cum tacita voluntate ad peccata rede-undi accedat, quia occasionem peccati vitare & remedia ad emendationem vitæ necessaria arripe-re detrectat. In omnibus casibus his confessio ge-neralis ad certificandam animam nostram neces-saria est: imò præter hæc, confessio generalis, nos ad cognitionem nostri ipsius, & ad salutarem con-fessionem vitæ præteritæ provocat, ut admiremur misericordiam Dei, qui nos peccantes tanta cum patientia ad pœnitentiam expectavit. Illa quoque pacificat corda nostra, recreat animos nostros, excitat in nobis colloquia bona, propterea Con-fessarius noster, consilia nobis proponit conve-nientia conditioni nostræ, & cor nobis aperit, ut cum confidentia deinceps confiteamur peccata nostra.

Cum igitur in tali modo confitendi generalis animi nostri renovatio & universalis animæ ad Deum conversio, consistat, jure tibi mea *Philotea*, hanc confessionem generalem suadere possum.

*De secunda purgatione, qua est inclinatio-
num ad peccatum*

OMnes Israëlitzæ re quidem ipsa corpore exi-
verunt de terra Ægypti, non autem animo
omnes exiverunt; quare in medio deserti multi
inter illos dolebant, quod cepas & carnes Ægypti
non una extulissent: sic etiam multi pœnitentes de
facto quidem à peccato discedunt, sed affectionem
peccati non deserunt, id est, proponunt sibi non
amplius peccare, sed omnino contrarium senti-
unt: cor quippe eorum renuntiat peccatis, at à
sceleratissimis peccati voluptatibus non abstinere,
hinc fit ut sepius, ad aliam partem inclinent,
ut cum uxore Loth retro respiciant. Abstinent
tales à peccatis sicut ægoti à melonibus, quos me-
dicus sub pœna mortis vitandos præcipit, à quibus
etsi abstineant, desiderant tamen illis vesci, si
absque mortis periculo fieri posset, unde admini-
strum illos odorari volunt, & fœlices ab eis prædi-
cantur, qui illos comedunt. Pari ratione debiles
& negligentes pœnitentes, aliquamdiu peccatum
vitant, sed cum dolore, vellent peccare posse, & non
damaari loquuntur aliquo cum gustu de peccato,
& illos qui peccant beatos reputant. Hinc aliqui
inveniuntur, qui de injuriis, aliisque malis sibi illatis
vindicare se volentes, dum confitendū est, mutant
voluntatem, sed paulò post dum inter amicos suos
agunt, volupe eis est de sua contentione agere,
dicuntque ni Deum timuissent, hæc & illa se fa-
cturos fuisse. Præceptum Domini quo ait: *Dimitte*
& *dimittetur vobis*, difficillimum esse asserunt.
Desiderio etiam vindictæ interius æstuant in
quiunt.

quiunt, utinam licitum esset ulcisci ! At quis non videt miseros illos, etiamsi tempore confessionis extra peccatum sint, nihilominus totos inflammatos esse affectione peccati; & quod egressi reipsa & corpore ex Ægypto adhuc allia & cepas appetant; similes mulieri quæ detestata impuros amores, nihilominus gaudet ambiri & circumcingi. Ah, quantum hujusmodi pœnitentibus periculum impendet.

Quia verò, *Philotea*, ad vitam devotam aspiras, eamque gestis consecrari, non solum tibi ipsum peccatum, ad modicum fortè tempus, deferendum est; sed & animus ab omnibus ex peccato descendentibus inclinationibus prorsus est expurgandus. Nam præterquam quòd periculum sit ne in illud relabaris, infelices hæ inclinationes jugiter spiritum tuum elanguidum redderent atque ita gravarent & opprimerent ut bona opera promptè, diligenter & frequenter exequi non posses; in quo tamen vera devotionis essentia & substantia consistit. Porro animæ, quæ quidem è statu peccati egressæ, has tamen inclinationes & languidas erga ipsum propensiones habent, persimiles sunt, meo quidem judicio, puellis pallidum vultum habentibus, quæ quidem in se ægrotae non sunt, at omnes earum actiones sunt morbidæ: etenim comedunt sine sapore, dormiunt sine requie, rident sine animi hilaritate, & proserpunt potius quam incedunt: sic hæ animæ bonum quod faciunt, eo cum spiritus languore & animi lassitudine peragunt, ut à bonis suis exercitiis (quæ & numero pauca & effectu exigua sunt) suam auferant gratiam.

Quaratione secunda hac purgatio institui queat.

PRIMA & præcipua ad secundam purgationem perveniendi ratio, est viva & vehemens apprehensio mali illius, quod peccatum nobis adfert; per hanc enim apprehensionem ad profundam & insignem quamdam contritionem pertingimus. Nam sicuti contritio (dummodo vera sit) accedente præsertim Sacramentorum virtute, sufficienter nos ab omni peccato expurgat, ita dum eadem intensa & vehemens est, ab omnibus, quæ peccatum sequuntur, inclinationibus nos emundat. Odium quidem alicujus & rancor facit, ut animo averfiore simus ab eo, quem odimus, nosque illius commercium subterfugere compellit: at si odium mortale & violentum sit, non modò eum, quem odio prosequimur, fugimus & detestamur, sed & omnium consanguineorum & amicorum ejus conversationem averfamur & abhorremus; immo nequidem imaginem ejus, aut aliquid ad ipsum spectans ferimus; ita, dum poenitens peccatū suum verâ contritione odit, proponit quidem non amplius peccare; at, quando potenti & animosa contritione ipsum execratur, non tantum ipsum, sed omnes ad illud inclinationes, dependentias, conductus, & tendentias detestatur. Quocirca, quantum possibile erit, nostra nobis est, Philothea, augenda contritio & poenitudo, ut etiam ad minimas usque peccati affinitates & consanguinitates sese extendat. Sic Sancta Maria Magdalena sua in conversione, ita omnem erga peccata, & delectationes quas ex eis aliquando senserat, sensum gustumque deposuit, ut nunquam

ex inde amplius de eo cogitarit. Et David aiebat, sc non solum peccatum, sed & omnes ad *miquitatem vias* & *semitas odio habuisse*. Atque hoc vera animæ rejuvenescentia, quam idem Propheta, renovationi Aquilæ comparat, consistit.

Ut autem ad hanc, quam dixi, apprehensionem & contritionem pertingas, in sequentibus te meditationibus seriò exerceas oportet: quæ, si ritè debitèque exerceantur, non solum peccatum, sed & primarias quasque erga ipsum inclinationes, mediante Dei gratia, ex animo tuo eradicabunt. Nam ad hunc eas usum & finem præcipuè & expressè concinnavi. Tu vero eas consequenter, unam post aliam, uti eas assignavi, usurpabis; sed unam duntaxat qualibet die capiendo; quam manè, si fieri potest, institues [hoc enim tempus est ad quaslibet spiritus actiones & exercitia peragenda maximè opportunum) eamque deinde per reliquum diei tecum ruminabis. Si verò nondum nosti, qua ratione te meditari oporteat, legito ea quæ in secunda operis hujus parte scribentur.

C A P U T IX.

MEDITATIO PRIMA.

DE CREATIONE.

Præparatio.

1. *Colloca te in Dei presentia.*
2. *Illum ora, ut tibi inspiret cogitanda.*

Considerationes & Puncta.

Primò, Considera, nonnisi tot annos effluxisse ex quo in mundo esse cœpisti, & ante quos in eo non eras; & esse tuum, merum fuisse nihil.

Ubinam.

Ubinam eramus anima mea, ante illud tempus? Tanto jam tempore mundus duraverat & steterat, nullaque prorsus adhuc nostri erat mentio.

Secundò, Deus ex hoc nihilo prodire te fecit, & eduxit, ut tibi daret id quod es; non quod te opus haberet, sed dumtaxat e sola sua misericordia & bonitate.

Tertiò, Considera Esse, quod Deus ibi dedit; est enim id primum Esse mundi visibilis, capax vitæ sempiternæ, perfectæque cum divina Majestate unionis.

Affectus & Proposita.

Primò, Humilia te profundè coram Deo, & dic cum Vate Regio: EGO VELUT NIHILUM ANTE TE DOMINE; & quomodo recordatus es mei, ut me creares! Eras, ô anima mea, in antiquum illud nihil absorpta, & etiamnum absorpta esses, nisi Deus inde te eduxisset; & quid, quæso, in illo nihilo ageres?

Secundò, Age Deo gratias, dicens: O quantum tibi, ô magne & beneficæ Creator, debeo, quod me in nihilo meo quærere dignatus sis, ut me per misericordiam tuam faceres eam quæ modò sum! Quid, quæso, umquam faciam, ut dignè & prout oportet nomini tuo magno benedicam, & immensæ bonitati tuæ æquivalentes gratias agam?

Tertiò, Confunde te. Sed eheu! Creator mi, adeo me tibi per amorem & obsequium non univi, ut per inordinatos & effrenes appetitus & affectus malos planè me tibi rebellem fecerim, à te recedens & separans, quò peccato adhærerem, non magis bonitatem tuam honorans & reverens, quam si Creator meus non esses.

Quarto,

Quartò, Deice te coram DEO. Noris, ô anima mea, Dominum tuum, esse Deum; ipse fecit te, non tu teipsam Opus manuum tuarum sum Domine.

Quamobrem nolopost hâc amplius in memetipsâ mihi complacere, utpote quæ à parte mea nihil sum. Quid superbis pulvis & cinis? imòvero merum nihil? Quid te exaltas? Utque me humilem, hoc & hoc facere volo, tales & tales contumelias, vilipendia, vituperia tolerare, vitam mutare, Creatorem meum posthâc sequi & adhærere, meque ob id esse quod mihi dedit, felicem & honoratam reputare, ipsum ad voluntati ejus totaliter obsequendum impendens, idque per pia media quæ mihi suggerentur, & quæ à Patre meo spirituale sciscitabor.

C O N C L U S I O.

Primò. Gratias age Deo. *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius*: ejus namque bonitas è nihilo me eduxit, & misericordia ejus creavit me.

Secundò, Offer. Offero tibi, Deus meus, ex toto corde meo id esse quod ante mihi dedisti, ipsumque tibi dedico & consecro.

Tertio, Ora. Corrobra & conforta me, Deus meus, in hisce affectibus & propositis meis. Tu eos, ô sanctissima Virgo filii tui misericordiæ, commenda; uti & omnes illos pro quibus orare teneor, &c. *Pater noster, Ave Maria.*

Oratione absoluta, paululum obambulando parvulum devotionis fasciculum è considerationibus, quas perpendisti, tibi colligito, quem deinde toto diei tempore olfacias, & naribus velut admoveas.

CAPUT X.

MEDITATIO SECUNDA

De fine ob quem conditi sumus.

Præparatio.

1. *In Dei conspectu te constitue.*
2. *Eum precare, ut tibi cogitanda inspiret.*

Considerationis & Puncta.

Primò, Non ideo te Deus hoc in mundo constituit, quòd in aliquo te opus haberet, quæ ei prorsus inutilis es; sed tantum ut suam in te bonitatem exerceret, suam tibi gratiam & gloriam tribuendo. Idcirco tibi dedit intellectum, ad eum cognoscendum; memoriam, ut per hanc illius recordareris; voluntatem, ad eum amandum; imaginationem, ut hujus ope & adminiculo, illius tibi beneficia repræsentares; oculos, ad operum illius mirabilia contemplanda; linguam, ad eum laudandum; ac sic de reliquis facultatibus.

Secundò, Cùm hac de causa creata, & in hoc mundo collocata sis, omnes quæ huic directè contrariantur actiones reiiciendæ tibi sunt & evitandæ; quæque ad finem hunc assequendum nihil omnino conducunt, ceu vanæ & superflue sunt contemnendæ.

Tertiò, Considera mundi hujus & mundanorum miseriam ac cæcitatem, utpote qui de hoc ne cogitant quidem, verum ita vivunt, perinde ac si crederent, non ad aliud se conditos esse, quam ad domos construendas, arbores plantandas, divitias coacervandas & nugas agendas.

Affectus

Affectus & Proposita.

Primò, Confundete, suam animæ tuæ miseriam & cæcitatē exprobrando ; utpote quæ tante hac fuit, ut de his omnibus rarò, aut forasè numquam cogitarit. Ah, (inquies) quid cogitabam, Deus meus, cum de te non cogitabam? cujus rei recordabar, cum tui obliviscer? quid, quæso amabam, cum te non amabam? ipsa veritate, cheu! refici & pasci debebam, & merà me implebam vanitate, mundoque serviebam, qui tamen ad mihi serviendum factus est.

Secundò, Vitam transactam detestare. Renuntio vobis, ô vanæ & inutiles cogitationes; Repudio vos, detestabiles & frivolæ recordationes; Repudio vos, amicitia infidæ & perfidæ, obsequia vana & infelicitia, gratificationes ingratae, & complacentia displicentes & molestæ.

Tertiò, Convertete te ad Deum. Tu vero, ô Deus & Salvator meus posthac unicum cogitationum mearum objectum eris; & numquam ullis cogitationibus quæ tibi displiceant, animum meum si, nam intendere, & memoria mea, quoad vivam, nihil nisi bonitatis tuæ tam benignè erga me exercitiæ magnitudinem pervolvat. Tu eris unica cordis mei delitiæ, & affectuum meorum dulcedo.

Itaque tales ac tales nugæ & inania, quibus me applicabam; talia & talia vana exercitia, quibus dies meos impendebam, tales & tales affectus, qui animum & cor meum prorsus ad se rapiebant posthac mihi horrore erunt; atque hunc ad finem his & illis remediis utar.

CON-

CONCLUSIO.

Primò, Deo gratias age, qui ad tam excellentem finem te creavit. Fecisti me Domine propter te, ut gloriæ tuæ immensitate æternum fruar: quando verò eadem digna ero, & quando te prout oportet, & officium meum exigit, benedicam?

Secundò, Offer. Offero tibi, amantissime Creator meus, omnes hosce affectus & proposita, id que ex toto corde meo.

Tertiò, Roga. Rogote, Domine, ut suspiria & vota mea tibi placeant, sanctanque benedictionem tuam animæ meæ impertias, ut per hanc eadem adimplere possit, idque per sanguinis filii tui in cruce effusi meritum, & c. *Paternoster*, *Ave Maria*.

Concinna fasciculum devotionis, ut *suprà*.

CAPUT XI.

MEDITATIO TERTIA.

De divinis beneficiis.

Præparatio.

1. Deo te præsentem siste.
2. Eum roga ut tibi cogitanda inspiret.

Considerationes & Puncta.

P*rimò*, Considera dona & beneficia corporalia, quæ Deus tibi dedit; quale nimirum corpus, qualia ad ipsum sustentandum media & commoditates, qualem sanitatem quales cõsolationes ei licitas, quales amicos, qualia subsidia. Sed Dum hæc consideras, considera simul tam multos alios, qui pluris & digniores quam tu sunt, & tamé hisce beneficiis

iciis destituuntur ; horum namque alii corpus habent mancum alii valetudinem infirmam , alii nembra luxata & fracta ? alii opprobriis , contemptui hominum & ignominie expositi sunt. alii paupertate premuntur , te autem Deus adeo miseram & abiectam esse noluit.

Secundo , Perpende dona animi tui , & quam multi in mundo sint stupidi , furiosi & insani : cur autem tu de horum numero non es ? Quia Deus tibi benefacere voluit. Quam multi item sunt , qui inter agrestes & summam in rerum inscitiam sunt educati ; divina autem benignitas & providentia disposuit , ut tu civiliter & honestè educareris.

Tertio , Perpende tecum , *Philothea* , beneficia spiritualia. Es namque de numero filiarum Ecclesie ; jam inde à pueritia sui notitiam Deus tibi tradidit. Quoties te Sacramentorum suorum fecit participem ? Quoties tibi inspirationes bonas & illustrationes internas dedit ? Quoties quò vitam emendares te coarguit ac reprehendit ? Quoties tua peccata tibi condonavit ? Quoties è presentissimo pereundi , in quod te conieceras , periculo te eduxit ? Et omnibus illis annis transactis , an non vel aliquod otium & commoditatem habuisti , ut in animæ tuæ bonis proficeres ? Vide ergo singulatim & enucleatè , quam tibi Deus benignus , & beneficus fuerit.

Affectus & Proposita.

Primò , Dei bonitatem admirare. Quàm Deus erga me bonus est ! Quàm munificus ! Quàm cor tuum , Domine , dives est in misericordia , & in benignitate liberale ! Narremus in æternum , anima mea , quanta is nobis beneficia contulerit & fecerit.

B

Secundo

Secundò, Tuam admirare ingritudinem. At quid ego sum, Domine, ut tu mei memoriam habeas? Ah, quanta mea indignitas! Beneficia tua pedibus quodammodo proculcavi, gratias tuas inhonoravi, iis ad supremæ tuæ bonitatis abusum & contemptum usa sum? & ingritudinis meæ abyssum abyssò gratiæ & favoris tui ex adverso objeci.

Tertiò, Excita te ad gratitudinem. Eia ergo, cor meum, magno huic benefactori tuo noli esse infidele, ingratum & perfidum. Quid? Nonne ex hoc momento Deo subjecta erit anima mea, qui in me tot mirabilia & beneficia est operatus?

Quartò, Corpus itaque tuum, *Philothea*, ab his & illis voluptatibus sequestra, & Dei è contra obsequio illud mancipa, utpote qui tanta illius causâ præstitit: animam verò tuam, ad illum cognoscendum & agnoscendum applica, idque per talia & talia exercitia, quæ ad hoc requiruntur. Et quæ sunt in Ecclesia ad tui salvationem, & Deum amandum media instituta, studiosè & diligenter usurpa. Imò verò orationem frequentabo & sancta Sacramenta, sanctum Dei verbum audiam, inspirationes & consilia divina usurpabo.

C O N C L U S I O.

Primò, Gratias age Deo, quod tibi jam eorum quæ illi præstare teneris, nec non omnium beneficiorum antè receptorum, notitiam dederit.

Secundò, Offer illi cor cum omnibus propositis tuis.

Tertiò, Precare, ut robur tibi det, ad eadem fideliter practicanda, idque per meritum mortis Filii ejus; præterea B. Virginis, & omnium
nium

nium Sanctorum patrocinium implora. *Pater noster Ave Maria.*

Collige fasciculum spiritualem, *ut supra.*

CAPUT XII.

MEDITATIO QUARTA.
DE PECCATIS.

Præparatio.

1. *Constitue te coram Dei.*
2. *Illum roga, ut tibi cogitanda inspiret.*

Considerationes & Puncta..

Primo, Considera, à quanto jam tempore peccare incoeperis, & quantum jam inde à primo illo principio peccata in corde tuo multiplicata sint, & quomodo singulis diebus illa contra Deum, temetipsum, & proximum, opere, verbo, desiderio & cogitationibus adauxeris.

Secundo, Revolve pravæ tuas inclinationes; & quomodo eas sis secuta. Et ex hisce duobus punctis notabis, peccata tua & culpas super capillos capitis tui, quin & super arenam quæ est in litore maris, esse multiplicata.

Tertio, Peccatum ingratitudinis erga Deum separatim considera; quod nimirum est peccatū generale, se per omnia alia peccata diffundens, caq; infinities enormiora & graviora reddens. Vide ergo quot tibi Deus beneficia præstiterit, te verò omnibus contra donatorem & collatorem tuum abusam esse; atque imprimis, quot sanctas inspirationes neglexeris, quot sanctos Dei instinctus inutiles, rediderit. Et (quod majus est) quoties

Sacramenta tanta suscepisti, & ubinam sunt eorum fructus? Ubinam pretiosa illa monilia, quibus dilexissimus Sponsus tuus te condecorarat? Omnia hæc iniquitatibus tuis amissa sunt. Quâ etiam præparatione animi eadem recepisti? Perpende tecum hanc ingratitudinem, quòd cum Deus tam impensè te conlectatus, ad te salvandam, tu semper ab illo aufugeris, in interitum tuum properans.

Affectus & Proposita.

Erubescere & confundere ob miseriam & indignationem tuam. Quomodo, ô Deus meus, in conspectu tuo comparere audebo? Eheu! non sum nisi mundi apostema, & ingratitudinis & iniquitatis sentina. Fierine potest, adeò me perfidam fuisse, ut ne unus quidem sensus meus, una quoque animæ meæ potentiarum fuerit, quam non inquinârim, violârim, corruperim; ac ne unus quidem vitæ meæ dies effluxerit, quo non pravos effectus produxerim? Itane me Creatoris mei beneficia remunerari, & effuso Redemptoris mei sanguini respondere & par pari referre oportebat?

Secundo, Veniam roga, & ad Domini pedes te, perinde ac filius quidam prodigus, Maria quædam Magdalena, & tanquam mulier illa plurimis adulteriis infamis, abiciens dic: Misere Domine indignissimæ hujus peccatricis. Ah! vive compassionis fons, misereat te miscellæ hujus prævariatricis.

Tertio, Vitæ emendationem propone. Non amplius, Domine, non amplius, mediante gratia tua, non amplius posthac me peccato tradam & afficiar. Eheu! nimis quam multum ipsum hæte-

nus amavi; jam verò ipsum detestor, teque amplector. Tibi, ô Pater misericordiæ, volo vivere & in te mori.

Quarto, Quò præsentia peccata deleam, ultionè & animosè me accusabo; & ne unum quidem relinquam, quod non expellam & effugem.

Quinto, Faciam quidquid possum ad fibras ejus è corde meo penitus evellendas, ac præsertim talium, ac talium quæ mihi plus molestiarum inferunt & maximè infestant.

Sexto, Quò autem melius id faciam, amplectar constanter illa quæ mihi suggerentur pia consilia & monita; & nunquam satis me fecisse putabo, ad tam ingentes & graves defectus reparandos.

C O N C L U S I O.

Primo, Gratias age Deo, qui te usque in hanc horam tam patienter expectavit, & bonos hos affectus tibi suggessit.

Secundo, Cor tuum illi offer, ad eos opere exequendos.

Tertio, Precare cum, ut tibi ad eosdem fideliter practicandos vires det, idque per meritum Filii ejus: invoca quoque B. Virginis, & Sanctorum patrocinium. *Pater noster, Ave Maria.*

Collige dein fasciculum spirituales, ut *suprà*.

MEDITATIO QUINTA.

DE MORTE.

Præparatio.

1. *Constitue te in præsentia Dei.*
2. *Illius gratiam exerce.*
3. *Imaginare te præ morbi gravitate ad extremam redactam in lecto mortali decumbere, adeò ut nullis tibi spes evadendi affulgeat.*

Considerationes & Puncta.

Primo, Considera incertitudinem dici mortis tuæ. Semel te, ô anima mea, ex hoc corpore emigrare oportebit. At quando hoc continget? In hieme, an in æstate? In urbane, an rure? Noctu, an interdiu? Improvisone, an expectatò & advertenter? An hoc è morbo, an morte casuali? Otiumne ac tempus peccatorum cõfessionis instituendæ tibi erit, an non? Confessarium aut Patrem tuum spiritualem apud te habebis, an non Horum omnium, Eheu! nihil certò scimus. Hoc dumtaxat certum est, nos morituros, & semper opinatò celerius & citius.

Secundo, Considera, mundum hunc, quod ad te spectat, tum finiendum, & illius tibi quidem nihil tunc ampliùs reliquum fore, illum ante oculos tuos invertendum, & tamen in se permanfurum. Et verè: etenim voluptates, vanitates, mundana gaudia, & vani affectus, tunc tibi ceu inania phantasmata, & evanidæ nubeculæ videbuntur. Ah misera, quasnam ob nugas & chimæras Deum meum

meum offendi ! Nam videbis tunc, nos Deum propter nihilum dereliquisse. Devotio & bona opera è contrà, tunc tibi valdè desiderabilia & dulcia videbuntur. Cur autem amœnam & jucundam hanc viam non sum secuta ? Tunc quoque peccata, quæ exigua antè videbantur, montium instar vasta & gravia videbuntur, devotio verò tua nimis, quam exigua.

Tertio, Perpende tecum magnum illud & triste supremum vale, quod anima tua mundo huic inferiori dabit : Valedicet siquidem divitiis, vanitatibus & inanibus sodalitiis, voluptatibus, lusibus, recreationibus, amicis item & vicinis, consanguineis, filiis, marito, uxori, denique omnibus omnino creaturis : summâ, etiam corpori suo, quod pallidum, horridum, luridum, deforme & putidum relinquet.

Quarto, Quam omnes satagent & seriò se accingent, ad exsangue illud corpus inde amovendum, & in terræ viceribus abscondendum ; & , illo jam sepulto, vix ullum amplius de te cogitaturum, nec amplius ullam tui memoriam fore, perinde atque tu vix umquam de aliis mortuis, Dum viveres, cogitasti. Dicent quidem de te, *Requiescat in pace*, dein nihil amplius. Quam ô mors, digna es quæ perpendaris ! quam verò ipsa immitis & implacabilis es !

Quinto, Cogita animam corpore jam egredientem, viam suam ingredi, sive ad dextram, sive ad sinistram. Ah, quonam abibit tua ? Quamnam inibit viam ? Non aliam certè, quam illam quam in hoc mundo inire cœpit.

Affectus & Proposita.

Primo, Ora Deum, teque intra brachia ejus conjice. Tu me, quæso Domine pro die illa tremenda in tuam protectionem & tutelam recipe. Fac, obsecro, mihi horam illam felicem & favorabilem; reliquæ vero omnes vitæ horæ potius mihi tristes sint & amaræ.

Secundo, Mundum despice. Cum horam nesciam, quâ tu mihi, ô munde, relinquendus sis, nolo posthac amplius tibi adhærere. Sinite me, quæso, charissimi amici, affines & contubernales mei, vos posthac non alio affectu & amicitia prosequi, quàm sancto, qui in æternum durare queat. Ad quid enim tali amicitia vobis uniar & jungar, ut vinculum & unionem ejus postea cogamur abrumpere?

Ad hanc horam ergo me præparare volo, & eam sollicitudinem & diligentiam adhibere, quæ ad transitum illum feliciter faciendum requiritur. Conscientiæ meæ statum, quantum mihi possibile erit, in tuto collocare, & tales & tales defectus emendare mihi propositum est.

C O N C L U S I O.

Deo Opt. Max. ob hæc proposita quæ tibi suggessit, gratias agito; Majestatique ejus eadem offerro: cum quoque roga, ut mortem tuam felicem reddat.

B. Virginis, & Sanctorum opem ad hoc implora. *Pater noster, Ave Maria.*

Fasciculum myrrhæ hic tibi colligito.

CAPUT XIV.

MEDITATIO SEXTA

DE JUDICIO.

Præparatio.

- .. *Imaginare te coram Deo consistere.*
 .. *Eum roga, ut cogitanda tibi inspirare dignetur.*

Considerationes & Puncta.

P*rimo*, Tandem post tempus, quod Deus mundi hujus durationi præfinivit, evolutum, postque plurima signa, & horrenda præsagia & prænontia, quibus visis homines arescent præ horrore & pavore; ignis instar diluvii superadveniens, universam terræ superficiem ita comburet, atque in cineres rediget, ut nihil eorum, quæ jam in illa videmus; ab eo futurum sit immunne & excipiendum.

Secundo, post hoc flammarum & fulminum diluvium, homines omnes (præter eos qui jam resurrexere) è terra redivi resurgent, & ad vocem Archangeli in valle Josaphat comparebunt. Sed quo, cheu, cum discrimine! Nam hi quidem in gloriosis & fulgidis tibi apparebunt corporibus, alii in fœdis & horrendis.

Tertio, Perpende majestatem, quâ summus ipse Judex adveniet Omnibus enim angelis & Sanctis erit circumdatus, & ante se habebit crucem suam sole ipso rutilantior, quæ gratiæ signum erit bonis, indignationis & rigoris improbis.

Quarto, Supremus hic Judex terribili jussu suo, qui

qui quamprimum etiam executioni mandabitur, bonos sequestrabit à malis, illos quidem ad dextram suam, hos ad sinistram collocaturus. Æterna hæc separatio erit, & post illam nunquam amplius utraque hæc pars invicem videbunt, aut unum in locum convenient.

Quinto, Sequestratione hac peractâ, & libris conscientiarum apertis, liquidò patebit hinc improborum malitia, & quo Deum contempsere, neglectus; illinc verò proborū pœnitentia, gratiæ à Deo acceptæ effectus: adeo ut nihil illic absconditum futurum sit. Quam illi quidem, Deus bone, ibi sentient confusionem, hi verò consolationem!

Sexto, Perpende tecum supremam Judicis adversus reprobos sententiam, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.* Quæ verba adeo gravia maturè & exactè tecum velim examines. *Ite*, inquit; est id verbum perpetuæ rejectionis, quâ Deus hujusmodi sceleratos à se rejicit, æternum eos à facie sua ablegans & effugans. Dein, vocat eos *maledictos*: quam gravis, ô anima mea, hæc est maledictio! maledictio est generalis, quæ omnia quotquot sunt, in sese mala complectitur: maledictio irrevocabilis, quæ omnia tempora, quin & ipsam æternitatem involuit. Addit, *In ignem æternum.* Considera & intueri, ô anima mea, longam hanc æternitatem. Quam, ô æterna pœnarum æternitas terribilissima & horrenda!

Séptimo, Contrariam quæ in bonos feretur, sententiam considera. *Venite*, inquit Judex, (est hoc suave verbum salutis, quo Deus nos ad se trahit,

it, atque intra bonitatis suæ finem recipit) *Benedicti Patris mei*. O cara & optabilis benedictio, uæ omnem benedictionem complectitur! *Possete paratum vobis regnum à constitutione mundi*. Item, quantum hoc, Deus bone, beneficium est! iam regnum hoc numquam habebit finem.

Affectus & Proposita.

Primo; Contremiscas, & paveas, ô anima mea, dum hæc recordaris. Quis, ô Deus meus, pro die illa securam me reddat, in qua columnæ cæli præ pavore contremiscant?

Secundo, Peccata tua detestare, quæ sola te horrendâ illâ die perdere & damnare possunt.

Jam me hic judicare volo, ut ibi non judicet: jam conscientiam meam examinare, meque condemnare, accusare, & emendare, ne me Judex in terribili illo die condemnet. Quocirca jam confitebor, & salutaria necessariaque consilia amplectar, &c.

C O N C L U S I O.

Deo gratias age, qui tibi modum & occasionem suggessit salutis tuæ in diem illum assecurandæ, nec non tempus pœnitentiæ faciendæ concessit.

Cor tuum ad illam faciendam illi offer.

Illum ora, gratiam tibi debitè officio tuo fungendi concedat, *Pater noster, Ave Maria.*

Collige fasciculum.

MEDITATIO SEPTIMA.

DE INFERNO.

Præparatio.

1. *Finge te coram divina Majestate constitutum esse.*
2. *Humilia te, ejusque opem implora.*
3. *In imaginatione tibi depinge urbem quamdam tenebrosam, sulphure & pice graveolenti undique ardentem & civibus egredi ex illa non valentibus plenissimam.*

Considerationes & Puncta.

Primò, Dammati in infernali abyſſo perinde ſunt conſtituti, atque in urbe illa infortunata, quam nobis depinximus, in qua ineffabilia in omnibus ſenſibus & membris ſuis tormenta patiuntur. Nam ſicuti omnes ſenſus ſuos & membra peccato impenderunt, ita & in omnibus membris & ſenſibus pœnas peccato debitas ſuſtinebunt: oculi quidem, propter laſcivos & vetitos aſpectus, horribili cacodæmonum intuitu, & inferni viſione torquebuntur: aures verò, quod è rerum vetitarum & improbarum auditione voluptatem ceperint, aliud quam comploratus, lamenta deſperantium, indignationes non audient, & ſic de ceteris.

Secundo, Præter omnia illa tormenta ſenſuum eſt aliud longè gravius; ipſa, inquam, gloriæ cœleſtis carentia & amiſſio, à qua in æternum excluſi

clusi sunt, quamque numquam videre dabitur. Si enim Absalon amabilis & gratiosi vultus patris sui David carentiam exilio suo graviolem & amariorem duxit; Deus bone, quam amarum & triste erit, suavi & amabili vultu ac conspectu tuo æternum privari!

Tertio, Perpende in primis & quam maximè tormentorum tuorum æternitatem, quæ sola infernum reddit intolerabilem. Si enim vel pulex, qui in aurem irrepfit, si modicæ febriculæ æstus brevem noctem, longam adeo & molestam tibi videri facit, quam sanè erit terribilis illa æternitatis nox, tot tormentis comitata! Ex hac autem æternitate nascitur æterna desperatio, blasphemix, & infinita rabies.

Affectus & Proposita.

Animam tuam perterrefac verbis illis Job: Poterisne, ô anima mea, habitare in æternum cum ardoribus illis sempiternis, & cum igne illo devorante? Quid? Deumne tuum in æternum deferre & amittere cupis?

Confitere, id te aliquando promeritam esse, & quidem toties. Porro posthac aliam viam inire volo. Cur enim in abyssum illam descendam?

Ergo, hoc & illo modo peccatum, quod solum mihi mortem hanc æternam adferre potest, evitare conabor.

Gratias age, teipsam offer, & precare, *ut supra*.

MEDITATIO OCTAVA.

DE COELO.

Præparatio.

1. *Constitue te in Dei præsentia.*
2. *Opem divinam implora.*

Considerationes & Puncta.

Primò, Considera noctem quamdam serenam & stellis toto cœlo collucentibus claram; & cogita, quam jucundum sit videre cœlum tanta siderum multitudine & varietate distinctum. Conjunge jam hujus noctis pulchritudinem cum pulchritudine sudi sereni cujusdam diei, adeò ut ipsa solis claritas apertum stellarum & Lunæ visum non impediat, ac deinde apud temetipsam audacter dicito, omnem hanc pulchritudinem simul conjunctam nihil esse, si cum pulchritudine & excellentia cœli comparetur. Ah, quam locus ille desiderabilis & optabilis est: quam civitas illa pretiosa!

Secundo, Considera civium & beatæ illius civitatis incolarum nobilitatem, pulchritudinem, ac multitudinem; milliones illos millionum Angelorum, Cherubinorum & Seraphinorum; copiam illam Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, ac Sanctarum mulierum, quorum omnium numerus est innumerabilis. O quam societas illa beata & felix est! quorum minimum videre delectabilius est, quam universum simul mundum? quid ergo erit, videre omnes simul?

Sed,

Sed, ô Deus bone, quam illi felices sunt! semper quippe canunt suave amoris æterni canticum, semper in constanti lætitia, & non interrupto gaudio agunt, inexplicabilem sibi mutuo adferunt lætitiā, & beatæ & indissolubilis cujusdam societatis consolatione fruuntur.

Tertio, Cogita denique, quantum eorum omnium sit bonum, quod Deo fruuntur, qui jucundissimo suo conspectu eos æternum beat & recreat, atque inde quandam in animos eorum deliciarum & gaudiorum abyssum instillat. Ecquod enim est bonum, suo semper Principi adesse? Sunt ibi veluti beatissimæ quædam aves in aëre cœloque divinitatis (à quo undequaque incredibilibus deliciis perfunduntur & circumcinguntur) perpetuo volitantes & cantillantes. Ibi quisque certatim, & sine ulla æmulatione, quam potest optimè, Creatoris sui laudes decantat, dicens: Esto in æternum benedictus, dulcissime & supreme Creator & Salvator noster, qui adeo nobis bonus es, tuamque gloriam nobis tam liberaliter communicas. Ipse quoque Deus vicissim reciproceque sanctos suos omnes perpetuā quādam benedictione benedicit. Benedicte vos in æternum, carissimæ creaturæ meæ, quæ mihi in vita servivistis, meque in perpetuum tam magno cum amore & animo laudabitis.

Affectus & Proposita.

Primo, Admirare & lauda patriam hanc cœlestem, dicendo, quam pulchra es, carissima mea civitas Jerusalem, & quam beati omnes qui habitant in te!

Secundo, Animo tuo pusillanimitatem & inertiam

tiam exprobra, quam hactenus prætulit, à glorioſæ hujus habitationis via uſque adeò deſlectendo. Ah, cur à ſumma felicitate & beatitudine mea tam procul declinavi! Ah miſeram me! propter voluptates ita inſipidas & leves, millies & millies æternas & infinitas illas delicias dereliqui. Quis mihi tunc animus fuit, ut bona illa adeo deſiderabilia contemnerem, quò adeo vanos & contemptibiles appetitus ac deſideria exequerer?

Tertiò, Anhela nihilominus, magna cum animi intenſione, ad requiem illam uſque adeo delicioſam. At quoniam tibi, clementiſſime & ſupreme Domine, greſſus meos in viis tuis reſtituere jam & collocare placuit, numquam amplius retrocedam, aut poſt tergum reſpiciam. Introeamus ergo, anima mea, introeamus in requiem illam infinitam; tendamus ad terram illam benedictam, quæ nobis promiſſa eſt. Quid enim in Ægypto hæc facimus? Ab illis ergo me rebus ſequęſtrabo, quæ me ab hac via vel ſevocant, aut ab ea ineunda retardant.

Faciam idem hæc & hæc, quæ me ad eandem conducant.

Gratias age, offer, precare.

C A P I T U L U M XVII.

MEDITATIO NONA.

Per modum electionis & optionis cæleſtis gloria.

Præparatio.

1. *Imaginare te Deo præſentem eſſe.*
2. *Humilia te coram illo, rogaq; ut tibi cogitanda inſpiret.*

Conſi-

Considerationes & Puncta.

Considera, & imaginare, te in aperto campo solam cum Angelo tuo custode, uti olim junior Tobias in Rages Medorum proficiscens, agere ac versari: eumq; tibi è terra sursùm cœlum apertum, cum omnibus voluptatibus & deliciis, in meditatione de cœlo, quam jam instituisti, delineatis ostendere. Infernè vero, cum tibi infernum patentem, cum omnibus iis tormentis, quæ in meditatione de interno descripta sunt, demonstrare. Ubi ergo sic te coram Angelo tuo custode constitutam & hæcitantem imaginata fueris.

Primò, Cogita verè te mediam inter cœlum & infernum constitutam esse, & tam illud, quam hunc, ad te admittendam patère, pro electione quam facies.

Secundò, Considera, electionem alterutrius, quam quis hoc in mundo fecerit, æternùm in altero duraturam.

Tertiò, Tametsi utrumque ad te admittendam pateat, prout quidem tu optionem factura es; Deum tamen, qui paratus est aut hunc tibi dare exultitia, aut illud è misericordia sua, desiderio quodam incredibili desiderare, ut cœlum eligas; quin & Angelum tuum custodem omnimodis huc ite urgere, mille tibi à Dei parte gratias, mille subsidia, quorum ope in cœlum ascendere possis, offerendo.

Quarto, Dominus noster Jesus Christus è summo cœlorum eâ, quâ est benignitate, te aspicit, & quam blandissimè invitât dicens.: intra dilectissima, in requiem æternam, conjice te intra brachia, quæ immortales illas delicias
ex

ex amoris sui abundantia tibi præparavit. Contem-
 plare quoque internis oculis tuis Beatissimam
 Virginem Deiparam, maternè te invitantem ac
 dicentem: Eia, dilecta mea, noli Filii mei deli-
 cias alpernari, & tot suspiria mea, quæ tui causa,
 æternam salutem tuam unâ cum ipso cupidissimè
 desiderans emitto, parùm morari. Vide etiam
 sanctos te studiosè exhortantes, & tot Sanctarum
 animarum miliones, te blandè amiceque invi-
 tantes, adeo nihil videre desiderantes quam ut cor
 tuum cum suo aliquando conjunctum sit, quo jun-
 ctis animis Deum in omne ævum dilaudetis; tibiq;
 certo asseverantes, viam cœli non tam esse arduam
 ac difficilem, quam eam mundus deliniat ac com-
 miniscitur. Eia age, inquit, dilectissima: quis-
 quis viam devotionis (qua nos huc ascendimus)
 intimè perspexerit, certè per delicias mundanis
 deliciis incomparabiliter suaviores, ad hæc nos
 delicias pervenisse comperiet.

E L E C T I O.

I. O inferne! ex hoc jam & in æternum, te
 detestor! tua abhorreo tormenta & supplicia; in-
 fortunatam & infelicem tuam fugio æternitatem
 atq; inprimis detestor æternas illas blasphemias
 & execrandas maledictiones, quas perpetim in
 Deum meum evomis: &, cor atq; animam meam
 versus te, ô pulchrum cœlum, æterna gloria, feli-
 citas duratura, convertens, æternùm & irrevoca-
 biliter domicilium & habitaculum meum in
 pulchris ac sacris domibus tuis, atque in sanctis &
 desiderabilibus tabernaculis tuis seligo. Laudo &
 benedico, Deus meus, misericordiam tuam; &
 oblationem, quam mihi facere dignaris, admitto.
 Admitto,

Admitto, ô Jesu, Salvator meus, æternum amorem tuum, & acquisitionem loci & domicilii alicujus, quam mihi in cœlesti illa Jerusalem comparasti, ratam habeo, & certè non propter aliud quid, quam ut te æternùm amem & jugiter benedicam.

Admitte favores, obsequia & benevolentiam, quam Deipara Virgo & Sancti tibi offerunt: promitte illis, contento cursu & rectà ad eos te properaturam. Manum quoq; tuam ad Angelum custodem, ut te eòdem conducat, extende, & animam tuam ad electionem hanc peragendam excita.

C A P U T XVIII.

MEDITATIO DECIMA.

Per modum electionis & optionis: quâ anima vitam devotam sibi deligit.

Præparatio.

1. *Constitue te in Dei conspectu.*
2. *Humiliato coram ipso ejusque opem postula.*

Considerationes & Puncta.

Primò, Finge te rursus cum Angelo tuo custode solam aperto in campo agere, & ad latus sinistrum videre te dæmonum, in magno quodam throno sublimè elevato sedentem, plurimis spiritibus infernalibus stipatum, in circuitu autem ejus permagnam mundanorum hominum multitudinem, qui omnes capite denudato ipsum ut hominum agnoscant, eique velut vasalli homagium præstent, hi quidem hoc, illi illo peccato.

Vide

Vide omnium horum infelicitium abominabilis hujus Regis clientium & aulicorum agendi modum. Vide, ut alii quidem odio, invidia, iracundiâ rabiant & efferaſcant; alii ſe invicem occidant; alii, quò opes coacervent, ſordidi, luridi, cogitabundi ſint & efflietum ſatagentes; alii in vanitatem toti intendant, & ſemper recreationem & voluptatem conſectentur, ſed quæ inutilis ac vana ſit; alii denique in brutalibus ſuis affectibus & appetitibus fordeſcant, perdantur, & velut computreſcant. Vide, ut nullo ferantur ordine, ſed geſtu modoque incondito. Vide ut ſe mutuo contemnunt, & non niſi ficto ſimulatoque ſe invicem amore diligant. Videbis ergo hic calamitoſam & infelicem quandam rempublicam cui maledictus hic Rex tyrannicè præſit, ut non poſſis ejus commiſeratione non tangi.

Secundò, Ad dextrum verò latus conſpice JESUM Chriſtum Crucifixum, Patrem ſuum intimo & cordiali cum amore pro miſellis illis cacodæmonis clientibus deprecantem tyrannico hoc egredi poſſint imperio, & eos è contra ad ſe vocantem & invitantem. Conſpice præterea ingentem piorum & devotorum hominum multitudinem, unà cum ſuis Angelis cuſtodibus ipſum circumſtantium. Conſidera quoq; regni hujus devotionis pulchritudinem. Quam enim jucundum & volupe eſt, videreturbam illam Virginum, Virorum æquè ac Fœminarum liliis candidiorum, ac ſocietatem illam Viduarum, ſacrâ quâdam mortificatione & humilitate plenarum! Vide item illam multorum conjugatorum, tam amicè & jucundè, & tamen mutuo cum honore, inter ſeſe viventium, (quod certè ſine magna quadam dilectione fieri non poteſt)

potest) classem. Vide, ut devotæ illæ animæ domus suæ exterioris curam cum interioris conjungant, & amorem mariti cum amore sponsi cœlestis copulent. Oculos tuos per omnia circumfer, & in omnibus sanctum, suavem, & amabilem quemdam agendi modum & schema notabis, & eos omnes Domini verbis quam attentissimè auscultantes, universos porro ita affectos, ut eum in cordis sui meditullio infixum habere vellent.

Gaudent illi quidem, sed gaudio gratioso, charitativo & optimè ordinato. Mutuo sese diligunt, sed amore sacro & purissimo. Quotquot autem, in devota hac turba, angustiantur, & affliguntur, non multum propterea contristantur, aut à debito mentis statu aut modestia dimoventur. Vide denique oculos Domini, ut ipse eos consoletur, utque vicissim illi omnes simul ad ipsum aspirent.

Tertio, Jam inde ex hoc quidem die Satanam & execrabilem ac detestandam ejus catervam per bonos affectus & proposita, quos jam concepisti, deseruisti; nondum ramen ad Regem JESUM pervenisti, nec beatæ & sanctæ ejus devotorum societati te adjunxisti, sed semper inter utrumque ducem, & in medio, te continuisti.

Quarto, Deipara Mater unà cum S. Josepho, S. Ludovicus Rex, S. Monica, & alii plurimi eorum qui in mundo vixere, te invitant & animum addunt.

Quinto, Rex ipse Crucifixus proprio te nomine compellans, *Veni*, inquit, *dilecta mea*, *veni ut coronem te*.

E L E C T I O.

Primo, O munde! ô abominabilis caterva! nunquam exinde amplius me sub tuis signis videbis.

bis. In perpetuum, simul & semel, vanitates & & infanias tuas falsas deserui Abrenuntio te, ô Rex superbiæ, Rex infelicitatis, spiritus infernalis, cum omnibus pompis tuis vanis, & cum omnibus operibus te detestor.

Secundo, Ad te autem, ô dulcissime Jesu, æternæ felicitatis & gloriæ Rex, convertens me, ex totis animæ meæ viribus te amplector, ex toto corde meo te adoro, amodò & in perpetuum te in gem meum eligo, & inviolabili fide mea irrevocabile tibi homagium & obsequium præsto, meque sanctarum legum & præceptorum tuorum observantiæ obedientiæque subjicio.

Tertio, Te quoque, ô sanctissima Virgo, dilecta Domina mea, hodie in ducem eligo, sub signa tua concedo, tibi que specialem quamdam venerationem, cultum, & honorem deferro.

Tu autem, ô sanctissime Angele custos, sacræ huic societati & catervæ me præsentata, neque me deseras usquedum ad beatum illud contubernium perveniam, cum quo in electionis meæ signum dico, & semper dicam, *Vivat Jesus, Vivat Jesus.*

C A P U T XIX.

Quomodo Confessio generalis instituenda sit.

HÆ sunt igitur, *Carissima Philothea*, meditationes proposito & intentioni nostræ necessariæ: quas ubi absolveris & meditata fueris; intrepidè in spiritu humilitatis, generalem tuam confessionem instituere incipe. Hoc unum porro hic te rogo, ne ullo inani timore turberis aut anxieris. Scorpio qui nos momordit, dum mordet, venenatus est; at in oleum liquatus, præstans est adversus proprium morsum & aculeum antidotum ac remedium.

medium. Peccatum non aliter probrosum & infame est, nisi dum admittitur, at in confessionem & poenitentiam jam conversum, honorabile & salutare est. Contritio quippe & confessio tam sunt salutare, tamque bene redolentes, ut peccati turpitudinem eradant, & illius fœtorem tollant. Simon Leprosus, Mariam Magdalenam dicebat esse peccatricem; at non sic Salvator, nec jam de commissis peccatis, sed tantum de unguento quod effundebat deque magnitudine charitatis ejus loquebatur. Si verè humiles simus, *Philothea*, infinitè nobis peccatum nostrum displicebit, quod Deus per ipsum offendatur; at ejusdem accusatio suavis nobis erit & jucunda, quod per ipsam Deus honoretur. Alleviamentum quoddam in morbo est malum, quo premeris, medico totaliter detegere & aperire. Cum ergò ante Patrem tuum spiritua-lem veneris, in monte tè Calvariæ agere, & sub Jesu Christi Crucifixi pedibus consistere fingito, cujus pretiosus sanguis undequaque effluit & exuberat, ut te ab iniquitatibus tuis emundet ac lavet. Nam tametsi ipsissimus Salvatoris Jesu sanguis non sit, est tamen sanguinis ejus effusi meritum, qui poenitentes circum confessionali abundantissimè irrigat, lavat & respergit. Benè igitur ac sincerè cor tuum adaperi, ut sic peccata per confessionem eodem egredi facias: nam quantum illa egredientur, tantum pretiosum passionis divinæ meritum illuc subingredietur, quò benedictione id repleat.

Verum simpliciter, candidè & sincerè animi tui statum declara & detege, & nihil omitte eorum quæ ad conscientia tuæ quietem procurandam sunt necessaria. Hoc facto attende ad pia monita

&

& præscripta servi & vicarii Dei, & dic in corde tuo, *loquere Domine, audit ancilla tua.* Et sanè, ô *Philothea*, Deum in eo loquentem audis & auctas, cùm ipse vicariis suis dicat: *Qui vos audit, me audit.* Accipe deinde in manus sequentem protestationem, quâ contritionem tuam terminabis & concludes; quam prius perpenderis & considerâris oportet. Attentè porro, & quam poteris affectuosissimè & cordialissimè eam legito.

CAPUT XX.

Authentica protestatio, ad propositum Deo serviendi in anima sculpendum, & pœnitentia actus concludendos.

EGO subscripta, & constituta in præsentia Dei æterni, atque universæ curiæ cœlestis consideravi, postquam immensam divinæ bonitatis misericordiam, quam in me indignissimam & miserrimam creaturam exhibuit, dum me è nihilo creavit, hætenus conservavit, sustinuit, à tot periculis liberavit, totque beneficiis cumulavit; atque imprimis postquam incomprehensibilem illam benignitatem & clementiam perpendi, quâ suavissimus ille Deus tam benignè me hætenus in meis iniquitatibus sustinuit, toties tamque amicè bona mihi inspiravit, me invitans, ut vitam meam emendarem, ac tam patienter me ad pœnitentiam & resipiscentiam exspectavit, idque usque ad hunc N. ætatis meæ annum, etsi ego me ex opposito tam ingratam, perfidam & infidam ei exhibuerim, ut & conversionem meam differendo, & ejus gratias negligendo, eum tam imprudenter, stolidè, inconsultèque offenderim: postquam denique consideravi, quòd in die quo sacrum Baptisma recepi,

tam

tam feliciter ac sanctè Deo meo oblata & dedicata fuerim, quò ejus filia fierem, & nihilominus toties & toties contra professionem tunc nomine meo factam, tam perfidè & indignè spiritum meum profanàrim & violàrim, eum contra divinam Majestatem usurpando & impendendo; Jam tandem intra me ipsam reversa, & corde ac spiritu coram justitiæ divinæ throno prostrata, me legitimè ritèque criminis læsæ Majestatis divinæ accusatam & convictam & mortis ac passionis JESU Christi ream fateor, agnosco & assero. Idque ob peccata quæ commisi, propter quæ illum mori, & crucis tormentum subire oportuit, adeò ut propterea digna sim quæ in æternum peream & damner.

Sed ad infinitæ Dei hujus æterni misericordiæ thronum me convertens, postquam ex toto corde, & omnibus viribus meis, præteritæ vitæ scelera sum deestata, supplex eorum veniam, remissionem, & indulgentiam, cum integra & totali criminis mei abolitione, rogo & depono; idque in virtute mortis & passionis ejusdem Domini & Redemptoris animæ meæ: quâ, tanquam unico spei meæ fundamento nixa, sacram fidelitatis professionem Deo meo olim in baptismo nomine meo factam, rursus redintegro ac renovo, diabolo, mundo & carni renuntians, & pravas illorum suggestiones, vanitates & concupiscentias, pro toto hujus vitæ, & totius æternitatis tempore detestans; meque ad benignum & clementem Deum meum convertens, desidero, propono, decerno, & irrevocabiliter statuo, & modò, & in æternum ei servire, & diligere; & hunc ad finem ei spiritum meum cum omnibus potentiis, cor cum omnibus affectibus, corpus denique meum cum omnibus

nibus sensibus suis do, offerro, & dedico; promitto quoque & spondeo, nullâ me post hac amplius Esse mei portione, adversus divinam ejus voluntatem & supremam Majestatem, (cui me in spiritu sacrificio & immolo,) ad usuram; ut sic illi in perpetuum, fida, obediens, & fidelis creatura sim, numquam ut hoc meum propositum revocare, ac dictorum pœnitere velim. Sed, cheu! si fortè, vel inimici suggestionem, vel ex aliqua infirmitate humana, aliquâpiam in re huic meo proposito & oblationi me contingeret contrarium facere & contravenire; jam inde ab hoc tempore protestor & propono, mediante Spiritus sancti gratia, quamprimum ac percepero lapsum, resurgere, denuo me ad divinam misericordiam sine ulla mora ac dilatione convertendo. Hæc mea est voluntas, mea intèntio, & inviolabile & irrevocabile propositum meum, quod sine ulla limitatione aut exceptione, coram Deo meo, & in conspectu Ecclesiæ triumphantis, atque in facie Ecclesiæ militantis matris meæ, quæ hanc meam declarationem & professionem audit & excipit, in persona ejus qui, velut illius minister, in hac actione me audit & auscultat, & profiteor & confirmo. Tu autem, ô æterne, omnipotens & optime Deus meus, Pater, Fili, & Spiritus sancte, hoc in me propositum confirmare, & cordiale hoc & interius officium atque obsequium meum in odorem suavitatis admittere dignare. Et sicuti ejus faciendi animum ac voluntatem mihi dignatus es inspirare, ita quoque, ut mihi robur & gratiam ad ipsum perficiendum & adimplendû concedere digneris, supplex te rogo. Tu, ô Deus, es Deus meus, Deus cordis mei, Deus animæ meæ, Deus spiritus mei:

& ut talem te agnosco & adoro, jam & in omnem æternitatem. *Vivat Jesus.*

CAPUT XXI.

Conclusio prima hujus purgationis.

HAc protestatione jam facta, attende, & cordis tui aures aperi, ut absolutionis tuæ, quam ipsemet animæ tuæ Salvator, in misericordiæ suæ throno confidens, in cœlo, coram omnibus Angelis & Sanctis eo ipso tempore, quo illius nomine Sacerdos hîc in terra te absolvit, pronuntiabit, sententiam ac verbum in spiritu excipias & audias. Adeo ut omnis hæc Beatorum turba, de tua felicitate congaudens & exultans, spirituale incomparabilis cujusdam lætitiæ canticū cantatura sit, atq; universi pacis & societatis osculū cordi tuo, jam gratiæ restituto & sanctificato daturi sint.

En, *Carissima Philothea*, mirabile quoddam pactum, quo nimirum felicem cum divina ejus Majestate conventionem & contractum inis: nam te ipsam ei dando, illam tibi acquiris, uti & te ipsam; in vitam æternam. Aliud ergo jam non restat, quàm ut calamum in manus accipiens, protestationis tuæ actū libenter gratanterq; obsignes; deinde altare adeas, ubi Deus vicissim tuam absolutionem, & promissionem quā tibi cœlum suum promittet, obsignabit & sigillabit, semetipsum per Sacramentum suum ut signaculum sacrum super cor tuum jam renovatum ponendo. Hoc pacto anima tua, *Philothea*, [ut mihi quidem videtur] & à peccato, & ab omnibus ad peccatum inclinationibus expurgabitur. At, quoniam hæ inclinationes tum propter infirmitatem, tum propter concupiscentiam nostram, quæ mortificari qui-

dem potest, at non mori, quamdiu hîc in terra vivimus in anima facilè repullulant & renascuntur; consilia quædam & documenta tibi dabo, quæ ubi ritè observaris, & à peccato mortali, & ab omnibus ad illud inclinationibus in posterum te præservabunt, ne quem id deinde umquam in corde tuo locum habeat. Et, quoniam hæc ipsa documenta etiam in perfectiore quadam purificatione locum habent; hinc prius quàm illa tibi proponam, aliquid tibi de perfectiore hac puritate, & perfectione ad quam te cupio conducere, volo proponere.

CAPUT XXII.

Inclinationes erga peccata venialia expurgandæ & eliminandæ sunt.

QUANTO dies fit clarior, & altius ascendit, tantò in speculo vultus nostri maculas & nævos clariùs conspiciamus: sic, quò internum Spiritus sancti lumen conscientias nostras magis illustrat & illuminat, eò distinctiùs & clariùs peccata, inclinationes, & imperfectiones, quæ impedire nos possunt quominùs ad veram devotionem pertingamus, inibi perspicimus. Et idem lumen, quod nos maculas has & nævos videre facit, simul in nobis desiderium quoddam easdem tollendi, nosque ab iis expurgandi excitat.

Ergo ejus adminiculo, *Carissima Philothea*, habere te videbis in anima præter peccata mortalia, & inclinationes ad eadem (à quibus jam per exercitia superius assignata expurgata es) multas etiam inclinationes erga peccata venialia. Non dico, te peccata venialia detecturam & perspecturam, sed propensiones erga illa. Porro magna est
inter

inter utrumque differentia: nam nunquam ex toto à venialibus quiri & mundi esse possumus, saltem ut diu in hac puritate vivamus & maneamus; at possumus nullam erga venialia peccata propensionem habere. Etenim aliud est, semel aut iterum è quamdā animi hilaritate ac levitate, in parvi momenti re mentiri; aliud, in mendacio sibi complacere, & erga hoc peccati genus affectum esse.

Dico ergo jam animam expurgandam esse ab omnibus quas erga peccata venialia habet inclinationibus, id est, voluntatem in aliquo peccati venialis genere sponte permanendi & perseverandi, voluntariè fovendam non esse. Et certè nimis quam magna negligentia foret & socordia, sponte nostrā rem adeò Deo displicentem, (uti est cōtinua ei displicere volendi voluntas) in conscientia nostra conservare velle. Quoniam omne peccatum veniale, quantumvis parvum displicet Deo, tamen si usque adeo ei non displiceat, ut ob ipsum nos damnare aut perdere velit. Si vero veniale peccatum ei displiceat, voluntas certè & affectus erga ipsum aliud non est, quam quoddam divinæ ejus Majestati displicere volendi propositum. Fierine porro potest, ut anima timorata & bona velit non modò Deo suo displicere, verum etiam displicere ei gaudcat?

Affectus hi, *Philoshea*, devotioni directè contrarii sunt, uti affectus erga lethale *charitati*: etenim spiritus vires evigilant & elanguidas reddunt consolationes divinas impediunt, tentationibus ostium patefaciunt, & quāquam animam non occidant, eam tamen valde debilitant & ægrotam reddunt. *Musæ morientes*, ait Sapiens, corrumpunt & perdunt suavitatem unguenti. Dicere vult,

muscas, dum unguento vix insident, sed ipsum nonnisi obiter & volitanter delibant, aliud non corrumpere quam quod inde sumunt, adeò ut quod reliquum est, integrum maneat: at, cum in unguento confident & manent, ipsum destruere, depravare & insipidum reddere. Ad eundem modum peccata venialia cum in animam devotam incidunt; siquidem diu in ea non remaneant, non multum eidamni inferunt; at, si in illa per affectum, quem erga eadem concipit, diu remanent, unguenti, id est, sanctæ devotionis, suavitatem haud dubiè ipsam amittere faciunt.

Araneæ apes non enecant, ipsarum tamen mel corrumpunt & destruiunt; ipsarumque favos telis suis prætextis irretiunt, ut suum illæ opus prosequi, & perficere nequeant; tum verò id obtinet maximè, cum in alveariis & circa favos illæ commorantur. Sic peccatum veniale animam quidem nostram non occidit; devotionem tamen corrumpit, pravisque habitibus & propensionibus usque adeò animæ potentias intricat, ut charitatem illam promptam, in qua tamen ipsa sita devotio est, amplius exercere non possit. Intelligendum verò hoc est, quando veniale peccatum stabilem in conscientia nostra per affectum, quo erga ipsum afficimur, sedem figit. Nihil est, *Philoshea*, parvum aliquod mendacium dicere; nihil est in verbis, actibus, aspectibus, vestibus, ornamentis, lusibus, tripudiis aliquantulum decori ac debiti metas excedere, dummodo statim atque araneæ illæ spirituales in conscientiam nostram irrepsêre, eas expellamus, & eliminemus, uti apes arancas corporales; at, si eas in cordibus nostris sedem figere pernuttamus, quin etiam libenter eas retinere, & ut

ut multiplicentur, gaudeamus, statim & mel nostrum perditum, & conscientiae nostrae alveare virulentia infectum videbimus & destructum. Sed iterum dico & repeto, impar & dissentaneum rationi est, animam generosam Deo suo displicere sic velle & desiderare, id quod illi novit ingratum esse.

CAPUT XXIII.

*Affectus erga res inutiles & periculosas effugandus
& pellendus est.*

Lulus, tripudia, convivia, comediae, ex se & in sua substantia minimè mala, sed indifferentia sunt; cum & bene & male exerceri queant: tamen semper sunt in se periculosa, atque erga eadem affici, etiam periculosius. Dico ergo, *Philotea*, esto, licitum sit ludere, tripudiare, ornare se, honestis interesse comediis, convivari; tamen erga eadem propendere & affici, devotioni contrarium est, summòperè noxium, ac periculosum. Non est in alium, eadem usurpare; sed malum, erga ipsa affici. Damnosum siquidem est, in cordis nostri agro tam vanos & stolidos affectus ferere; cum illi bonarum affectionum locum occupent, atque impendant, quo minus animae nostrae succus in bonas inclinationes impendatur.

Sic olim Nazaræi abstinebant non solum omni eo quod inebriare poterat, sed & uvis passis & omphacio: non quòd uvæ & omphacium inebrièret, sed quòd periculum esset ne comedendo omphacium, uvarum comedarum appetitus excitaretur, & uvas comedendo, musti ac deinde vini bibendi cupido sese insinuaret. Non dico autem, rebus his periculosis nos uti non posse, sed numquam

erga easdem sine magno devotionis dispendio posse affici. Cervi cum nimium pingue-sunt, secedunt, & intra spelæa sua sese abdunt, probè gnari suam sibi pinguedinem obesse & oneri esse; adeò ut, si fortè impeterentur & deprehenderentur, cursui inepti sint. Cor hominis inutilibus, superfluis & periculosis hisce affectibus sese onerans, haud dubiè promptè, facilè, & expeditè ad Deum currere non potest, qui verus devotionis scopus est. Pueri impensè afficiuntur & insaniunt in papiliones; & vix ullus id in ipsis improbat, eo quod pueri sunt. At nonne ridiculum est, imo deplorandum, viros jam formatos & plenos ætate enixim & perditè in nugas adeo indignas ferri videre, uti sunt ea quæ jam nominavi; quæ præterquam quod inutilia sunt, periculum creant, ne in ipsorum consecratione extra præscriptos limites feramur. Hos ergo affectus purges oportet, *Carissima Philothea*: & licet illorum actus non semper devotioni adversentur, affectus tamen semper ei perniciosi & noxii sunt.

CAPUT XXIV.

A malis inclinationibus animus est expurgandus.

HAbemus præterea, *Philothea*, naturales quasdam inclinationes, quæ quia suam à peccatis nostris particularibus originem non habuere, hinc propriè peccata non sunt, nec mortale, nec veniale, sed imperfectiones appellantur, & ipsarum actus dicuntur defectus. Verbi gratia, sancta Paula Romana, teste sancto Hieronymo, magnam erga tristitiam & dolores inclinationem habebat, adeò ut in prolium & conjugis sui morte animo ita dejiceretur, ut, ne præ dolore expiraret,

ret, periculum foret. Erat hoc quædam imperfectio, non verò peccatum; cum invita & nolens ita animo contraheretur. Sunt, qui naturâ levius sunt, sunt qui præfracti & asperius, alii in aliorum sententia & opinione admittenda perdifficiles, alii in indignationem, alii in choleram, alii in amorem propendent. Summâ, quam paucissimos reperire est, in quibus non istiusmodi imperfectionum aliqua notetur. Etsi verò hæ unicuique velut propriæ & naturales sint, contrario tamen affectu & curâ corrigi & moderari possunt; imo verò se planè quis ab iis liberare & expurgare potest: & dico tibi, *Philothea*, debet hoc fieri. Inventa ratio est amygdalas amaras in dulces commutandi, si videlicet eæ in pede trunci perforantur, ut succus corticis illinc exstillet; cur ergo facere ipsi non poterimus, ut inclinationes nostræ perversæ egrediantur, quò meliores succedant. Nulla adeo bona indoles & natura est, quæ non per habitus vitiosos reddi queat mala: & vice versa, nulla adeo austera & pervicax est, quæ primo per Dei gratiam, deinde per industriam & diligentiam propriam domari & exsuperari non valeat. Unde jam monita & exercitia quædam tibi proponere incipiam, quorum adminiculo & usu animam ab affectibus periculosis, imperfectionibus, & omnibus erga peccata venialia propensionibus expurgare, & conscientiam tuam magis & magis adversus omne peccatum mortale communiare, & secutam reddere poteris. Gratiam tibi det Deus ad eadem ritè usurpanda.

PRAXIS SPIRITUALIS

PARS SECUNDA

*Varia continens monita & consilia, ut anima ad
Deum per Orationem & Sacramentorum
usum eleuetur.*

CAPUT I.

De Orationis necessitate.

NIHIL est quod magis intellectum à suis ignorantiss & voluntatem ab affectibus depravatis expurget, quam oratio, utpote quæ mentem & intellectum divina claritate ac lumine illustrat, atque amoris cœlestis calore voluntatem incendit. Est namque ipsa velut aqua benedictionis, quæ irrigatione sua bonorum desideriorum nostrorum plantas revirescere & florescere facit, animas à suis purgat imperfectionibus, corda verò à suis liberat passionibus.

Secundò, Inprimis verò tibi consulo orationem mentalem ac cordialem, & eam maximè quæ circa vitam & passionem Domini nostri Jesu Christi vertatur.

versatur. Si enim sæpè eum meditatione consideres, tota anima tua illo replebitur, illius modum agendi addisces, & ad exemplar & normam illius omnes actiones tuas cõformabis. Ipse est lux mundi, in ipso ergo, per ipsum, & ob ipsum illustrari & illuminari debemus. Est item arbor desiderii, sub cuius umbra requiescere & refrigerari nos oportet. Est vivus fons Jacop, in quo omnes nostræ maculæ & nævi ablui debent. Pueri, loquentes matres suas frequenter audiendo, & unâ cum ipsis balbutiendo, illarum linguam & loquelam discunt. Sic nos apud Salvatorem nostrum per meditationem frequenter agentes, ac verba, actiones, & affectus ejus observantes, illius gratia juvante, discemus loqui, facere & velle uti ipse. Hic pedem figamus oportet, *Philothea*: nec enim per aliam, quam per hanc, ad Deum Patrem ire portam possemus. Nam sicuti speculi æquor vultum & oculos nostros non referret, nec in se detineret, nisi retrorsum stanno & plumbo inductum foret: ita nec divinitas in mundo hoc inferiore commodè à nobis considerari posset, nisi sacræ Salvatoris nostri humanitati eadem foret conjuncta & unita; hujus verò vita & mors tale objectum & materia sunt, ut nullum magis proportionatum, suavius, deliciosius & utilius eo in ordinariam nostram meditationem seligere possemus. Unde non frustra Redemptor noster, panis qui de cœlo descendit, appellatur: nam sicuti panis cum quolibet cibo comedi debet; sic & Salvator in omnibus orationibus & actionibus nostris meditari, considerari & requiri. Vita & mors ejus fuit in diversa puncta, ut meditationi accommodaretur, à variis auctoribus divisa, distributa & distincta:

inter quos tibi inprimis suadeo legas, S. Bonav. Bellintanum, Brunum, Capilliam, Granatensem, & Lud. de Ponte.

Tertiò, Quotidiè horam unam ante prandium ei impende, & si fieri possit, manè; tunc enim spiritus tuus minus erit turbatus, & post nocturnam quietem vigorosior. Neque etiam plusquam horæ spatium ei impendito, nisi pater tuus spiritalis expressim id tibi præcipiat aut suadeat.

Quartò, Si exercitium hoc in templo facere possis, & satis ibi tranquillitatis invenias, per commodum cesset id tibi erit & facile; quod tibi nec pater, nec mater, nec uxor, nec maritus, nec alius quislibet impedimento esse poterit, quominus una hora in templo agas; cum, si alicubi subjecta sis, horam tam liberam in domo tua tibi forsitan promittere non posses.

Quintò, Omnem orationem, tam mentalem, quam vocalem à Dei præsentia inchoa, & hanc regulam semper sine ulla exceptione observa; & brevi videbis, quantum tibi ea imaginatio boni sit allatura.

Sextò, (Mihi credas velim) Orationem Dominicam, Sahitationem Angelicam, & Apostolorum Symbolum recitabis Latinè; sed quid eorum verba in lingua vernacula significant, bene ut intelligas, elabora: ut etsi ea communi Ecclesiæ lingua recites, nihilominus admirabilem & sapidum sanctarum harum orationum sensum gustare possis: quas ita percurres, ut simul cogitatione sensum illarum profundè rimeris, & affectum tuum circa eundem excites: neque festines ut multa dicas, sed elaborares potius, ut, quidquid dices ex corde & affectuosè dicas. Nam vel una oratio

Domi-

Dominicalis cum sensu & attentè recitata pluris valet, quam centum festinanter & celeriter decursæ.

Septimò, Rosarium utilissimus & commodissimus orandi modus & ratio est, dummodo id sicut oportet & convenit, legere noris. Quod ut facias, fac habeas è libellis illis aliquem, qui ejus recitandi modum tradunt. Perutile quoque est, Litanias de Redemptore Jesu, B. Virgine, & Sanctis legere; nec non eas omnes orationes vocales, quæ Manualibus & Officiis approbatis continentur. Ea tamen conditione, ut, si orationis mentalis donum habeas, ei semper primarium locum assignes. Adeò ut, si post hanc absolutam, commodè orationem vocalem facere nequeat, aut negotiorum multitudine obruta, aut alia qualibet de causa, non multum propterea crucieris aut contristeris; sed satis tibi sit antè vel post meditationem, solam Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum recitare.

Octavo, Si orationem vocalem faciens, cor tuum ad interiorè ac mentalem trahi & allicis sentis, ne relucteris, neque invita illi te applices, sed spiritum tuum suaviter illam in partem ferri & delabi sinas; neque ideo anxius sis, quod fortè orationes vocales, quas facere proposueras, non persolveris: mentalis enim, quam illarum loco fecisti, & Deo est gratior, & animæ tuæ utilior. Excipio verò Officium & Horas Canonicas, si ad easdem recitandas obligeris. Tunc quippe debiti partes explendæ sunt, & officio satisfaciendum.

Nonò, Si totum tempus antemeridianum ita tibi effluere contingat, ut hoc orationis mentalis
exe

exercitium peragere commodè non possis, aut ob varia & multiplicia negotia, vel ob aliam quamlibet causam (quod, quantum tibi possibile est, videre debes ne unquam contingat.) defectum hunc post prandium reparare satage, idque eà horâ quæ à ciborum sumptione maximè distet: nam si immediatè à sumpto cibo, & antequam ejus digestio longiùs provecta sit, eas instituas, & multo sopore opprimeris, & valetudo tua non parùm detrimenti accipiet.

Si vero tota die nulla ad eam faciendam tibi suppetat oportunitas, jactura illa refarcienda est, aut jaculatorias orationes per diem multiplicando, aut aliquem librum spiritualem legendo, aut quamdam adjungendo pœnitentiam, quæ, ne hic defectus sepius occurrat & multiplicetur, impediat, & firmum facito propositum postridiè melius officio tuo fungendi.

C A P U T II.

Brevis meditando methodus: & primo de Dei præsentia, quæ est primum præparationis punctum.

AT nescis forsan, *Philothea*, quo sit mentalis oratio modo instituenda. Est enim res quam nescio quo infortunio, pauci nostra hac ætate noverunt. Atq; hac de causa facilem & brevem ad hoc methodum tibi hîc propono; exspectans fore, ut multorum insignium, qui hac de re compositi sunt, librorum lectione, & super omnia usu, uberius & magis instruaris. Primum tibi hic propono præparationem, quæ in duobus punctis consistit: quorum primum est, collocare se in Dei conspectu & præsentia; alterum, ejus auxilium invocare. Ut autem te in Dei præsentia con-

constituas, quatuor principalia tibi media propono, quibus hocce in principio uti poteris.

Primum in viva & attenta quadam omni præsentiæ Dei apprehensione situm est; ut cogites nimirum, Deum esse in omnibus & ubique, & nullum in hoc universo locum aut rem esse; in quo non adsit verissimâ quâdam præsentiâ præsens: adeò ut, sicuti aves, quocumque volitant, semper aërem inveniunt; sic quocumque sumus, semper Deum præsentem inveniamus. Unusquisque quidem veritatem hanc novit, at non omnes attenti sunt ut eam apprehendant. Cæci tametsi non videant Principem qui ipsis præsens est, tamen non minùs se reverenter gerunt, dummodo eum præsentem esse admortiti sint. Sed quoniam eum non vident, hinc facilè obliviscuntur illum præsentem esse; & hoc obliti, adhuc facilius respectum illius & reverentiam amittunt. Non videmus, eheu, *Philothea*, Deum qui nobis præsens adest: & esto, fides nos doceat, eum semper nobis præsentem esse, tamen, quod eum oculis nostris non ceruamus, hinc sæpè ejusdem obliviscimur; & ita nos gerimus, ac si procul à nobis abesset. Nam tametsi eum omnibus rebus præsentem esse noverimus, cum tamen de eo non cogitamus, perinde id est, ac si id non sciremus. Hac de causa semper ante orationem anima ad attentam quamdam hujus præsentia Dei cogitationem considerationemque excitanda est. Hanc apprehendebat David, cum exclamaret, *Si ascendero in cælum, Deus meus, tu illic es; si descendero in infernum, ades.* Unde verbis illis Patriarchæ Jacob uti debemus, qui, visâ scalâ illâ sacrâ, *Quam terribilis, inquit, est locus iste! verè Dominus est*

est in loco isto, & ego nesciebam. Dicere vult se ad hoc non respexisse; nam ignorare non poterat, Deum in omnibus & ubique præsentem esse. Ergo ad orationem accedens, ex toto corde tuo, & cordi tuo dicas, *Verè, ô cor meum, Deus est hic.*

Alterum sese in hac sacra Dei præsentia constituendi, medium est, cogitare, Deum non solum in loco in quo tu agis, sed etiam particularissimè in corde tuo, & in spiritus tui fundo intimo adesse utpote, quod ipse divina sua præsentia vivificat & animat, ibi perinde ac cor cordis tui, & spiritus spiritus tui existens. Nam uti anima, per totum corpus diffusa, in omnibus ejus partibus præsens existit, tametsi speciali quadam residentia in corde sedem habeat: eodem modo Deus, licet omnibus rebus præsentissimus sit, speciali tamen modo spiritui & cordi nostro præsens assistit. Hinc cum David vocat *Deum cordis sui*, & S. Paulus aiebat, *In Deo vivimus, movemur & sumus.* Itaque in veritatis hujus consideratione, magnam in corde tuo erga Deum, qui ei adeò intimè præsens est, reverentiam excitabis.

Tertium mediū est, ipsum Redemptorem nostrū Jesum intueri & considerare, utpote qui sua in humanitate, jam inde è cœlis, omnes qui in mundo sunt homines contemplatur; sed in primis Christianos, qui ejus sunt filii, & eos quam maximè qui orationi insistant; quorum actiones, gestus, & agendi modum considerat atque intuetur. Non est autem hoc nuda quædam fictio & imaginatio; sed ipsissima veritas: nam, quamvis cum non videamus, è summo tamen cœlorum nos considerat. Sic Stephanus cum vidit, cum pro nomine illius mortem oppeteret: adeò ut cum sponsa dicere

cere non immerito possumus: *En ipse stat post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.*

Quantum medium in eo consistit, ut nuda simplicique imaginatione utamur, Salvatorem nostrum in sacra sua humanitate coram videre imaginantes, tamquam si apud nos versaretur, perinde atque amicos ipsi nostros nobis representamus & dicimus, fingo mihi me videre talem, qui faciat hoc aut illud; videor mihi illum videre, aut simile quid. At, si sanctissimum Altaris Sacramentum in meditationis loco adesset, tunc præsentia illa realis esset, & non purè imaginaria. Etenim species & accidentia panis essent velut tapetum, retro quod Dominus realiter præsens nos conspicit & considerat, esto eum in propria forma non videamus. Aliquo ergo ex hiis quatuor mediis utèris, ad animam tuam in Dei præsentia ante orationem constituendam. Nec verò omnia hæc media uno tempore simul sunt usurpanda, sed tantum singillatim unum, idque breviter & simpliciter.

C A P U T III.

De invocatione, altero preparationis puncto.

INvocatio porro fit hoc modo: anima tua in Dei præsentia se agere sentiens, summa quadant cum reverentia sese prosternit, indignissimam sese reputans, quæ coram adèò sublimi & supremâ Majestate versetur; sciens tamen hanc ipsam bonitatem id velle, gratiam ab ipsa postulat ad illi bene serviendum, & in hac meditatione illam adorandum. Si velis, brevibus & ardentibus quibusdam verbis ad hoc uti poteris, uti sunt illa Davidis:

vidis : *Ne proicias me , Deus meus , à facie tua , & Spiritum Sanctum tuum ne auferas à me. Illumina faciem tuam super ancillam tuam , & considerabo mirabilia tua. Da mihi intellectum , & scrutabor legem tuam , & custodiam illam ex toto corde meo. Ego ancilla tua , da mihi spiritum , & alia id genus verba. Utile quoque fuerit præterea , Angeli tui Custodis , & personarum quæ in mysterio quod meditaris , occurrent , opem invocare ; verbi gratia , in mysterio mortis Dominicæ invocare poterit B. Virginem Matrem , S. Joannem , Mariam Magdalenam , bonum Larronem , ut sensus & motus interiores , quos ipsi ibi acceperunt , tibi communicentur. In meditatione verò de morte propria , Angelum tuum custodem , qui haud dubiè in ea præsens aderit , invocare poteris , ut tibi hic convenientes inspiret considerationes , & sic de aliis mysteriis.*

CAPUT IV.

De mysteriis propositione , tertio præparationis puncto.

Post duo hæc meditationis ordinaria puncta , est & tertium quoddam , quod omnibus meditationibus commune non est , nec convenit : estque , quam nonnulli fabricationem & imaginationem loci , alii lectionem interiorem vocant. Nihil porro hoc est aliud , quàm ipsum meditandi mysterii corpus imaginationi suæ proponere , perinde ac si realiter & de facto coram nobis perageretur. Exempli causa , Dominum JESUM in Cruce fixum meditari vis , finges te in monte Calvariæ præsentem adesse , & quidquid in die Passionis factum & dictum est , coram oculis

oculis tuis spectare. Aut si velis (idem enim est) imaginaberis, eo ipso in loco, in quo tu es, Domini Crucifixionem fieri, eo prorsus modo quo eam Evangelistæ describunt. Idem faciendum, quando de morte meditaberis, uti in meditatione de eadem indicavi; item in ea quæ de inferno, & in omnibus id genus mysteriis, in quibus de visibilibus & sensibilibus rebus fit meditatio: nam in aliis mysteriis, utide Dei magnitudine, de virtutum præstantia, de fine ob quem conditi sumus, [quæ certè invisibilia sunt] non est quod hac imaginatione uti velimus. Possumus quidem aliquâ similitudine aut comparatione, per quam consideratio non nihil juvetur, ad hoc uti: sed hæc non ita facilè passim occurrit, & ego non nisi valdè simpliciter tecum agere volo, & ita ut spiritus tuus non multum talibus inveniendis fatigetur.

Porro, imaginationis hujus adminiculo, spiritum nostrum intra mysterii meditandi limites coarctamus & restringimus, ne huc & illuc liberè divagetur, perinde atque avis cavæ includitur, vel accipiter perticæ alligatur, ut aucupis pugno insideat. Dicent tibi fortassis nonnulli, satius esse, simplici cogitatione fidei, & nuda apprehensione, planè mentali & spiritali, in horum mysteriorum repræsentatione uti, aut considerare, rem ipsam in tuo spiritu peragi. Benè quidem, sed est hoc sub principium nimis subtile; &, quoadusque Deus altiùs te sustollat, consulo tibi, *Philothea*, ut in humili, quam tibi commonstro, valle te detineas.

Post imaginationis actionem sequitur actio intellectus, quam meditationem appellamus, quæ nihil aliud est, quam una aut plures considerationes, eo fine factæ, ut motus nostri in Deum & res divinas emoveantur. In quo meditatio à studio, & aliis cogitationibus & considerationibus differt, quod hæ non ad virtutem & amorem divinum acquirendum, sed alia quadam de causa & intentione, uti ad scientiam consequendam, ad scribendum & disputandum, instituantur. Postquam ergò jam spiritum tuum materiæ, quam meditari voles, septis (uti dictum est) inclusisti, vel per imaginationem (si quidem materia sensibilis est,) vel per simplicem propositionem (si insibilis est;) considerationes circa illam facere incipies, quarum exempla planè efformata in meditationibus, quas tibi ante proposui, invenies. Quod si spiritus tuus sat gustus, luminis & tractus in una consideratione inveniat, in ea sistes, neque ulterius progredieris, apes scilicet imitando, quæ florem non deserunt, quam diu mel quod ex eo colligant, inveniunt. At si in aliquo puncto quid quod arrideat, non invenias, postquam aliquantisper in eo hæseris, & velut experimentum feceris, ad aliud transibis, in quo non præcipitanter & temerè, sed leniter & simpliciter procedas oportet.

De affectibus & propositis, tertiâ meditationis parte.

Meditatio in voluntate, aut affectiva animæ nostræ parte bonos motus ciet & diffundit, uti sunt amor Dei & proximi, cœli & gloriæ æternæ desiderium, zelus salutis animarum, imitatio vitæ Domini nostri JESU Christi, compassio, admiratio, gaudium; Deo displicendi, judicii & inferni timor, peccati odium, fiducia de Dei bonitate & misericordia, confusio denique ob vitæ præteritæ flagitia. Hos in affectus spiritus noster, quantum ei possibile erit, se diffundat & extendat oportet. Si aliquod hic habere adminiculum & subsidium velis, primum Andræ Capillæ meditationum tomum in manus sume, ejusque præfationem legito, in qua ostendit, quo modo hos affectus dilatare nos oporteat; & multo uberius Pater Arias in tractatu de oratione mentali.

Non aded tamen, *Philothea*, affectibus generalibus hisce insistas oportet, ut non eos in specialia & particularia ad correctionem & emendationem tuam tendentia proposita convertas. Exempli gratia. Primum, quod Dominus in cruce protulit, verbum, bonum haud dubiè in anima tua affectum imitationis, nimirum quoddam tuis ignoscendi inimicis, eosque diligendi desiderium excitabit. Dico porro, parum admodum id esse nisi insuper speciale quoddam propositum concipias hoc modo: Agendum ergo non offendar post hac amplius verbis illis amatulentis & contumeliosis quibus hic aut illa, vicinus aut vicina, domesticus aut domestica mea me nonnumquam præ-

præscindunt; neque illo aut illo vilipendio, quo ille aut illa me contempnit; imò è contra talia & talia dicam aut faciam ad eum mihi lucrandum & emoliendum. Et sic de aliis. Hac ratione fiet, *Philorhea*, ut brevi in tempore defectus tuos corrigas; cum per solos affectus id nonnisi lentè admodum & difficillimè factura sis.

CAPUT VII.

De Conclusionè, & fasciculo spirituali.

Concludenda denique meditatio per tres actiones est, quæ quàm possunt maxima fieri humilitate debent. Prima est, actio gratiarum, quâ Deo gratiæ pro affectibus & propositis quæ tibi dedit, necnon pro bonitate & misericordia ejusdem, quam in meditationis mysterio vidimus, agantur. Altera est, actio oblationis, quâ suam Deo bonitatem & misericordiam nec non mortem, sanguinem & virtutes sibi & unâ cum ipsis affectus & proposita nostra offerimus. Tertia denique supplicationis, per quam Deum rogamus, & enixè obsecramus, ut nobis filii sui gratias & virtutes communicet, suamque affectibus & propositis nostris benedictionem impertiat, ut eadem fideliter exequi valeamus. Oramus præterea pro Ecclesia, pastoribus nostris, parentibus, amicis, & aliis, Beatissimæ Virginis MARIE, Angelorum, Sanctorumque intercessionem ad hoc implorantes. Denique notavi, *Orationem Dominicam*, & *Salutationem Angelicam*, quæ generalis & necessaria fidelum omnium oratio est, in fine subnecti debere.

His omnibus adjunxi, fasciculum quemdam devotionis nobis ex omnibus illis coligendum esse.

esse. Quemadmodum enim qui per hortum floribus variis destinctum aliquantum ambularunt, non libenter illo egrediuntur, nisi quatuor aut quinque hinc inde ex eo floribus decerptis, quos olfaciant, & toto deinde die manibus versent & teneant: ita postquam spiritus noster jam meditatione aliquod mysterium percurrit, punctum unum atque alterum, aut fortasse etiam tria, nobis eligendum est, quod nimirum maxime nobis in ea arrisit, quodque profectui nostro potissimè conducere comperimus, ut illius per reliquum diei recordemur, & spiritualiter ipsum odoremur. Hoc autem fiat in ipsomet meditationis loco, aliquantisper post eam illic in solitudine agendo aut obambulando.

CAPUT VIII.

Utilissima quadam circa meditationem ipsam documenta.

HOc inprimis requiritur, *Philothèa*, ut cum jam à meditando surrexisti, proposita & deliberationes, quæ fecisti, memoriâ teneas, quò eadem toto die studiosè executioni mandes. Hic est magnus meditationis fructus, qui si non sequatur, ipsa sæpenuerò non modo inutilis, verum & noxia est: virtutes enim meditatæ, & non practicatæ, subinde spiritum & mentem inflant, dum tales nos esse opinamur, quales esse propoluimus & statuimus, quod tum demum procul dubio verum est, cum proposita viva sunt & solida, at viva revera non sunt, sed vana & periculosa, si executioni minimè mandentur. Omnimodis ergò procurandum, ut illa opere ipso exequamur, quin & occasiones ad hoc, parvæ, vel magnæ, queritandæ.

tandæ. Exempli gratiâ, si mane inter meditan-
dum decrevi, & statui, benignitate eos mihi de-
vincire & lucrari, qui me offendent, per diem
occasiones illis occurrendi captabo, ut sic eos
amicè benevoleque salutem; si verò occurrere
nequeam, benè saltem de illis loquar, Deumque
pro ipsis rogabo.

Mentali hac oratione egressa, seriò videbis &
cavebis, ne cor tuum uspiam durè impingat, sic
enim quod in oratione colegisti, balsamum ef-
funderes: id est, si fieri potest, silentium ali-
quantisper servabis, & suaviter sensimque ani-
mum ab oratione ad negotiorum tractationem
conduces, quam poteris diutissimè sensum & af-
fectus, quos orando collegisti, conservare stu-
dens. Qui vasculo porcellano pretiosum aliquem
liquorem domum deferendum excepisset, haud
dubiè lente modesteque incederet, nec huc illuc-
que respiceret, sed modò ante se, ne fortè in sax-
um aliquod impingat, aut incautè gressum figat,
modò ad vasculum suum, oculos converteret,
visurus an non id obliquè teneat. Idem omninò
te facere oportet à mediatione surgentem; vide,
inquam, ne hinc tota simul distraharis. Sed mo-
destè cauteque te geras: verbi gratia, si obvium
aliquem habeas, quem necessariò te aut con-
venire, aut audire oporteat, non est quòd ab eo
scrupulosè te subducas, sed necessitati te accom-
moda, sed ita, ut etiam super cor tuum vigiles
ejusque rationem habeas, ne videlicet sanctus
orationis liquor effluat, nisi quam potest mini-
mum.

Addiscas etiam paulatim usu oportet, ab ora-
tione ad quælibet actiones, quas vocatio & pro-
fessio

Sessio tua justè legitimeque à te exigit, esto ex ab affectibus quos in oratione accepimus, nimisquam remotæ esse videantur, transire. Nôvit, inquam Advocatus ab oratione ad tribunal & lites suas, mercator ad negotia; mulier conjugata ad matrimonii sui munia & familiæ suæ impedimenta transire, idquæ tanta cum animi suavitate & tranquillitate, ut spiritus ejus propterea minimè turbetur: cum enim iam hoc, quam illud juxta divinæ voluntatis præscriptum fiat, ipse ex uno ad aliud transitus in spiritu humilitatis & devotionis tibi faciendus est.

Continget interdum, mea *Philotea*, statim post tactam præparationem, affectum tuum prorsus in Deum moveri & abripi: quod cum continget, illi habena laxanda sunt, nec tum ea, quam tibi tradidî, methodus sequenda. Nam tamen, ut plurimum consideratio affectus & proposita præcedere debeat; tamen si tibi Spiritus sanctus affectus unâ cum consideratione donet; non est quod usqueadè de consideratione labores, cum hæc non nisi ad affectum concitandum soleat adhiberi. Quandocumque ergo affectus se tibi insinuabunt, admittendi erunt, locusque iis dandus, tam ante quàm post considerationes advenientibus. Unde licet superius affectus post omnes considerationes posuerim, non alio id fine feci, quam ut ipsas orationis partes melius ab invicem distinguerem. Cæterum, generalis quædam regula esto, nunquam esse affectus comprimendos aut compescendos; sed semper, quotiescumque occurrunt, egredi & prorumpere sinendos. Quod, meo judicio, non solum in illis aliis affectibus, sed etiam in gratiarum actione, oblatione & supplicatione

(quæ etiam medias inter considerationes institui possunt) locum habet: nam tam parum hæc, quàm alii affectus, reprimenda & retinenda sunt; esto hæc postea, in ipsa videlicet meditationis conclusionem, rursus repetenda & resumenda sint. Porro proposita immediatè post ipsos affectus elicitos, & in fine totius meditationis, ante ejusdem conclusionem sunt elicienda: nam cum particularia & familiaria objecta nobis iis representare debeamus, certè si illa inter affectus ipsos misceremus, forsan aliquod nobis distractionum periculum adferre possent.

Affectibus & propositis his aliquod subinde colloquium intermiscere consultum est, & modo Redemptorem nostrum JESUM Christum, modo Angelos, modo personas, quarum in mysteriis fit mentio, modo Sanctos, modo nos ipsos, modo cor nostrum, modo peccatores imò etiam creaturas sensus expertes alloqui & compellare, sicuti Davidem suis in Psalmis & alios sanctos in suis meditationibus & orationibus facere videmus.

C A P U T IX.

De ariditatibus quæ in meditatione contingunt.

SI fortè, ô *Philothea*, nullum te in meditatione gustum aut consolationem sentire contingat, ne propterea, obsecro te, turberis; sed verbaliter interdum loquere, sortem tuam apud Dominum deplora, indignitatem tuam confitere & agnosce, eum roga ut is te adjuvet, atque imaginem illius, (si quidem habes) exosculare, & dic illi cum Jacobo Patriarcha, *Non dimittam te Domine, nisi benedixeris mihi*; aut cum muliere Cananæa.

Etiam

Etiam Domine, Canis sum, sed & catelli comedunt de micis qua cadunt de mensa dominorum suorum.

Aliquando & librum aliquem pium in manus sume, eumque attentè lege, ulquedum spiritus tuus stertens velut, excitetur, & intra te redeat. Interdum quoque per aliquem devotionis exterioris gustum motumque cor tuum incita, in terram videlicet te prosternendo, manus ante pectus crucis in modum committendo, crucifixi imaginem amplectendo; si nimirum in loco separato privatoque agas. Si post hæc omnia nondum redire consolationem sentias, noli, quantumvis magna ariditas tua sit, nullatenus propterea turbari, sed in devoto quodam gestu coram Deo tuo continerete pergas. Quam multi sunt aulici, qui plus centies anno durante Principis sui conclave ingrediuntur, sine ulla tamen illius alloquendi spe; sed tantum ut ad ipso eminus videantur sui que muneris partes expleant. Eo prorsus modo, *Carissima Philothea*, ad sanctam nos orationem accedere oportet, videlicet non alia intentione, quam ut officio nostro fungamur, nostramque Deo fidelitatem testemur & exhibeamus. Si ergo divina Majestas nos in ea alloqui, & sanctis suis inspirationibus, & consolationibus interioribus nobiscum agere dignetur; summo sanè nobis id honori ac voluptati erit: at si hanc nobis gratiam facere noluerit, non magis nos alloquens, quam si nos minimè videret, & in ejus conspectu non ageremus, non idcirco nos ab eo subducere, aut inde recedere, sed coram summa illa bonitate devoto quietoque gestu manere & expectare debemus. Et certè nostram patientiam tunc dignanter respiciet, nostramque assiduitatem & perseverantiam

rantiam benignè intuebitur; adeò ut, cum postea rursus ante conspectum ejus comparebimus, benevolè nos respecturus, suisque nos consolationibus & colloquiis dignaturus sit, sanctæ orationis amoenitatem & pulchritudinem nos videre faciens. Imò etiam si id non præstaret, sufficiat nobis, *Philothea*, quod nimis quam honorificum nobis sit, apud ipsum, & in conspectu illius agere.

CAPUT X.

Exercitium Matutinum.

PRÆTER orationem illam mentalem integram & formatam, ac præter alias orationes vocales, quas semel in die te facere oportet, sunt & alii quinque orationum modi, quæ quidem in se breviores sunt, alterius tamen majoris orationis sunt præparatio quædam, præludium & origo. Inter has illa prima est quæ manè fit, quæ omnium diei totius operum velut fundamentum & præparatio est. Hanc porro hoc modo facies.

Primò, Profunda quadam cum reverentia gratias Deo ages, eumque adorabis, quod te superiore nocte pro sua bonitate incolumen conservarit: si quod vero ea durante peccatum commiseris, de eo eum veniam rogabis.

Secundò, Considera, præsentem diem tibi datum esse; ut in eo futurum æternitatis diem lucreris, firmumque propositum facito, ad hanc intentionem diem præsentem impendendi.

Tertiò, Præexamina & prævide quænam negotia, commercia, & quales occasiones Dei servienti quales item ejus offendendi tentationes, tam per choleram, & vanitatem, quam aliam quamlibet inordinationem

ordinationem tibi ea die possunt occurrere : & sancta quadam animositate & resolutione te præpara, ut quæcumque Deo serviendi, devotionisque tuæ promovendæ occurrere possunt media, exequaris beneque impendas ; è contra vero debitè effugas, oppugnes & superes quodcumque contra salutem tuam ac divinam gloriam tendens occurrere potest impedimentum. Neque vero satis est nudè hoc propositum facere, sed & media ejusdem rite executioni mandandi præparanda & disponenda sunt. Exempli gratia, si me cum homine iracundo & ad choleram propenso aliquod negotium tractare debere prævideam, non solum proponam eum verbo non offendere, verum etiam benigna & suavia ad eum præveniendum verba disponam, vel aliquem adhibebo qui me in illo placando adjuvet. Si prævideam ; occasionem mihi fore ægroti alicujus visitandi tempus, verba consolatoria, & subsidia, quæ illi adhibere debeo disponam, &c.

Quarto, Hoc facto, humilia te coram Deo, agnoscens quod eorum quæ deliberasti, tum ad malum fugiendum, tum ad bonum exequendum, nihil omnino per teipsam, & ex teipsa facere possis. Et tamquam si cor tuum in manibus habeas, ipsum divinæ Majestati cum omnibus tuis bonis propositis offeras, ipsam rogans ut in suam id protectionem admittere, & corroborare dignetur, quo in ejus obsequio & famulatu feliciter progressaris, idque per hæc aut hujusmodi verba interiora : En Domine, hoc miserum & inops cor, quod bonitate tua plures quidem bonos affectus & proposita concepit : sed, ah ! nimis quam debile & imbecillum est ad bonum quod desiderat,

exequendum & opere complendum, nisi cœlestem tuam ipse benedictionem illi communices, quam hac de causate, ô clementissime pater, rogo, idque per meritum passionis Filii tui dilectissimi, cujus honori diem hunc, & reliquum vitæ meæ tempus offero & consecro. Invoca etiam Beatissimæ Virginis, Angeli tui custodis & Sanctorum, ut hac in re tibi opitulentur, auxilium.

Sed, spirituales actiones breviter & vivaciter fiant oportet, & quidem antequam cubiculo egrediaris; si fieri potest; ut exercitii hujus adminiculo, quidquid die tota factura es, divina benedictione velut irroretur. Rogo autem te, *Philothea*, ne id ipsum nunquam omittas aut obliviscaris.

C A P U T XI.

De exercitio Vespertino, deque examine conscientie.

QUemadmodum ante prandium tuum temporale, facies prandium spirituale, idque per meditationem; ita te & ante cœnam tuam, cœnulam quandam, aut saltem collationem devotam & spiritualem facere oportet. Ergo paulo ante cœnam nonnihil tibi temporis & otii suffurare, & coram Deo prostrata, & spiritu tuo ante JESUM Christum crucifixum (quem nuda quadam consideratione, & interiori oculo tibi præsentem finges) collecto sopitum meditationis matutinæ ignem, per vivas & ardentēs aliquot aspirationes, humiliationes, & amorosas, quas ad divinum hunc animæ tuæ Salvatorem evibrabis, elibrationes in corde tuo rursus exsuscita; vel illa puncta breviter

breviter repetendo, & velut ruminando, quæ in matutina meditatione plus tibi gustûs attulere, vel alio quodam novo modo te excitando, prout tibi magis placebit.

Quod ad conscientiae examen, quod semper antequam cubitum concedas instituendum; spectat, nemo non novit quonam id modo sit faciendum.

Primò, Gratiae aguntur Deo, quod nos die illa. sospites & incolumes conservavit.

Secundò, Examinetur quomodo per omnes dici horas nos gesserimus: utque hoc commodius & facilius fiat, considerandum, ubinam, quibuscum, & quibus in negotiis fuerimus.

Tertio, Si quid benè actum esse compèriatur, gratiae aguntur Deo; è contra, si quod sit aut in cogitationibus, aut in verbis, aut in operibus delictum, venia à divina Majestate petitur, cum proposito & intensione, primà id oportunitate confitendi, & serio vitam emendandi.

Quartò Divinae providentiae corpus, animam, Ecclesiam, parentes & notos commendamus, B. Virginem, Angelum Custodem, & sanctos cœli cives rogamus, ut super nos & pro nobis excubent, & benedictione Dei præmissa ad quietem, quam nobis necessariam esse voluit, nos componimus.

Hoc porrò exercitium non magis omitrendum est, quam matutinum; per matutinum quippe animæ tuæ fenestras aperis, quò sol Justitiæ per easdem radios suos immittat: per vespertinum porrò tenebris infernalibus easdem occludis.

Hic te, *Carissima Philothea*, velim in consilio meo sequendo imprimis studiosam & sedulam: hoc namque in articulo unum est certissimis profectus tui spiritualis mediis consistit.

Quam facere potes sapientissime, spiritum tuum per diem Deo præsentem siste, idque uno est quatuor illis modis, quos tibi superius consignavi. Considera quid faciat Deus, & quid tu facias, & videbis oculos ejus in te converſos, & perpetuo super te incomparabili quodam amore defixos. Dices ergo, Cur ô Deus meus, ita te semper non intueor, sicut tu me intueris? Cur tam sæpe de me, Domine, cogitas? Et cur ego tam raro de te? Ubinam sumus, anima mea? Verus locus noster Deus est, & ubinam nos agimus?

Sicut aves nidos in arboribus habent, in quos sese recipiunt cum opus est, & cervi dumos & cunabula, sub quibus sese abdunt & occulunt, dum umbram in æstivis caloribus captant: sic, ô *Philothea*, corda nostra aliquem sibi locum quotidie capiant & seligant oportet, vel in monte Calvarie, vel in vulneribus Salvatoris nostri, vel in alio quopiam loco ei vicino, in quem se in omnigenis occasionibus recipiant, & ubi inter negotia exteriora sese oblectent & recreent, ubique velut in propugnaculo quodam agat, quo se ab ingraentibus tentacionibus tueantur. Beata illa erit anima, quæ Domino in veritate dicere poterit, Tu es mihi domus refugii, tutum meum propugnaculum, tectum in pluvia, & in æstu umbraculum.

Memineris

Memineris ergo, *Philotea*, semper aliquot in cordis tui solitudine & deserto construere receptacula, interea dum corporaliter medias inter conversationes & negotia mundana versaris. Et mentalem hanc solitudinem nullo modo impedire possunt, tametsi plurimi circum & apud te versentur; non enim circum cor, sed corpus tuum dumtaxat versantur, adeò ut cor solum apud Deum solum maneat. Atque hoc est exercitium, quod David Rex inter tot, quibus opprimebatur, regni negotia, usurpabat, uti sexcenties, suis ipse in Psalmis de se testatur; ut, dum ait: *Ego Domine semper apud te, providebam Dominum in conspectu meo semper: Ad te levavi oculos meos Deus meus, qui habitas in cælis. Oculi mei semper ad Dominum.*

Ad hæc, conversationes ordinariè ita seriæ non sunt & prægnantes, ut non possimus subinde mentem recolligere, quò illam in divinam illam solitudinem recludamus.

Parentes sanctæ Catharinæ Senensis, cum ei omnem & loci, & temporis opportunitatem ad orandum & meditandum abstulissent; Dominus ei inspiravit ut oratoriolum quoddam internum suo sibi in corde construeret, intra quod se mentaliter recipiens, medios inter occupationum exteriorum strepitus sanctæ huic solitudini mentali vacare possët. Unde fiebat, ut cum postea eam mundus oppugnabat & vexabat, nullum inde damnum aut noxam reciperet; eo quod, inquiebat illa, intra conclave summi interioris sese abderet, in quo cum sponso suo cœlesti se oblectabat. Hinc etiam exinde filiis suis spiritualibus consule-

bat, ut intra cor conclave quoddam secretum construerent, & intra illud subinde se reciperent.

Subinde igitur mentem tuam intra cor recollege, in quo ab omnibus hominibus sequestrata, corde animæ tuæ ad cor, cum Deo tuo agere possis, ut cum Davide dicas : *Vigilavi, similis factus sum pellicano solitudinis : factus sum sicut nycticorax in domicilio, & sicut passer solitarius in tecto.*

Quæ verba, præter sensum litteralem (qui ostendit magnum hunc Regem aliquot sibi horas seligere solitum, quibus in solitudine rerum spiritualium contemplationi vacaret) in sensu suo mystico tria egregia recollectionis genera & velut tria eremitoria nobis exhibent, in quibus, ad imitationem & exemplum Salvatoris, solitudinem nostram possimus exercere. Ipse quippe in monte Calvariæ similis fuit pellicano solitudinis, suo pullos suos mortuos sanguine ad vitam resuscitanti. In nativitate verò sua, in stabulo illo deserto fuit, quasi nycticorax in domicilio, delicta & peccata nostra deplorans & deflens. In die denique ascensionis suæ, fuit adinstar passeris, in cælum, [quod est mundi quodammodo tectum] se recipientis & evolantis. Et in tribus his locis medias inter negotiorum turbas & strepitum, nos recolligere & recipere possumus. Beatus Elzearius Comes Arrianensis in Provincia, cum diutius à casta & pia sua Delphina abfuisset, & ipsa per nuntium expressum, quem ad eum misit de ejus valetudine quæsieret, hoc modo ei respondit : *Rectè valeo Carissima conjux, si videre me cupis, quare me in vulnere lateris dulcissimi Jesu nostri, ibi namque habito, & ibi me inuenies; alibi me frustra quæsieris, ô Equitem verè Christianum!*

C A P U T XIII.

*De Aspirationibus, orationibus jaculatoriis,
& bonis cogitationibus.*

INtra Deum quis se recolligit, dum ad eum aspirat: & ad eum aspirat, ut intra eum se recolligat: adeo ut ipsa aspiratio ad Deum: & recollectio spiritualis sese mutuo producant, utraque autem à bonis nascantur cogitationibus. Sæpè ergo ad Deum aspira *Philothea*; idque per breves quasdam, sed ardentes cordis evibrationes. Illius ergo pulchritudinem admirare, opemque implora: in spiritu ad crucis pedem te abjice; bonitatem ejus adora: sæpè eum de salute tua interroga, millicies per diem animam tuam illi offer; interiores oculos tuos in benignitatem illius defige: manum tuam versus illum uti parvulus ad patrem, extende, ut ipse te conducat. Pone quoque eum super pectus & cor tuum, veluti suavissimum florum fasciculum: ac velut vexillum & signum quoddam, in anima tua eum defige: & alia sexcenta diversorum cordis tui motuum genera facito, quo amorem Dei in te excites, & ad divinum hunc sponsum diligendum affectuosè & tenerè diligendum temetipsam exstimules.

Hoc modo fiant orationes jaculatoriæ, quas magnus Augustinus tam seriò & impensè piæ mulieri Probæ commendat. Sic fiet, ut spiritus noster, *Philothea*, continuò Dei sui commercio, colloquio, & familiaritati intimæ sese applicans, omnes ejus perfectiones paulatim imbibat & hauriat. Hoc porro exercitium in se difficile non est: etenim omnibus negotiis nostris, operibus & occupationibus, sine ullo eorum dispendio com-

modè intermisceri & intertexi potest : quod tam in recollectione spirituali, quàm in hisce ejaculationibus interioribus, nonnisi breves & parvæ quædam diversiones fiant, à quibus ea quæ agimus, nullo modo impediuntur, quin imò mirificè etiam promoventur. Viator, paucillum vini ad cor suum recreandum & os refocillandum sumens, tametsi paululum subsistat, viam suam tamen propterea non interruptit, imò verò novas ad celerius & facilius eandem perficiendam, vires colligit, non aliter subsistens, quam ut expeditius ambulet.

Multi scriptores multas aspirationes vocales collegere, quæ certè cum primis bonæ & utiles sunt; sed, me consulente, ad nulla certa verba te adstringes; verùm aut corde, aut ore, illa proferes, quæ tibi amor ex tempore suggeret: is enim tot, quot voles, tibi suggeret. Tametsi non ignorem, quædam esse verba, quæ peculiarem quandam ad cordi hac in re satisfaciendum vim habent; uti sunt ejaculationes illæ in Psalmis Davidicis adeò frequentes & crebræ, diversæ quoque nominis Jesu invocationes, & amoris illæ significationes & indicia, quæ Canticum Canticorum passim præterit & spirat. Huic quoque intento deserviant cæntiones spirituales, dummodo aliqua cum attentione canantur.

Denique, sicut illi qui amore quodam humano & naturali aliquid amant, cogitatione pene semper in rem amatam feruntur, ac toto cordis affectu in eandem rapiuntur; & numquam non in laudes ejusdem prorumpunt, & esto ab eadem corpore absint, numquam tamen occasionem amorem & passionem suam per litteras quas scribunt, testandi

testandi omittunt, imo nullam esse patiuntur arborem cujus cortici nomen rei amatae non inscribant. Ita quicumque Deum diligunt, numquam de illo cogitare desinunt, semper illum respirant, & ad illum aspirant, continuò de illo loquuntur, & si fieri posset, omnium hominum qui in mundo sunt pectoribus, sacrum & sanctum Jesu nomen vellent insculpere.

Atque ad hoc ipsum etiam omnia creata eos invitant, cum nulla sit creatura, quæ non dilecti sui laudes ipsis annuntiet; & (uti post S. Antonium magnus Augustinus ait) quidquid in mundo est, muta quadam lingua, sed admodum intelligibili, de amore ipsorum bene loquatur; denique quidquid in orbe est, bonas in ipsis cogitationes causet, è quibus deinde permultæ in Deum evibrationes & piæ mentis aspirationes enascuntur. En tibi aliquot harum exempla. Sanctus Gregorius Nazianzenus, uti de se ipse ad populum suum ait, in littore maris obambulans, considerabat quomodo marini fluctus in littus sese exonerantes, conchyliæ, conchas, caules herbarum, ostreolæ, & alias id genus minutias, quas mare ejiciebat, &, ut ita dicam, in littus exspuebat, post se relinquerent; & quo modo mare ipsum deinde, per alios fluctus supervenientes, partem illorum resorberet, & rursus ad se attraheret, scopulis interim vicinis firmis & immobilibus consistentibus, esto violenter & assidue ab undis tunderentur & ferirentur. Quo viso, cogitare secum cœpit, debiles ad instar conchyliorum, cochlearum, & caulium herbarum, modo ad afflictionem, modo ad consolationem, prout fortunæ fluctus & undæ impellunt, ferri rapique: sed generoso & viriles animos ad omnes fortunæ

insultus & fluctus fixos & immobiles permanere ; & ab hac cogitatione in illa Davidis suspiria & aspirationes prorumpebat : *Salva me Domine : quia intraverunt aqua usque ad animam meam : libera me Domine de profundis aquarum. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Tunc quippe ipse in afflictione agebat , eo quod Maximus iniquâ invasione Episcopatum suum usurpasset.

S. Fulgentius Ruspensis Episcopus , cum nobilitatis Romanæ quem Theodoricus Gothorum Rex indixerat , conventui interesset , videretque tot procerum , qui ordine quique suo confederant , splendorem & decorem , *Quam* , inquit , *Deus bone , pulchra sit oportet celestis Ierusalem , cum Roma terrestris tanta pompa & fulgore resplendeat ? Et si hoc in mundo tantum splendoris detur amatoribus vanitatis , ecquæ gloria reservetur oportet in altero contemplatoribus veritatis ?*

Dicitur autem S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis (à cujus incunabulis , & natalibus permultum decoris & gloriæ montibus nostris accessit) in hac bonarum cogitationum praxi cum primis excelluisse. Contigit aliquando lepulculum quemdam , à canibus insequentibus pressum , sub sancti hujus Præsulis , (qui tum quemdam in locum fortè proficiscebatur) equum sese , velut in asylum , quod imminens mortis periculum ei suggerebat , recipere ; canes autem circumsecus allatrant , immunitatem loci ad quem præda sua confugerat , minimè ausos fuisse violare. Extraordinarium certè & novum hoc spectaculum , omnibus viæ comitibus risum movit ; quousque magnus Anselmus , lacrymans & ingemiscens. *Vos* , inquit , *ridetis ; sed misella bestia non ridet. Pari modo anima*
exagitata,

exagitata, & per varios anfractus in omni flagitiorum genere malè habitata; inimici eam in mortis angustis potissimè expectant, quo eam ibi rapiant & devorent. Unde ipsa planè consternata & expallescens, undequaque auxilium, solatium, & refugium aliquod conquirat: quod si invenire nequeat, inimici ei insultant & exhibitant. Et hoc ille dicto abiit suspirans & gemens.

Cùm Constantinus Magnus honorificas litteras ad Sanctum Antonium misisset, Religiosi qui aderant, hoc cognito maximopere mirabantur. Quibus ille: *Miramini, Regem homini scribere? Miremini potius, quod Deus immortalis & aternus suam mortalibus legem scripserit; imò verò, quod in persona filii sui ore ad os eius sit locutus.*

S. Franciscus quodam tempore unicam & solam ovem multos inter hircos conspicatus, *Vide, inquit socio suo, obsecro, quomodo misella ovicula platidè & mansuetè inter illos hircos agat: sic Redemptor noster Jesus mansuetus & humilis inter Pharisæos agebat. Alias agnellum quemdam à porco devoratum cernens, Ab miselle agne, aiebat plorans, quàm tu ad vivum Salvatoris mei mortem repræsentas.*

Illustris ille ætatis nostræ vir, Franciscus de Borgia, cum adhuc Gandiæ Dux esset, ad venandum exiens sexcentos pios devotosque conceptus inter venandum efformabat. *Mirabor, ait ipse postea, quomodo & quam promptè falcones ad venatoris manum redeant, atque oculos sibi velari, perticaque se realligari patiantur: homines verò voci divinæ adeò rebelles sint & contumaces.*

S. Basilius ait, rosam è spinis enascentem, hanc hominibus lectionem prælegere: *Quod hoc in mundo,*

mundo, ô homines, suavisimum & jucundissimum est, tristitia quadam mistam & persusum est: nam nihil ibi omnis doloris est expers, ipsaque amaritudo atque tristitia latitia semper agnata est: sic matrimonio viduitas, fecunditati cura, gloria ignominia, honoribus impensa, deliciis fastidium, sanitati morbus. Pulcher quidem, inquit pius hic vir, flos rosa est, at magnam ille mihi tristitiam causat dum peccati mihi mei memoriam refricat; ob quod terra ad spinas & tribulos proferendos damnata est.

Pia quædam anima, amicum quemdam serena in nocte contemplans, cœlumque in eo cum stellis suis effigiatum cernens, aiebat, Ha ipsa stella, Domine sub pedibus meis erunt tum, cum me intra sancta tabernacula tua receperis: & sicuti stella cœli in terra expressa representantur, sic homines terra in cœlis in vivo divina charitatis fonte exprimuntur.

Alius quis videns fluvium rapi volvique, exclamabat, Non prius anima mea requiem habebit, quam in divinitatis mare, quæ ejus origo est, absorpta sit. Et S. Francisca, placidum quemdam rivulum, in cujus ripa ad orandum genua flexerat, considerans, in mentis excessum rapta fuit, identidem verba illa submissa voce apud semetipsam repetens; Sic Dei mei gratia dulciter placideque, rivuli hujus in morem, in animam influit.

Alius quis arbores floribus coopertas undique cernens, ingemiscens aiebat, Cur ego solus in Dei Ecclesia horto florum expers sum? Alius pullos galinaceos sub matris alis collectos conspiciens, Sub umbra alarum tuarum, aiebat, Domine protege me. Alius Heliotropium florem videns, Quandoque, exclamabat, Deus meus, anima mea bonitatis

nitatis tuæ ductum attractionemque sequetur ? Et alius violas flammæas hortenses [vulgò flammulas vocant] cernens, oculis quidem gratas, sed odoris expertes : *Tales*, inquit ; *sunt cogitationes meæ ; quæ bonæ quidem discunt , sed nullum agunt aut operantur.*

Vide ergo , *Philothea* , quo modo ex omni illa rerum varietate , quæ in hac vita mortali nobis occurrit , quæcumque demum ea sit , bonas elicere cogitationes sanctasque ejaculationes mentis possimus. Miseri profecto illi , qui creaturas à suo creatore divellunt ; quo eas in peccatum convertant : beati autem illi , qui eandem in creatoris sui gloriam convertunt , earumque vanitatem ad veritatis honorem impendunt. *Soleo* , inquit S. Gregorius Nazianzen. *omnia in commodum meum spirituale referre.* Legito pium illud Epitaphium , quod S. Paulæ S. Hieronymus conscripsit ; & ipsum plurimis sanctis aspirationibus , & piis correptionibus , quos omni propè in occasione ipsa efformabat , unde quaque conspersum videbis.

Porro in hoc recollectionis spiritualis , & orationum jaculatoriarum exercitio magna devotionis pars consistit , ipsumque omnium aliarum orationum defectum supplere potest , illius verò defectus & omissio nulla propè alia ratione potest reparari. Sine illo quippe , vitæ contemplativæ non bene quis se dare , & activæ non nisi ægrè admodum potest ; & sine illo , quies omnis non nisi otiositas est , labor verò tantum impedimentum & intricatio. Quapropter te adhortor , ut serio , & ex toto corde id complectaris , neque unquam ipsum deseras.

De sanctissimo Missæ sacrificio, & quomodo ipsum audiendum sit.

Nondum tibi de exercitiorum spiritualium sole & principe locutus sum, de sanctissimo & divinissimo inquam Missæ sacrificio & sacramento: hoc quippe religionis Christianæ centrum est, devotionis cor, pietatis anima, mysterium ineffabile, quodque divinæ charitatis abyllum in se comprehendit, ac per quod se Deus ipse realiter nobis applicans, gratias & dona sua nobis magnificè communicat.

Secundò, Oratio in divini hujus Sacrificii unione facta, incredibilem certè vim habet: adeo ut anima, illius adminiculo, cœlestibus donis & beneficiis quam abundantissimè compleatur, veluti super dilectum suum innixa; qui spiritualibus odoremētis & suavitatibus usque adeo eam adimplet, ut virgulæ cuidam fumi, & aromatibus myrrhæ & thuris, & universi pulveris pigmentarii concinnatæ (uti in Canticis dicitur) similis esse videatur.

Tertiò, Omni ergo studio, operam da ut sacrificio Missæ quotidie intersis, ut unà cum sacerdote Redemptoris tui sacrificium Deo Patri, pro te, & pro universa Ecclesia, offeras. Semper, ut scribit S. Joannes Chrysostomus, infiniti Angeli ei præsentés adstant, ut sanctum hoc mysterium honorent, cumque nos unà cum ipsis & eadem intentione, præsentés ei adsumus, è tali societate & contubernio non possumus nisi maximam benignorum gratiarum influxuum copiam recipere Ecclesiæ tam triumphantis, quam militantis. Chori, Domino in divina hac actione sese conjungunt, cumque

eumque stipant, ut unà cum ipso, in ipso & per ipsum cor Dei Patris rapiant, ejusque misericordiam totam ad nos commiscere faciant. Ecquæ animæ est felicitas, quod affectus suos pro adeo pretioso & desiderabili bono devotè contribuat!

Quartò, Si fortè necessitate aliqua prægnante impedita, celebrationi summi hujus & divini sacrificii realiter præsens adesse nequeas, animum tamen & cor tuum huc referas oportet, ut spiritualiter ei intersis. Aliquâ ergo horâ matutinâ, confer te in spiritu (si aliter facere non possis) ad templum, intentionem tuam cum omnium Christianorum intentionibus conjunge, & eosdem actus interiores elice in loco in quo versaris, quos eliceres si realiter sancto Missæ officio aliquo in templo interesses.

Quintò, Porro & prout oportet, sanctum sacrificium Missæ audias, vel realiter, vel mentaliter. *Primò*, jam inde ab initio Introitus, usque dum sacerdos ad altare accesserit, unà cum ipso te præpara: facies hoc, si in Dei præsentia te sistas, indignitatem tuam agnoscas, & peccatorum tuorum veniam roges.

Secundò, Ab eo tempore quo sacerdos ad altare accessit, usque ad Evangelium, considera Redemptoris nostri adventum & vitam in hoc mundo, idque simplici & generali quadam consideratione.

Tertiò, Ab Evangelio usque ad Offertorium, considera Domini prædicationem, & protestare, te in fide & obedientia sancti verbi, & in sanctæ Ecclesiæ Catholicæ unione vivere & mori velle.

Quartò, Ab initio Offertorii usque ad recitationem *Pater noster*, mysteriis mortis & passionis Domi-

Dominicæ quæ actualiter & essentialiter in hoc sacrosancto Sacrificio repræsentantur, recogitandis cor tuum applica; quod una cum sacerdote, & reliquo populo, Deo Patri, ad ejus honorem & gloriam, & ad utilitatem & salutem tuam offeres.

Quintò, Jam inde à *Pater noster* usque ad finem communionis, sexcenta cordialiter desideria excitare conare, ardentissimè amore æterno Salvatori nostro in æternum conjungi & uniri desiderans.

Sextò, Jam inde à communione usque ad finem sacri, gratias divinæ ejus Majestati, ob ipsius incarnationem, vitam, mortem, passionem, nec non amorem, quem nobis in sancto hoc sacrificio testatur, age; eumque per illud obtestare, ut semper tibi, parentibus, amicis tuis, & universæ Ecclesiæ propitius sit, teque ex toto corde humilians, divinam benedictionem quam tibi Dominus per ministrum suum impertitur, devote recipe.

At si tempore Sacri meditationem iis de mysteriis, quæ quotidie ordine dierum meditaris, instituere vis, opus non erit ut particularibus his actibus practicandis te ipsam distrahas & divertas sed satis erit, quod intentionem tuam initio ad hoc dirigas, ut sanctum hoc Sacrificium per meditationis & orationis tuæ exercitium adorare & offerre cupias: cum in quolibet meditatione prædicti actus aut expressè, aut tacitè & virtualiter contineantur.

De aliis exercitiis publicis & communibus.

PRæter hæc, diebus festis & Dominicis, Horarum, Canonicarum & Vesperarum officio interesse te oportet, *Philosæa*, quantum quidem per otium & commoditatem tuam licebit. Hi namque dies specialiter Deo dedicati & sacri sunt, & in iis plures ad ejus honorem & gloriam actus usurpandi sunt quam in aliis. Hoc pacto quoque sexcentas devotionis dulcedines & delicias senties, uti olim S. Augustinus sensit: etenim hic in Confessionibus suis scribit, se sub initium conversionis, cum divina officia audiret, tanta introrsum animi dulcedine perfundi solitum, ut cor ei quodammodo colliquesceret, & oculi lacrymis devotionis innatarent. Tum verò, quòd [ut semel id dicam, & non sit opus repetere] semper plus boni & consolationis homo è publicis Ecclesiæ officiis, quàm ex aliis particularibus actibus solcat percipere, cum Deus ipse jusserit, ut semper publica privatis, & peculiaribus communia præferrentur.

Libenter Sodalitatibus loci in quo agis, ascribi velis, iis præsertim, quarum exercitia & instituta plus fructus & boni exempli adferunt: hoc namque pacto obedientiæ actum Deo gratissimum exercebis. Nam licet Sodalitates speciali ab eo præcepto præscriptæ & mandatæ non sint, ab Ecclesia tamen commendantur: quæ declarare cupiens, quam sibi gratum sit plures in easdem nomina dare, Sodalibus earum & membris Indulgentias varias & alia quædam privilegia impertiri solet.

Ad

Dominicæ quæ actualiter & essentialiter in hoc sacrosancto Sacrificio repræsentantur, recogitandis cor tuum applica; quod una cum sacerdote, & reliquo populo, Deo Patri, ad ejus honorem & gloriam, & ad utilitatem & salutem tuam offeres.

Quintò, Jam inde à *Pater noster* usque ad finem communionis, sexcenta cordialiter desideria excitare conare, ardentissimè amore æterno Salvatori nostro in æternum conjungi & uniri desiderans.

Sextò, Jam inde à communione usque ad finem sacri, gratias divinæ ejus Majestati, ob ipsius incarnationem, vitam, mortem, passionem, nec non amorem, quem nobis in sancto hoc sacrificio testatur, age; eumque per illud obtestare, ut semper tibi, parentibus, amicis tuis, & universæ Ecclesiæ propitius sit, teque ex toto corde humilians, divinam benedictionem quam tibi Dominus per ministrum suum impertitur, devotè recipe.

At si tempore Sacri meditationem iis de mysteriis, quæ quotidie ordine dierum meditaris, instituere vis, opus non erit ut particularibus his actibus practicandis te ipsam distrahas & divertas sed satis erit, quod intentionem tuam initio ad hoc dirigas, ut sanctum hoc Sacrificium per meditationis & orationis tuæ exercitium adorare & offerre cupias: cum in quolibet meditatione prædicti actus aut expressè, aut tacitè & virtualiter contineantur.

De aliis exercitiis publicis & communibus.

PRÆTER hæc, diebus festis & Dominicis, Horarum, Canonicarum & Vesperarum officio interesse te oportet, *Philosæa*, quantum quidem per otium & commoditatem tuam licebit. Hi namque dies specialiter Deo dedicati & sacri sunt, & in iis plures ad ejus honorem & gloriam actus usurpandi sunt quam in aliis. Hoc pacto quoque sexcentas devotionis dulcedines & delicias senties, uti olim S. Augustinus sensit: etenim hic in Confessionibus suis scribit, se sub initium conversionis, cum divina officia audiret, tanta introrsum animi dulcedine perfundi solitum, ut cor ei quodammodo colliqueceret, & oculi lacrymis devotionis innatarent. Tum verò, quòd [ut semel id dicam, & non sit opus repetere] semper plus boni & consolationis homo è publicis Ecclesiæ officiis, quàm ex aliis particularibus actibus soleat percipere, cum Deus ipse jusserit, ut semper publica privatis, & peculiaribus communia præferrentur.

Libenter Sodalitatibus loci in quo agis, ascribi velis, iis præsertim, quarum exercitia & instituta plus fructus & boni exempli adferunt: hoc namque pacto obedientiæ actum Deo gratissimum exercebis. Nam licet Sodalitates speciali ab eo præcepto præscriptæ & mandatæ non sint, ab Ecclesia tamen commendantur: quæ declarare cupiens, quam sibi gratum sit plures in easdem nomina dare, Sodalibus earum & membris Indulgentias varias & alia quædam privilegia impertiri solet.

Ad

Ad hæc semper maximam charitatem redolet, cum multis simul concurrere, & aliis ad bona sua desideria executioni mandanda cooperari, & auxiliari. Et quamquam fieri possit, ut tam bona quis exercitia separatim faciat atque in Sodalitatibus simul junctimque peraguntur; imò esto, fortassis longè illigratius & suavius sit eadem privatim & sibi soli facere, per hanc tamen operum nostrorum bonorum, quam unà cum fratribus & proximis nostris facimus, unionem & collationem Deus Opt. Max. magis glorificatur.

Idem de omnibus precibus & devotionibus publicis censeo, in quibus, quantum quidem nobis possibile est, bono nostro exemplo proximum ædificare, & affectum nostrum in unicam Dei gloriam, & communem ac publicam intentionem debemus dirigere.

CAPUT XVI.

Sanctos honorandos & invocandos esse.

CUM Deus Opt. Max. per Angelos suos sæpè suas inspirationes nobis immittat, nostrum est vicissim etiam nostras aspirationes ad illum sæpè horum nuntiorum operâ remittere. Sanctæ defunctorum animæ, quæ in cœlis cum Angelis versantur, & sicut Dominus in Evangelio ait, sunt sicut Angeli Dei, idem quoque nobis inspirandi, & per sanctas suas orationes pro nobis aspirandi officium subeunt.

Jungamus, mea *Philothea*, nostra cum cœlestibus illis spiritualibus, & beatis animabus corda: & uti parvæ *Philomelæ* junctæ matribus cantare discunt; ita per sacrum illud cum sanctis
inibimus

inibimus commercium, melius & orare, & divinas laudes cantare addiscemus. *Cantabo & psallam*, inquit Psalmista, *in conspectu Angelorum.*

Speciali quodam amore & honore sacrum & gloriosam Virginem Mariam honora, reverere & cole: ipsa quippe supremi patris nostri mater est, ac proinde avia nostra. Ad illam ergo confugiamus, & velus parvuli ejus, perfecta quadam cum fiducia, omni momento & omnibus in casibus illius nos in gremium recipiamus: benignissimam hanc matrem invocemus, amorem ejus maternum imploremus, & virtutes illius imitari satagentes, verè filiali quodam affectu & corde erga ipsam teramur.

Angelis quoque valde familiaris esto, & eos frequenter vitæ tuæ, & actionibus tametsi invisibiliter præsentem considera: ante omnes verò præcipuè dilige & reverere Angelum Diocesensem, in qua habitas, præsidem, uti & Angelos eorum, inter quos & quibuscum agis, & præcipuè tuum Angelum custodem & tutelarem. Eos ergo sæpè invoca, lauda & honora, atque in omnibus negotiis tuis, tam spiritualibus quam temporalibus illorum opem & auxilium implora, ut tuis illi intentionibus cooperentur.

Magnus ille Pater Petrus Faber, primus in sancta Jesu Societate Sacerdos, primus Concionator, primus Theologiæ Doctor, & primus S. Ignatii fundatoris ejusdem socius, quodam tempore è Germania, in qua multa ad divinam gloriam spectantia obsequia præstiterat, veniens, & hanc diocesin in qua natus fuerat, pertransiens, narrabat se multis hæreticorum provinciis peragratis, plurimas inde sensisse consolationes, quod
singularum

ſingularam parochiarum quas ingrediebatur, Angelos protectores & tutores, in ingreſſu illarum ſalutaſſet; quos ſibi notabiliter & perceptibiliter faventes & propitios fuiſſe eſt expertus, tum in ipſo à variis hæreticorum inſidiis protegendo, tum in plurimis animabus illi emolliendis, & facilibus ad doctrinam ſalutarem recipiendam reddendis. Id autem tanta cum efficacia & energia aliis commendabat, ut matrona quædam, tum quidem adhuc juvenis, cum id illum dicentem audiſſet, id ipſam jam quadriennio, id eſt, poſt ſexaginta ex quo id audiſſet, annos, inſigni cum ſenſu nobis referret. Incredibili certè cum gaudio, quoddam anno ſuperiore, eo in loco, in quo beatum hunc virum Dominus naſci fecit, in parvo inquam pago Vilareto, in aſperimis agri noſtri montibus ſito, altare conſecravi.

Porro tibi ſelige aliquos Sanctos particulares, quorum vitam ſequi melius & imitari poſſis, & quorum interceſſione melius & particulariùs te adjuvari poſſe conſidis. Ille autem, cujus nomen geris, particulatim tibi jam inde à baptiſmo ad cultum aſſignatus eſt.

C A P U T XVII.

Quomodo verbum Dei audire & legere oporteat.

Singularem habere affectum erga verbum Dei debes; ſive iplum in familiari cum amicis tuis ſpiritualibus colloquio, ſive in concionibus pro ſuggeſtu audias, ſemper iplum attentè & reverenter audi, & aliquam ex illo utilitatem & fructum elice, nec iplum in terram cadere & effundi ſinas, & velut pretioſum quoddam baſamum in cor
tuum

tuum recipe : exemplo nimirum Deiparæ Virginis, quæ quæcumque ad Filii sui laudem & præconium verba dicebantur, sedulò in corde suo conservabat. Et nôris, Dominum ita omnia verba, quæ illi in præcibus nostris proferimus, observare & colligere, prout vicissim ipsi colligimus illa, quæ nobis ipse per os concionatoris eloquitur.

Habe semper penes te librum aliquem spirituales, uti sunt libelli S. Bonaventuræ, Joan. Gersonis, Dionysii Carthusiani, Lud. Blofi, Granatensis, Did. Stellæ, Ariæ, Pinelli, Ludov. de Ponte, Joan. Avilæ, Lucta spiritualis, Confessiones S. Augustini, Epistolæ S. Hieronymi, & similes, & quotidie aliquid in iis magna cum devotione lege, perinde ac si litteras legeres, à sanctis tibi de cælo missas, quibus tibi viam cælum versus ostenderent, teque ad eòdem pergendum animarent. Lege præterea historias & vitas Sanctorum, in quibus, velut in speculo, ipsam vitæ Christianæ imaginem videbis, ex eorumque operibus & actionibus, pro statu & vocatione tua, rem tuam facere stude : nam esto multæ Sanctorum actiones imitari nequeant, & inimitabiles sint ab iis qui in mundo vivunt ; omnes tamen imitariqueunt aut de propè & omnino, aut de longè & ex parte. Solitudinem quippe Pauli primi Eremitæ imitari aliquatenus potes in recollectionibus tuis spiritualibus, quin & personalibus, de quibus & postea agemus, & supra jam egimus. S. Francisci paupertatem, per eas praxes & exercitia paupertatis, quæ suo loco præscribemus, & sic de aliis.

Inter ipsas autem historias quædam majus ad vitæ nostræ directionem gubernationemque, lu-

men suppeditant, quam aliæ. Tales sunt vita S. Matris Teresæ de Jesu, quæ in hoc singularis cum primis & admirabilis est, vitæ primorum Patrum Societatis Jesu; S. Caroli Borromæi Archiepiscopi Mediolanensis, S. Ludovici, S. Bernardi, Chronica fratrum Minorum, & aliæ id genus, aliæ verò admirandæ magis quam imitandæ sunt, uti S. Mariæ Ægyptiæ, S. Simeonis Stylitis, SS. Catharinarum Senensis & Genuensis, S. Angelæ, & aliæ hujusmodi; quæ tamen nihilominus magnum quemdam in genere, sancti amoris divini gustum legentibus dare solent.

CAPUT XVIII.

*Quomodo inspirationes divine admit-
tenda sint.*

Inspirationes voco, omnes internas attractiones, motus, coargutiones, & remorsus, lumina quoque & cognitiones, quas Deus, suis in benedictionibus paterna quadam curâ & amore cor nostrum præveniens in nobis incitat, quo nos ad sanctas virtutes, amorem cœlestem, bona proposita, denique ad omnia quæ nos ad bonum æternum aliquo modo conducunt, excitet, expergeficiat, alliciat & impellat. Atque hoc est, quod Sponsus in Canticis vocat ad ostium stare & pulsare, loqui ad cor Sponsæ, eam dormientem excitare, vocare, & absentem conquirere; hoc item intelligit, dum eam ad mel suum, atque ad poma & fructus in horto suo colligenda, & ad cantandum, ut vox ejus dulcis in auribus suis sonet, invitat.

Ad plenum & absolutum matrimonii contractum, tres ex parte puellæ quam parentes elocare volunt

voluntatiões interveniant oportet. Primò namque futurus conjux ei proponitur, deinde ipsa eum sibi placere dicere debet, tertio consensum in eundem dat. Sic Deus Opt. Max. aliquem magnæ Charitatis actum in nobis, per nos, & nobiscum facere volens, primo suâ nobis inspiratione eum proponit, secundo nos eum ratum habemus, tertio assensum præbemus. Nam sicuti tres sunt gradus, quibus ad peccatum descenditur, tentatio nimirum, delectatio, & consensus: sic & tres sunt, quibus ad virtutem ascenditur, inspiratio scilicet, quæ tentationi opponitur, in inspirata re delectatio, quæ delectationi in malum objecta est; & in inspirationem consensus, qui consensui in tentationem contrarius est.

Tametsi inspiratio toto vitæ nostræ duraret tempore, non propterea tamen Deo vel hilum placeremus, si eâ minimè delectemur; imo vero divina ejus Majestas gravissimè indignaretur & offenderetur, uti indignatus est olim adversus Israëlitas quibus quadraginta iplis annis inspiratione sua proximus fuit, (uti ipsemet testatur) identidem eos, ut se converterent, incitans & urgens; ipsi vero numquam ei bene monenti auscultare voluere: quibus proinde juravit in irâ sua, quod non introirent in requiem suam. Quemadmodum nobilis aliquis proci qui longo tempore per omne obsequiorum, & meritorum genus, puellæ alicujus favorem & amorem sibi comparare studuisset, plenè planeque officio suo defunctus dici posset, esto ipsa post-hæc omnia, nullatenus assensum in matrimonium quod is spectat, dare velit.

Ipsa quæ ex divinis inspirationibus capitur
E 2 dilectatione,

delectatione, insignem ad divinam gloriam progressum facimus, & jam tum per illam divinæ ejus Majestati placere incipimus. Nam tametsi illa delectatio nondum plenus sit consensus, aliqua tamen ad eundem viâ & dispositio est. Ad hæc, bonum signum, & cum primis utile est, verbi Dei auditione delectari; hoc namque velut inspiratio quædam externa est: ut & bonum Deoque cum primis gratum est, internâ inspiratione delectari. De hac namque delectatione loquitur Sponsa sacra, dum ait: *Anima mea liquefacta est, dum dilectus meus locutus est.* Nobili quoque illi tum satis superque puella quam procuratur, satisfacit, & placet, dum quæcumque ei præstat officia & obsequia, grata illi esse & placere conspicit.

At consensus actum bonum tandem in se perficit: si enim & inspirationem sentiamus, & ex eadem quoque voluptatem capiamus; nihilominus, postea consentum præstare Deo nolimus, certè quàm ingratis sumus, & divinam ejus Majestatem quam maxime offendimus, nam majorem tunc contemptum preferre videmur. Sic namque in Canticis Sponsæ contigit: licet enim dilecti sui vox sancta quadam voluptate cor ejus affecisset; ostium tamen ei non adaperiebat, sed satis frivola se excusatione purgabat: unde Sponsus, merito indignatus pertransit, eamque deserit. Sic nobilis ille procus, si postquam diu puellam ambiisset, & obsequiis quoque suis illi placuisset tandem adhuc ab ea repudiaretur & vilipenderetur, longè majorem indignandi & stomachandi occasionem haberet, quam si peti-
tio

rio & procatio sua rara habita non fuisset, suaque obsequia minimè placuissent.

Quapropter, *Philorhea*, firmiter proponas oportet, omnes, quas Deustibi facere dignabitur inspirationes, dignanter & bono corde acceptare, easque dum tibi fient, ceu Regis cœlestis, tecum matrimonium inire & contrahere desiderantis, legatos & nuntios admitte. Propositiões & postulata earum benignè ausculta, amorem ex quo tibi inspiratio fit perpende, sanctamque inspirationem amanter amplectere.

Consensu itaque sed pleno, amoroso & constanti, sanctæ inspirationi consentias: hoc enim pacto fiet, ut Deus cui nunquam satisfacere potes satis sibi factum, ob affectum tuum putet. At priusquam inspirationibus magni momenti & extraordinariis rebus consensum & assensum præstes, ne decipiaris, directorem & patrem tuum spirituales semper consule; ut examinet nimirum, utrum inspiratio vera sit, an falsa. Etenim inimicus animam ad inspirationibus consentiendum facilem & promptam videns; sæpè ei falsas, ad eam decipiendam proponit: nunquam vero eam decipiet quam diu in spiritu humilitatis Directori suo obtemperabit, ejusque ductum sequetur.

Consensu jam præstito, summa cum promptitudine & diligentia rem propositam effectui mandare, & inspirationem opere ipso exequi necesse est: hoc namque veræ virtutis summa est & complementum. Consensum namque in animo habere, & ad effectum & rem ejusdem non venire, perinde foret, atque vineam aliquam plantare, ac nolle ut ea uvas proferat.

Porro ad hæc omnia incredibiliter conducit;

ritè & prout oportet matutinum exercitium, nec non recollectionem spiritualem de quibus jam antè locutus sum praticare: hoc namque modo præparamus nos, ad præparationis non generalis solum, sed & particularis, bonum faciendum.

C A P U T XIX.

De sancta Confessione.

Poenitentia & Confessionis Sacramentum ad hoc Dominus Ecclesiæ suæ reliquit, ut quoties nos iniquitates commaculabunt & deturbabunt, illas in eo eluamus. Noli ergo, mea *Philothea*, pati, ut cor tuum peccato diu infectum maneat, cum remedium tam præsens & facile ad manum habeas. Læna, cum à Leopardo oppressa fuit, quam citissimè sese in profluente ablutumit, quò fœtorem qui sibi ex illa copula adhæsit, hac ratione tollat, ne veniens leo, ipsumque olfaciens, offendatur & iritetur. Sic anima, quæ peccato consensit, sui ipsius concipere horrorem, & se quam promptissimè debet emundare, idque ob respectum & reverentiam, quam divinæ Majestatis oculis debet. Sed cur, obsecro, morte spirituali mori velimus, cum tam singulare & præsens remedium habeamus?

Humiliter ergo & devotè omnibus hebdomadis confitere, & si fieri potest, quoties ad sacram communionem accedis, tametsi nullum peccati alicujus mortalis in conscientia tua remorsum sentias: etenim per confessionem quam institues, non solum venialium peccatorum quæ confiteberis absolutionem, sed & incredibile ad eadem in posterum evitanda robur recipies, uti & ingens
ad

ad eadem bene discernenda lumen, nec non abundantem gratiam, ad omnem jacturam ac dispendium quam tibi attulerant, reparandam. Ad hæc humilitatis, obedientiæ, candoris, & charitati virtutem exercebis; & plures in solo hoc confessionis actu virtutes quam in alio quocumque usurpabis.

Semper tibi ea quæ confiteberis peccata, quantumcumque parva sint, verè displiceant, firmumque concipe propositum eadem in posterum serio corrigendi. Multi è consuetudine quadam & velut pro forma, nullo modo de emendatione vitæ suæ cogitantes, peccata sua venialia contentur: & hi, quoad vivunt, iisdem infecti & inquinati manēt: itaque fit, ut bonorum, & fructuum spiritualium multorum jacturam faciant. Si ergo mentitam te esse confitearis, tamen si nullum proximo è mendacio tuo secutum sit damnum; aut aliquod verbum inordinatum locutam, aut nimium luisse; pœniteat te, firmumque te emendandi propositum concipe. Etenim abusus & error est peccatum aliquod, sive mortale, sive veniale, confiteri, & nolle se ab eo expedire, cum non ob alium quam hunc finem confessio sit instituta.

Nec satis est, accusationes illas superfluas & generales facere, quas multi ordinatim & seriatim faciunt, dicentes, non dilexi Deum tantum quantum debebam, non oravi ea devotione qua orare oportuit, non dilexi aut complexus sum proximum prout debebam; non recepi sacramenta ea reverentia qua debebam; & alias hujusmodi. Ratio est, quod hæc dicendo, nihil dictura sis particulare, è quo Confessarius conscientiae tuæ statum perspectum & exploratum habeat:

idem quippe dicere possent omnes qui in coelo sunt sancti, & qui in terra homines, si confessionem instituerent. Vide ergo quæ te privatim causa moveat, ut has accusationes tui facias: quam ubi detexeris & videris, te defectus commissi accusa, idque planè, simpliciter & nudè, Exempli causa, accusas te, quod proximum non eo quo oportuit amore sis prosecuta; id ideo forsitan factum est, quod alicujus pauperis in summâ necessitate constituti, quem facili negotio juvare & consolari poteras, miserta non sis, nec ullam ejus curam habueris. Sed immisericordiæ hujus particularis te accusa dicens: Videns pauperem aliquem inopiâ summa oppressum, eum non juvi, prout quidem poteram, vel è negligentia, vel ex inclementia, vel è contemptu, prout defectus hujus causam & occasionem fuisse deprehende.. Pari modo, ne te accuses quod Deum ea devotione non oraris qua quidem debes; at dic simpliciter & apertè, si voluntarias in oratione distractiones habueris, aut commodum locum, tempus, & corporis situm, ad attentionem in oratione habendam, necessarium captare neglexeris, prout te hic deliquisse comperies, generalem illam accusationem non afferendo, quæ in confessione ad nihil omnino prodest & frustra est.

Nec satis tibi sit, peccata venialia quoad factum ipsum confiteri; sed & causam motivamque, qua ad eadem committenda fuisti inducta, exponere. Exempli gratia, satis tibi non sit, dicere esse te, etsi sine ullius dispendio, mentitam; sed adde, an id è vana gloria, ut te scilicet laudares & excusares; an verò è vano gaudio, vel perti-

nacia

nacia feceris. Si in lusu deliqueris, explica an id feceris præ lucri cupidine, an quod voluptatem è conversatione captaris, &c.

Adjunge præterea an diu in malo tuo hæseris; etenim temporis diuturnitas adauget plerumque peccatum non mediocriter, cum magnum fit inter vanitatem quandam transitoriam, quæ nonnisi ad quadrantis horæ spatium in animo nostro manserit, & eam quæ integrum per diem aut biduum, aut triduum cor nostrum occuparit, discrimen. Ergo & factum, & motivum, & diuturnitas peccatorum nostrorum aperienda est. Nam esto, communiter in peccatorum venialium explicatione usque adeò exactos & scrupulosos nos non esse oporteat, imò verò absolute non teneamur eadem confiteri; qui tamen animas suas bene expurgare volunt, quo melius ad sanctam devotionem pertingant, seduli & accurati sint oportet, ad malum suum, quantumlibet paruum id sit, à quo curari & sanari cupiunt, medico suo spirituali integrè & sincerè patefaciendum.

Ne vereare dicere id quod necessario dicendum est, quò peccati tui qualitas bene perfecteque intelligatur: uti est verbi gratia occasio & causa, qua ad alicui irascendum mota fuisti, aut cur alicujus peccatum toleraris, aut ipsum reprehendere neglexeris. Exempli causa, aliquis mihi utque adeò non placens, leve aliquod mihi verbum per jocum dicet; ego verò id in malam partem accipiam & ob id illi indignabor. Si quis alius, qui mihi placuisset, aliud multò asperius dixisset, bonam id in partem accepissem. Itaque inter confitendum non verebor dicere: protuli verba indignationis in aliquem, in malam partem accipiens

cipiens aliquid quod mihi dixerat, non quod revera verba ejus essent talia, sed quod dicens mihi displiceret. Et si etiam, quo bene conscientiae tuae statum declares, ipsamet necesse sit verba particulatim referre, credo bonum fore ipsa dicere. Nam dum quis sic aperte se accusat, non modò peccata quæ commisit, sed & malas inclinationes, mores, habitus, atque alias peccati radices patefacit: itaque spiritualis Pater plenam perfectamque animi & conscientiae quam tractat, nec non remediorum quæ ei propria sunt & conveniunt, cognitionem accipit. Semper tamen studiosè cavendum est, ne tertia persona, quæ peccato tuo aliquo modo est cooperata, quantum quidem fieri potest, pateat & detegatur.

Diligenter quoque animadverte ad multa peccata, quæ sæpè insensibiliter in conscientia vivunt & dominantur, ut ipsa confitearis, teque ab iisdem expurgare valeas. Legas ad hoc diligenter Caput VI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXXV. & XXXVI. Partis Tertiæ, & Caput VII. Partis Quartæ.

Ad hæc non facilè Confessarius tibi mutandus est; at, postquam aliquem jam tibi delegeris, huic exinde conscientiae tuae rationem perge reddere, diebus ad hoc faciendum præstitutis, candidè & aperte omnia quæ admisisti peccata, nec non tempus ab ultima confessione elapsum, declarando, verbi gratia, esse jam mensem aut duos ab ea elapsos. Aperi præterea inclinationum tuarum statum, esto per has ipsas minimè deliqueris; si nimirum in tristitiam propendeas aut naturâ sis morosior, si in lætitiâ, aut opum comparandarum cupiditatem sis inclinatio; & sic de aliis affectibus & inclinationibus.

De frequenti Communione.

Fertur Mithridates Ponti Rex, cum mithridaticum medicamentum invenisset, ita suum per hoc ipsum corpus corroborasse & armasse, ut, cum postea, quo Romana vincula & captivitatem evitaret, veneno sibi vitam vellet abrumpere, nequaquam potuerit. Redemptor noster Christus augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, quod carnem ejus & sanguinem realiter continet, instituit, ut qui ipsum comedit, in æternum vivat. Unde qui ipsum crebro cum devotione suscipit, ita animæ suæ vitam & sanitatem confirmat, ut ipsum propemodum impossibile sit, ab aliquo sinistro affectu vitiosaque inclinatione intoxicari. Nemo carnem hanc vitæ potest comedere, eaque nutriri, & mortis affectibus exinde vivere. Adeò ut, quemadmodum homines in paradiso terrestri agentes, secundum corpus mori non poterant, idque vi & efficaciæ ligni illius vitæ quod in ejus medio Dominus plantarat; sic spiritualiter, & secundum spiritum iidem mori non possunt, virtute sacramenti hujus vitæ. Si enim fructus molliores & corruptioni præ aliis obnoxii, (puta cerasa, poma annenia, & fraga) facili negotio per totum annum integræ conservantur, si quando saccharo aut melle condiuntur; mirum sanè non est, corda nostra, tametsi fragilia & imbecilla, à peccati corruptione integra conservari, quando ab incorruptibili carne & sanguine Filii Dei saccharata & mellita sunt. Quicumque Christiani; *Philothea*, damnationi addicentur, nihil habebunt certè quod in suam defensionem & exculationem adferant tum, cum

Judex justissimus illis ostendet, quam immeritò spiritualiter mori voluerint, cum tam facilè, & vitam, & sanitatem, corporis sui quod hac de causa illis relictum & datum erat, manducatione conservare potuerint: Ah miseri, dicet, cur, quæso, mortui estis, cum fructum & cibum vitæ in manibus vestris habueritis & potestate?

Quotidie porro sacram Eucharistiæ communionem percipere, nec laudo nec vitupero; at singulis Dominicis diebus communicare & suadeo, & quisque ut communicet exhortor, dummodò spiritus ab omni erga omne peccatum affectu liber sit & immunis. Sunt hæc ipsa S. Augustini verba, quocum nec probo, nec improbo absolute quotidianam communionem; sed Patris spiritualis hominis illius qui huc propender, & sic communicare volët, discretionem eam relinquo. Nam cum dispositio, quæ ad tam frequentem communionem requiritur, valdè exacta & eximia esse debeat, hic eam generaliter cuilibet consulere consultum non est. Verùm quoniam hæc ipsa dispositio, tametsi singularis, in multis sanctis animabus haberi potest & inveniri, hinc etiam non consultum est, generaliter unumquemque à tali communionem divertere & abstrahere, at juxta cujusque conscientiae statum in particulari, ea aut suadenda, aut dissuadenda. Etenim imprudentiæ specimen foret, tam frequentem Eucharistiæ usum omnibus sine ulla distinctione consulere; uti & imprudentia foret, aliquem propter eum reprehendere: maximè si boni prudentisque alicujus directoris consilium in hoc sequeretur. Scitè sanè S. Catharina Senensis, suam adeò frequentem communionem reprehendentibus, eo quod S. Augustinus

eam

eam nec laudabat, nec vituperabat, respondit. Cum, inquit, S. Augustinus eam non vituperes, rogo me & vos eam vituperetis; & hoc mihi sufficiet.

At vides, Philothea, Augustinum consulere quam maximè, & neminem non exhortari, ut singulis diebus Dominicis communionem sacram adeat. Hoc ergo consilium sequere, & exequi pro viribus stude. Etenim cum nullum erga peccatum mortale affectum & propensionem (uti præsuppono) habeas, nec etiam erga aliquod veniale inclinata sis; veram illam dispositionem habes, quam S. Augustinus requirit, quin & adhuc multo excellentiorem; nam non modo non habes affectum peccandi, sed ne quidem erga peccatum, adeo ut, si Pater tuus spiritualis consuleret, & expedire censeret, etiam sæpius quam unaquaque Dominicâ cum animæ tuæ fructu communicare posses.

Nihilominus multa legitima occurrere possunt impedimenta non quidem à parte tua, sed ab iis quibuscum agis, quæ prudenti conductori occasionem forsan darent, tam frequentem tibi communionem inhibendi. Si verbi gratia, alicujus in subjectione agas; & si ii, quibus aut obedientiam aut reverentiam debes, ita malè edocti & stupidi essent, ut, toties te sacram communionem adire videntes scandalizentur aut se turbent. Quare, rebus omnibus consideratis, consultum forsan erit, illorum infirmitati aliquo modo in hoc acquiescere, & nonnisi decimoquinto quoque die sacram communionem adire: at hoc intelligitur, ita si difficultatem nimirum aliter exsuperare nequas. Sed nihil certi hac in re generaliter definiri & consuli potest; at faciendum, quod tibi Pater

Pater spiritualis faciendum consulat. Quamquam hoc certò & audacter dicere queam, eos qui devote servire Deo volunt, non posse minus quam singulis mensibus communicare, nec diutius differre communionem posse.

Si satis prudens sis, tibi nec mater, nec uxor, nec maritus, nec pater impedimento erunt, quo minus sæpè sacram communionem adeas: cum enim ipsa communionis die officii tui partes pro statu tuo convenienter expleas, & erga illos tum benignior & affabilior sis, nullumque genus obsequii eis deneges; verisimile certè non est, illos hoc in exercitio ullatenus impedire te velle, cum nullum ex hoc ipsis secuturum sit incommodum, nisi forsan admodum impertinentes, morosi, & rationi dissentanei forent. Hoc in casu, (uti dixi) si director tuus ita faciendum suaserit, illorum voluntati forsan condescendendum erit.

Pro conjugatis aliquid hîc addam oportet. In veteri lege vetuerat Deus, ne creditores diebus festis debitum à debitoribus suis exsolcerent, at non damnabat, si debitores eis diebus ea quæ debebant, exigentibus solverent. Indecens est, quamquam non magnum peccatum, matrimoniale debitum ea die exigere qua sacram quis adiit communionem; at indecens non est, imo vero meritorium, ipsum reddere. Non ergo ob debiti illius redditionem communionem quis privandus est, si alioquin devotio ad ipsam adeundam feratur. Certè in primitiva Ecclesia Christiani quotidie communicabant, esto essent conjugati; & prolibus operam darent. Atque ideo dixi, frequentem communionem nullum omnino incommodum aut parentibus, aut uxoribus, aut maritis

maritis dare consuevisse, dummodo is qui eam adit, prudens sit & discretus. Morbi vero corporales nullum penitus sanctæ huic participationi impedimentum adferunt, nisi talis forsan is esset, qui frequentes vomitus provocaret.

Ad singulis octonis diebus communicandum, requiritur ut quis sit ab omni peccato mortali, & erga peccatum veniale affectu desiderioque liber, ardensque communicandi desiderium habeat; verum, ut quotidie quis sacras epulas accedat, potissimam præterea malarum suarum inclinatio- num partem superarit necesse est, & nonnisi Pa- tris sui spiritualis cum consensu consilioque id aggredi debet.

C A P U T XXI.

Quomodo communicandum sit.

IAm inde à præcedente vespera, ad sanctam Communionem te præparare incipe, idque per multas aspirationes, & amatorias animi elibra- tiones, paulò citius dormitum concedens, ut etiam citius & tempestivius possis surgere. Si fortè ea nocte expergisceris, statim spiritum & os tuum verbis quibusdam devotis ac odoriferis adimple, quibus anima tua ceu odoramentis quibusdam per- fundatur, ad sponsum suum admittendum; qui te dormiente vigilans, sexcentas tibi gratias & cha- rismata dare paratus est, dummodo tu à parte tua ad easdem recipiendas disposita sis. Manè summa cum animi hilaritate & gaudio, surgito, quod maximum bonum & beneficium hodie sis accep- tura; & sacra confessione præmissa, magna qua- dam fiducia, simul & magna cum animi humilitate ad cœlestem hunc cibum, qui ad immortalitatem

te nutrit, sumendum accede. Et postquam jam sacra illa verba, *Domine non sum dignus*, dixeris, caput aut labia, vel ad orandum, vel ad suspiria ducenda, amplius non movebis; sed ore modestè ac modicè diducto, & capite tantum quantum necesse est elevato, ut sacerdos commode videat quid agat, plena fide, spe & charitate, recipe illum, quem, in quem, per quem, & propter quem credis, speras, & diligis. Considera, *Philothea*, sicut apis, postquam rorem cœlestem, & præstantissimum terræ succum, jam è floribus collegit, & in mel redegit; ipsum in alveare suum invehit, ita Sacerdotem postquam mundi Salvatorem, verum Dei Filium, qui instar roris cœlo descendit, & verum Virginis Filium, qui floris in morem ex humanitatis nostræ terra prodiit, ex altari accepit, illum velut cibum suavissimum in os & intra corpus tuum inducere. Postquam illum jam recepisti, cor tuum ad Regi huic salutari obsequium deferendum excita, & cum illo de rebus ad animam tuam spectantibus tracta, eumque intra teiplam considera, quò; ut tibi beneficeret, sese recepit. Denique quam poteris intimè & amicissimè eum excipe & tracta, itaque tegere, ut ex omnibus actionibus tuis evidenter appareat & cognoscatur, Deum cœli in te commorari.

Verùm cum realiter in Missa non poteris communicare, saltem spiritualiter & affectu communica, ardenti quodam desiderio vivificæ huic Salvatoris carni te uniens & conjungens.

Non alia autem tua in communicando intentio esse debet, quam ut te in amore Dei promoveas, corroborea, & consolera ex amore, ob amorem quippe

quippe recipias oportet, quod solus amor fecit ut haberes. Neque enim considerari Salvator in amorosiore & teneriore actu potest, quam est hic, in quo se (ut ita dicam) annihilat & in cibum convertit, quo in animas nostras penitus se insinuet & penetret, & cordibus corporibusque fidelium suorum intimè uniat.

Si quis mundanorum re roget, cur toties sacram Communionem adeas, responde te idcirco facere, ut Deum amare discas, te ab imperfectionibus tuis expurges, à mileris liberes, in afflictionibus consolationem invenias, in debilitatibus & fragilitatibus fulgimentum. Dicit, duo hominum genera sæpius sacras has epulas adire debere. Primo perfectos. Cum enim hi bene dispositi sint, certe male agerent, si ad perfectionis fontem & originem minimè accederent. Deindè imperfectos, ut sic cum ratione ad perfectionem aspirent & pertingant. Fortes quidem, ne debiles reddantur; debiles verò, ut fortes evadant; ægros, ut sanentur; sanos, ne in ægritudinem aliquam incidant: te verò, ut imperfectam, debilem & ægram, sæpius cum perfectione, robore, & medico tuo communicare oportere. Responde quoque, illos, qui pauca à mundanis negotiis impedimenta habent, sæpius certe Communionem sacram debere frequentare, quòd magna ad hoc illis suppetat commoditas; eos vero qui pluribus negotiis implicantur, quòd eà maxime opus habeant, & quòd illum qui multum operatur, & variis laboribus extenuatur, cibos solidos, & quidem frequenter, comedere oporteat. Dic, ideo te sacrosanctum

Sacra

Sacramentum recipere , ut bene recipere discas & afluas , neque enim bene & prout oportet opus aliquod fieri potest , nisi quis illud sæpius exerceat.

Sæpe ergo , mea *Philothea* , communica , & quam potes sæpissimè ; idque suasu & consilio Confessarii tui , & mihi crede , sicut lepores in montibus nostris hyberno tempore albescunt , quod præter nivem nihil videant aut comedant , ita te , pulchritudinem , bonitatem & puritatem ipsam in divino hoc Sacramento sæpius adorando & comedendo , totam pulchram , bonam & puram evasuram.

P R A X I S S P I R I T U A L I S

P A R S T E R T I A.

*Plurima continens documenta circa virtutum
exercitium.*

C A P U T I.

*De electione in virtutum exercitio
necessaria.*

A PUM Rex numquam foras provolat, nisi
omni populo & subditis suis stipatus: sic
numquam charitas animam alicujus in-
greditur, quin simul reliquarum virtutum satelli-
tium & chorum secum trahat, eas exercens &
occupatas habens, perinde at dux milites suos:
quamquam eas non simul, nec æqualiter, nec
omni tempore & loco exerceat & operi applicet.
Justus quippe instar arboris est, secus decursus
aquarum plantatæ, quæ fructum suum dat in tem-
pore suo; quòd charitas, animam quandam irri-
gans, varia virtutum opera, suo singula tempo-
re, in ea producat. Musica, ut dicitur in Pro-
verbis,

verbis , quæ per se ad cò recreat & grata est , in
luctu tamen importuna est. Insignis certè non-
nullorum error est , qui , dum virtutem aliquam
particularem exercere student , ubique & quibus-
vis in occasionibus actus producere per viciaciter
volunt , & , uti prisci illi duo Philosophi , aut
semper flere , aut semper ridere cupiunt : & quod
peius est , sugillant & carpunt eos , qui , sicut
ipsi , easdem has non semper virtutes exercent.
Gaudendum est cum gaudentibus , & flendum
cum flentibus , ut suadet Apostolus ; charitas item
patiense est , benigna , liberalis , discreta , & om-
nibus se accommodat.

Aliquæ tamen sunt virtutes , quarum usus &
exercitium propè universalis est , & quæ actus
suos non solum separatim & privatim exercere ,
sed & per aliarum omnium virtutum actus quali-
tates suas diffundere debent. Neque enim for-
titudinis , magnanimitatis , & magnificentia ex-
ercendæ sæpe occasio offertur : at benignitas ,
temperantia , honestas & humilitas virtutes hu-
jusmodi sunt , ut ab iis omnes & quælibet vitæ
nostræ actiones tingi & decorari debeant. Sunt
quidem , fateor , virtutes quædam his multò ex-
cellentiores , usus tamen illarum priorum magis
necessarius est. Saccarum sale quidem excellen-
tius & præstantius est , usum tamen sal frequen-
torem & generaliore habet. Quamobrem sem-
per à virtutibus his generalibus optime quis in-
structus sit oportet , quòd nullo propè non loco
& tempore earum usus necessarius sit.

Porro illarum virtutum exercitium præferen-
dum est , quæ officio nostro & debito sunt con-
formiores , non verò quæ sensualitati & affectui
privato

privato magis arrident. S. Paulæ cum primis sapiebat, corporalium mortificationum asperitati sese dare, quò dulcedine & consolationibus spiritualibus perfunderetur; sed, superioribus eam suis obedire necesse magis erat. Unde fatetur S. Hieronymus, eam in hoc reprehensibilem fuisse, quòd contra voluntatem & consilium Episcopi sui immoderatis sese abstinentiis attereret. Apostoli vice versa ad Evangelium prædicandum, & coelestem animabus panem impertiendum constituti, meritò & consultò minimè expedire judicarunt, sanctum hoc exercitium se relinquere quò virtutem, quæ circa pauperes curandos versatur, (esto excellentissimam) exercerent. Unaquæque vocatio & munus specialis alicujus virtutis exercitio opus habet: aliæ quippe virtutes sunt Prælati, aliæ Principis, aliæ militis, aliæ mulieris conjugatæ, aliæ viduæ; ut, licet omnes universas habere virtutes debeant, non tamen omnes æqualiter eas praticare, sed quemque particulariter iis se virtutibus dare necesse sit, quæ ad vitæ genus, ad quod vocatus est, cum primis sunt necessariae.

Inter virtutes autem quæ ad officium & munus nostrum particulariter non spectant, eæ sunt præferendæ quæ aliis sunt majores & excellentiores, non autem quæ præ aliis velut digniores eminent. Cometæ, ut plurimum aliis stellis majores apparent, & plus loci oculis nostris continere videntur, cum aliis tamen stellis, nec quoad magnitudinem, nec quoad qualitatem & naturam sunt comparandi; & non alia de causa videntur magni, quam quod præ aliis stellis nobis sunt viciniore, & in materia & subjecto crassiori consti-

constituti. Sic etiam quædam virtutes sunt, quæ quia nobis vicinæ, sensibiles, & (si dicere fas sit) materiales sunt, hinc semper à populo magni fiunt, & aliis digniores censentur. Hinc est quod vulgus communiter eleëmodyn timer temporalem spiritali præfert; cilicium jejunium, nuditatem, flagellationem; & mortificationes corporis, benignitati, mansuetudini, modestiæ, & aliis animi mortificationibus, quæ tamen longè sunt excellentiores & præstantiores. Meliores itaque virtutes tibi selige, *Philorhea*, non vero eas quæ pluris ab aliis fiunt; excellentiores aliis, atque non eminentiores; meliores, & non celebriores.

Expediens est, ut quisque particularem aliquam virtutem sibi exercendam proponat, non quidem ut propterea reliquarum exercitium omitat, sed ut spiritum suum melius directum & occupatum habeat. Formosa quædam juvencula, sole fulgentior, reginæ in morem, adornata, & oleagino sermo redimita, Joanni Archiepiscopo Alexandrino spectandam sese obtulit, & ait: Ego sum filia primogenita Regis; si me tibi amicam eligere & habere velis, illius in conspectum te introducam. Intellexit ipse, hanc esse, piam in pauperes misericordiam, quam Deus illum commendatam & amicam habere volebat, cujus is proinde exercitio ita se post applicuit, ut propter eam passim S. Joannes Eleëmofynarius cognominetur. Eulogius Alexandrinus speciale aliquod Deum obsequium præstare cupiens, nec satis virium habens, vel ad vitam solitariam sectandam vel ad alterius se imperio nutuique subjiciendum, pauperem quendam lepra turpissima & foedissima coopertum

coopertum in domum suam recepit, erga quem charitatem & mortificationem exerceret; quod ut dignius & melius etiam præstaret, votum concepit, ita se cum honoraturum, habiturum & ministraturum, ut famulus domino famulatur & colit. Cum verò & leprosus ad Eulogium, & Eulogius vicissim ad leprosum deferendum tentaretur, ambo magnum Antonium notæ sanctitatis Anachoretam adire; qui ad utrumque, Cavete, inquit, carissimi, ne alter ab altero recedatis; cum enim ambo non procul à fine & exitu vestro diffiti sitis, si vos Angelus Domini simul & conjunctos non inveniat, in præsentissimo ambo coronarum vestrarum amittendarum discrimine versamini.

S. Ludovicus Rex tam studiosè valetudinaria obibat, suisque ipse manibus ægrotis inserviebat, ac si mercede ad hoc esset conductus. S. Franciscus paupertatem præ aliis virtutibus unicè complectebatur, eamque dominam suam appellabat: uti Dominicus verbi divini prædicationem, atque ab hoc officio Ordo ipsius nomen accepit. S. Gregorius Papa peregrinis excipiendis, ad instar magni Patriarchæ Abrahæ, mirè capiebatur, & ad exemplum etiam illius, ipsum Regem gloriæ peregrini in schemate & habitu excepit. Tobias mortuis sepeliendis totus insistebat. S. Elizabetha, quantumvis illustris foret Princeps, sui ipsius abjectionem in omniibus & ubique confectabatur. S. Catharina Genuensis, jam vidua venodochii famulatui totam sese adjecit. Sancta quædam mulier, aliquam patientiæ virtutis exercendæ occasionem habere cupiens, teste Cassiano, ad Sanctum Athanasium venit; qui votis ejus
fatis-

satisfactorius, ipsam pauperculæ cujusdam viduæ, sed morosæ, querulæ, molestæ, iracundæ & intolerabilis curam habere jussit; quæ cum piam illam virginem assidue objurgaret, insignem illi benignitatis & mansuetudinis dignè exercendæ materiam præbuit. Sic inter servos Dei, aliqui quidem ægris servire, alii egenis succurrere, alii pupillis & viduis opitulari, alii doctrinæ Christianæ inter parvulos incrementum procurare, alii animabus perditis, pectus euntibus, & errantibus in viam rectam reducendis toti incumbere; alii templa & altaria ornare; alii pacem & concordiam inter dissidentes conciliare satagunt. In quo acupictores & phrygiones imitantur; nam sicut hi vario subjecto fundoque insigni cum varietate, byssum, aurum & argentum superinstruunt, quo omnia florum genera exprimant & æmulentur: sic piæ animæ, particulare aliquod devotionis exercitium usurpantes, ipsum in acupictura sua spirituali velut fundum & subjectum habent, super quod deinde omnium aliarum virtutum variegationem inducunt & præstunt. Unde fit, ut actiones suas melius ordinatas & compositas habeant, dum eas ad exercitium suum principale referunt, itaque spiritum suum patetaciunt, & quamdam virtutum variegaturam phrygionicam, bysso auroque velut intertexto, repræsentant.

Si quando à vitio aliquo tentamur, contrariam illi virtutem, quantum quidem possibile nobis erit, exerceamus oportet, reliquas omnes ad unam referendo: hac quippe ratione inimicum nostrum superabimus, & in nulla non virtutum profectum insignem faciemus. Si superbia & ira me oppugnet, in omnibus in humilitatis & benignitatis

propendeam & inclinem, & ad hanc reliqua omnia orationis, sacramentorum, prudentiæ, constantiæ, sobrietatis exercitia referam oportet. Nam quemadmodum apri, quò dentes suos prostantes, acutos reddant; aliis dentibus eos confricant & poliunt, qui vicissim inde quoque exacuantur & secationi apti redduntur: pari modo vir pius, quum se in ea virtute, qua ad sui defensionem maximè opus habet, perficere constituit, ipsam aliarum virtutum exercitio limare quodammodò & exacuerè debet, quæ, dum hæc expolitur, omnes pariter excellentiores & politiores evadunt. Sic factum est sancto Job, qui cum se in patientia, adversus tot tentationes, quibus exagitatus fuit, ante omnia maximeque exerceret, planè sanctus, & perfectum omnium virtutum exemplar factus est. Imò verò, teste S. Gregorio Nazianzeno, contigit aliquandò, ut uno solo virtutis alicujus benè & perfectè exercitiæ actu, quis ad virtutum omnium culmen pervenerit: quod probat exemplo Rahab, quæ cum officium hospitalitatis debitè & exactè impleffet, ad summam quamdam gloriam evecta est: at hoc intelligendum est & tum demum locum occupat, quando actus hic excellenter, & in gratiarum fervore & charitate perficitur.

C A P U T II.

Eadem materia tractatur, de ipso inquam virtutum delectu.

PRæclarè sane quodam in loco D. Augustinus scripsit, eos videlicet qui devotioni sese dare incipiunt, quosdam in principio errores committere: qui quidem si ad rigorem legum de perfectione

fectione exigantur, reprehendi certè merentur; laudandi tamen sunt, ob insigne, quod edunt eximiae cujusdam pietatis futuræ prælagium, ad quam hi ipsi velut viam sternunt, & hominem disponunt. Sic servilis & crassus & ille timor, qui superfluos quosdam in animabus eorum qui recenter è peccati statu egrediuntur, generat scrupulos, hocce in principio, egregia quidem & laudabilis quædam est virtus, & certum futuræ puritatis conscientiae prælagium; at hic ipse reprehensibilis & culpandus foret in jam longius provectis, quorum in cordibus dominari & habitare debet amor filialis, qui servilem hunc timorem paulatim expellit.

S. Bernardus in suis principiis rigidè & asperè tractabat eos qui illius in disciplinam sese tradebant, quos jam tum in principio docebat; corpus ipsum relinquendum esse & exuendum, & solo spiritu ad ipsum accedendum. Illorum confessiones excipiens, extraordinaria quadam severitate omnia in iis defectuum quantumlibet exiguum, genera fugillabat, & miseros hos tirones tamenixè & impensè ad perfectionem exstimulabat, ut, dum illos æquo vehementius huc incitat, ab eadem illos deterreret & abstraheret: etenim & animo & viribus concidebant, dum tam instanter se in tam acclivem, præcipitem & altum ascensum viderent propelli. Ardentissimus scilicet perfectæ puritatis zelus, *Philothea*, illustrem hunc Sanctum movebat, ut hanc ad perfectionem pertingendi viam iniri vellet. Et hic in eo zelus, præstans quædam erat virtus; at virtus, quæ nihilominus reprehendi merebatur. Unde & Dominus ipse ei apparens, hanc in eo velle.

vehementiam correxit, & ejus loco spiritum lenem, suavem, dulcem & tenerum in animam ejus infudit, cujus adminiculo totus alius factus, ipse deinde se prioris illius nimæ severitatis & rigoris maximè accusabat, & ita placidus acutusque sese accommodans naturæ & genio evasit, ut omnibus omnia factus sit, quod omnes lucrifaceret. S. Hieronymus postquam narrasset, carissimam discipulam suam Paulam in corporaliu mortificationum exercitio non solum modum excessisse, & nimiam fuisse, verum & obstinatam fuisse, adeò ut ne quidem S. Epiphani Episcopi sui, rigores hosce planè dissuadentis, consilio vellet acquiescere; & præterea, ita se ob suorum mortem dolere solitam conficere & contristari, ut prope semper in moriendi periculo versaretur: tandem hisce verbis narrationem suam concludit. *Dicens me, non tam laudes sanctæ hujus & encomium, quam imperfectiones & vituperia scribere. Testor autem Jesum, cui & ipsa servavit, & ipse servire desidero, me nec in his, nec in illis mentiri; sed simpliciter & candidè, quidquid de ipsa occurrit dicendum, adferre, ut Christianum de Christiana, id est, historiam tenere me, non panegyricum, illiusque vitia in aliis esse posse virtutes.* Dicere vult, quod, quæ in Paula imperfectiones & defectus fuere, in anima minus perfecta virtutem nomen habere potuissent. Sicuti de facto quædam sunt opera, quæ in perfectis habentur ut imperfectiones, quæ in imperfectis tamen pro insignibus haberentur perfectionibus. Bonum recuperatæ valetudinis signum est, quando jam sub morbi finem ægro tibiæ intumescunt, hic quippe tumor indicat,

naturam jam nonnihil corroboratam humores superfluos foras emittere : at in non ægrotante malum id signum esset, indicaret enim naturam ad humores dissipandos & resolvendos satis potentem non esse. Bonam, *Philothea* mea, opinionem habeamus oportet de iis, à quibus virtutes praticari & exerceri cernimus, tametsi eæ imperfectionibus quibusdam permixtæ sint, cum & sancti ipsi tali cum iniquatione eas non raro praticarint. At nostrum est, in illarum exercitio non fideliter solum, sed & prudenter nos gerere, & illud Sapientis consilium sequi, propriæ inquam prudentiæ non nimium inniti, sed eorum quos Deus nobis directores & duces dedit.

Quædam sunt, quæ vulgus imperitum virtutes esse existimat, nullatenus tamen virtutes sunt, de quibus aliquid hic me loqui oportet : talia sunt ecstases aus raptus, insensibilitates, impassibilitates, uniones Deificæ, corporis sursum elevationes, transformationes, & alia id genus perfectiones, de quibus libri nonnulli, docentes, quomodo anima ad contemplationem purè intellectualem, ad essentialem spiritus applicationem, & vitam supereminentem ascendere possit, ex professo tractant.

Vides, *Philothea*, perfectiones has virtutes non esse, cum potius præmia & compensationes quædam sint, quæ pro virtutum exercitio Deus hoc in mundo rependit ; vel potius quædam felicitatis vitæ futuræ indicia & specimina, quæ sæpè non alia de causa homini dantur quam ut ad totum, quod in cœlo datur & reservatum est, aspiret & affectu rapiatur. Hinc huiusmodi gratiæ

tiae nulli omnino desiderandæ sunt aut oprandæ, cum ad bene Deo serviendum & eum diligendum, (quod unum spectare & quærere debemus) nullatenus necessariæ sint: imò sæpè tales gratiæ non sunt, ut ullo hominum labore & industria valeant comparari, cum passiones potius sint, quàm actiones, quas ipsi quidem in nobis recipere possumus & admittere, at non causare & producere. Addo, alium nobis scopum hîc non esse, quàm ut in homines bonos & devotos, viros pios, & feminas pias evadamus; quocirca totos in hoc unum intendere & collineare nos oportet. Si præter ea nos ad perfectiones illas Angelicas Deus sustollere & elevare dignetur, boni etiam Angeli erimus; sed interim hanc gratiam expectamus, in parvis nos virtutibus (quarum acquisitionem à cura & labore nostro Dominus dependere voluit: uti sunt patientia, mansuetudo, corporis mortificatio, humilitas, obedientia, paupertas, castitas, commiseratio erga proximum, imperfectionum ejus tolerantia, diligentia, & sanctus quidam fervor) simpliciter, humiliter & devotè exerceamus. Supereminencias illas animabus supereminentibus libenter cedamus: tam sublimem enim ipsi in Dei servitio gradum non promeremur, immò, nimis quam felices etiam erimus, si vel in culina ac pistrino illi operam præstare, & illius pedissequi, bajuli, famuli cubiculares esse mereamur. Illius est, si ita ei placuerit, nos postea intra conclave suum & concilium privatum recipere. Etiam *Philothea*: etenim Rex ille gloriæ famulis suis non secundum dignitatem officiorum quibus funguntur, sed pro amore & humilitatè ex qua

illis funguntur mercedem persolvit & compensat. Saul asinas patris sui quærens, regnum invenit Israël. Rebecca potans camelos Abrahami, filii illius uxor facta est: Ruth post messorés Booz spicas legens, & ad pedes ejus dormiens, ad latus ejus protracta est, ejusque uxor facta. Certè quicumque ad extraordinaria hæc tam sublimia adspirant, diabolicis illusionibus, fraudibus, & imposturis quam maximè subjecti sunt; & sæpè fit, ut qui Angelos se esse putant, ne quidem boni homines sint, ac plus magnitudinis & splendoris in verbis & modo suo loquendi, quam in sensu & opere suo præferant. Nihil tamen temere carpendum, aut sugillandum est, sed Deum pro aliorum prærogativa & supereminetia laudando, ipsi nos in via nostra humiliore, sed tutiore, minus eccellente quidem, sed insufficientiæ & pravitati nostræ convenientiore, humiliter contineamus: in qua si humiliter & fideliter conversemur, ad eminentes quasdam magnitudines Deus dein nos sustollit.

C A P U T III.

De patientia.

Patientia vobis necessaria est, ut facientes voluntatem Dei, reportetis repromissionem, ait Apostolus. Et verè: nam quemadmodum Redemptor Jesus dixerat, *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Ingens certè, *Philothea*, hominis felicitas est, suam possidere animam; & quo patientia nostra perfectior crit, eo animas nostras possidebimus perfectius. Sæpius ad mentem revoca, Dominum patiando & tolerando nos salvasse; nos quoque laborum tolerantia,

tiâ, afflictionibus, nec non injurias, contradictiones & adversa quam possumus patientissimè & æquanimitatè ferendo, salutem nostram procurare & asserere debere.

Noli patientiam tuam ad hoc illudve injuriarum atque afflictionum genus ferendum restringere, sed eam universaliter ad omnes quas tibi Deus immittet, aut ut eveniant permittet, extende. Sunt enim qui non alias ferre tribulationes volunt, quam quæ sunt cum honore conjunctæ; qualis verbi gratia est, in bello vulnerari, in bello capi, religionis causa malè haberi, per litem, in qua tamen superiores evaserint, ad paupertatem redactum esse. Et hi non tam tribulationem, quam honorem ex illa pullulantem amant. Verus patiens, & Dei servus eadem tribulationes, tam cum ignominia, quam cum honore conjunctas, æquanimitate perfert & vultu eodem. Ab improbis & scelestis hominibus contemni, reprehendi, accusari, & indignis modis haberi, magnanimo & generoso quidem jucundum & volupe est; at à bonis amicis, & consanguineis reprehendi, accusari, & malè haberi & patienter nihilominus ferre, viri boni est. Pluris illam facio mansuetudinem & lenitatem, qua B. Carolus Borromæus longo tempore publicas, quas celebris quidam ex Ordine summè reformato concionator pro concione & in suggestu in eum depromebat, sugillationes æquanimitè tulit, quam omnes quas ab aliis umquam excepit contradictiones. Nam quemadmodum apum puncturæ plus doloris inferunt, quam muscarum; sic malum quod à viris bonis intertur, & contradictiones quibus hi nos exagitant,

longe sunt intolerabilioreſ quam alia. Sæpe enim contingit, ut duo boni viri bona uterque intentione in diverſa ſua opinione & ſententia nitentes, alter alterum maxime perſequantur, & invicem contradicant. Patiens eſto, non ſolum quoad principalem & primariam earum quæ tibi evenient, adverſitatum partem, verum etiam quoad accessoria earundem & aliunde incidentia. Multi quidem pati, & mala ſubire vellent, dummodo nullum commoda ſua paterentur diſpendium. Unde eſt qui dicat: Non eſt mihi grave ad paupertatem reſactum eſſe, ſed hoc me male habet, quod hæc impedimento ſit, quo minus amicis gratificer, liberos meos promoveam, & honorificè magnificeque prout vellem, vivam. Alius dicet, minimè curarem, ſed putabor ipſe in culpa fuiſſe, cur ad paupertatem devenerim. Alius gaudebit, quod alii de ſe malè loquantur, ipſoſque maledicoſ æquanimitè feret, dummodo nemo hæc maledicta credat. Alii ſunt, qui aliquam quidem à malo incommoditatem ferre volunt, ſed non omnem. Quod ægrotent, impatienter, inquirunt, non ferunt; ſed quod pecuniam non habeant, ad medicos advocandos, & medicamenta comparanda; aut quod iis qui ipſoſ circumſtant, importuni ſint. Dico porro, *Philothea*, patienter noſ ferre debere, non ſolum quod ægrotemus, verum etiam quod eo ægrotemus morbo, quo Deus noſ viſitare cupit; nec non eo in loco quo ipſe vult, & inter & apud eoſ, quoſ ipſe vult, & iis denique cum incommoditatibus, quibus ipſe noſ inveniri vult: & ſic de aliis omnibus tribulationibus. Si quod tibi malum accidet, quæcumque poteſ, & ſecundum

cundum Deum sunt, ei pellendo remedia adhibe. (Aliter enim qui vellet facere, divinam Majestatem tentarent.) Et hæc ubi adhibueris, plena cum animi resignatione effectum, quem Deus facere voluerit, exspecta. Si illi placeat, ut remedia malo prævaleant, magna cum humilitate illi gratias ages; si, ut malum remediis, cum patientia ei benedicito.

Quare S. Gregorium secutus tibi suadeo, ut cum meritò ob delictum aliquod revera admisum accusaris & reprehenderis, maximopere te humilies, & insimulationem illam te promereri ingenuè confitearis; si vero falsò & immeritò accuseris placidè te excuses, minimè id te commississe asserens: hanc quippe reverentiam veritati, & proximi ædificationi debes. At, si post veram & legitimam tuam excusationem, nihilominus alii te accusare pergant, nullatenus turberis, nec multum ut excusationum tuam admittant instes: postquam enim veritati dedisti quod suum est, & humilitati dare debes. Sic namque nec curæ, quam famæ & nomini tuo debes; nec affectui, quo erga tranquillitatem, benignitatem & humilitatem ferri debes, damnum inferes.

Quam potes minimè de injuriis tibi irrogatis conquerere: certum namque est, ut plurimum peccare eum qui de illis conqueritur; quòd amor proprius semper nobis injurias depingat majores, quam revera sint; & ut tales eas sentire nos faciat. Ante omnia autem cave, ne apud eos de illis conquerare, qui ad indignandum & mala cogitandum proni & faciles sunt. Si vero apud aliquem conqueri de injuria expediat, tum ut is

malo medeatur, & remedium aliquod suggerat, tum ut spiritum tuum serenet & componat, id nonnisi apud homines quietos, pacificos, Deique cumprimis amantes fiat: aliter enim, adeo non animum tuum alleviabunt, ut etiam magis eum sint turbaturi & majorem ei inquietudinem allaturi; & adeo non spinam, quæ te pungit, auferent, ut etiam profundius pedi eam tuo sint infixuri.

Multi dum vel ægrotant, vel affliguntur, vel injuriam quampiam passi sunt, cavent quidem ne de ea conquerantur, & animi sui mollitiem testentur; hoc quippe evidens (uti revera est) pusillanimitatis, & defectus generositatis signum esse putant: summopere tamen gaudent, & nullo non artificio alios omnes inducere allaborant, ut eorum sortem miserentur & deplorent, ipsoque non modo afflictos, sed & patientes & generosos existiment. Est quidem hæc, verè patientia, sed patientia falsa quæ à parte rei aliud non est quam subtilissima quædam ambitio & vanitas. *Gloriam habent*, inquit Apostolus, *sed non secundum Deum*. Verus autem patiens de malo suo non conqueritur, nec ut aliquis ipsum deploret, desiderat; simpliciter, verè & candidè de eo loquitur, non conquerendo, nec exposculando, neque ipsum exaggerando. Si quis sortem ac vices ejus doleat, audit patienter & tacitè; nisi dum malum aliquod habere & pati dicitur, quod revera non habet; tunc quippe modeste significat, id se malum non habere, itaque inter veritatem & patientiam medius, quiescit, & malum suum confitendo, & tamen de eo non conquerendo.

In contradictionibus autem, quas in devotionis exercitio patieris (hæ enim minimè deerunt) memineris verborum Domini dicentis: *Mulier dum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Concepisti enim in anima, omnium quos mundus habet, puerum dignissimum, Jesum Christum inquam; qui antequam producat, & penitus pariat, fieri non potest, quin angustias & dolorem summum sentias. Sed age, bono esto animo; nam post dolores illos, æternum te manebit gaudium, eo quod talem in mundo hominem peperisti. Tum verò eum totum & penitus tibi pepereris, cum eum totum & in corde & in operibus tuis, per vitæ imitationem efformaris & expresseris.

Cum ægrotabis, omnes dolores, pœnas & languores tuos, ad Dei amorem & obsequium offer: eumque roga, ut eos tormentis, quæ tuæ causæ ipse subiit, unire & conjungere dignetur. Obedi quoque medico, ipsaque medicamenta, cibos, & alia remedia, ex amore Dei sumito, memor fellis, quod nostri causæ ipse bibit. Sanitatem non aliter recuperare velis, quam quod illi obsequium præstes; ne recuses etiam ægrotare & pari, quod ei obedias, teque, si ita ei videatur, ad mortem dispone, quod in cœlis eum laudes, eoque fruaris. Memento, apes quo tempore mellificant, comedere cibum quemdam amarum; sic non posse nos unquam majoris suavitatis & patientiæ actus facere, aut melius excellentium virtutum mel componere, quam quamdiu panem amaritudinis comedimus, &

inter angustias & passioncs vivimus. Et sicuti mel, quod è thymi herbæ parvæ quidem, sed amarulentæ floribus confectum est, omnium est præstantissimum; ita virtus, quæ in villissimarum, abjectissimarum & contemptibilissimarum tribulationum amaritudine exercetur, omnium est excellentissima.

Oculis tuis interioribus sæpe contemplare Jesum Christum crucifixum, nudatum, blasphemiiis saturatum, calumniis oneratum, ab omnibus derelictum, denique omni molestiarum, dolorum, tristitiarum laborum genere oppressum, & considera, omnia tua tormenta, nec in qualitate, nec in quantitate ipsius tormentis posse comparari, nec unquam aliquid pro ipso te toleraturam, quin longe is plura pro te passus sit.

Confidera quoque tormenta, quæ Martyres olim pertulere, nec non ea quæ tam multi homines hodie patiuntur, multo sine ulla proportionc graviora, quam illa, quæ tu pateris & dicito, Labores mei, meræ consolationes sunt; & poenæ meæ, flores, si illas conferam cum poenis eorum, qui sine ullo prorsus solamine, subsidio, alleviamento, in continua quadam morte vivunt, & afflictionibus infinito majoribus oppressi.

C A P U T IV.

De humilitate, quoad exteriora.

V Adè, inquit Elitæus ad pauperculam quamdam viduam, *pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca, & mitte ex oleo in omnia vasa hæc.* Ad gratiam Dei in animis nostris recipiendam, à vana illos gloria vacuos habeamus

mus oportet. Tinnunculus avis, dum rapaces aves conspicit, vocem edit, itaque occulta quadam vi & proprietate naturali eas perterrefacit: hinc eum columbæ præ omnibus aliis avibus diligunt, tutasque se arbitrantur, dum apud eum agunt: sic humilitas Satanam repellit, gratiasque & dona Spiritus sancti in nobis conservat: hac de causa omnes Sancti, atque in primis ipse sanctorum Rex & caput Christus, quin & mater ipsius, illustrem hanc virtutem, inter omnes alias virtutes morales quam maximè semper honorarunt & coluerunt.

Vanam gloriam voco eam, quam ipsi nobis, tum ob id quod in nobis non est, tum verò & ob id quod quidem nobis inest, tamen nostrum non est; tum etiam ob id quod & in nobis & nostrum est, at dignum non est, ut se quis propterea extollat aut magnificet, attribuimus. Prosapix namque & generis nobilitas, magnatum favor, honor popularis, in nobis non sunt, sed aut in prædecessoribus, aut in aliena æstimatione. Sunt qui superbiant seque magnificent, quod generoso equo insideant, quod cristam in pileo gestent, quod splendide vestiantur: at quis non videt, quanta hæc sit fatuitas? Si quæ enim in hac re sit gloria, ea aut equo, aut avi pennatæ, aut sartori attribuenda. Et, quam vile & abjectum est, famam ac gloriam suam equo, cristæ, aut vesti eleganti acceptam referre debere? Alii gloriantur, & se circumspiciunt ob prostantes alas & mustaces barbæ, ob barbam accuratè depexam, capillos crispas, manus mollicellas; quod scitè tripudiant, ludant, cantent: sed an non hi inepti & abjecti, quod celebrari

&

& aliquod reputationis suæ ac famæ incrementum à rebus adeò inanibus & stolidis emendicare conentur ? Alii ob unciam unam scientiæ honorari & coli ab omnibus volunt, tanquam si omnes eos ceu oraculum consulere, semper ab iis discere, & ipsos ceu magistros habere deberent : hinc non immeritò Pedani vocitantur. Alii se jactant ac venditant, dum suam considerant pulchritudinem, putantque, se ab omnibus propter eam coli & amari. Omnia hæc valde sunt vana, stolidi, impertinentia ; & quæ à rebus adeo inanibus mutuatur gloria, vana, stulta & frivola appellatur.

Verum bonum eodem agnoscitur modo, quo verum balsamum, balsami namque sinceritas cognoscitur & probatur, cum id aquæ instillatur : si enim fundum petat, & ad imum tendat, ipsum purissimum & pretiosissimum reputatur : sic ut sciatur, num verè quis sapiens, doctus, generosus, nobilis, sit, dispiciendum num ejus opera humilitatem, modestiam, & submissiorem spirent. Tunc namque vera futura sunt bona ; at, si supernatent, & eminere velint, bona sunt eo minus vera, quo magis apparere volunt. Margaritæ quæ adventum & tonitruum strepitum conceptæ & nutritæ sunt, nudum tantum margaritarum corticem habent, nullam verò intus substantiam : sic virtutes & præstantes hominum qualitates naturæque dona, quæ in superbia, ventositate & vanitate concepta & enutrita sunt, nonnisi nudam boni apparentiam habent, introrsum succo, medulla & soliditate sunt destituta.

Honores, tituli, nomina, gradus & dignitates

res adinstar croci sunt , tunc melius crescentis & lätius provenienteis , cum pedibus conculcatur. Pulchrum esse , honorificum & gloriosum non est tunc , cum se quis ob formam circumspicit & ostentat : pulchritudo enim , ut gratiosa sit , & gratiam inveniat , negligi nec curari debet. Sic quoque scientia tunc nos dedecorat & deturpat , cum nos inflat , & in pedanissimum sciorum degenerat. Cum de gradu , sessione , titulo , & nomine nobis debito anxie laboramus , & tricamur , præterquam quod qualitates & merita nostra aliorum examini , inquisitioni & contradictioni exponamus , viles & abjectos nos reddimus Honor quippe , dum ultro offertur & donatur , pulchrescit ; sordescit verò & turpis est , dum studio exigitur , ambitur , & quæritur. Pavo dum oculatum pennarum suarum orbem explicat , ut se circumspiciat , illas quidem spectandas exhibet , ceterum reliqua corporis parte exhorrescit , & quidquid turpe & deforme visu in eo habet , aliis spectandum ostendit. Flores , pulchri sunt dum in terra manent ; at dum manibus contrèctantur , marcescunt. Qui mandragoram eminus in transitu olfaciunt permultum ex ea fragrantia percipere dicuntur ; qui cominus & diu , præ stupore consopiantur , & morbum contrahunt : ita & honores suaves & consolationi sunt eos eminus & leviter olfacientibus , nec efflictim & impensè illos consèctantibus , at iis sese maximopere oblectantibus , in maximam infamiam & dedecus cedunt. Virtutis studium & amor nos reddere incipit bonos ; at honorum consèctatio & ambitus , contemptibiles & probrosos. Hinc animi generosi & bene nati , illas
debitorum

debitorum graduum, honoris, ac salutationum ineptias & nugas parvi faciunt & negligunt; hoc quippe nugacium & abjectorum hominum proprium est. Margaritas habere qui potest, non se onerat conchyliis; sic qui solam virtutem spectant, de honoribus nequaquam laborant aut solliciti sunt. Quisque certe debito sibi in gradu ac loco procedere, sedere, & manere potest, nec tamen propterea humilitatem violare, dummodo hoc non studio & affectatè, sed negliger, & sine ulla contentione fiat. Nam sicut qui è terra Peruana in Europam redeunt, præter aurum & argentum, quod inde exportant, etiam simios & psittacos, (quod parvo hi comparentur, nec magno navi sint oneri) secum ferunt: sic qui ad virtutem aspirant, non propterea vetantur aut desinunt gradus & honores sibi debitos capere, dummodo hi ipsis magnâ curâ, impensâ, & contentione non constent, & sine aliquâ turbatione, inquietudine, concertatione, & contentione res commodè fieri possit, ut ipsi inde non graventur. Non tamen de illis hæc loquor, quorum dignitas ad publicum refertur & spectat; uti nec de particularibus quibusdam occasionibus, è quibus alia majoris momenti mala aut bona consequerentur. In his enim quisque quod suum est, & sibi debetur, tueatur oportet, cum prudentia tamen & discretionem, quæ simul cum charitate & urbanitate sit conjuncta.

De humilitate quoad interiora.

DEsideras ; scio, *Philothea* , ut ulterius te in humilitatis via deducam : etenim ea , quæ dixi , facere ; sapientia appellanda potius quam humilitas est. Quare jam ulterius progredior. Multi acceptas privatim à Deo gratias recogitant & considerare nec volunt , hec audent , metuentes ne vanam ex iis sentiant gloriam , aut vanè sibi ob eas complacent. In quo certè graviter errant. Nam quoniam , ut docet magnus ille Doctor D. Thomas , vera ad amorem divinum pertingendi ratio , est penitior beneficiorum divinatorum consideratio ; hinc quo eadem magis cognoscemus & considerabimus , eo illum magis amabimus : & quia particularia beneficia longè potentius movent , quam publica & communia ; hinc illa etiam attentius considerata & perpendenda sunt. Nihil certè sic nos coram divina misericordia humiliare potest atque beneficiorum ab ea acceptorum multitudo , nihil quoque viceversa magis ante illius justitiam nos confundere , quam flagitiorum & malefactorum nostrorum multitudo. Consideremus ergo , quidnam ipse nostri causa fecerit , & quid nos in ipsum deliquerimus , & dum nostra singulatim consideramus peccata , consideremus pariter omnes & singulas ab ipso acceptas gratias. Metuendum porro non est , ne eorum quæ nobis contulit cognitio ullatenus nos inflat , & superbire faciat , dummodo hanc semper veritatem præ oculis habeamus nimirum , quidquid in nobis est boni , id nos à nobis ipsis non habere. An ideo multi stupidae & foetidae desinunt

nunt esse bestię, quod pretiosam & odoratā Principis supellectilem tergo gestent? *Quid autem boni habemus*, inquit Apostol. *Quod non acceperimus? Si autem accepimus, quid gloriamur quasi non acceperimus?* Econtra viva & sincera gratiarum acceptarum consideratio nos reddit humiles: cognitio namque procreat recognitionem. Si vero, dum acceptas à Deo gratias consideramus, aliqua nos fortè vanitas titillet, præsentissimum adversus hanc inanitatem & gloriolam remedium erit, ingratitude, imperfectiones & miseria nostras ante oculos ponere: si nimirum consideremus quidnam Deo à nobis absente fecerimus, facile agnoscemus, ea quæ illo nobis præsentem facimus, à nobis non provenire nec nostra esse. Vere quidem illis fruemur, & gaudebimus quod ea habeamus; Deum tamen solum, quia ipse illorum est auctor, glorificabimus, laudabimus. Sic B. Virgo Deipara ingenuè quidem confitetur, Deum illi magna fecisse; sed id non nisi ad se humiliandam, Deumq; magnificandum. *Magnificat*, inquit, *anima mea Dominum, quia fecit mihi magna qui potens est.*

Sæpe quidem dicimus, nos esse nihil, & ipsam miseriam ac mundi putredinem & vomitum; doleremus verò si quis in verbo nos caperet, & tales nos esse passim diceret, quales nos esse jactamus. Imò, velut fugam simulamus, & fictè nos abscondimus, ut alii deinde nos insequantur, & quærissent: ita nos gerimus, quasi ultimi esse, & in novissimo mensæ loco consistere velimus; sed non alio scopo, quam ut majore cum laude & compedio ad honoratissimum locum transire cogamur. Vera humilitas non fingit te humilem esse, aut ostendit; quin

quin & pauca humilitatem spirantia verba proloquitur : etenim non alias solum virtutes tegere & abscondere gestit, sed etiam & præcipuè seipsam. Imo si mentiri, fingere, vel proximo scandalum aliquod dare sibi liceret, quosdam arrogantia & præsumptionis actus ederet, ut sub iis se celaret, & sic planè incognita & occulta esset. Hoc ergo tibi hac in re consulo, *Philothea*; aut nulla humilitatis verba proferamus, aut vero internoque cum sensu, qui cum verbis eatenus prolatis conveniat & respondeat, illa proferantur; neque oculos in terram dejiciamus, nisi simul corda nostra humiliemus : non denique simulemus ostendamusque, ultimos nos esse velle, quin ex animo ultimi esse velimus. Hanc porro regulam adèò generalem duco, ut nullam eam pati exceptionem existimem : hoc dumtaxat addo ipsam urbanitatem exigere ut potiores partes subinde deferamus eis, qui apertè eas accepturi non sunt. Neque est id idcirco aut duplicitas, aut falsa humilitas : nam tunc vel sola potioris loci oblatio, aliquod est honoris initium ; cumque totum honorem iis cedere non possimus, non male certe facietis, qui illius principium dabit. Idem de verbis quibusdam honorificis ac reverentialibus, alteri dictis sentio ; quæ etsi in rigore, & à parte rei non videantur esse vera, satis tamen vera sunt, si ea proferentis animus veram eum, in cujus gratiam illa dicit, honorandi & colendi intentionem habeat. Licet enim ipsa verba quodam cum excessu & exaggeratione, id quod dicimus significant ; malè tamen non facimus, dum ea usurpamus, cum communis usus à nobis exigit : tamen si, ut verum fatear, vellem, verba
cum

cum affectibus nostris & sensu, quam fieri potest proximè, coinciderent, quò ubique & in omnibus, cordialem quamdam simplicitatem & candorem præferremus. Qui verè humilis est, mallet, alius quis illum miserabilem, nihili ac nullius pretii hominem esse diceret, quam ut ipse talia de se dicat: saltem si ab aliis talia de se dici nòrit, minimè iis contradicit aut negat sed libenter iis acquiescit; cum enim firmiter de se ea ipse credat, suæ opinionis & alios esse, & idem de se sentire gaudet. Multi dicunt, mentalem orationem se perfectis relinquere, se enim minimè dignos esse qui illam faciant. Alii idcirco se sæpius communicare non audere: quod se ad hoc satis puros non esse deprehendat; alii verò, ideo se à frequenti communione abstinere, quod vereantur ne quam devotioni infamiam & probum, ob magnam suam miseriam & fragilitatem creent. Alii, ideo talentum suum, Dei & proximi servitio impendere recusant, quod, non (ut dicunt) frugalitatem perspectam habeant, & quod metuant, ne, si boni alicujus causa sint & instrumentum, superbia ideo inflentur, & alios illuminando, ipsimet interim peccent, & consumantur. Omnia hæc ficta sunt & simulata, & humilitas non affectata tantum, sed & maligna, qua quis tacitè & subtiliter fugillare præsumit quæ Dei sunt, aut saltem proprium suæ opinionis, humoris & acedix suæ amorem specioso quodam humilitatis velamine tegere conatur.

Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra, ait Propheta scelesto Règi Achaz: cui hic respondet; *Non petam, & non tentabo Dominum.* Scelestus & impius; ecce,

ecce , præfert quidem eatenus magna se erga Deum reverentia ferri , & sub specioso quodam humilitatis prætextu excusat se , quominus ad gratiam , ad quam divina ejus bonitas illum invitat , aspiret. At non videt , quod , dum Deus nobis gratificari vult , superbiæ sit , ejus dona & oblata recusare , & vice versa signum humilitatis , obedire , ac voluntatem ac desiderium ejus quampossimus proximè sequi. Porro , Dei voluntas ac desiderium est ; ut simus perfecti , ci quam possimus proximè nos uniendo , & imitando. Superbus qui in seipso tantum spem ad fiduciam collocat , magnam sanè nihil aggrediendi occasionem habet ; at humilis eo est generosior , quo se impotentior agnoscit ; & qui se miseriorem existimat , eo fit audacior & fortior , quod omnem suam fiduciam in Deo habeat , qui suam in nostra infirmitate omnipotentiam magnificare , & suam super nostram miseriam misericordiam extollere gaudet. Humiliter ergo & sanctè aggrediendum est , quidquid ad profectum nostrum spectare & expedire , animarum nostrarum directores judicabunt.

Cogitare te scire id quod nescis , aperta fatuitas est ; fingere quoque te scire , quod apertè nosti te nescire , intolerabilis quædam vanitas est : equidem vellem , nec quidem ostentare me scire id quod revera scio , uti nec simulare me id ipsum ignorare. Cum ergo charitas exigit , primo candidè & amicè communicandum est , non id solum quod ad ejus instructionem absolute necessarium est , sed & quidquid ad ejus consolationem utile est & expediens. Humilitas namque quæ virtutes abscondit & occultat , quæ easdem

easdem conservet, simul etiam eas exerit & ostēdit (cum id charitas requirit) quò easdem adaugeat, amplificet, perficiat. Quæ in re arbori illi, quæ in insulis Tyli enascitur, per noctem rubicundos flores suos occludenti & occultanti, & nonnisi sole exoriente eos recludenti (quos propterea insulani noctu dormire dicunt) similis esse videtur. Sic namque humilitas omnes nostras virtutes & perfectiones humanas tegit & operit, & nonnisi charitate exigente eas exerit & prodit; quæ cum cœlestis sit virtus, non humana, non moralis, sed divina, verus virtutum sol est, in quas ipsa semper debet dominari: adeò ut humilitates, quæ charitati præjudicant, haud dubiè falsæ sint.

Vellem me nec stolidum nec sapientem ostentare: si enim humilitas me impedit, quo minus sapientem fingam, simplicitas certè & candor me impediunt stoliditatem fingere; & cum vanitas humilitati contraria sit; artificium certè, affectatio & simulatio, candori & simplicitati adversantur. Nam tamen illustres quidam sancti stultitiam aliquando simulârunt, quo in mundi oculis abjectiores & viliores apparerent, hi tamen admirandi potius sunt quam imitandi. Quasdam namque ipsi rationes ad hunc excessum faciendum habuere quæ ipsis adeò peculiare & extraordinariæ fuere, ut nullus ex illis pro se argumentari queat. Sic David Rex liberius & effusius paulo coram arca tæderis saltabat & tripudiabat, quam ordinarium & commune decorum permetteret: non quod hîc agere morionem vellet; sed simpliciter nativè, & sine ulla affectatione pro extraordinaria & excessiva quam

in

in corde suo sentiebat alacritate, motus hos exteriores edebat. Unde cum uxor ejus Michol ipsum de care tanquam ineptia reprehendisset, non egræ tulit se vilem videri; sed in nativa, incera & vera gaudii sui expressione pergens & perseverans, non parum se gaudere ostendit, quod pro nomine Dei sui aliquo modo vilipenderetur & exhiberetur. Quamobrem, si propter aliquos veræ & sinceræ devotionis actus ab aliis vilis, abjecta aut fatua æstimeris, humilitas certè te ob beatum hoc opprobrium, cujus causa non tu, sed ipsimet exprobrantes & irridentes sunt, gaudere & exultare faciet.

C A P U T VI.

Humilitas nostri ipsorum abjectionem & vilipendentiam amare non facit.

Ulterius progredior, *Philothea*, & dico tibi, propriam te tui ipsius abjectionem, in omnibus, & per omnia debere diligere. At quid sibi vult, inquires, tui ipsius dilige abjectionem? Abjectio idem apud Latinos sonat, quod humilitas; & humilitas idem, quod abjectio: adeo ut, cum Beata Virgo in sacro suo Cantico dicit, ideo se ab omnibus generationibus beatam dicendam, quod *ancilla suæ humilitatem* Dominus respexisset; dicere & significare velit, Dominum ideo abjectionem, vilitatem & parvitatem suam benigne & gratanter considerasse, quo eam gratiis & favoribus cumularet.

Aliqua tamen est inter virtutem humilitatis, & abjectionem differentia: abjectio namque est ipsamet parvitas & vilitas, quæ etiam non cogitantibus nobis in nobis est, at virtus humilitatis vera

vera abjectionis nostræ cognitio & voluntaria agnitio est. Porro humilitatis hujus apex & par dignissima in eo sita est, ut non solum ultrò, libenter, & voluntariè abjectionem nostram agnoscamus, sed eam quoque diligamus, in eaque nobis placeamus: idque non ex aliquo animi excelsi aut generositatis defectu, aut inertia, sed ut divinam Majestatem eo magis exaltemus, & proximum nostri ipsorum respectu pluris faciamus. Atque hoc est, ad quod te exhortor. Quod ut melius intelligas, nôris oportet, inter ea quæ patimur mala, alia esse abjecta, alia aliquo cum honore conjuncta. Multi quidem malis honorabilibus se accommodant, sed vix ullus abjectis. Occurrat pius aliquis anachoreta, pannosa & detrita in veste, & præ frigore rigescens: omnes vestem ejus detritam honorant, & tolerantia ejus compatiuntur: at si pauper aliquis operarius, vir nobilis pauper, aut domicella pauper tali in schemate appareant, vilipenduntur, irridentur; itaque paupertas eorum abjecta est. Religiosus aliquis à suo superiore, aut filius quispiam à patre; durioribus verbis corripitur; omnes hoc mortificationem, obedientiam, & sapientiam esse dicent, vir nobilis: & domicella quæpiam, idem contumeliæ & amariorum verborum genus ab alio datum patientur; &, quamvis ex amore Dei id æquanimiter tolerant, omnes tamen id inertiam & ignaviam esse dicent. Ecce & aliud abjectum malum. Laborabit foedo quispiam cancro in brachio, alius verò in vultu, ille nonnisi malum & morbum suum habet, hic verò præter malum, etiam contemptum, aversionem & ab-

jectionem

jectionem aliorum patietur. Dico ergo jam, non solum malum ipsum esse diligendum [quod per virtutem sit patientiæ ;] sed & abjectionem amandam quod per humilitatis virtutem fiet.

Adhæc, virtutum aliæ abjectæ, aliæ honorificæ & cum aliquo honore conjunctæ sunt. Sic patientiam, mansuetudinem, simplicitatem, & hanc ipsam humilitatem, mundani ut viles & abjectas reputant ; econtra prudentiam, generositatem, fortitudinem & liberalitatem permagni faciunt. Præterea unius & ejusdem virtutis actiones, aliæ sunt contemptibiles, aliæ honorabiles. Sic eleëmofynam dare, & injurias remittere, duo sunt charitatis actus. Primus ab omnibus honoratur & magnificatur ; alius in oculis hominum contemptibilis apparet. Adolescens quoque aut puella ingenua, qui in sodalitis aliquo dissoluto, reliquorum dissolutionem & effrenem, in loquendo, ludendo, tripudiando, potando, vestiendo effusionem non sequentur ab aliis exhibilabuntur & notabuntur, eorumque modestia aut hypocritica pietas aut affectatio vocabitur. Hoc porro diligere & sequi, suam est diligere abjectionem. En tibi & aliud exemplum. Si, dum plures ad ægros & morbosos invisendos mittimur, ego putrescentissimum & pessimè affectum visitare jubeam, abjectio quædam id mihi secundum sæculi judicium erit ; quam obrem illam amabo : si verò ad majoris nominis & digniores ægros mittar, quædem etiam est secundum spiritum abjectio ; quoniam tantum virtutis ac meriti in eo non latet ; quare hanc abjectionem quæram. Si in plateis quis prolatur, præter dolorem, etiam aliquam subit

G

infantiæ;

infamiam ; quare illam abjectionem diligere oportet.

Imò verò , etiam imperfectiones quædam sunt, in quibus præter ipsam abjectionem nullum omnino continetur malum. Cæterum non exigit humilitas , ut expressè & dato studio committantur ; requirit tamen ne quis, dum eas fortè commisit, propterea multum turbetur, aut sese inquietet. Hujusmodi sunt leviculæ quædam ineptiæ, incivilitates, & inadvertentiæ? quæ sicuti vitandæ & cavendæ sunt, antequam committantur, quò civilitati & prudentiæ mos geratur ; ita, dum jam admissæ sunt, ferenda abjectio est, quæ inde nobis provenit, eaque ultro, quo sanctam humilitatem sequamur, acceptanda. Addo ulterius, si fortè ex iracundia, aut dissolutione quadam, in indecentia verba proruperim, quibus & Deus & proximus offendatur ; illorum summi opere me niox poenitebit, & ob offensam illam extremè dolebo, daboque operam, ut quam possum optimè, eam resarciam ; abjectionem nihilominus & contemptum, qui inde me consequitur, æquo animo subibo & sustinebo, & , si quidem unum ab altero disjungi posset, peccatum ter venter à me abdicarem, & abjectionem humiliter retinerem.

Verum esto ; abjectionem, quæ nobis è malo ipso sequitur, diligamus, nihilominus malo, quod eam causavit, per omnia, quæ ad hoc propria, convenientia, & legitima sunt media medendum est. Si abjectum aliquod in vultu ulcus aut malum habeam, operam quidem dabo ut ipsum à medico curetur ; ita tamen, ut abjectionem, quam inde recepi, oblivioni non tradam.

tradam. Si quid facto admisi, quod neminem læsit aut offendit; meipsum propterea non excusabo: nam esto defectus quidam & imperfectio sit, non est tamen permanens: non poteram ergo me excusare, nisi esset propter abjectionem inde mihi proveniente: verum humilitas id non permittit. At si inadvertenter, aut levitate quadam aliquem offendi aut scandalizavi, verâ aliquâ excusatione offensam reparabo, eo quod malum permanens sit, & charitas ad illud delendum & eluendum me obliget. Cæterum requirit interdum charitas, ut ad proximi, cui reputatio & bonum nostrum nomen necessarium est, bonum, ipsam etiam abjectionem impedire & tollere procuremus: sed hoc in casu abjectio nostra ab oculis proximi est submovenda & tollenda, ad ejus scandalum impediendum; at proprio cordi includenda & intra illud abscondenda, ut hinc ipse ædificetur.

At nosse forsitan cupis, *Philothea*, quænam optimæ sint abjectiones: dico ergo tibi apertè, eas inter omnes & animæ utilissimas, & Deo gratissimas esse, quæ nobis fortuito & casu, aut à vitæ nostræ statu & conditione accidunt; quod ipsi eas non elegerimus aut quæserimus, sed eas tales admiserimus, quales eas Deus nobis immisit, cujus electio melior est, quam nostra. Si enim facienda sit electio, majores haud dubiè meliores sunt: cæ autem majores reputantur, quæ inclinationibus & propensionibus nostris magis adversantur ac repugnant, dummodo statui ac professioni nostræ conformes sint. Nam, ut semel in genere loquar, nostra electio & optio omnes propè virtutes destruit, & imminuit. Quis porro nobis

nobis det, ut cum magno illo Rege dicere possimus: *Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum?* Nullus alius id nobis dare potest. *Charissima Philothea*, quam qui, quò nos exaltaret, ita vixit & mortuus est, ut fuerit *opprobrium hominum*, & *abjectio plebis*. Multa tibi dixi, quæ dum animo tantum pervolves & considerabis, dura tibi & gravia videbuntur; at, ubi ad praxim ea rediges, & opere exequëris, saccaro & melle, mihi credas velim, dulciora tibi videbuntur.

CAPUT. VII.

Quomodo humilitatem exercendo, famam tamen & bonum nomen tueri oporteat.

NON ob simplicem aliquam virtutem homines vulgò laudantur, extolluntur, honorantur, ac gloriâ afficiuntur, sed ob excellentem & elucentem. Etenim per laudem, aliis persuadere & inducere volumus, ut aliquorum excellentiam magni faciant; per honorem ostendimus & significamus, nos etiam illam magno in pretio habere. Gloria porro aliud meo quidem iudicio, non est, quam quidam reputationis fulgor & splendor è pluribus laudibus & honoribus conjunctis resultans. Adeò ut honores & laudes velut gemmæ sint, è quarum copia & abundantia gloria velut vermiculatio quædam procedit. Porro sicut humilitas ferre nequit, ut aliquo modo nobis ipsi persuadeamus, nos aliis hominibus excellere aut præferri debere, ita quoque permittere nequit, ut aliquam laudem, honorem & gloriam quæ soli excellentiæ debentur,

tur, ambiamus : esto, consilium Sapientis suadentis ut famæ nostræ curam & rationem habeamus, non improbet, sed sequatur. Bona namque fama & nomen, æstimatio quædam est, non alicujus excellentiæ, sed tantum simplicis & communis cujuldæ probitatis & integræ vitæ, quam ut in nobis ipsis agnoscamus, humilitas non impedit, uti nec consequenter quo minus reputationem nostram quæramus. Humilitas quidem, fateor, famam non curaret, sed contemneret, si charitas eâ opus non haberet : sed quia hæc è societatis humanæ fundamentis unum est, & sine ea publico non inutiles solum, sed & noxii sumus, propter scandalum videlicet quod inde in communitate consequitur, hinc charitas requirit, & humilitas non improbat, ut eam & quæramus, & quam diligentissime conservemus.

Præterea quemadmodum frondes arborum, quæ ex seipsis satis viles & parvi pretii sunt, ad multa tamen utiles sunt, non solum videlicet ad eas condecorandas, sed etiam ad earum fructus, quamdiu teneriores sunt, adversus exteriores injurias conservandos : sic bonum nomen & fama, esto per se non magni pretii & valoris sit, nihilominus maximam adferre utilitatem solet, quia non solum ad vitæ nostræ ornatum, verum ad virtutum nostrarum, præsertim dum ea adhuc teneræ & fragiles sunt, conservationem defensionemque mirè faciat. Nominis & famæ nostræ conservandæ, ut nimirum tales simus, quales vulgo esse credimur, obligatio animum generosum potenti simul & suavi violentiâ cogit. Conservemus, *Charissima Philothea*, virtutes nostras, quod

quòd Deo, qui summum & supremum omnium operum nostrorum objectum est, sint acceptæ: sed quemadmodum fructus æstivales in hiemem conservare studentibus satis non est, eos saccharo condire, sed præterea thecis & vasculis quibusdam, iisdem conservandis accommodis, eos includunt: pari modo, esto, primarius virtutum nostrarum conservator & custos sit amor divinus nihilominus bonum nomen & famam, tanquam ad hoc cum primis utile & cõveniens, huc etiam impendere & adhibere possumus.

Videndum tamen, ne in hujus conservatione nimis ferventes, exacti & scrupulosi simus: qui enim in fama & nomine suo conservando ad cõ studiosi & attenti sunt, similes hæud dubiè sunt iis, qui etiam in minima indispositione & incommodo corporis medicamenta sumunt. Hi namque dum valetudinem suam conservare & tueri se putant, eam potius de facto destruunt; sic illi dum famam suam tam accuratè & delicatè tueri gestiunt, eam prorsus amittunt: etenim per nimiam hanc famæ curationem litigiosi, tetrici, & aliis intolerabiles fiunt, & detrahentium malignitatem provocant.

Ipsa injuriæ calumniæque dissimulatio & contemptus, ut plurimum magis ad eas obtegendas & curandas juvat, quam earundem sentus, pervicax in contrarium contentio, & earum vindicta: contemptus quippe facit, ut mox evanescant; & si quis propter illas indignetur, se illas approbare & veras esse fateri ostendit.

Crocodili non nocent, nisi metuentibus; sic nec detractio & maledicentia aliis, quam ob eam indignantibus, ac sese torquentibus.

Immo-

Immoderatus famæ perdendæ timor magnam de fundamento ejusdem (quod est, bonæ vitæ veritas) diffidentiam ostendit. Civitates, quæ super latissima flumina nonnisi ligneos pontes habent, timent, ne ad eorundem inundationem; vorticibus aquarum abripiantur; at quæ lapideos, non nisi extraordinarias inundationes timent; sic qui animam solidè Christianam, & benè fundatam habent, ut plurimum nullos linguarum virulentarum excessus & inundationes metuunt: at qui se fragiles sentiunt, ad quodlibet verbum tribulantur & inquietantur. Sanè quisquis bonum apud omnes nomen habere & reputationem satagit, ipsam apud omnes è contra amittit; & ille honorem perdere dignus est, qui ipsum mutuari vult ab iis, quos vitia verè infames & probrosos reddunt.

Fama & reputatio nonnisi velut interfluvium est, è quo agnoscat & colligatur, ubinam virtus habitet: unde virtus in omnibus, & per omnia, præferenda est. Quapropter, si eò quod te devotioni applies, homines te, ut hypocritam reputent; si, quod offensam offendenti remiseris, ignavum & pusillanimum, omnia hæc flocci pende. Nam ut taceam, hæc judicia ab hominibus stolidis & stultis fieri, etiamsi famæ jactura facienda esset, non tamen idcirco deferenda esset virtus, nec ab illius semita declinandum, quod fructum frondibus id est, interius & spirituale bonum bonis omnibus exterioribus præferri par sit. Famæ nostræ nos oportet zelatores esse, non idololatrias; & sicut oculum bonorum non debemus offendere, ita nec velle placere improborum. Barba decus & honestamentum formæ virilis est

capillitium & coma faciei mulierum. Si quis ergo à mento pilos, & comam à capite eis revellat, ægerrimè repullulabunt; at si dumtaxat detondeantur, facillimè postea, & spissiores quidem & fortiores recreſcent. Pari modo eſto fama præſcindatur, imo etiam de facto radatur à lingua maledici [quæ, ut Propheta loquitur, adinſtar acutæ novaculæ eſt] non eſt quod inde ullo modo turbemur; etenim ipſa non multo poſt repullulabit non ſolum tam illuſtris quàm erat prius, verum etiam ſolidior & potentior: at, ſi à vitiis, inertia, & improba vita noſtra, fama & bonum nomen nobis revellatur & auferatur, vix umquam renaſci & reparari poterit, radice nimirum ejus evulſâ. Famæ autem radix, eſt bonitas & probitas quæ quamdiu in nobis vivet, ſemper honorem qui ei debetur, reproducere poteſt.

Vana illa converſatio, inutile illud contubernium, nugaoula illa amicitia, ſtulta illa familiaritas relinquenda ſunt, quòd famæ detrimentum adferant. Pluris quippe valet fama, quam quælibet inanis recreatio & voluptas. At ſi ob pietatis ſtudioſum, progreſſum in devotione, & boni æterni curam & conſecrationem nobis homines detrahant, murmurent & calumnientur, ſi namus moloſſos illos ringentes adverſus Lunam latrare. Etenim licet ſiniſtram aliquam contra reputationem & nomen noſtrum opinionem excitent, & ita famæ noſtræ barbam & capillos velut proſcindant, immò & nudent; non eſt tamen quod turbemur: brevi quippe eadem renaſcetur, & maledicentiæ detractiſque novacula honori noſtro præſtabit id quod ſcalcula vineæ, quam feraciorem & botris onuſtiorẽ reddit.

In

In JESUM Christum crucifixum oculos nostros identidem conjiciamus: cum fiducia & simplicitate, sapienter & discrete tamen, in ejus obsequio ambulemus: ipse famæ nostræ protector & custos erit, & si quidem eam nobis eripi permittat, non id aliter permittet quàm ut nobis eam meliorem reddat, vel in sancta nos humilitate, cujus vel unâ uncia pluris valet, quam mille honorum libræ, proficere & progredi faciat. Si injustè & immeritò sugillamur, calumniæ veritatem placidè velut clypeum objiciamus; si nihilominus illa perseveret, nec dissipetur, nos quoque in nobis humiliandis perseveremus, famam nostram simul & animam in Dei manus resignantes: neque enim tutiori eam asylo & templo concedere possemus. Serviamus Deo, *per infamiam & bonam famam*, ad imitationem Apostoli, ut cum Psalmista dicere possimus: *Propter te, Deus meus, sustinuit opprobrium, operuit confusio faciem meam.*

Quædam tamen hic excipio flagitia & crimina, adeò certè atrocita & infamia, ut, dum quis ea justè à se amoliri potest, calumniam eorum sustinere ac ferre æquanimiter non debeat: nec non certas quasdam personas, à quarum bona famâ & nomine plurimum pendet ædificatio. Hoc quippe in casu fama est pacificè ac tranquillè ab injuria, juxta Theologorum sententiam, vindicanda.

De mansuetudine & benignitate erga proximum, & optimos adversus iracundiam remedio.

Sanctum Chrisma, cujus ex Apostolica traditione in Ecclesia Dei ad confirmationes & benedictiones usus est, ex oleo olivarum, balsamo intermixto compositum est: quod inter alia multa duas illas dilectissimas & charissimas, quæ in sacra Jesu Christi humanitate resplendebant, quasque ipse peculiari quodam modo nobis commendavit, perinde ac si per eandem specialiter cor nostrum servitio ejus consecrari, & imitationi ejus addici deberet, virtutes repræsentat: humilitatem, Inquam, & mansuetudinem. Unde, *Discite*, inquit ipse, *à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Humilitas quippe nos perficit quoad Deum, mititas & mansuetudo quoad proximum. Balsamum, quod [sicuti jam supra ostendi] inter omnes liquores semper inumpe-rit; typus est humilitatis, & oleum olivarum, quod semper supernatat, benignitatis & mansuetudinis, utpote quæ omnia superat, & inter virtutes omnes principatum tenet, cum charitatis (quæ juxta D. Bernardi sententiam, tum demum perfecta & absoluta est, quando non solummodo patiens est, sed & benigna & mansueta) flos & nucleus sit.

Sed vide, *mea Philothea*, ut mysticum hoc Chrisma ex mansuetudine simul & humilitate compositum in corde tuo habitet. Etenim in hoc versutus cacodæmon quam maximè intendit, ut ~~multi~~ duas has virtutes nonnisi ore & verbis tenus,

&

exteriori quadam specie, & superficie conlectentur: qui cum affectus suos interiores non bene examinent, sese & humiles, & mansuetos esse credunt, cum revera & de facto nec sint humiles, nec mansueti. Quod & ad oculum cernere est: nam non obstante exteriori & umbratica ac fucata illa mansuetudine, si vel minimum verbum displicens audiant, & vel minimam injuriam recipiant, illico eos arrogantia & fastu incredibile effervesce & intumescere videbis. Ferunt, eos qui antidotum illud, quod vulgo *unguentum S. Pauli* vocatur, sumpsere, à vipera morsos & punctos, non intumescere & inflari, dummodo unguentum illud bonum & sincerum sit. Pari modo, cum humilitas & mansuetudo sincera sunt, nec fucata, à tumore & ardore, quem injuriæ in animis nostris provocare plerumque solent, nos tuentur: at si à maledicis & inimicis læsi ac morfi, excandescimus, turgescimus, & indignamur, signum est humilitates & mansuetudines nostras non veras & sinceras, sed fucatas dumtaxat & hypocriticas esse.

Sanctus & illustris ille patriarcha Joseph, fratres suos ex Ægypto ad patrios lares remittens, hoc solum præceptum iis dedit: *Non irascamini in via*. Idem tibi dico & moneo, *Philothea*: ærumnosa hæc & misera vita non nisi via est ad beatam & sempiternam; in via ergo alter alteri non irascamur, & in turba fratrum sociorum nostrorum mansuetè, pacificè & amicè semper incedamus. Imo planè, & sine ulla exceptione tibi dico, ne irascaris omnino, si fieri potest, nec sub quocunque demum prætextu cordis tui januam iræ aperias. Diserte namque S. Jacobus & sine ulla

restrictione ait, *Iram viri iustitiam Dei non operari*. Non nego tamen, quin constanter & fortiter malo resistendum sit, vitia quoque eorum qui nostræ curæ crediti sunt, acriter coarguenda; suaviter & blandè tamen id fiat oportet. Nihil elephantum iratum ita evincit, quam agni conspectus, & nihil ita facilè tormentorum bellicorum vim & impetum elidit, atque lana constipata. Correctio quæ è passione provenit, esto cum ratione coincidat & consonet, non adeò solet probari, atque illa quæ nonnisi à ratione nascitur. Anima namque rationalis cum naturaliter rationi subiecta sit, passioni nonnisi per tyrannidem subiecta est: hinc cum rationem comitatur passio, exosa est, quòd justum ejus imperium ipsa passionis tyrannis minoris auctoritatis reddat. Tunc Principes subditos suos maximo-perè honorant & consolantur, quando cum pacifico comitatu eos visitant & adeunt, at, cum exercitus armatos secum ducunt, esto ad bonum publicum ii referantur, illorum adventus displicet: nam, tametsi disciplinam militarem exactè inter milites servari jubeant; tamen non ita cavere suorum indemnitati queunt, quin semper aliqua committatur insolentia, quæ in innocentis alicujus damnum tendat. Pari modo quamdiu leniter regnat ratio, castigationis, & reprehensiones suas benignè deponit, esto eæ rigidæ sint, nemo non eam amat & approbat; at, cum iram, choleram & bilem, quæ (ut ait S. Augustinus) ejus sunt milites, secum trahit, terribilem se reddit potius ac metuendam, quam amabilem; quin imò etiam proprium cor ejus semper inde opprimitur, & malè habetur. Sarius est,

ait

ait idem Augustinus epistola ad Profuturum ,
omnem ita etiam justæ & rationi consentaneæ
aditum occludere , quam eam quantumvis par-
vam intromittere. Semel enim admissa , quam
difficillimè potest expelli; ingreditur furculus ,
sed in momento in trabem excrescit & magnescit.
Si vel unâ apud nos stabulari nocte queat , &
Sol super tracundiam nostram occidat , (quod ne
fiat , Apostolus monet & vetat) ita ut in odium
convertatur , nulla propè ejus expellendæ sup-
petit ratio : alitur quippe mox sexcentis fallis
persuasionibus & opinionibus numquam enim
ullus iratus iram suam putavit injustam esse.

Satius ergo est , conari prorsus sine ira vivere ,
quàm sapienter & moderatè eandem regere nosse
velle ; cumque aliqua ex imperfectiōe aut fra-
gilitate nos ab eadem occupatos videbimus ,
melius est eam quantocyus à nobis rejicere , quam
cum illa negotiari & pacisci velle : nam quantum-
vis parum otii ei concedamus & moræ , plenum
loci mox illa dominum occupat , & serpentem
colubrum imitatur , illuc facilè totum corpus
insinuantem , quo caput potuit immittere. At
petes , quomodo eam expellam ? Quam primum
eam senties & percipies , *Philotea* , vires tuas
omnes promptè recolligas oportet , non quidem
violenter & impetuosè , sed suaviter , seriò tamen.
Nam sicuti in multorum Senatum ac Parlamen-
torum audientiis fieri videmus , ut apparitores &
accensi clamantes *Silentium* , plus clamoris &
vocis cieant , quam quos tacere jubent ; sic &
sæpè contingit , ut , dum impetuosè & violenter
iram nostram cohibere volumus , majorem in
animo turbationem & motum excitemus , quam
is

is forsan in ira habuisset: unde ipse ita turbatus & concitatus, exinde sui dominium recuperare nequit.

Post suavem hanc violentiam adhibitam, practica consilium illud quod S. Augustinus jam senex Auxilio Episcopo, sed juniore olim suggestit: *Fac, inquit, omne quod homini faciendum est. Si deinde forte tibi accidat, quod vir secundum cor Dei de seipso in Psalmus fatetur, Turbatus est a furore oculus meus; ad Deum confuge, & dic, miserere mei Deus: quò suam ille ad iram tuam reprimendam, dexteram extendat.* Dicere volo, opem Dei nobis implorandam esse tùm, cùm ab ira nos occupatos videmus, ut Apostoli, tempestate & ventis in mari medio jactati, auxilium Domini invocarunt: ipse namque passionibus nostris imperabit, ut se remittant, moxque in animo nostro fiet tranquillitas magna. Sed hoc nihilominus te moneo, orationem quæ adversus iram præsentem & jam nos opprimentem adhibetur, suaviter & tranquille, non autem violentè adhibendam esse: quod & in omnibus aliis, quæ adversus hoc malum usurpantur, remediis observandum est.

Ad hæc statim ac aliquem actum adverteris te commisisse, aliquo mansuetudinis ac mititatis, erga illum contra quem indignaris, quam promptissimè exercito actu errorem illum reparare stude. Nam ficti præsentissimum contra mendacium remedium est, statim, & adhuc ipso in loco quamprimum atque advertimus nos esse mentitos, dictum revocare; ita etiam optimum contra choleram remedium est, eam contrario mansuetudinis ac benignitatis actu quantocius resarcire.

rcire: nam, ut dici vulgo solet, facilius cur vulnere recentia, quam inveterata.

Præterea, cum jam tranquilla es, nullamque cendi occasionem habes, egregiè tibi tunc mansuetudine & benignitate prospice; fiet id, omnia verba tua quam poteris mansuetissimè suavissimè proferas, & opera tua omnia, parvula ac magna, placidissimè exequaris.

Memento, Sponsam in Canticis non solum cre mel in labiis, & in linguæ extremitate, am etiam sub lingua sua, id est, in pectore: mel tantum, sed etiam lac habere. Nam non solum verba & os erga proximum dulce, sed univèrsam pectus, & animum interiorem mansuetum habere nos oportet; nec mellis tantum, sed & aromaticum est & odoriferum, dulcedinem, id est, civilis conversationis cum externis civitatem; sed & lactis: ut videlicet inter domesticos, & proximiores vicinos, benignos nos ostendamus. In quo graviter sanè peccant illi, qui foris & in platea Angelis similes videntur, & intus atque intra privatos parietes cacodæmones fiunt.

C A P U T IX.

De mansuetudine erga nos ipsos.

Inter bonas mansuetudinis; quas exercere possimus, praxes & actus non postrema est illa, cujus materia in nobis ipsis consistit, ne scilicet unquam contra nos ipsos, aut imperfectiones proprias indignemur. Quametsi enim æquum sit, & ratio requirat, ut, cum delictum aliquod committimus, illud nobis displiceat, illius causâ contristemur; videre tamen debemus, ne nimiam, indignabundam, amarum.

amarulentam ac stomachabundam displicentiam habeamus. In quo permulti graviter errant; qui cum ab ira occupati fuere, irascuntur sibi quod irati fuerint, adversum se stomachantur, quod stomachati sint, & succentent quod succensuerint: hac quippe ratione, animus illorum in ira quodammodo coquitur, & velut ab ea imbibitur, & esto secunda ira primam tollere & extinguere videatur, hæc tamen januam & aditum patefacit, per quam nova, primâ datâ occasione, ira in animum ingrediatur & penetret. Ut taceam choleras, indignationes, & amarulentias has, quibus nobis ipsi indignamur, superbiam quandam spirare, & nonnisi à philautia, & nostri ipsorum amore, turbante & inquietante se quod imperfectos nos videat, ortum habere. Talem ergo errorum & imperfectionum propriarum displicentiam habere nos oportet, quæ pacifica sit, serena & solida. Nam sicuti iudex tunc melius maleficos castigat, cum sententiam ex ratione & in spiritu tranquillitatis profert, quam dum eam impetuosè & è passione depromit; quia dum è passione sententiam pronunciat, scelera & delicta non pro ipsorum quidem qualitate sed prout ipsemet in animo constitutus est, castigat: ita melius nos ipsi per tranquillas & constantes, quam per amarulentas & indignabundas contritiones & dolores castigamus, quod impetuosæ illæ non pro peccatorum nostrorum gravitate sed prout inclinati sumus, plerumque fiant. Verbi gratia, qui benè erga castitatem afficitur, incredibili quadam animi amaritudine adversus minimum contra illam admissum delictum ac defectum indignabitur; & quod gravem quandam
qua

alteri detraxerit, detractiōem in risum
lyctur. Et vice versa, qui detractiōem
nem detestatur, mirè se torquebit & affliget,
d vel parum alterius honori detraxerit; &
e quoddam contra castitatem flagitium ad-
um pro levi & nihilo reputabit: atque ita
eliquis, quod non alia de causa sit, quam
d de conscientia sua, non è rationis præ-
pto & dictamine, sed è passione sententiam
nt.

Mihi crede, *Philoshea*, sicuti correptiones
is alicujus leniter & affectuosè factæ, longe
t ad filium corrigendum potentiores, quam
aræ illæ & iracundæ: ita si postquam cor no-
m aliquod peccatum admisit, id correptio-
us suavibus & tranquillis, ac plus compassio-
in illud quam passionis & indignationis inclu-
itibus, reprehendamus, ipsum ad ejus emen-
ionem exstimulando; dolor sanè quem inde
icipiet, longè profundius ingreditur, ac
lius penetrabit, quam indignabundus, ira-
ndus & impetuosus.

Ego certè, si (verbi gratia) summopere affi-
et, ne in aliquod vahitatis vitium inciderem,
nihilominus turpi quodam lapsu in ipsum in-
dissem, hoc certè modo cor meum reprehen-
re & objurgare nollem. Næ tu miserum & abo-
inabile es, quòd nimirum post tot proposita
cta à vanitate te abripi siveris: morere præ con-
sione, morere: noli post hac oculos in cælum
stollere; hæcæcum, impudens, perfidum, &
lia id genus! Sed vellem id rationabiliter velut
compatiendo, corrigere: Itane, ah infelix
or meum, in fossam, quam toties evitare pro-
polueramus,

posueramus, jam præcipitavimus ! Eia ergo surgamus, ipsamque in æternum deseramus, & misericordiam Domini imploremus, inque illo speremus, fore videlicet, ut ille nos adjuvet, quo in posterum in proposito constantiores simus, & humilitatis viam jam redeamus. Agendum igitur, jam ex hoc die nobis caveamus & advigilemus. Deus nobis aderit. Melius ergo sic faciamus; & super hanc reprehensionem solidum & firmum quoddam propositum non amplius in id delictum incidendi, inædificare vellem, convenientia ad hoc media, nec non directoris mei consilium, admittere paratus.

Quod si fortè quis per lenem hanc & placidam correptionem non satis emoveri cor suum videat, addere poterit & exprobrationem ac reprehensionem quamdam acrem & vehementem, quò ipsum ad profundiorum confusionem excitet; dummodo, postquam id objurgavit ac susillavit acerbius, lenius finiat, omnem suum dolorem & iram suam in sancta quadam in Deum fiducia terminando; in imitationem videlicet illustris illius pœnitentis, qui animam suam afflictam & dolore prostratam videns hoc eam alloquio sublevabat : *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo: quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei & Deus meus.*

Suaviter ergo & leniter cor tuum, jam lapsum, subleva, insigniter te coram Deo, eo quod miseriam tuam ad oculum videas, humiliando, nec ob lapsum tuum adeò te consternando: quid enim adeò mirum & mirandum, infirmitatem infirmam esse, fragilitatem fragilem, & miseriam miseram? Ex toto tamen corde & viribus
tuis

tuis offensam & injuriam, quam Deus Opt. Max. à te recepit, detestare, & magnâ quadam cum generositate, deque misericordiâ ejusdem fiducia, in virtutis, quam reliqueras, viam redi.

C A P U T . X.

*Negotia diligenter quidem, non tamen anxie
& sollicitè nimium gerenda sunt.*

Cura & diligentia, quam in rebus ac negotiis nostris gerendis adhibere debemus, longè certè differunt à sollicitudine, anxietate & turbatione. Angeli salutis nostræ curam gerunt, eamque diligenter procurant, at non propterea solliciti, anxii, & impediti sunt: cura namque & diligentia ad ipsorum pertinent charitatem; sollicitudo vero, anxietas & turbatio, illorum beatitudini adversarentur: cùm cura & diligentia queant cum tranquillitate & quiete spiritus consistere, non autem sollicitudo & anxietas, & multo minus impedita turbatio.

In omnibus ergo rebus ac negotiis, curæ tuæ concreditus esto, *Philotheca mea*, diligens & sedula; cùm enim tibi Deus illa crediderit & fîsus sit, vult illa te diligenter curare; sed si quidem fieri potest, noli propter illa nimis esse anxius aut sollicitus, id est, cum inquietudine, anxietate, & ardore ea non aggrediaris, nec in iis exequendis multum turberis aut fatagas: omnis namque turbatio rationem & judicium perturbat, imò vero impedimento nobis est, ne rem quam agere volumus, bene & prout oportet exequamur.

Quando Dominus Martham reprehendebat, dicebat: *Martha, Martha, sollicita es, & turba-*

ris circa frequens ministerium. Viden, si tantum diligens & sedula fuisset, minimè se turbasset, sed quia sollicita erat & inquieta, hinc turbatur & anxiatur. Et in hoc Dominus reprehendit eam. Flumina quæ leniter per planitiem æquam feruntur, ingentes & vastas ferunt naves & pretiosas merces: pluvix, quæ leniter & guttatim in agrum cadunt, herbis & granis eum abundare faciunt. At torrentes & flumina quæ impetuosè aquarum vorticibus per terram abripiuntur, vicina loca destruunt, & mercibus vehendis incommoda sunt; uti & nimbi velut ruentes ac præcipientes agros & prata devastant. Nunquam aliquod negotium cum impetu & turbatione quadam peractum, bene factum fuit. Lentè (ut verus ait proverbium) festinandum est: *Qui*, ut Salomon asserit, *pedibus est festinus*, in periculo est, ne pedem offendat. Semper satis citò facimus, si satis bene. Fuci majorem quidem strepitum cient, & turbatiores sunt quam apes, at ceram dumtaxat, non autem mel conficiunt. Sic qui sollicitudine nimia & ardenti, & streperâ anxietate negotia sua agere allaborant, vix quidquam agunt, & quod agunt, non benè agunt.

Muscæ, non vi suâ & vehementiâ, sed confusâ multitudine suâ nobis admodum sunt molestæ: sic magna negotia non adeò nos perturbant atque parva, cum nimirum ea frequentia & multa sunt. Quæ ergo curanda & expedienda tibi advenient negotia, quietè, ac tranquillè suscipe & ordinatim ea, unum post aliud exequere. Si enim simul omnia sine ullo ordine perficere & aggredi velis, connisus quosdam facies qui

qui te oppriment, & spiritum tuum evigorabunt, tuque ut plurimum sub onere fatilces confecta, & vix quidquam effeceris.

In omnibus porrò negotiis tuis, divinæ providentiæ, à qua sola omnia tua molimina & opera ortum habere debent; totaliter nitere: ex parte tamen tua gnaviter labora, & possibilia age, quò ei coopereris; ac deinde certa esto, si quidem in Deo bene confisa fueris, successum qui inde tibi sequatur, semper tibi & utilissimum & optimum fore, esto is tibi pro particulari tuo judicio, bonus aut malus videatur.

Imitare pueros, qui manu unâ parentis manum tenent, & alterâ fraga & baccas è sæpibus & dumetis colligunt. Pari modo tu, manu unâ bona mundi hujus colligito, & tracta, alterâ semper patris cælestis manum tene, ad eum subinde revertens & recurrens, ut videas, num tua agendi ratio & occupationes tuæ ei placeant. Inprimis verò cave, ne manum & protectionem ejus unquam deferas, te sola plura colligere & efficere te posse credens: si enim ipse te deserat, ne unum quidem gressum figes, quin corruas & turpiter impingas. Quando ergò, *Philothea*, in communibus tuis negotiis & occupationibus, quæ tam vehementem ac internam attentionem non requirent, versaberis, semper magis ad Deum, quam negotia respicias. Cum verò negotia tanti sint momenti ac difficultatis, quæ, ut ritè peragantur, omnem tuam attentionem & animum requirant, subinde ad Deum animum attolles: ad exemplum eorum qui mare navigant, qui quò ad terram, ad quam anhelant, appellant, sæpius sublimè, cælum versùs, respiciunt,

spiciunt, quàm æquor quod navigant : sic fiet, ut Deus tecum, in te, & pro te laboraturus sit, & labor tuus aliquâ consolatione dulcorandus.

CAPUT XI.

De Obedientiâ.

Sola Charitas nos in perfectione ponit, sed Obedientia, castitas & paupertas tria ejus acquirendæ media sunt; obedientia quippe cor, castitas corpus, & paupertas facultates nostras amoris & obsequio Dei dedicat. Sunt hæc, tres crucis spiritualis rami; qui tamen omnes quarto, id est, humilitati, innituntur. Nihil autem de tribus illis præstantissimis virtutibus dicam, in quantum solemni voto promittuntur, hoc quippe ad solos Religiosos spectat; nec etiam, in quantum simplici voto voventur; quia licet votum semper multum gratiæ & meriti virtutibus omnibus addat, ut tamen ad veram perfectionem pertingamus, ad eas necesse non est hominem voto sese astringere, dummodo eas exactè servet. Etenim, esto ipsæ voto promissæ, & præsertim solemni, hominem in perfectionis statu collocent; tamen, ut cum in perfectione constituent, satis est, eas benè observari, cum magna inter perfectionis statum, & ipsam perfectionem differentia ac discrimen sit; cum quilibet Episcopi & Religiosi in statu quidem sint perfectionis, non tamen omnes in perfectione: quemadmodum indies plus nimio videmus. Demus ergo operam, *Philothea*, ut tres hæc virtutes, quisque juxta suam vocationem & statum, ritè exerceamus. Si quidem esto nos ad perfectionis

fectionis statum non perducant, ipsam tamen perfectionem nobis dabunt. Adhæc, omnes quotquot sumus, ad harum trium virtutum exercitium tenemur, esto omnes ad eas uno eodemque modo exercendas minimè obligemur.

Duo sunt obedientiæ genera, unum necessarium, & alterum voluntarium. Per necessariam obedientiam humiliter obedire debes Superioribus tuis Ecclesiasticis, puta Pontifici, Episcopo, Curioni, & ipsorum Vicariis & substitutis; item Superioribus Politicis, id est, Principi tuo ac Magistratibus, quos is super provinciam tuam constituit; Superioribus denique domesticis, id est, patri, matri, hero & heræ. Hæc porro obedientia dicitur necessaria, quòd nullus ab his Superioribus obediendi officio se eximere potest, cum Deus iis auctoritatem regendi & gubernandi dederit, unicuique pro munere quod in nos acceperunt. Illorum ergo præceptis & jussis mori gere; & hoc necessitatis est: sed, ut perfecta sis, illorum insuper consiliis, desideriis, & propensionibus acquiesce, in quantum id charitas & prudentia permittet. Iis ergo obedi, cum aliquid sensualitati gratum tibi injungent, uti est, comedere, recreationem capere, &c. nam tametsi non magnæ videatur esse virtutis hoc in casu obedire, magnum tamen vitium foret hinc non obedire. Obedi quoque in rebus indifferen- tibus, uti sunt; tale vestis genus gestare, hæc via aut aliâ incedere, cantare aut tacere, & erit obedientia valdè commendabilis. Obedi item in rebus difficilibus, asperis & duris; & erit obedientia perfecta. Obedi denique suaviter sine murmuratione, promptè sine dilatione, hilariter

lariter sine morositate, & ante omnia obedi-
amorousè, ex amore scilicet ejus qui amore nostri
factus est obediens usque ad mortem crucis, &
qui, ut ait S. Bernard. vitam amittere maluit,
quam obedientiam.

Ut autem Superioribus tuis facilè obedire dis-
cas, æqualium tuorum voluntati facilè, & non
invita acquiescas; illorum opinioni in eo quod
apertè malum non est libenter cedendo, ut nec
contentiosum cum iis funem trahas, nec perti-
naciter illis oblucteris. Libenter quoque inferio-
rum tuorum desideriis te, quantum ratio per-
mittet, accommoda, nullam in eos auctoritatem
violentam aut imperativam, quamdiu boni sunt,
exercendo.

Errant, qui credunt se, si Religiosi aut Reli-
giosæ forent, facilè obedituros; cùm interim
illis, quos Deus iis Superiores constituit ac dedit,
obedire detrectent, & arduum ducant.

Voluntariam obedientiam dico illam, ad quam
propriâ electione & sponte nos astringimus,
& quam nos nobis, non quis alius, imponimus.
Plerumque, Principem, Episcopum, patrem,
matrem, & sæpè etiam maritum, nobis non
eligimus; at seligimus Confessarium, & directo-
rem. Porro, sive in eo deligendo, expressè vo-
tum ei obediendi concipiamus, (sicut S. Mater
Teresa, præter obedientiam Superioris Ordinis
sui solenni voto promissam, simplici quodam
voto Deo se ad Patri Hieron. Gratiano obedi-
endum ac parendum obstrinxisse fertur) sive
sine ullo voto nos alterius cujuscumque imperio
obedientiæque subijceamus; obedientia hæc
semper voluntaria dicitur: idque ratione funda-

menti

menti ejus , quod à nostra voluntate & electione dependet.

Omnibus in genere Superioribus obediendum est , unicuique tamen in ea re , in qua nobis præfidet & præpositus est. Nam in rebus ad politicum & publicum regimen spectantibus , obediendum est Principibus , in iis quæ ad Ecclesiasticam gubernationem attinent , Prælati ; in domesticis verò , patri , hero , marito ; in particulari denique animæ directione , peculiari directori ejusdem aut Confessario.

Cura , ut tibi quidem pietatis actus & exercitia à Patre tuo spirituali præscribantur & ordinentur , ut eos deinde executioni mandes : sic namque illi & meliores erunt , & duplicem gratiam ac bonitatem habebunt ; unam quidem ex seipsis , eo quod pii sunt ; alteram verò ab obedientia , quæ ipsos fieri præcepit , & in cujus virtute fient. Beati obedientes : non permittet enim Deus ut errent & impingant.

C A P U T XII.

De necessitate castitatis.

Castitas virtutum omnium est Iulium. Hæc homines Angelis propè similes & æquales reddit. Nihil pulchrum , nisi per puritatem ; hominum porro puritas , castitas est. Castitas , honestas appellatur ; & ejusdem professio , honor : nominatur item , integritas ; & illius contrarium , corruptio. Denique hanc singularem & particularem gloriam habet ; quod pulchra & candida animæ simul & corporis virtus sit.

Nullam quis umquam ex corpore suo impudicam haurire voluptatem potest , quocunque de-

num modo fiat, nisi in legitimo matrimonio; utpote cujus sanctitas; iusta quadam compensatione, eum qui in delectatione committitur, defectum potest reparare. Quin & in ipso matrimonio, intentionis honestas curanda est, ut si qua forte in voluptatis qui exercetur actu sit indecentia, nihil nisi honestum in voluntate eum exercente reperiatur.

Cormundum & castum adinstar conchæ margariferæ est, nullam nisi quæ de cœlo venit, aquæ guttam recipientis: nullam quippe illud admittere voluptatem potest, quam quæ è matrimonio, quod à cœlo est institutum, provenit; & præter hanc ne cogitare quidem de ea, impudicâ, voluntariâ & deliberatâ quadam cogitatione, ei licitum est.

Quod ad primum hujus virtutis gradum attinet, cave, *Philotea*, ne ullam illicitam, aut prohibitam voluptatem admittas; uti sunt cunctæ quæ extra matrimonium capiuntur, vel etiam in eo, quando ex contra ejusdem præscriptum & ordinem exercentur.

Quod ad secundum, quantum possibile tibi erit, omnes inutiles & superfluas, esto licitas & permissas, delectationes à te rescinde.

Quod ad tertium, delectationibus & voluptatibus, quæ & præceptæ sunt, & ordinatæ, affectum non applicet, licet enim necessariæ delectationes & voluptates usurpari debeant, ex (inquam) quæ ad Sancti matrimonii finem & institutionem referuntur; numquam tamen animum aut spiritum iis oportet affigere.

Cæterum, nemo non virtute hac opus habet. Qui in viduitate sunt, animosam & virilem castitatem

stitem habere oportet, quæ non solum tum præsentia, tum futura Objecta repudiet & à se excludat, verum etiam imaginationibus, quas voluptates licite in matrimonio alias habitæ in mentibus eorum producere queunt, [quæ idcirco impudicis illicitis sentiendis magis obnoxie sunt] viriliter resistat. Atque hinc est, quod S. Augustinus charissimi sui Alipii puritatem usque adeò obstupescat, & deprædicet, quod nimirum voluptatum carnalium, quas tamen in juventute sua aliquando expertus erat, jam conversus penitus oblitus esset, & sensum earum amisisset. Et sanè, sicuti fructus, quamdiu integri sunt facile possunt conservari, alii in straminibus alii in arena, alii in suismet frondibus; at semel morfi & delibati si sint, vix ulla eos conservandi suppetit ratio, nisi saccaro & melle condiantur. Sic castitas nondum læso aut violata, diversimodè servari potest; at semel prælibata & violari cœpta nullâ re aliâ, nisi per excellentem quamdam devotionem (quæ, sicuti sæpè dixi, verum mentium mel & saccarum est) potest conservari.

Virgines verò castitate simplicissimâ opus habent, ut videlicet omnes cogitationes curiosas à corde suo excludant, & absoluto quodam contemptu & repudio quaslibet immundas delectationes contemnant; quod hæ ab hominibus desiderari & optari omnino non mereantur, cum asinis & porcis illæ convenient magis, & propriæ magis sint quam ipsis Caveant ergo hæ puræ animæ, ne umquam dubitent, quin castitas incomparabiliter melior sit, quam quidquid illi directè oppositum est, & cum ea incompatible.

bile. Nam, ut magnus Hieronymus scribit, diabolus virgines violenter tentat & incitat, ut voluptates semel experiri velint, eas infinito suavioribus & deliciosioribus quam in se revera sint, ipsis depingendo & repræsentando, quod eas sæpè valdè perturbat, dum, ut ait sanctus ille vir, suavius reputant id quod nesciunt. Nam veluti papilio flammam videns, eam identidem & curiosè circumvolitat, experturus num tam illa suavis sit, quam pulchra; & ab hac imaginatione impulsus, non ante ad eam volare cessat, quam ad primum experimentum ipse sibi ruinam & mortem acceriat: sic adolescentiores sæpè se ita à falsa & stulta persuasione & repræsentatione, qua voluptatum carnalium flammæ dulces ac deliciosas esse sibi fingunt, abripi patiuntur, ut post multas curiosas cogitationes in iisdem tandem pereant, sibi que interitum acceriant, in quo certè fatuis papilionibus stultiores sunt, quod illi aliquam quidem occasionem & causam habeant, cogitandi, ignem, cum ad eò pulcher sit & splendidus, etiam suavem & deliciosum esse: hi verò esto sciant, id quod ambiunt & consecretantur, cum primis inhonestum esse, nihilominus tamen & brutalem illam delectationem pluris faciunt quam honestatem. Quod autem ad conjugatos attinet, certum est (quod tamen vix quisquam credat) castitatem iis cum primis necessariam esse: illorum namque castitas non tam consistit in hoc, ut absolviè ab omnibus carnalibus voluptatibus abstineant, quam ut mediis in voluptatibus sese contineant. Porro sicuti præceptum illud, *Trascimini, & nolite peccare*, longè meo iudicio difficilius est illo, prorsus

fus non irascimini ; quia facilius longè est iram penitus vitare & fugere, quam moderari : sic multò facilius reputo, à carnalibus voluptatibus prorsus abstinere, quam aliquod in illis moderamen & regulam servare. Sancta matrimonii licentia peculiarem, fateor, vim habet ad ignem concupiscentiæ extinguendum, at eâ fluentium infirmitas facilè à licito ad illicitum, & ab usus ad abusum dilabitur. Et sicuti multos divites furari videmus, non quidem præ egestate, sed avaritia, sic multos conjugatos utroque in sexu, per solam intemperantiam, libidinem & lubricitatem videmus delinquere, tametsi legitimum domi objectum habeant in quo & deberent, & possent consistere : cum concupiscentia illorum ad instar ignis volatici sit, hic & illic obvia quæque ustulantis, & nullo certo in loco hærentis. Semper magno cum periculo conjunctum est, violenta medicamenta sumere ; si enim ex illis plus nimio sumatur, aut illa minimè prout oportet præparata sint plurimum sumentibus damni adferunt. Matrimonium benedictum, & institutum ex parte fuit, in concupiscentiæ carnalis remedium : & certè optimum remedium est, violentum tamen, proinde periculosissimum, nisi cum discretionem quis eo utatur.

Addo, ob varios rerum & negotiorum humanorum casus, (ut taceam quoque longos & diuturnos morbos) sæpè maritos ab uxoribus suis abesse debere. Unde conjugati duplici castitate opus habent ; unà videlicet ut absolutè à carnali commercio abstineant, quando nimirum ab invicem, ob illas, quas jam dixi, causa, disjuncti

sunt; alterâ, ut voluptatem suam moderentur, quando jam simul agunt & cohabitant.

Hinc S. Catharina Senensis plurimos damnatorum idcirco gravissimè cruciari conspexit, quod matrimonii sui sanctitatem violassent quod non tam ob peccati ipsius gravitatem fieri aiebat; [quia homicidia & blasphemix longè enormiora scelera sunt] quam quod qui illud admittunt nullum inde remorsum aut scrupulum sibi moveant, ac proinde diu in illo hæreant & velut computrescant.

Vides ergo castitatem omni hominum generi necessariam esse. *Pacem sequimini*, inquit Apostolus, *cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Per sanctimoniam autem, intelligit castitatem, ut quidem S. Hieronymus & Chrysostomus illum locum exponunt. Nemo ergo, *mea Phylothea*, sine castitate videbit Deum; nemo in sancto ejus habitaculo habitabit, qui non sit munde corde. Et, sicut Redemptor ipse apertè pronuntiat, *canes & impudici ex eo eicientur foras, & Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*

C A P U T XIII.

Castitatis conservanda precepta & monita præscribuntur.

Remis velisque fuge, quidquid ad lubricitatem & immunditiam quoquo modo ducit, aut eam adestat & nutrit. Hoc quippe malum agit insensibiliter & à parvis initiis in immensum sensum excrescit, & ulterius progreditur. Semper quippe facilius id fugitur, quam sanatur.

Corpora humana vitreis vasis similia sunt: hæc enim

enim simul lata, ita ut invicem tangerant & collidantur, in summo periculo sunt, ne frangantur. Item fructibus, qui licet integri & bene constituti sint, vitium tamen & putredinem contrahunt, si ad invicem confricentur. Ipsa aqua quantumvis recens in vase sit, si ab aliquo terreno animali delibetur & tangatur, suam integritatem & frigiditatem diu conservare nequit. Nunquam te patiare, *Philothea*, ab aliquo inciviliter, aut per jocum sive è benevolentia contingi. Esto enim, castitas inter hasce actiones, leves potius quam malas, queat integra conservari, viror tamen & flos illius aliquod semper inde capit detrimentum & jacturam; totalis autem castitatis ruina & interitus est, si quis se inhonestè à quopiam tangi sinat.

Castitas quidem à corde, velut ab origine sua, ortum sua, ortum sumit, corpus tamen velut materiam suam circa quam, respicit: hinc etiam per omnes exteriores corporis sensus, per cogitationes & desideria cordis amittitur. Impudicitia est, intueri, audire, loqui, olfacere, tangere inhonesta, cum animus iisdem afficitur & voluptatem inde haurit: quare Apostolus absolutè ait, & suadet, *Fornicatio nec nominetur quidem in vobis*. Apes non solum cadavera tangere recusant, sed & omnem, quæ ex iisdem provenit putrescentiam & foetorem penitus fugiunt ac detestantur. Sponsa in Canticis manus habet stillantes myrrham, qui liquor est corpora quælibet ab omni corruptione defendens: labia vero ejus vittâ coccineâ constricta sunt, quæ honestatis & pudoris verborum index est: oculi ejus sunt oculi columbarum, ob mundiciem & integritatem,

tem, aures illius in aures habent aureas, quod puritatis indicium & nota est: nasus denique ejus confertur cedris Libani, quod lignigenus æternum & incorruptibile est. Talis, anima devota sit oportet; casta inquam, nitida, honesta, tam manibus, labiis, auribus, oculis, quam reliquo toto corpore.

Huic proposito mirè mihi quadrare videtur sententia illa, quam vetus ille Joannes Cassianus tanquam S. Basilii ore olim prolatam adducit, qui de seipso loquens quâdam die ait, *Feminam nescio; attamen virgo non sum*. Tot certè amitti modis castitas potest, quot sunt impudicitiarum & lasciviarum genera: quæ prout magnæ aut parvæ sunt, eam vel luxant & debilitant, vel lædunt, vel planè extinguunt. Etenim sunt quædam commercia & familiaritates, & indiscretæ, petulantes, vanæ, & sensuales quædam passionēs, quæ si propriè loquendum sit, castitatem quidem non violant, eam tamen debilem & languidam reddunt, ejusque fulgidum nitorem nonnihil obscurant. Aliæ sunt familiaritates & passionēs non indiscretæ solum, sed & vitiosæ, non solum vanæ ac ineptæ; sed & inhonestæ; non sensuales solum, sed & carnales; & per has ad minimum castitas valdè læditur & incommodatur. Dico, ad minimum, quia tunc illa moritur & planè perit, quando lasciviæ & lubricitates illæ ultimum carnalis voluptatis effectum in carne causant imò verò tunc multò perit indignius ac scelestius, quam dum per fornicationem & incestum perit. Nam postremæ illæ libidinis species nonnisi peccata sunt, at prior illa lubricitas & impudicitia, ut Ter-

tullianus

tullianus libro de pudicitia palàm & apertè asserit, iniquitatis & peccati abominanda & horrenda monstra sunt. Porro, nec Joannes Cassianus, nec ego credimus, Sanctum Basilium, dum se virginem esse negat, ad tale impudiciæ & lasciviæ genus respexisse: puto namque, eum non aliud hic intellexisse, quam voluptuarias & carnales cogitationes, quæ tamen si propriè corpus ejus non inquinassent, cor tamen ac animum aliquo modo commaculârant, de cujus etiam castitate & integritate animæ generosæ quam maximè sollicitæ sunt, eamque sartam tectam conservare gestiunt.

Impudicorum commercium quam potes maximè, detestare, præsertim si prætereà impudentes sint, ut propè semper sunt. Ut enim hirci linguâ amygdalas dulces tangentes, eas quam primum amarescere faciunt: sic homines fœdidi, & cor infectum habentes, rarò, aliquem aut sui, aut diversi sexus, alloquuntur, quin illius castitatem & pudicitiam aliquo modo inquinent ac debilitent: habent quippè venenum in oculis, & in halitu, quem admodum basilisci.

Econtra cum hominibus pudicis & virtutum sectatoribus commercium habe: sæpè quoque de rebus piis aut cogita, aut libros de iisdem tractantes lege: verbum enim Domini castum est, & illos qui eodem delectantur & capiuntur, castos reddit. Unde David ipsum topazio & lapidî pretioso comparat, cujus illa est proprietas & natura, ut ardorem concupiscentiæ restringat & consopiat.

Semper te apud JESUM Christum crucifixum tene, cum spiritualiter per sanctam meditationem

nem, tùm realitèr per sanctam Communionem. Nam sicuti illi qui super herbam, cui nomen *Agnus castus* est, requiescunt, casti fiunt & pudici; ita tu requiescens super Deum nostrum, qui verè agnus castus est & immaculatus, animam tuam non multo post ab omni spurcitæ, & lubricitatis genere liberam & purificatam percipies.

CAPUT XIV.

De paupertate spiritus inter divitias observandâ.

B*Eati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*: infelices ergò divites spiritu, quoniam ipsorum est miseria infernorum. Is dives est spiritu, qui divitias suas in spiritu habet, vel spiritum ac mentem in divitiis. Is verò pauper spiritu est, qui nullas in spiritu divitias, nec spiritum in divitiis habet. Alcyones nidos suos construunt adinstar palmæ, eosque ita excludunt, ut in iis nonnisi parvum aditum supernè patentem relinquant; ad hæc in maris littore eos collocant, & quidem adeò solidos & impenetrabiles, ut undæ licet ingruant & premant, nunquam ab aquâ tamen penetrari possint, sed semper eis superinnatantes, in medio mari, supra mare & mari prævalentes & superiores maneant. Hos cor tui nidos imitari debet *Charissima Philothea*, ut nimirum soli cælo id pateat; divitiis autem & rebus caducis omnino penetrari nequeat, si verò ex tibi obtigerint, vide, ne illis cor tuum affectu adhærescat, sed semper supernatet, & medias inter divitias sine divitiis sit, & divitiarum dominus. Noli, quælo, spiritum hunc cælestem bonis terrenis affigere, vide,
ut

ut is semper iis superior sit, supra eas, non autem in illis.

Multum interest inter habere venenum, & venenum sumpsisse. Pharmacopolæ ut plurimum venena in officinis habent, ut illa in tempore & variis in eventibus adhibeant; at non propterea intoxicati sunt, quod venenum non in corpore, sed in officinis suis habeant: pari modo, habere divitias potes, non tamen ab iisdem intoxicata esse: id fiet, si eas domi & in crumenâ tuâ habeas, non autem in corde. Divitem esse re & effectu, at pauperem affectu, ingens Christiani hominis felicitas est. Hâc namque ratione, hoc in mundo divitiarum commoda percipit, & in altero meritum paupertatis.

Nullus unquam, *Philothea*, avarum se esse fatebitur; quilibet hoc probrum & sordidi animi signum à se amolitur. Si quis forsan opes coarcevet, ideo se eas colligere asseret, quod multâ prole gravetur; sapientiam quoque exigere, ut facultatibus & opibus multis colligendis rem familiarem quis stabiliat. Nemo unquam habet satis: & semper aliquæ necessitates ad amplius habendum prætexuntur & inveniuntur: imò & avarissimi quique, non solum se avaros non esse asserunt, sed ne quidem in conscientia tales sese esse cogitant: avaritia siquidem prodigiosa quædam febris est, quæ eo sit insensibilior, quo violentior est & ardentior. Moyse vidit ignem divinum, qui quidem rubum adurebat, ipsum tamen non exurebat aut consumebat: econtrâ profanus avaritiæ ignis avarum quidem consumit ac devorat, non tamen adurit; saltem, in maximis suis ardoribus, & æstibus, frigidissi-

num se esse jactat, atque insatiabilem cupiditatem & orem in suam, nonnisi naturalem & suam quamdam sitim esse ait. Si ergo diutius magno animi cum ardore & inquietudine, bona ac facultates, quæ nondum habes, concupiscas, falsò te illa nolle habere injustè jactitas: neque enim ideo desinis verè avarus esse: nam quisquis ardentè, diu & cum animi inquiete bibere desiderat, esto nonnisi aquam bibere velit, satis ostendit sese febricitare.

Nescio sanè, *Philothea*, justumne sit desiderium, desiderare habere justè quæ alius quis justè possidet: hoc quippè desiderio alienum per incommodum, nobis commodare velle videmur. Qui enim rem aliquam justè & æquè possidet, an non majorem, ad ipsam justè servandam rationem habet, quàm nos ad ipsam justè desiderandam? Cur ergo desiderium nostrum in illius commodum, quò illum eo privemus, extendimus? saltem, esto desiderium hoc justum esse concedamus, non tamen est cum charitate conjunctum: nequè enim ullo modo vellemus, alius quis desideraret, (esto justè) quod ipsi justè servare cupimus.

Hoc fuit peccatum Achab, qui Nabothæ vineam justè habere voluit, cum is eam adhuc justius servare sibi & retinere vellet: & quia desiderabat eam ardentè, diu, & quædam cum animi turbatione, hinc Deum offendit.

Vide, *Philothea*, ut tunc proximi bona desideres, cum is illa à se abdicare velle incipiet: tunc quippè desiderium ipsius, tuum non justum modo, sed & cum charitate conjunctum faciet. Etenim per me licet, ut facultates & possessiones
tuas

tuas adaugeas , dummodò id non solum justè , sed & charitativè fiat.

Si ergo facultates quas possides , affectu nimio feraris , & propter eandem anxia sis & sollicita , cogitationes tuas penitus iis affigens , quin etiam nimio quodam & anxio timore eisdem metuens excidere , aliquà mihi , credas velim , adhuc feбри laboras : febrientes namque aquam aliqua cum aviditate , cupiditate , intentione , ac recreatione bibunt , quam habere non solent illi qui rectâ valetudine sunt. Vix fieri potest , ut quis in re aliqua multum sibi placeat , & non multum affectu erga eam feratur. Si quam rerum tuarum jacturam te facere contingat , & in animo propterea te contristari & affligi sentias , crede mihi *Philothea* , magno erga easdem affectu raperis : nihil enim adeò affectum erga rem perditam prodit & patefacit , atque ob ejusdem jacturam dolor & animi tristitia.

Noli ergo , desiderio quodam integro & formato , rem quam non habes , desiderare ; iis autem facultatibus quas jam habes , noli cor firmitèr apponere , noli quoque ob jacturam & damna rerum , quæ tibi evenient , magnoperè contristari : & tunc aliquo tibi modo persuadere poteris ac credere , te , tamen si dives re ipsa & effectus sis , affectu tamen divitem non esse , sed pauperem spiritu , & proindè beatam : tuum est enim regnum cœlorum.

Quomodo respicienda paupertatem exercere quis possit, esto desactio & realiter maneat dives.

PArræsius pictor ingeniosissimo quodam commento populum Atheniensem expressit; cum diversæ cum indolis & varium unâ & eâdem in tabulâ, repræsentavit, iracundum videlicet, injustum, inconstantem, humanum, clementem, misericordem, arrogantem, gloriosum, humilem, jactabundum, fugitivum. Ego verò, *Charissima Philothea*, opulentiam simul & paupertatem, insignem rerum temporalium curam simul & contemptum pariter tibi vellem imponere, & cordi tuo infigere.

Majore ergò contentione ac studio aliquem ex opibus tuis fructum & utilitatem elicere satage, quàm soleant mundani è suis. An non hortulanum Principum in hortis curæ suæ concreditur colendis & condecorandis diligentiores & accuratiores sunt, quàm si hi ad ipsos pertinerent, & ipsorum proprii forent? Cur autem hanc illis diligentiam impendunt? Quòd illos, ut hortos Regum ac Principum considerent, quibus per impensum hortis obsequium placere & gratificari student. Possessiones & facultates quas habemus, *Philothea*, nostræ non sunt, quia Deus nobis eas colendas dedit, vultque nos eas fructuosas & utiles reddere, ideoque gratissimum illi obsequium præstamus, dum eas curamus.

Unde majore has & solidiore nos curâ curare oportet, quàm mundani suas: hinc namque non nisi ex amore proprio, & quòd seipsum diligens
sua

sua curant ; nos verò ex amore Dei laborare oportet. Porro, sicut amor proprius violentus, turbulentus, & anxius est, ita & cura, quam illius causâ quis habet, turbatione, anxietate, & inquietudine plena est : & vice versâ, sicut amor Dei suavis, placidus & tranquillus est, ita & cura, quæ ex eo promanat, esto circa res ac bona mundi hujus occupetur, dulcis, placida & tranquilla est. Hanc ergo suavem rerum nostrarum temporalium conservandarum, quin & augendarum, curam habeamus, si quando justa ad hoc nobis offeretur occasio, & in quantum conditio nostra & status requirit : sic namque Dominus nos propter amorem suum vult facere.

At vide, ne ab amore proprio decipiaris : hic namque subinde amoris Dei formam & personam adeò scitè induit, ut ipsum esse quis diceret. Porro ad præcavendum ne iste decipiat, & ne hæc rerum temporalium cura in avaritiam & cupiditatem transcat, præter ea quæ superiori capite dicta sunt, realis & effectualis paupertas subindè nobis erit inter facultates & divitias quas Deus nobis est elargitus, exercenda.

Semper ergo aliquam facultatum tuarum portionem tibi defalca, & præcide, eam ex animo pauperibus elargiendo ; quantum autem ex eo quod habes, das, tantum te depauperas ; & quò plura dabis, eò fies pauperior. At Deus id tibi centuplicatum reddet, & non in altero sæculo tantum, sed & in præsentì : nihil quippè hominem ita temporalibus abundare facit, atque eleëmofyna ; at quamdiù expectas, ut Deus id tibi reddat & compenset, tamdiù intercà indè manebis

manebis pauperior. Sed, ô beata & opulenta illa depauperatio quæ ex eleëmofyna sequitur !

Ad hæc pauperes & paupertatem ama ; per hunc quippe amorem verè pauper fies , cum, teste Scripturâ , similes fiamus rebus quas diligimus. Amor quippè amantes invicem pares & similes reddit. *Quis infirmatur*, ait S. Paulus, *Ego non infirmor* ? Dicere poterat, quis pauper est, cum quo ipse non sim pauper. ? Quia amor faciebat cum tamen, quales erant ii quos amabat. Si ergò pauperes ames, illorum paupertatis & inopiæ verè particeps eris, & ad instar illorum pauper.

Porro, si pauperes ames, sæpè inter & cum iis versare, ac volupè tibi sit illos apud te videre, illosque etiam domi suæ invisere ; libenter quoque cum illis conversare, & gaude, cum illi in templis, plateis, & alibi te eleëmofynæ causâ compellant. Esto apud illos, & cum illis pauper linguâ, ita nimirum eos alloquens tanquam si eorum esses socius, sed esto dives manu, de facultatibus tuis in illos erogando quasi illis abundantior & opulentior.

Ulterius etiam progredi vis, *Philotea* ? Satis tibi non sit, pauperem esse sicut illi pauperes sunt, sed esto illis etiam pauperior. Hoc autem quomodò fiet ? Famulus minor est domino suo: pauperum ergò te famulam constitue, & illis, dum lecto ægri decumbunt, domi famulatum abi, idque propriis manibus tuis ; cibum illis coque & præpara, idque ære tuo & dispendio, pannos denique illorum ablue, & soli expone exsiccandos. Hoc, *Philotea*, famulitium regno omni gloriosius & illustrius est. Satis autem hîc mirari

mirari nequeo fervorem, quo S. Ludovicus, in maximis, quos unquam mundus habuit, Regibus non postremus, consilium istud exercuerit: magnus inquam Rex, ut qui omni magnitudinis genere magnus fuit. Etenim sæpè pauperibus, quos de opibus suis alebat, in mensâ ipse famulabatur, & penè quotidie tres pauperes in mensâ suâ habebat convivas; quin & non rarò amore & ardore quodam singulari, quod illi jusculum in scutellâ reliquerant, ipse comedere non detrectabat. Cum nolos comitia visitabat, (faciebat id autem sæpiissimè) illis plerumque serviebat, qui teterrimis & foedissimis morbis purefcebant, putaleprâ, cancro, aliisque id genus morbis laborantibus: & omne hoc obsequium nudo peragebat capite, & genu flexo, Salvatorem Jesum in illis considerans, eosque non minus amanter fovens & complectens, quàm amantissima mater dilectissimum complecteretur filiolum. S. Elisabetha Hungariz Regis filia plerumque inter pauperes & mendicos versabatur, & quò se nonnunquam oblectaret, subindè apud domicellas adinstar pauperculæ induebatur, dicens, si essem pauper hoc me modo induerem. Quàm, ô *Charissima Philothea*, Rex ille, & hæc Regina suis in divitiis & opibus erant pauperes, & quàm in suâ paupertate opulenti!

Beati illi, qui hac ratione pauperes sunt, illorum siquidem est regnum cœlorum. *Esurivi, & dedistis mihi manducare, nudus fui, & vos me cooperulistis, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, dicet pauperum & Regum omnium Rex, in magno & supremo suo iudicio.

Nullus

Nullus omnino est, cui non aliquando aliquid in commodis habendis desit & deficiat. Quandoque enim fiet, convivam aliquem inexpectatò prorsus nobis supervenire, quem lautiùs excipere & vellemus & deberemus, sed illo in casu ac temporis circumstantiâ, nulla prorsus rei alicujus habendæ suppetit ratio. Vestes suas splendidiore quopiam in loco quis habet, & alio in loco, in quo cum elegantius vestitum, comparere par esset, opus iis habet. Continget subindè omnia cellæ vina repentè saporem immutari & alterari, & non nisi vappas & crudiora vina naturam suam retinuisse. In tugurio rustico aliquandò te hospitari oportebit, ubi omnia hospitii commoda, lectus, cubiculum, mensa, obsequium tibi deerunt. Itaque facile fit, hominem, quantumvis dives sit, aliquâ sæpè re opus habere: atque hoc est, reipsâ & de facto pauperem esse, quoad ea nimirum quæ nobis desunt. Gaude, *mea Philothea*, siquando tale quid tibi continget, ipsum gratantè atque æquanimiter excipe & hilari vultu tolera.

Si quando tibi casus superveniet qui te ad paupertatem, sive magnam, sive parvam redigat, uti sunt tempestates, incendia, inundationes, sterilitas, furta, lites; tunc tibi optima paupertatis exercendæ suppetit opportunitas, tunc scilicet hanc facultatum diminutionem & detrimentum æqui bonique consule, huic que depauperationi patienter & constanter acquiesce. Esau cum manibus suis pilosis & hirsutis patri se stitit, stitit & Jacob, sed hoc cum discrimine: quia enim pili qui erant in manibus Jacob, non manibus illius, sed chirothecis dumtaxat adhærebant

bant, hinc pili sine ullâ manuum læsione & ex-
coriatione de manibus ejus tolli poterant: Econtrà,
quia pili pelli Esau adhærebant, quam is
naturâ hirtam & hirsutam habebat: hinc si
quis illos avellere esset conatus, magnum ei
haud dubiè cruciatum intulisset, ipse quoque
clamasset, moxque in sui defensionem profiliisset.
Quando divitiis cor apponimus si tempestate,
furto, lite, aliquam earum nobis partem eripi
contingat, quas querelas, quas turbas ciemus,
quàm impatienter nos gerimus! At cum facultates
nostræ non nisi à curâ quâ Deus nos illas cura-
re vult, non autem à corde & affectu nostro depen-
det, etiam si illæ nobis cripiantur, & quodam-
modo avellantur, non propterea mente aut tran-
quillitate excidemus. Hoc interest inter bestia-
rum & hominum indumenta, quod illarum ve-
stes carni inhærescant, horum verò ei tantum-
modò super-induantur & applicentur, ut hi eas
& induere & exuere, quoties allubebit, possint.

C A P U T. XVI.

*Quomodo spirituales opulentiam mediâ in
paupertate reali exercere possimus?*

AT si realiter, & de facto, pauper sis, *Chari-
ssima Philothea*, esto obsecro, & spiritu;
fac de necessitate virtutem, & pretiosum hunc
paupertatis lapidem juxta pretium suum æstima.
Illius fulgor & rutilantia mundo quidem incog-
nitus est; tamen in se & summè splendidus est,
& ingentis valoris.

Patientiam habe; bonos socios habes. Re-
demptor noster, & B. Virgo, Apostoli, tot ut-
riusque

riusque sexus sancti homines, pauperes fuere, cumque divites esse possent, esse noluere. Quàm multi in mundo illustres & opulenti, magna cum suorum contradictione & obloquio, incredibili quodam cum ardore & studio sanctam paupertatem in monasteriis & xenodochiis ambivere? Magno certè, quò eam invenirent, labore & sudore contenderunt. Testes S. Alexius, Paula, Paulinus Angela, & innumeri alii. Porro, multò illa erga te, *Philothea*, benignior & amicior est, ultrò sese tibi offert: invenisti eam non quæsitam, & quidem citra ullum laborem aut sudorem tuum: ipsam ergo, velut dilectissimam Jesu Christi amicam, complectere, ut qui in paupertate natus, vixit & mortuus est ipsa namque totâ vita, illius fuit comes ac mater.

Tua, ô *Philothea*, paupertas, duas insignes habet prærogativas, quarum adminiculo multorum tibi illa esse meritorum potest occasio. Prima est, quòd illa obvênit, non ambienti, nec eligenti, sed è solâ Dei voluntate; qui pauperem te fecit, sit ut voluntate tuâ nullatenus huc ipsa concurreris, nec eam quæsieris. Quod autem purè à voluntate Dei nobis immittitur, & ut tale à nobis recipitur, illi semper longè gratissimum est, dummodò nos ipsum ex animo libenter, & ad sanctæ ejus voluntati satisfaciendum admittamus. Ubi minus nostrum admistum est, ibi plus est Dei. Simplex & pura voluntatis Dei acceptatio, & sui resignatio tolerantiam maximè puram efficit.

Altera paupertatis hujus prærogativa est, quòd sit paupertas verè pauper & inops. Paupertas laudata, amata, æstimata, adjuta, & sub-

subsidiata, habet opulentiam: undè planè & totaliter pauper non est; sed paupertas contempta, neglecta, virtuperata, & deserta, verè pauper est. Talis est ut plurimum paupertas secularium, quia enim hi non electione, sed necessitate & sorte pauperes sunt, hinc vilipenduntur, & quia vix ullo in pretio habentur, hinc paupertas eorum pauperior est quàm Religiosorum; esto hæc aliundè magnam quamdam habeat excellentiam, longeque sit illustrior, videlicet ratione voti & intentionis, propter quam assumpta est.

Noli ergo ob paupertatem tuam conqueri, *Charissima Philothea mea*, non enim querimur, nisi de eo quod nobis displicet: unde si paupertas tua tibi displicet, non jam amplius spiritu pauper es, sed affectu & desiderio dives.

Ne contristeris, si minora æquo & debito tibi subsidia præbeantur; in hoc namque paupertatis excellentia & dignitas consistit. Velle esse pauperem, & nullum velle incommodum habere, nimis quàm magna ambitio est; idem namque est, ac velle simul honorem paupertatis, & commoditatem divitiarum ac opum habere.

Ne sit tibi pudori quod pauper sis, & eleemosynam ex charitate ab aliis petas. Eam verò, quæ tibi dabitur, cum humilitate admittet; & quando negabitur, benignè sustine; sæpè tibi in mentem veniat profectio Beatae Deiparae Virginis in Ægyptum, quò Filium suum charissimum illic asportaret. quot eam ibi vilipendia, quantum paupertatis & ærumnarum subire oportuerit. Si ita vitam institueris, itaque te gesseris, in paupertate tuâ eris ditissima.

CAPUT XVII.

De amicitia, ac primò de malâ & falsâ.

INter animæ passiones amor primum locum occupat; ipseque omnium animæ motuum princeps est, & omnes illos in se commutat, & reddit nostales quale est id, quod amat. Vide ergò, *Philothea mea*, ne malum amorem habeas; nam statim mala & perversa fies. Inter omnes autem amores amicitia periculosissima est, quòd alii amores sine ulla haberi possint communicatione; sed cum amicitia planè sine communicatione esse nequeat, hinc ea cum ullo haberi vix potest, quin morum & qualitatum ejus quamprimum fiamus participes.

Amor omnis, amicitia non est; amare quippe possumus, & tamen non amari; & tunc amor est, at non amicitia: quòd amicitia mutuus quidam & reciprocus sit amor; & si is reciprocus non sit, amicitia non est.

Secundò, satis non est eum esse reciprocum, sed necesse est prætereà partes & amicos se invicem amantes, reciprocum & mutuum suum affectum nosse. Si enim hunc ignorent, amorem quidem habebunt, non verò amicitiam.

Tertiò, requiritur prætereà, ut inter eos aliqua sit communicatio, quæ amicitix basis sit & fundamentum.

Pro communicationum diversitate diversa etiam est amicitia: communicationes porrò in tantum inter se differunt, in quantum bona quæ invicem communicantur, inter se distinguuntur: si enim bona falsa & vana sunt, falsa & vana est

est amicitia; si vera bona, vera etiam amicitia: & quò bona illa erunt excellentiora, eò etiam excellentior amicitia futura. Nam sicuti mel tunc præstantius est, cum ex odoratorum florum corculo colligitur; ita amor solet esse præstantior & excellentior, dum super meliore communicatione fundatus est. Et quemadmodum Heracleæ Ponti civitate mel reperitur, quod virulentum est, & comedentes in rabiem convertit, quòd ipsum ex aconito (cujus regio illa mirè ferax est,) colligatur: sic amicitia super taliorum & pravorum bonorum communicatione fundata, falsa, vana, & prorsus perniciosa est.

Communicatio voluptatum carnalium, mutua quidem est propensio & brutale lenocinium, sed non magis hæc inter homines nomen amicitiae meretur, quam asinorum & equorum, quoad similes effectus, communicatio; & si nulla alia præter hanc in matrimonio communicatio foret, nulla etiam in eo foret amicitia: sed quoniam præter communicationem carnalem est in eo & communicatio vitæ, industriæ, bonorum, affectuum, & indissolubilis cujusdam fidelitatis, hinc matrimonii amicitia, vera & sancta quædam est amicitia.

Amicitia super sensualium voluptatum communicatione fundata prorsus crassa est, & amicitiae nomine indigna, uti & illa, quæ vanis & frivolis quibusdam virtutibus innititur, quòd ex virtutes à sensibus etiam pendeant. Sensuales autem voluptates voco illas, quæ immediatè & præcipuè circa sensus exteriores versantur, uti est voluptas illa quæ è conspectu pulchritudinis alicujus corporalis, suavis vocis auditu, tactu molli
oritur,

oritur, & aliz id genus. Virtutes frivolas appello, vanos quoddam naturæ habitus & qualitates, quos imperiti & futiles virtutum & perfectionum nomine vocant. Unde potissima mulierum, puellarum, adolescentium pars sic palam loquitur, & dicere non verentur. Nobilis ille magnâ est virtute præditus, multus donatus est perfectionibus: nam scitè tripudiat, in omni lusus genere versatissimus est, scitè se vestit, scitè canit, scitè jocatur & confabulatur, elegantes habet gestus. Sic ludiones histrionesque illum inter actores omnes primas ferre putant, qui optimè morionem agit. Porro quoniam hæc omnia ad sensus referuntur, hinc etiam amicitiz, quæ hinc ortum habent, sensuales, vanæ, frivole dicuntur; quæ tamen ineptiarum & nugacitatis potius, quàm amicitiz nomen promerentur. Tales ut plurimum sunt adolescentium amicitiz, quæ non nisi in mustacibus & alis barbarum, cirrhis crinium, oculorum nutibus, vestibus, gesticulationibus, inani verborum strepitu & garritu continentur; dignæ certè amantium & amasiorum ætate, nullam adhuc virtutem nisi in flore & progerminatione, nullum iudicium nisi in gemmascentiâ habentium: unde etiam tales amicitiz transitoriz sunt, & adinstar nivis ad solis radios funduntur & diffluunt.

CAPUT XVIII.

De amorculis amasiorum.

QUandò autem ineptæ hæc amicitiz inter diversi sexus homines, & sine ulla matrimonii intentione exercentur, vocari solent amorculi: cum enim hi non nisi abortus quidem amicitiz,

citæ, aut phantasmata larvata sint, nec amicitæ, nec amoris nomen ferre merentur, ob nimiam eorum vanitatem & imperfectionem. Per illos autem, virorum juxta ac mulierum mentes vanis & inanibus quibusdam affectibus, qui in frivolis illis familiaribus & communicationibus, & damnosis complacentiis, de quibus antè paulò ègi, duntaxat fundantur, invicem capiuntur, illaqueantur, & constringuntur, & licet stulti hi amores plerumque in fœdas carnalitates & probrosas impudicitias desinant, ista tamen eos colentium primarius non est scopus & intentio, alioquin non jam amplius amoruli, sed apertæ forent impudicitæ. Subindè etiam plures elabentur anni, ut tamen quos hæc stultitia & fatuitas dementavit, nihil committant quod castitati corporali directè & expressè contrarium sit; utpotè cum iis solum propositum sit, animos variis utrimque votis, optationibus, suspiriis, procationibus, amatoriiis dictis, & aliis id genus ineptiis atque inaniis, idque varios ob fines, pascere & oblectare.

Alii hîc alium scopum non habent, quam ut animum suum, amorem partim dâdo, partim recipiendo pascant & reficiant, amorosam suam inclinationem in hoc sequentes: & hi in amorum electione, præter proprium judicium & instinctum, aliud non spectant; adeò ut, si in gratum quoddam & placens subjectum incidant, statim, etiam interiora & mores illius minimè explorando mutuam hanc amorculorum communicationem cum eo praticare incipiant, & in infelicia retia sese induant, è quibus se postea non nisi quam ægerrimè expediant.

Alii è vanitate quâdam huc se ferri sinunt, rati id valdè gloriosum esse, si animos cujusdam amore sui illigent ac constringant: & hi electionem suam propter solam gloriam facientes, pedicas & laqueos suos in locis speciosis, sublimibus, ratis & illustribus collocare gestiunt.

Alii autem, tum ex amorosâ suâ inclinatione, tum simul è vanitate aliquâ huc feruntur; etsi enim cor eorum in amorem feratur, non tamen huc, nisi aliqua gloria hinc secutura speretur, se rapi sinent.

Omnes hæ amicitix malæ sunt, fatuæ & vanæ; malæ quidè, quod tandè in peccatum carnale desinant, quòdque amorem, & proindè cor, Deo, uxori & marito, quibus tamen ea debentur surripiant: fatuæ verò, quod nullo neque fundamento, neque ratione nitantur: vanæ denique quod nullum ex illis commodum, honor aut delectatio sequatur. Econtrà insignem temporis jacturam agunt, honori notam & maculam affricant, nullam quoquè defectationem afferunt, nisi fortè eam, quam sollicita & anxia illa prætenso & spes confert, ut tamen interea nesciant quid velint aut prætendant. Semper quippè miseri hi & debiles animi imaginantur, in hisce amoris reciproci testimoniis & significationibus, quas invicem dant & accipiunt, aliquid, nescio tamen quid, quod desideretur, subelle: & interim dicere non possent, quidnam illud sit: undè fit, ut desiderium ipsorum numquàm terminari ac finiri queat, sed perpetuis diffidentiis, zelotypiis, & inquietudinibus cor eorum lancinet & torqueat.

Sanctus Gregorius Nazianzenus, in vanas
mulieres

mulieres calamum stringens, mira quoad hanc materiam scribit; parvam hic eorum partem ascribam, quæ etsi ille in solas feminas torqueat, viri tamen usu venire possunt. *Naturalis*, inquit, *pulchritudo tua sufficit uni viro tuo; at si adinstaretis ad multas aves capiendas extensi, pluribus per eam viris placere appetas, quid inde fiet? Is tibi placebit, qui sibi in venustate tua complacebit: respicies quia respecta ab eo es, & oculum conjicies, quia ab illo prius oculata: mox subsequenter subrisiones, & amorosa quadam verba, initio quidem surtiim & occultè prolata; at non multò post, quadam contrahetur familiaritas, & ad apertas nugacitates & fabulationes transitus fiet. Cave tibi, o lingua mea loquax, proferre & prodre ea quæ ab illis postea fient. Hanc nihilominus veritatem adhuc dicam: Nihil eorum quæ adolescentes & mulieres simul loquantur, aut in fatuis illis complacentiis pariter agunt, à magnis ad peccandum stimulis exemptum esse. Omnes amorum eorum inania invicem coherent, ac se mutuò consequuntur, non secus ac ferrum aliquod à magnete tractum alia multa consequenter post se attrahit.*

Egregia sanè suat, hæc magni illius Episcopi verba. Quid hic cogitas aut vis facere? An amorem in alio provocare? Non: sed audi: nemo in alio eum voluntariè provocat, qui non mox etiam necessariò inamoretur & amore capiatur. Hoc in ludo, qui capit, capitur. Aproxis herba ignem mox ut videt, concipit & admittit, sic & animi nostri statim atque aliquem amore suæ æstuantem & captum vident, quamprimum vicissim amore illius capiuntur. Dicet mihi quispiam, capere quidem volo, sed non nisi parum,

& superficialitèr. Ah erras! Siquidem hic amoris ignis activior & penetrantior longè est quàm tute existimes: non nisi scintillam, admissuram te putabis, & postea miraberis, videns illum momento citiùs totum cor tuum occupasse, & omnia proposita tua in cineres, ac tamam tuam in fumum redegisse. En clamat Sapiens: *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso?* Et ego post illum. Fatui & insensati, vosnè amorem incantare posse putatis, ut eum prout allubuerit tractetis? Cum illo ludere & joculari vultis, sed malitiosè vos punget is & mordebit. Nostis quid de vobis alii dicturi sint? Omnes vobis illudent, & ridebunt, quod amorem incantare stolidè volueritis, & è falsâ quâdam vestri ipsorum fiducia virulentum intrâ sinum colubrum fovere & abscondere volueritis, qui quoad animam simul & honorem, vos perdiderit & intoxicarit.

Prò quanta, Deus bone, hæc cæcitas est, ut primariam animæ nostræ partem pro tam fortuitis & incertis sponsonibus tam evidenti amissionis periculo exponamus, & velut aleam de eâ jaciamus! Verè, *Philosæa*: nequè enim hominem habere Deus cupit, nisi propter animam, & animam non nisi propter voluntatem, & voluntatem tantum propter amorem. Eheu! amorem talem, qualem habere debemus, ut habeamus, multum adhuc distat, id est, infinitis partibus absumus, ut satis amoris habeamus ad Deum amandum: & interea, quæ nostra dementia & miseria est? Illum adhuc in res stolidas, evanidas & frivolas prodigimus & effundimus, tanquam si multum illius nobis adhuc reliquum foret. Ah! magnus ille Deus qui omnium animarum

rum nostrarum amorem sibi reservarat, idquè in recognitionem ejus, quod ipse eas creavit, conservavit, & redemerit, strictissimam certè fatuarum harum ineptiarum, quas agimus rationem à nobis exposcet. Si enim tam exactè in verba otiosa inquisiturus est, quale eum examen otiosarum, impertinentium, fatuarum & perniciosarum amicitiarum facturum putamus.

Nux arbor vineis & agris, in quibus consistit, maximoperè noxia ac perniciosa est; quòd enim tam vasta sit, omnem terræ succum ad sese attrahit, ut is deindè reliquis plantis, herbis, & fruticibus alendis minimè sufficiat: adhæc, frondes ejus ita densæ, opacæ, imò talitèr constipatæ sunt, ut ingentem & spissam umbram creent: deniquè viatores ad se ipsa, allicit qui quò nuces ejus saxis decutiant, omnia circum quamvis multo labore consista destruunt & proterunt. Sic & amorculi hi animæ nostræ maximoperè obliunt, ac perniciosi sunt: etenim ita eam occupant, & motus ejus omnes tam potenter ad se attrahunt, ut postea nulli bono operi edendo operandoque sufficiat: folia quoquè, id est conversationes, nugacia commercia, & confabulationes amorosæ tam sunt frequentes, ut omne propè tempus tollant & dissipent; denique tot tentationes, distractiones, suspiciones, & alia plura hinc consequi solita, secum hæ vehunt, ut universum cor ab iis obruatur & devastetur. Postremò amorculi hi non modò rerum cœlestium amorem, sed & omnem Dei timorem ab animâ expellunt, spiritum enormant & evigilant, ac famam destruunt. Verbo ut dicam, lusus & recreatio curialium est, sed pestis cordium.

U Numquemque in genere quidem, *Philos-
thea*, magno quodam amore charitativo
prosequere, at cum nullis aliis particulariter
amicitiam contrahe, quàm cum illis, qui tecum
de rebus bonis piisque possunt communicare; &
quò virtutes, de quibus in commercio tuo tracta-
bis, excellentiores & digniores sunt, eò & ami-
citia tua futura perfectior. Si de scientiis com-
municetis, valdè laudabilis sanè amicitia vestra
est, laudabilior certè futura, si de virtutibus,
puta prudentià, discretionem, fortitudine, & ju-
stitià, communicatio ipsa sit. At, si in mutuà &
reciproca vestrà communicatione loquamini de
charitate, devotione, perfectione Christianà,
quàm, Deus bone, amicitia vestra erit pretiosa!
Excellens certè ea erit, quòd à Deo veniat,
quòd ad Deum tendat, quòd vinculum ejus sit
Deus, quòd æternum in Deo durabit. Quàm
pulchrum & bonum est, ita in terrà amare, si-
cut amatur in cœlo; & addiscere jam tum in hoc
mundo invicem diligere & complecti, sicut in
altero æternum alter alterum diligemus. Non
loquor hîc de simplici amore charitatis [nam
tali erga omnes omnino homines ferri debemus]
sed de amicitia spirituali, quâ videlicet duæ,
tres, aut plures animæ tuam devotionem & affe-
ctus spirituales invicem communicant, unamq;
inter se se cor & anima fiunt. Quàm igitur me-
ritò beatæ hæ animæ illud canere Psalmistæ pos-
sunt. *Ecce quàm bonum & quàm jucundum, ha-
bitare fratres in unum!* Et verè, nam fragrans,
devotionis

devotionis balsamum, continuâ quâdam participatione & communicatione, ab uno cordium in aliud defluit & destillatur, adeò ut dicere possimus, Deum super hanc amicitiam benedictionem suam, & vitam in sæculum sæculi effudisse.

Omnes aliæ amicitie videntur mihi non nisi umbræ quædam amicitie esse, cum hæc comparatæ, earumque vincula esse tantum velut catenulæ vitreæ & gypseæ, si cum magno illo sanctæ devotionis vinculo, quod planè aureum est, conferantur.

Nullam itaque amicitiam contrahas, quàm talem: loquor de amicitias quas ipsa ultro inis: neque enim propterea deferere te, aut contemnere oportet amicitias, quas aut natura, aut præcedentia merita te colere jubent: puta parentum, affinium, benefactorum, vicinorum, & aliorum: at de illis loquor quas ipsamet tibi deliges & assumes.

Multi fortassè tibi dicent, non debere te particularem aliquam amicitiam & affectum fovere aut habere, quòd per hanc totaliter animus occupetur, spiritus distrahatur, & invidiarum hoc sit seminarium. Sed qui hoc tibi consulunt, graviter sanè errant. Quòd enim in multorum sanctorum & piorum auctorum libris legerunt, particulares amicitias, & extraordinarios affectus Religiosis admodum noxios esse, putant. Idem etiam in reliquis hominibus locum habere. Sed magnam inter utrosque discrimen est. Nam cum in benè formato ac morato monasterio communis omnium Religiosorum intentio ad veram devotionem feratur, hinc ibi particulares has

communicationes facere nefas est, ne, dum quod commune est, in particulari quaeritur, quispiam à particularitatibus illis ad partialitates & factiones transitum faciat. Cæterum eos qui inter sæculares homines agunt, & veræ virtutis studium complectuntur, sanctâ & piâ quâdam amicitia sub invicem uniri constringique opus est; illius enim adminiculo ad bonum invicem animantur, juvant, feruntur. Et sicuti eos qui in loco plano & æquo ambulant, necesse non est sibi invicem manum auxiliarem porrigere, sed eos qui in viâ salebrosâ & lubricâ incedunt, se mutuo sustinere oportet, quo solidius tutiusq; gressum figant: sic qui in Religiosis domibus vivunt, particularibus amicitiiis opus non habent, sed ii qui in mundo, quò sibi invicem subsidio & præsidio sint in tot salebris & præcipitiis, quæ illos oportet perambulare. In mundo namque non omnes in eundem collineant scopum, non omnes eundem habent spiritum, ergo segregari hic haud dubiè nos oportet, & in particulari intento & scopo nostro consentaneas amicitias inire. Atque licet hæc particularitas partialitatem aliquam faciat, ea tamen sancta est, & non aliam divisionem aut separationem causans, quàm quæ est boni à malo, ovium ab hircis, apum à fucis: quæ certè separatio necessaria est.

Negare certè nemo potest, quin suaviore & specialiore quâdam amicitia & amore Redemptor noster dilexerit S. Joannem, Lazarum, Martham, Mariam Magdalenam, quàm alios: cum Evangelistæ id testentur. Notum est quoque Apostolo Petro S. Marcum & S. Petronellam
cha-

charissimos fuisse; uti S. Paulo Timotheum & Teclam. S. Gregorius Nazianzenus singularem suam, quam cum Magno Basilio habuit, amicitiam nullo penè non loco deprædicat eamque hoc modo describit: *in utroque nostrum non nisi una videbatur esse anima, duo animans corpora. Etsi enim credendum non sit omnia in omnibus esse dicentibus; credendum tamen est, ambos nos in alterutro nostrum, & alterum in altero existisse: Unus & idem amborum scopus erat, virtutem exercere, & vitæ nostræ studia ac proposita futuris bonis applicare; terrâ hâc mortali prius quodammodo egredientes, quàm moreremur.* S. Augustinus testatur, S. Monicam S. Ambrosio, ob raras & singulares, quas in ea notabat, virtutes percharam existisse, & illam vicissim hunc tamquam Angelum Dei suspexisse.

Sed quid te, in re adeò liquidâ & manifestâ ram multis verbis incassum moror? Cùm sancti Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Bernardus, & primævi quique servi Dei, particulares quædam amicitias, sine ullo perfectionis suæ dispendio habuerint. S. Paulus de Gentilibus loquens, ait eos fuisse homines omnis affectionis & benevolentiae expertes, id est, nullam cùm aliquo amicitiam habuisse. Ad hæc sanctus Thomas, uti & omnes Philosophi, amicitiam docet esse virtutem. Loquitur autem de amicitia quâdam particulari, cùm perfecta amicitia, ex illius sententiâ, ad plurimos se nequeat extendere, aut cùm multis esse. perfectio ergò sita est, non in eo ut nullam prorsus quis amicitiam habeat, sed, ut non nisi bonam, sanctam & piâ.

*Ecquod sit inter veras & vanas amicitias
discrimen.*

PRæclarum jam tibi & præstans documentum tradam, mea *Philothea*, ut Heracleoticum mel quod adeò virulentum est, alteri quod adeò salutare & salubre, est persimile; ut periculum sit, nè unum alterius loco sumatur, aut ambo simul (etenim bonitas hujus, noxam illius non impediret) ita etiam seriò videndum, nè his in amicitiiis decipiamur, maximè cum inter diversi sexûs homines contrahuntur, quocumque demùm prætextu & specie id fiat: sæpè namque satan eorum qui amant, affectus immutat. Pio amore amare alium quis incipit; at nisi seriò circumspiciat & caveat, paulatim se amor frivolus & nugax insinuabit; dein sensualis, mox carnalis. Quin & aliquod in ipso amore spirituali, nisi quis studiosè advertat & advigilet, periculum est, esto hic difficiliùs immutetur & degeneret, quod ejus puritas & mundities; eas quas satan ei permiscere, vult, sordes & inquinamenta magis prodat & patefaciat: quocircà cum tale quid aggredi vult & molitur, id ipsum is facit quàm potest subtilissimè & insensibiliter penè & imperceptibiliter impuritates suas ei immiscere & insinuare satagit.

Amicitiam porrò mundanam à sanctâ & virtuosâ eo cognoscet modo, quo mel Heracleoticum dignoscitur à communi. Etenim istud linguâ sapidius & dulcius est, quàm mel ordinarium, idque ob aconitum, quod dulcedinem ejus adauget & conduplicat. Sic & amicitia mundana ut plurimum

plurimum magnam sermonum mellitorum far-
raginem, verbulorum amorosorum & affectum
tentantium apparatus, & à pulchritudine cor-
porali, gratia, & sensualibus dotibus mutuata
præconia depromit: sed amicitia sancta linguam
habet sinceram & candidam, & aliud laudare
nequit quàm virtutem & Dei gratiam, quæ uni-
cum est super quod ipsa subsistit, fundamentum.
Mel Heracleoticum jam in stomachum transmiſ-
sum, virtiginem capitis excitat ita falsa amicitia
virtiginem provocat spiritus, quæ in causâ est,
cur in castitate quis & devotione vacillare inci-
piat, adeò ut ad aspectus affectatos, illecebros-
los, amatorios & inordinatos, ad complexus &
favores sensuales, suspiria inordinata, parvas
quasdam expostulationes, quasi non ametur, ad
parvas, sed affectatas, sed allicientes gesticula-
tiones, elegantiae confectionem, osculorum
captationem, & alias familiaritates & favores
indecentes, (quæ certa & indubitata proximè
secuturæ ruinæ castitatis præſagia sunt) cum pro-
ſilire faciet. At sancta amicitia alios oculos non
figit, quàm sanctos & pudicos, non alia amoris
habet indicia & significationes, quàm pura &
candida; non alia suspiria, quàm propter cœ-
lum, non alias familiaritates quàm quoad spiri-
tum; non alias expostulationes, nisi cum Deus
non amatur: quæ certa honestatis sunt argu-
menta.

Mel Heracleoticum visum præstringit & tur-
bat: si hæc mundana amicitia judicium, adeò
ut qui ab eadem capti sunt, tametsi malè faciant,
benè se facere existiment, suasque excusationes,
prætextus & verba veras esse rationes. Lumen

quoque horrent, & tenebras diligunt. At sancta amicitia oculos habet acutum videntes, nec se subducit, imò ab hominibus probis videri gaudet.

Denique Heracleoticum mel magnam in ore amaritiem producit: sic falsæ amicitiae in verba & petitiones carnales & impuras tandem transcunt & desinunt; & si fortè repulsam hinc patiantur in injurias, calumnias, imposturas, tristitias, confusiones, & zelotypias exeunt, quæ non raro in stuporem brutalem & insaniam desinunt. At casta amicitia semper æqualitèr honesta, civilis & amabilis est, & nonnisi in perfectiorem & puniorem quamquam spiritus unionem transit, quæ viva amicitiae beatæ, quâ cœli cives inter se uniti sunt, imago est.

Scribit S. Gregorius Nazianzenus, pavonem, dum penarum suarum orbem & agmen explicat, voce suâ pavones feminas, quæ eam audiunt, ad libidinem quàm maximè excitare. Sic cum aliquem videmus sese ostentare; adornare, & hoc in schemate ad confabulandum, garriendum & in mulieris aut puellæ, sine ullâ justî matrimonii prætensione & intentione auribus lenocinandum venire; aliud hòc iile apparatu, mihi crede, non spectat, quàm eam ad aliquam libidinem & lasciviam provocare & allicere. Mulier autem honestas aures suas obturabit, ne streperum pavonis hujus clamorem, & incantatoris, cautè subdoleque eam incantare conantis vocem audiat: si enim ei auscultet, quàm id malum futuræ & mox secuturæ perditionis animæ suæ augurium est!

Juvenuli, qui eos gestus, gesticulationes, &
amoris

amoris indicia edunt, aut alia verba proferunt, quæ à parentibus, maritis, uxoribus, confessoribus videri audiri vè nollent, satis hoc ipso produnt, alia longè se dicere & facere, quàm quæ ad honestatem, aut conscientiam spectant. Deipara Virgo, cum Angelum virili in formâ coram se videret, turbabatur, eò quod sola esset, & inauditas & summas, esto cœlestes, is in ipsam laudes depromeret. Ipsamet puritas Deus bone, Angelum virili schemate indutum timet; quidni ergo impuritas virum, esto in Angeli is formâ appareat, dum sensuales & humanas laudes in ipsam depromit, timeat & exhorrescat?

CAPUT XXI.

Contra pravas amicitias monita & remedia.

AT quænam contra hanc fatuorum amorum, ineptiarum, & impuritatum matrem ac seminarium suppetunt remedia? Quamprimùm ac primos illorum in te sensus perceperis, celeritè te in alterare partem converte, &, perfectâ quâdam vanitates hujus cùm detestatione, ad crucem Salvatoris confugito, & coronam ejus spineam capiens, illâ cor tuum sepi, & communi; ne illæ vulpeculæ ad illud propius accedant. Vide, ne ullatenus aut quoquo modo cùm isthoc inimico in tractationem venias aut paciscaris, neque dicito, Auscultabo quidem illum, sed nihil eorum quæ mihi oggeret, exequar.

Aurem quidem illi præstabo, sed cor ei occludam. Esto, per Deum, te rogo, *Philosœa mea*, his in rebus admodùm rigida; cor enim & aures à se invicem dependent; & ut impossibile est, torrem.

torrentem, qui per montis declivē cursum suum inchoavit, retinere aut impedire : ita quoque perdifficile est impedire, ut amor, qui jam in aures seie insinuavit, non statim in cor devolvatur ac descendat. Capræ, prout quidam scribit Alemæon, per aures, & non per nares halitum ducunt ac respirant. Sed, quia id negat Aristoteles, hinc quidnam hâc in re certi statuendum sit nescio; hoc scio, animum & cor nostrum per aures respirare, & sicut per linguam aspirat & cogitationes suas exhalat, sic per aures respirat; adeò ut per eas aliorum concepta & cogitationes, admittat. Aures ergò nostras sollicitè custodiamus, ne quis fatuorum & inanium verborum aer per eadem intret : id enim si fiat, cor nostrum illicò pestilente aliquo habitu & aurâ inficietur. Ad nullam penitus, quocumque etiam prætextu & occasione proferatur, propositionem inhonestam aures accommoda, hoc solo in casu malum non est, sed laudabile, incivilem & agrestem esse.

Memento te cor tuum Deo obtulisse, & amorem tuum illi dedicatum esse : sacrilegium ergo foret, vel minimâ illius portiunculâ ipsum privare : imò potius, mille per proposita & protestationes ipsum de novo ei sacrificare, & intra illa te, velut cervus intra spelæi sui munimina, continens, Dei opem implora; is tibi haud dubiè auxiliabitur, illiusque amor suo tuum clypeo teget, ut is soli illi vivat.

Quòd si jam in fatuorum horum amorum retia te indueris, non nisi quàm difficillimè te ab iis expadies & extricabis. Quapropter, coram divinâ Majestate te constitue, & in ipsius conspectu

Quæ miseræ tuæ magnitudinem & fragilitatem & vanitatem tuam agnosce; & quàm poteris maximâ animi contentione, cœptos hocce amores detestare, vanam eorum, quàm fecisti professionem, ejura, omnibus sponfionibus & promissis tibi & in sinum tuum factis renuntia, & generosissimâ & absolutissimâ quâdam voluntate ac resolutione animum tuum liga & contine, & firmum propositum concipe nunquàm ampliùs ad hanc amoris recreationem & ludum revertendi.

Consulerem quoque quàm maximè (siquidem fieri posset) ut ipsum amoris objectum à te abdicares : nam sicuti illi qui à serpentibus morfi sunt, non facilè à morfu illo perfanari posse dicuntur, præsentibus iis, qui aliàs à serpentibus morfi fuere : sic qui ab amore sauciatus est, ægrè ab hac passione curabitur, quamdiù apud illum versabitur, qui eodem vulnere læsus erit.

Loci mutatio apprimè conducit ad ardores & inquietudines, tum doloris, tum amoris mitigandos & temperandos. Juvenis ille vanus, de quo Sanctus Ambrosius lib. 2. de Pœnitentiâ, cum, longâ peregrinatione susceptâ diù patriâ abfuisset à vanis amoribus, quos aliàs consecutus erat, liber planè domum rediit, & ad eò immutatus, ut, cum priscam amasiam obviam habuisset, illaq; ex eo percontaretur, nùm se nosset, & diceret, *Ego sum*, imò responderit, *Benè quidem, sed ego non sum ego*. Absentia quippè felicem hanc in eo mutationem causaverat. Sic S. Augustinus se scribit, quò dolorem ex amici sui morte conceptum aliquantulum mitigaret, Tagastâ

Tagastâ ubi is decesserat, ad tempus excessisse, & Carthaginem commigrasse.

At, qui se loco subducere aut alio migrare non potest, quid ei faciendum est? Omnem particularem conversationem, omne colloquium clancularium, omne oculorum lenocinium ac nutum, omnem arrisum, atque adeò universim omne communicationum & illecebrarum, quæ putrescentem & foetidum hunc ignem fovere natæ sunt, genus penitus & absolute rescindat oportet: aut si complex & compar necessario alloquendus est, non aliâ id intentione & causâ fiat, quàm ut ei generosâ, succinctâ, & gravi protestatione æternum illud, quod inire & facere cum ipso decrevit divortium, significet. Unde omnibus qui in hosce amorculorum casses & pedicas inciderunt, palàm & altâ voce inclamo, Abscindite, rescindite, abrumpite. Neque enim inanes & fatuæ hæ amicitie paulatim & per otium sunt dissuendæ, sed dilacerandæ; vincula hæc non enodanda, sed abrumpenda & præsecanda: cum hi funes & ligamenta nihil valeant, neque amor, qui Dei amor adè contrarius est, tam providè & suaviter consulendum est.

At dices, esto infamis hujus servitutis catenas & compedes jam abruperim, adhuc aliquis mihi ejus testabit & supererit sensus, & ferramentorum notæ, vestigia & vibices pedibus meis, id est, affectibus, adhuc impressa manebunt. Non remanebunt certè; *Philothea mea*, si tantam mali tui detestationem & horrorem conceperis, quantam ipsum meretur: si enim ea talis sit, nullum amplius motum senties, præterquàm summi cujusdam horroris, quo infamam hunc amorem,

rem, nec non omnia quæ illuc quoquo modo referuntur detestaberis, & ab omni alia erga objectum repudiatum propensione & affectu libera remanebis; & solum purissimæ cujusdam charitatis, idque propter Deum, affectum senties. At si fortè, ob doloris tui imperfectionem, prævæ quædam inclinationes adhuc in te remaneant, mentalem quamdam solitudinem, prout jam suprâ, te docui, animæ tuæ præpara, ac quàm poteris frequentissimè in eam te recipe; per sexcentas identidem renovatas spiritus elibrationes omnibus inclinationibus tuis renuntia, atque ex totis viribus tuis illas repudia & valedicito; sanctos libros solitò frequentius legito, ac sæpius quàm consuèsti, peccatorum confessionem institue, & sacram Synaxin suscipe: & cum directore tuo, si fieri potest, aut saltem cum fidei & prudenti aliquo homine humiliter & candidè, de omnibus, quæ tibi quoad hoc evenient, suggestionibus & tentationibus, communica. Et, mihi credas velim, Deus certò ab omnibus passionibus tuis te liberabit, dummodò hisce in exercitiis fideliter perseveres & pergas. Verùm an non ingratitudo erit, inquires, amicitiam contractam, tam abruptè & incivilitè abrumpere? O beatam & peroptandam ingratitudinem, quæ Deo nos gratos reddi! Nequaquam, ô *Philothea*, ingratitudo hoc erit, sed ingens beneficium, quod amanti præstabis: etenim tua rumpendo vincula, rumpes & illius, cum illa utrique vestrum fuerint communia: & licèt modò, & in præsens beatitudinem ille suam non percipiat, agnoscet eam non multò post, & ingratiarum actionem tecum cantabit: *Dirupisti Domine*

*mine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis,
& nomen sanctum tuum invocabo.*

CAPUT XXII.

*Alia quadam monita quoad materiam de
amicitiis traduntur.*

AMicitia magnam quamdam inter amantes ipsos communicationem requirit; sinè hâc enim nec nasci, nec subsistere potest. Hinc sæpè fit, ut unâ cum amicitia communicatione plures alia communicationes insensibiliter, ex uno corde in aliud, idque per mutuam & reciprocam affectuum, inclinationum & impressionum infusionem & effusionem commigrent ac sese insinuent. Hoc verò tunc potissimum fit, cum eum quem diligimus plurimi facimus; tum quippè ita cor nostrum amicitia ejus pandimus, ut unâ cum ipsâ illius inclinationes & impressiones, facili negotio, tota & penitus, si vè eæ bonæ sint, si vè malæ, penetrent ac subingrediantur. Apes, quæ Heracleoticum mel conficiunt, non nisi mel quidem quæritant, sed unâ cum ipso imperceptibiliter virulentas aconiti, è quo illud colligunt, vires & qualitates exsugunt. Quamobrem practicandum hîc, *Philosophe*, illud dictum Salvatoris nostri CHRISTI, quod (ut quidè præsci nos docuere) sæpius in ore habuit. *Estote boni collybistæ & monetarii*, id est, nolite falsam & adulterinam pecuniam bonæ permixtam, nec deterioris notæ aurum cum melioris recipere; sed separate pretiosum à vili. Et benè quidem: vix enim quiquam est, qui non aliquam habeat imperfectionem. Cur autem lades & imperfectio-

nes

nes amici, unà cum amicitia ejus, mixtim & sine ullo discrimine admittimus?

Certè, quantumvis imperfectionem habeat, nihilominus, fateor, amandus est; ut imperfectio illa nec amanda, nec admittenda sit; amicitia quippè boni alicujus communicationem requirit, non mali. Sicuti ergò, qui auríferas. Tagi arenas colligunt, aurum quod in eisdem reperiunt segregant, secùm id asportaturi, at arenam in ripà relinquunt; pari modo qui bonæ alicujus amicitie communicationem habent, ipsas imperfectionum sordes & arenam ab eà separare debent, nequè eas in animam suam admittere. S. Gregorius Nazianzenus scribit, plurimos S. Basilii amatores & admiratores, ita ejus modum agendi æmulari conatos, ut exteriores ejus imperfectiones imitarentur, nimirum in lentâ, quasi mens ejus esset abstracta & cogitabunda, locutione, in barbæ formâ, quin & incessu. Sic videmus maritos, uxores, filios, amicos dum amicos suos, parentes, maritos, uxores magni faciunt, & diligunt, sexcentas imperfectiunculas, & pravas qualitatulas, in amicitie mutue commercio, vel e condescendentiâ quâdam, vel ex zelo imitationis contrahere. Hoc porrò nullatenus faciendum: unusquisque enim sat multas malas inclinationes habet, ut eum necesse non sit alienas assumere: & amicitia adeò hoc non requirit, ut etiam è contrâ nos obliget, ad mutuum in omnibus imperfectionibus à nobis invicem auferendis operam præstandum. Amicus ergò benignè & suaviter suis in imperfectionibus est supportandus, non verò in iisdem fovendus, multò verò minùs eæ in nos transcribendæ.

Porrò

Porro loquor hic de solis imperfectionibus; nam peccata in amico nec fovenda, nec toleranda sunt. Quamobrem amicitia illius vel debilis, vel iniqua est, qui pereuntem amicum videt, & ei minimè succurrit; qui eum ex aposternate morientem videt, & illum correctionis novacula ferire non audet, quò solpes evadat. Vera & viva amicitia inter peccata manere non potest. Dicitur salamandra ignem cui incubat, extinguere: sic peccatum amicitiam, in quâ habitat, enecat. Si transitorium solum peccatum sit, amicitia ipsum quamprimum per correptionem eliminat & proscribit; si verò firmam ibi sedem figat & commoretur, mox amicitia tota disperit: nam non nisi in verâ virtute ipsa potest subsistere, quantò ergo minùs propter amicitiam peccandum? Amicus sit inimicus, cum nos ad peccatum pertrahere vult, nam amicitiam tunc perdere dignus est, cum amicum perdere, & ad damnationem pertrahere vult. Immò verò è certissimis falsæ amicitiae signis est, dum cum homine vitioso & peccatis obnoxio ipsa contrahitur, quodcumque demùm id peccatum sit. Si is quem amamus, vitiosus sit, amicitia nostra haud dubiè vitiosa est: cum enim veram illa virtutem respicere nequeat, falsam aliquam ac sensualem qualitatem respiciat necesse est.

Societas, lucri temporalis causâ inter mercatores contracta, veræ amicitiae tantum imaginem habet, ipsa namque non ratione personarum, sed tantum lucri & quæstus, initur.

Denique duæ illæ divinæ sententiæ duo solida sunt ad vitam Christianam benè consolidandam fulcra & bases: una est Sapientis, cum ait:

Qui

Qui timet Dominum, habebit amicitiam bonam: altera Jacobi dicentis, Amicitia hujus mundi inimica est Dei.

C A P U T XXIII.

De mortificationis exterioris exercitiis.

QUI de rebus rusticis scribunt, dicunt, si amygdalo omni parte perfecto & integro, aliquod verbum inscribatur & ipsum dein rursus nucleo suo inferatur, ita ut is scitè convolvatur & claudatur, itaque plantetur, omnia, quæ in illo jam arbore facto postea succrescent, amygdala idem verbum inscriptum habitura & prælatura. Nunquàm, *Philotea*, illorum approbare potui methodum, qui quò hominem reforment ab exterioribus, à gestibus, vestitu & crinibus inquam initium ducunt.

Imò verò è contra, ab interioribus mihi videtur incipiendum. Dicit enim Dominus, *Convertimini ad me in toto corde vestro*. Et, *fili præbe mihi cor tuum*. Cum enim cor actionū omnium sit origo & fons, quale illud est, tales erunt & hæ. Sponsus sacer animā ad amorem invitans, *Pone me*, inquit, *ut signaculū super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum*. Et verè: nam quicumq; JESUM Christum intus in corde suo habet, statim eum etiam in omnibus actionibus suis exterioribus habet. Hæc de causa, ô *Charissima Philotea*, antè omnia cordi tuo sacrum & sanctum illud symbolum & verbum VIVAT JESUS, inculpere & inscribere volui. Certus quippè sum, vitam tuam, quæ ex corde, sicut amygdalus è suo nucleo, ortum habet & nascitur, exindè omnes actiones suas, quæ ejus quodammodo fructus sunt, hoc eodem verbo

verbo salutis inculptas producturam ; & sicut dulcis hic Jesus in corde tuo vivet , ita & in omnibus gestibus ac moribus tuis victurum , & in oculis , ore , manibus , quin & in crinibus tuis , appariturum , ut sancto cum Apostolo Paulo dicere possis , *Vivo ego , iam non ego , vivis verò in me Jesus Christus*. Denique qui hominis cor lucratus est , totum jam hominem est lucratus. Sed hoc ipsum cor , à quo incipere volumus , simul etiam edocendum , quomodo gestum , & modum agendi exteriorem componere & formare debeat ; ut in eo non solum sanctam devotionem , sed & insignem sapientiam & discretionem notare possimus. In quam rem breviter aliquot monita & præcepta tibi præscribam.

Si terre jejunium possis , consultò facies , si præter indictos ab Ecclesiâ jejunii dies , etiam aliquoties jejunes. Nam præter ordinarium jejunii effectum , qui est quòd per ipsum spiritus elevetur , caro reprimatur , virtus exerceatur , & major in cœlo gloria ac merces acquiratur ; magnum certè bonum est , victoriam de gulâ relata firmiter possidere , eamque conservare , & appetitum sensualem ac corpus legi spiritus subiectum tenere. Et , licet non multum jejunemus , nihilominus inimicus magis nos timet , dum nos jejunare posse novit. Feriâ quartâ , sextâ , & sabbatho veteres Christiani olim plusquàm aliis diebus , abstinentiam colebant. Ex illis ergò diebus aliquem tibi selige , quâ jejunet , prout tibi & devotio tua , & directoris tui discretio id consulat.

Dicerem hîc libenter id , quod S. Hieronymus ad Latam scribens : *Longa & imoderata jejunia plur*

plurimum mihi displicent, in iis præsertim qui juniores & teneriores sunt. Didici per experientiam, ætulum de viâ lassum, diverticula & subterfugia quæritare, id est, adolescentiores, contractis ob excessum in jejunando infirmitatibus, facilè ad delicias & lautitias in cibis conlectandas dilabi. Cervi duplici in casu cursui inepti sunt, primò quando æquo sunt pinguiore, dein, cum plus nimio macilenti. Tentationibus tum maxime obnoxii sumus, cum corpus nostrum & plus æquo suffartum & saginatum est, & dum nimis exhaustum. Sagina namque ipsum in commodis suis insolens, oppressio verò in incommodis suis desperandum efficit. Et sicuti nos ipsum ferre non possumus cum nimis pingue & saginatum est, sic ipsum vice versa nos ferre nequit, cum nimis macilentum est & attritum. Defectus hujus in jejniis, ciliciis, disciplinis, & asperitatibus moderationis potiores & meliores ad operandum annos plurimorum, obsequio & officiis charitatis ineptos reddit: quemadmodum olim S. Bernardo factum est, qui deplorat & plangit, quod in primâ conversione nimis in corpus suum austerus fuerit: & quia ipsum initio malè & durè habuere, hinc ei postea blandiri, & molliùs tractare compulsi sunt. An non melius fecissent, i congruenter & proportionatè officiis & laboribus, quos conditionis & status sui ratione eos ubire oportebat, ipsum tractassent?

Tam jejunium, quàm labor carnem depriunt & debilitant. Si ergo labor, quem subibis, id Dei gloriam necessarius est, aut cum primis utilis; malo laboris, quàm jejunii pœnam subeas. Atque hic est communis Ecclesiæ sensus, quæ,

quæ, sit labores Dei & proximi obsequio utiles subiri commodè possint, illos quæ eos suscipiunt, à jejunii etiam præcepto excusat. Uni laboriosum est & grave, jejunare; alteri, ægris inservire, captivos invilere, confessiones excipere, concionari, afflicto consolari, orare, & similia exercitia obire. Posterior certè labor utilior est, & majoris valoris & meriti, quàm prior ille jejunandi: nam præterquàm, quod labor uterque æqualiter debilitet, fructum tamen posterior habet multò desiderabiliorem. Atque idcirco in genere loquendo, satius est corporales vires impensius æquo conservare, quam eas plus æquo destruere & exhaurire. Semper quippè cùm volumus, eas destruere possumus; sed non semper cùm volumus, reparare ac rearcire.

Magna in veneratione & honore habenda mihi videntur illa Redemptoris nostri Jesu Christi ad discipulos suos verba, dicentis, *M. inducate quæ apponuntur vobis.* Majoris (uti mihi quidem videtur) virtutis est indiscriminatim comedere quidquid tibi offertur, & eo quo id tibi apponitur ordine, sive id tuo sapiat palato, sive desipiat, quàm semper quod deterius est, seligere.

Licet enim hæc posterior agendi ratio videatur austerior, alia tamen plus continet resignationis; per hanc quippè homo non solum gustui suo, sed & electioni suæ renuntiat; uti nec parva quædam austeritas est gustum suum ad omnia adaptare, & cum omnibus obviis subicere. His accedit, quòd hocce mortificationis genus nequaquam emineat, nulli noceat, & vitæ civili maximè conveniens & proprium sit. Cibum enim

enim unum rejicere, quòd alius sumatur; omnia delibare & gustare, nihil autem invenire quod benè coctum aut satis mundum appareat; ad singulos morsus & buccellas mysteriosum agere; mollis, delicati, & lancium ac catinorum perstudiosi & attenti hominis indicium est. Pluris facio, quòd S. Bernardus aquæ aut vini loco oleum biberit; quàm si dato studio & ultrò aquam absinthiam bibisset: illud quippe signum erat, eum ad id quod biberet, non respexisse. Et in hâc eorum quæ aut comedenda aut bibenda sunt, non curantiâ & negligentia, perfecta verborum illorum, *Manducate quacumque apponuntur vobis*, praxis consistit. Semper tamen hîc excipio cibos sanitati & valetudini noxios; atque etiam qui spiritum incommodant, quemadmodum cibos calidos, aromatibus perfusos, fumosos, ventosos permultis nocere certum est; excipio quoque certos quosdam casus, quibus natura nostra recreanda & adminiculanda est, ut aliquem pro Dei gloria laborem sustineat. Continua & moderata sobrietas melior est, quàm violenta & intensa quædam diversis vicibus & interruptim suscepta, & magnis remissionibus intermixta abstinentia.

Disciplina & flagellum mirabilem quamdam vim habet ad appetitum devotionis excitandum, si cum moderatione accipiatur. Celicium corpus quidem potenter edomat, at ejus usus communiter hominibus conjugatis, atque iis qui delicatæ sunt complexionis, non convenit, neque iis qui magnos subire labores debent. Quamquàm in notabilioribus pœnitentiæ diebus, ipsum accedente discreti Confessarii consilio, usurpari possit.

Nox dormitioni est destinanda & impendenda, unicuique juxta suam complexionem, quantum scilicet ad utiliter per diem vigilandum requiritur. Et quoniam sacra Scriptura diversis in locis & modis, exemplum Sanctorum, & rationes naturales matutina crepuscula unice & mirè nobis commendant, velut optimam & fructuosissimam diei totius partem; & quia Dominus ipse sol oriens, & B. Virgo aurora consurgens in litteris Sacris vocatur; hinc probum & pium esse existimo, curare ut vesperi tempestive cubitum concedamus, quò summo manè expergiscamur, & strato exurgamus. Hoc certè tempus amabilissimum est, dulcissimum, & minimè impeditum: in quo & ipsæ aviculæ nos ad expergiscendum, & Deum laudandum, excitant, adeò ut manè summo surgere, & sanitati & sanctitati mirè conducat.

Balaam consensâ asinâ ad Balac regem ibat, sed, quia ejus intentio & propositum recta non erant, hinc eum Angelus Domini gladium manu vibrans in viâ expectavit, ut eum occideret. Asina, quæ Angelum videbat, tertio velut refractaria substitit. Interim Balaam fuste ejus latera acriter tundit, quò ulteriùs progrediatur: usque dum tertiâ vice ipsa sub infessore suo concidens, raro quodam miraculo eum allocuta est, dicens: *Quid feci tibi? Cur percutis me? Ecce jam tertio?* Et mox oculi Balaam aperti fuere, qui vidit Angelum sibi dicentem, *Cur tertio verberas asinam tuam? Nisi asina declinasset de viâ, dans locum resistenti, te occidissem, & illa viveret.* Undè mox Balaam Angelo ait: *Peccavi, nesciens quid iustares contra me.* Viden, Philothea, Balaam

laam mali totius causa est, & interim miseram
 asinam cædit & verberat, ut exhausta concidat.
 Sæpè idem nobis, in rebus nostris quotidianis,
 usu venit : hæc quippè mulier, v. g. videt mari-
 tum, aut filium suum, ægrotantem, & mox ad
 jejunium, cilicium, disciplinam confugit, uti
 David Rex simili in casu. Ah *Charissimæ*, mise-
 rum asinum tuum tundis, & corpus affligis ; &
 interim ipsi malum tuum imputandum non est,
 nec illius est causa ; sed Deus iratus gladium suum
 in te vibravit. Corrige itaque animum tuum,
 qui mariti hujus idololatra & stolidus amator est,
 quiquè sexcenta filio vitia indulgebat, ipsum-
 que superbiæ, vanitati & ambitioni destinabat.
 Videt alius, v. g. se sæpè turpiter in luxuriæ &
 carnalia peccata labi : interior exprobratio & su-
 gillatio conscientiam perterrefacit, gladium ve-
 lut stringens & vibrans, ut eum sancto quodam
 timore transfigat. Et ille mox in se revertens,
 Ah scelesta caro, inquit ; ha perfidum corpus,
 tu in culpâ es, tu me prodidisti ! Quare statim
 sævis verberibus, immodicis jejuniis, discipli-
 nis immōderatis, & intolerabilibus ciliciis in
 miseram carnem sævit. O misella anima, si caro
 tua loqui adinstar asinæ Balaam posset, diceret
 haud dubiè tibi, Cur me scelesta cædis ? In te, &
 anima, Deus gladium & vindictam suam, non
 in me, exerit : tu es rea : cur enim me ad malas
 & vetitas conversationes adducis ? Cur oculos,
 manus, labia mea lasciviis applicas ? Cur me
 pravis imaginationibus turbas ? Tu Bona cogita,
 & ego pravis motibus non, concitabor. Pudicos
 & honestos tu frequenta, & ego à concupiscen-
 tiâ meâ non agitabor. Tu, cheu ! me in hanc

flammam conjicis, & non vis me uri, tu oculis meis fumum ingeris, & inflammari prohibes. Et Deus haud dubiè hisce in casibus dicit: Corda vestra potius percutite, frangite, scindite, conterite: in hæc enim ira mea desævire & animatur. Sanè ut quis scabiem & impetiginem tollat; non tam necesse est corpus lavet, aut balnea ingrediatur, quàm sanguinem expurget & hepar refocillet: ita, ut à vitiis curemur, bonum quidem est carnem mortificare, sed antè omnia affectus benè sunt expurgandi, & cor restaurandum & redintegrandum. Porro austeritates corporales, non nisi è consilio & suasu directoris nostri usurpare oportet.

CAPUT XXIV.

De Conversationibus & solitudine.

Conversationes & familiaritates hominum quærere, & ab iis se penitus avocare, duo sunt extrema, quæ in devotione civili, de quâ potissimum hîc tecum ago, reprehenduntur. Omnimoda earum fuga aversionem & contemptum proximi redolet, studiola verò consuetudo otiositatem & desidiam respirat. Proximum sicut nos ipsos diligere oportet. Ut autem ostendamus, nos illum diligere, illius conversationem ne fugiamus; ut verò nos ipsos nos amare ostendamus, apud nos cum sumus, ibi maneamus. Tunc porro apud nos ipsos sumus, cum soli sumus, *De te ipso*, inquit Bernar. *primum sollicitus esto dein de aliis*. Si ergò nihil urgeat, ut in conversationem aliorum te des, aut aliorum admittas, apud teipsam maneto, & corde tuo te oblecta. At si conversatio tibi deforis adveniat, aut
justa

justa aliqua causa, ut in eam te des, te provocet, in nomine Domini *Philothea*, te in illam da, & benigno proximum tuum animum & oculo intueri.

Malæ conversationes appellantur illæ, quæ malæ aliquâ intentione fiunt, aut dum qui in iisdem interveniunt, & pars illarum sunt, vitiosi, indiscreti & dissoluti sunt; undè hæ fugiendæ & declinandæ sunt, uti apes fucos & vespas fugiunt. Nam sicuti illorum qui à rabidis canibus morfi sunt, sudor, halitus, & saliva pestiles & noxia est, præsertim pueris & iis qui tenerioris sunt complexionis; sic vitiosi & dissoluti nisi cum evidenti animi periculo & discrimine, ab iis præsertim quorum devotio adhuc tenera & delicata est, nequeunt frequentari.

Quædam adhuc sunt conversationes, quæ ad nihil omninò sunt utiles, præterquam ad recreationem, uti sunt quæ è solâ à negotiis seriis diversione & relaxatione instituuntur. Et sicuti his se nemo studio addicere potest, ita otium recreationi destinatum dare iis fas est.

Aliarum verò conversationum finis honestus est, uti sunt, mutue visitationes, & certæ quædam congregationes, quæ non nisi ad proximum honorandum instituuntur. Et sicut hæ superstitione non sunt colendæ & practicandæ, ita nec in illius contemnendis se oportet incivilem ostendere, sed earum, quod habemus, debito & partibus cum modestiâ satisfacere; ut & rusticitatis & levitatis notam pariter evitemus.

Restat, ut de conversationibus utilibus & proficuis, quales sunt hominum devotorum & virtutis studiosorum, aliquid dicamus. Semper

tibi, *Philothea*, perutile erit, sæpè numero in tales incidere. Vineæ in oliveto & inter oleas confita vvas unguinosas, & olivarum saporem referentes profert: sic anima, quæ sæpè inter, & cum hominibus piis conversatur, non potest eorum qualitates, non participare. Fuci soli mel conficere nequeunt, apibus tamen in eo conficiendo adjumento sunt: sic ut benè nos in devotione exerceamus, maximoperè conducit & prodest, ut cum devotis animabus conversemur.

In omnibus porrò conversationibus, candor, simplicitas, dulcedo, modestia semper laudem ferunt & commendantur. Sunt qui nullum gestum aut corporis motum formant, nisi ira affectatè & ineptè, ut omnibus sint & tedio & nausæ. Et sicut qui non aliter ambulare vellet, quàm passus suos dinumerando; ac loqui nisi cantillando, reliquis hominibus quibuscum versatur, tædiosus & molestus esset; sic qui, affectatum gustum habent, & nihil nisi ad numerum & cadentiam agunt, conversationem mirè importunam reddunt: & in hoc hominum genere semper aliqua præsumptionis species elucet. In conversatione ergò nostrà ordinariè moderata quædam hilaritas prædominari debet. SS. Romualdus & Antonius mirè laudantur, quod, tametsi summis in austeritatibus viverent, facies tamen & sermo eorum hilaritatem, gaudium, & urbanitatem quamdam insolitam præferrent. *Gaude cum gaudentibus*. Et iterum cum Apostolo tibi dico, *Semper gaudeo, sed in Domino, & modestia tua nota sit omnibus hominibus*. Ut verò in Domino gaudeas, gaudii tui causa & occasio sit non licita modò,

modò, sed & honesta : quod ideo dico, quia sunt quædam licita, quæ tamen honesta non sunt. Ut verò modestia tua aliis nota sit, cave tibi ab insolentis quibuslibet & ineptis, quæ certè semper sunt reprehensibiles : nam huic offendiculum ponere ut labatur, alterum denigrare, tertium pungere, stulto injuriam facere, joci & gaudia sunt, sed stolidia & insolentia.

Semper verò præter solitudinem mentalem, (intra quam te, etiam inter maxima conversationum impedimenta, de quibus supra actum est, recipere potes) amanda tibi est solitudo localis & realis, non quidem ut in cremum & desertum secedas, uti S. Maria Ægyptia, S. Paulus, Antonius, Arsenius, & alii prisca anachoretæ, sed ut aliquantisper in cubiculo tuo, horto, & alibi sola agas, ubi magis ex voto mentem & spiritum tuum in corde recolligere, ac bonis sanctisque cogitationibus, vel modicâ in libro aliquo spirituali lectione animam tuam potes recreare : idque exemplo magni illius Gregorii Episcopi Nazianzeni, qui de seipso loquens, *Ambulabam, inquit, ipse mecum ad solis occasum in litore maris, tempus ita saltens: hanc quippè recreatione uti soleo ad animum meum à curis ordinariis non nihil relaxandum & restaurandum.*

Atque paulò post refert bonam illam cogitationem & conceptum, quam ibidem formavit, quam alio tibi loco retuli. Ad exemplum item S. Ambrosii, de quo scribit S. Augustinus, se sæpius in cubiculum ejus ingressum [nemini quippè aditus ad eum negabatur] oculis suis vidisse illum legentem; cumque aliquantisper ut ei loqueretur, expectasset, se, ne quam tortè ipsi mole-

stiam crearet; inde se nullo dicto verbo propriuisse, quòd crederet, modicum illud temporis, quod magno huic Pastori ad animum nonnihil recreandum & restaurandum post tot peracta negotia superesset, minimè ei auferendum videri. Sic etiam, postquam Apostoli die quâdam Domino retulissent, se prædicasse, docuisse & multum operis fecisse, Dominus illis dixit, *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum.*

CAPUT XXV.

De modestiâ & decentiâ vestium.

Apostolus Paulus mulieres pias (idem & de viris dicendum est) vult honestè & decenter vestiri, ornantes se pudicè & sobriè. Porrò ipsa vestium atque aliorum ornamentorum decentia & honestas in materiâ, formâ, & munditie sita est. Mundities quidem penè semper in vestibus nostris sine exceptione servanda est, in quibus, quantum quidem possibile est, nullam nos habere maculam, nævum, sordèsvè oportet. Mundities exterior interiorem honestatem quodammodo repræsentat. Unde etiam Deus Opt. Max. corporalem honestatem & compositionem in iis qui ad altare suum & ministerium accedunt, quibusque devotio præ aliis curanda incumbit, requirit.

Quod autem ad materiam & formam vestium attinet, decentia & compositio illarum pluribus in circumstantiis consideratur; temporis videlicet, ætatis, qualitatem, sociorum, & occasionum. Plerumque enim diebus festis meliùs & ornatiùs solito induuntur homines, pro celebritate

britate festi, quod agitur : at tempore poenitentiae agenda destinato, uti est quadragesima, de vestium cultu multum remittunt. In nuptiis nuptiales vestes induunt, in exequiis & conventibus funeralibus lugubres & funebres: apud Principes cultior habitus assumendus, quam vulgò gestari soleat, qui inter domesticos est remittendus. Mulier conjugata apud maritum, siquidem is velit, sese ornare & potest & debet, at si ab eo absens nihilominus magnificè induatur, petam ex eâ quibus oculis exquisito illo ornatu placere velit? Plus autem elegantiarum & ornatus permittitur puellis, quòd licitè possint pluribus placere vel-
le, esto non aliâ id iis intentione faciendum, quàm ut unius animum per sanctum matrimonium subsequens sibi concilient. Similiter non vitupero, ut viduæ renubere volentes, aliquo modo sese ornent, dummodò nullam vanitatem suo in ornatu præferant: quod enim jam tum matres familias fuerint, & viduitatis desolationem & luctum sint expertæ, vulgò maturiores & magis compositæ creduntur. At iis quæ verè viduæ sunt, & non corpore solum, sed & animo, nullus omninò ornatus convenit, sed sola humilitas, modestia & devotio. Si enim viris adhuc placere & eos in sui amorem pellicere velint, verè viduæ non sunt: si nulli placere nec ullum attrahere cupiant, cur lenocinia & illicia illa vestium assumunt? Qui nullos admittere vult hospites inter signum à domo sua tollat necesse est. Porro senes, dum ornatu affectato juveniles amentias mentiri volunt, semper exploduntur, & omnibus ludibrio sunt. Etenim id stoliditas est, quæ non nisi in juvenibus toleratur.

Esto ergò munda & nitida, *Philothea*, nihilque in vestitu tuo lacerum, diffutum, aut malè compositum sit. Eorum, quibuscum versaris contemptus quidam est, in schemate & veste incompositâ inter ipsos comparere: cave tibi tamen ab affectationibus, vanitatibus, curiositatibus, & ineptiis. Semper (quantum quidem poteris) in vestitu tuo in simplicitatis & modestiæ partem potius propende, quæ & maximum pulchritudinis est honestamentum, & optima difformitatis excusatio. S. Petrus mulieres, juvenculas maximè monet, ne capillaturam plus æquo crispatam, intortam, annulatam & serpentis more in spiras collectam habeant. Viri, qui adeò effeminati sunt, ut hisce nugis & lenociniis se se applicent, ab omnibus passim ceu hermaphroditi sugillantur: feminarum verò adeò comptarum castitas apud omnes malè audit, & suspecta est, aut si quidem integra sit, tot inter ornatus, inanias & ineptias apparere ea nequit. Dicunt, se malum in eo intentionem non habere: sed ad hoc respondeo, uti & alibi respondi, dæmonem semper hîc malam intentionem habere. Vellem equidem, devotus & devota mea omnium optimè & scitissimè vestiti essent, sed quàm pollunt minimè affectatè & pomposè, & sicuti in Proverbiis dicitur, ornati essent gratiâ, decentiâ & dignitatè. Benè verbo uno dixit S. Ludovicus Rex, unumquemque juxtâ statum suum vestiri & indui debere, ita ut nec viri sapientes & cordati de eo dicere queant, *Excedis nec juvenes, nimis infra statum tuum vestiris*. At si fortè juniores decenti & modesto vestitu contenti esse nolint, sapientum saltem consilio acquiescendum est.

CA.

C A P U T XXVI.

De sermone , & primò quomodo de Deo loquendum sit.

Medici ex lingnæ inspectione magnam sanitatis morbique hominis notitiam & conjecturam capiunt : sic vera status animarum nostrarum indicia & notæ sunt verba. *Ex verbis tuis*, ait Redemptor, *justificaberis*, & *ex verbis tuis condemnaberis*. Ut manum statim admoveamus loco ubi dolor est, illâque hunc velut indicamus, ita & lingua amoris quem habemus, nota & signum est.

Si ergo Deum insigniter diligas, *Philothea*; sæpè de Deo in familiari cum domesticis, amicis & vicinistuis colloquio loquêris. Et verè: nam *Os justis meditabitur sapientiam*, & *lingua ejus loquitur judicium*. Atque ut apiculæ ore suo non nisi mel tractant & dispensant, sic & lingua tua semper Deo suo mellita & inducorata erit, & majorem suavitatem non sentiet, quàm cùm laudes & benedictiones nominis ejus inter labia tua natare & fluere videbit. Sic de S. Francisco fertur, quòd cùm sacrosanctum Salvatoris nostrî nomen proferret, labia sua præ dulcedine exsugebat & lingebat; perindè ac si maximam inde dulcedinem hauriret.

At semper loquere de Deo, ut de Deo, id est, reverenter & devotè, non quasi teipsam ostentando, aut concionatricem agendo, sed in spiritu dulcedinis, charitatis & humilitatis, deliciosum & suave devotionis rerumque divinarum mel (quemadmodum de Sponsâ in Canticis dicitur)

citur) guttatim, modo in hujus, modò in illius aurem instillando, ac Deum in animæ tuæ secretis ac penetralibus rogando, ut sanctum hunc rorem in eorum qui te audiunt, animum descendere facere dignetur.

Antè omnia autem, angelicum hoc officium leniter & suaviter, & non per modum correctionis, sed inspirationis, obeas oportet. Mirum namque, quàm potens, rei alicujus bonæ cum suavitatem & amicabilitate facta propositio sit ad animos hominum attrahendos illicium.

De Deo & devotione non est perfunctoriè, & velut per modum recreativi colloquii, sed semper cum attentione & devotione loquendum. Quod monco, ut notabilem quamdam in te vanitatem corrigam, quâ multi devotionem professi laborant, dum nullo non loco & tempore sancta & ferventia verba, sed non nisi perfunctoriè & leviter, & sine ullâ reflexione loquuntur: quæ cum jam protulere, tales se de facto esse putant, quales verba eos produnt; sed nimis quàm procul ab eo absunt.

C A P U T XXVII.

*De verborum honestate, deq: reverentiâ
hominibus debitâ.*

S*I quis in verbo, ait S. Jacobus, non offendit; hic perfectus est vir.* Diligenter itaque cave, ne quod verbum indecens aut inhonestum proferas: esto enim, malâ id intentione non proferas, tamen qui ipsum audiunt, sinistrè & malam in partem id possunt accipere. Verbum inhonestum, in infirmum & fragilem animum incidens,

videns, ita se extendit & dilatat, sicut stilla olei quæ in pannum incidit; & aliquandò taliter cor occupat, ut sexcentis ipsum cogitationibus & tentationibus inhonestis & turpibus adimpleat. Sicut enim corporis venenum per os ingreditur; sic cordis virus per aurem: & quæ ipsum depromit lingua, homicida est. Licet enim virus quod ipsa evibravit, nullum fortassis effectum ediderit, quod audientium animos potenti quodam antipharmaco communitos invenerit, per ejus tamen malitiam & nequitiam non stetit, quò minùs eos occiderit & necarit. Nemo verò mihi oggerat, illud minimè se intendere: cum Redemptor noster, qui corda hominum perno- vit, disertè dixerit, *Ex abundantia cordis os lo- qui*. Et posito, nos nullum hîc malum cogitare, diabolus tamen multum mali cogitat, & semper occultè inhonestis hisce verbis, ad cor alicujus transigendum, ceu telis utitur. Ferunt eos, qui Angelicâ herba vescuntur, semper halitum dul- cem & benevolentem habere; sic ii qui honesta- tem & castitatem, quæ Angelica quædam virtus est, in corde habent, semper pura, civilia & pudica verba proferunt: indecentia namque & scurrilia ne nominari quidem à nobis Apostolus vult, apertè denuntians, à nullâ re adco bo- nos mores destrui & corrumpi quàm à colloquiis pravis.

Si verò verba inhonesta rectè, periphrasticè, acutè & subtiliter proferantur multò sunt nocen- tiora: quò enim telum acutius est, eo in corpora nostra faciliùs ingreditur; ita quò verbum inhone- stum acutius est, eò in animum nostrum penetrat profundius.

Qui

Qui verò tum se egregios & politos existimant cum hujusmodi verba in conversatione proferunt, ignorant certè quàm ob causam institutæ sint conversationes; esse namque hæ debent sicut collectarum apud examina, ad suavis & sanctæ alicujus fermocinationis mel conficiendum, non verò sicut quædam vesparum & scarabæorum, ad putridum aliquod cadaver eviscerandum corrodendumque convenientium colluvies. Si quis fatuus indecentia & inhonesta quædam verba coram te proferat, illorum te auditu offendi ostende, vel inde quantocyùs te subducendo, vel alià quâpiam ratione, prout tua te prudentia edocebit.

Nihil esse in spiritu & ingenio alicujus magis vituperabile potest, quàm quòd aliorum sit irrisor: & hoc Deus vitium maximè detestatur & odit, ipsumque olim quàm acerrimè castigavit. Nihil quoque adeò charitati, & magis etiam devotioni, adversatur, quàm proximum despicere & contemnere. Porro ipsa proximi derisio & illusio numquàm sine ejusdem sit contemptu: hinc ipsa maximum peccatum est, adeò ut Doctores non immeritò asserant, irrisionem pessimum esse offensæ & injuriæ, quæ proximo verbis quidem irrogari potest, genus: quod reliquæ offensæ cum aliquâ offensi æstimatione, hæc verò cum ejusdem despectu & contemptu fiat.

Sed joci verbales, quos alter in alterum cum modestâ quâdam recreatione, hilaritate & delectatione profert, ad eam spectant virtutem, quam Græci *εὐπράγεια* nos bonam appellare possumus conversationem; & per hos honesta & amica quædam è frivolis quibusdam occasioni-

bus

bus & causis, quas humanæ imperfectiones nobis suggerunt, capitur recreatio. Hoc solum hîc cavendum, ne ab honestâ hâc recreatione & delectatione ad irrisionem aliquam & scomma delabamur. Irrisio porrò risum è contemptu & despectu quodam proximi pocedentem provocat: sed jociatio risum, qui è candidâ libertate, fiduciâ, & familiari rotunditate, quæ cùm dicti alicujus elegantîâ & subtilitate conjuncta sit, oritur. S. Ludovicus Rex, cùm Religiosi ei post prandium, de rebus & materiis quibûsdam sublimibus loqui vellent, aiebat: *Non est jam tempus hac allegandi, fratres, sed honesto aliquo joco & quodlibeticâ propositione mentem oblectandi: Dicat ergò quisq; quod illi lubuerit, honestè tamen.* Quod dicebat in gratiam Principum & Nobilium ipsum circumstantium, quò illos aliquo modo recrearet & oblectaret. Sic nos ita, *mea Philothea*, tempus recreationibus transigamus, ut sanctam æternitatem non amittamus, sed eam devotione conservemus.

C A P U T XXVIII.

De temerariis judiciis.

S Alvator animarum nostrarum in Evangelio ait: *Nolite judicare & non judicabimini: nolite condemnare & non condemnabimini.* Et Apostolus: *Nolite ante tempus judicare, quoad usque Dominus veniat; qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Ah, quàm temeraria judicia Deo displicent! Judicia filiorum hominum idèò temeraria sunt, quòd unus alterius judex non sit, & quòd judicantes officium Domini usurpent. Temeraria quoque
sunt,

sunt, quòd præcipua peccati malitia ab intentione & consilio cordis, quod nobis absconditum quoddam tenebrarum est, dependeat. Temeraria item sunt, quòd unusquisque in semetipso judicando satis quod agat habeat, ut proximum dijudicare non sit necesse. Ut autem non judicemur, tam & æque necessarium est, alios non judicare, quàm nosmetipsos judicare. Ut enim Redemptor noster prohibet unum, ita Apostolus nobis præcipit alterum, dicens *si nosmetipsos judicavimus, non utiq; judicavimus*. Sed, ô Deus meus, planè aliter facimus, quod enim nobis prohibitum est, assidue facimus, omni scilicet tempore & loco proximum dijudicantes, & quod præceptum est, nos ipsos scilicet judicare, numquam facimus.

Prout judiciorum temerariorum causæ sunt, ita illis remedium est adhibendum. Sunt enim qui naturâ acerbi, amari, & asperi sunt, atque hi acerbant & amaricant quidquid vident, vel audiunt; &, sicut propheta de iis loquitur, vertunt judicium in absinthium, non aliter de proximo quàm in omni rigore & asperitate judicantes. Hos cum primis oportet in boni alicujus medici spiritualis manus incidere; cum enim hæc cordis amarities ipsis innata & naturalis sit, eam perdifficile est exsuperare; &, quamvis hæc in se peccatum non sit, sed imperfectio dumtaxat, periculosa tamen est, quòd temerarium judicium & maledicentiam in animû introducat & vivere faciat. Nonnulli temerè judicant, non tam è naturali aliquâ acerbitate & amaritie, quàm è superbiâ, rati, suum se honorem tantum extollere, quantum alienum deprimunt. Homi-

nes scilicet arrogantes & præsumptuosi, qui se ipsos mirè suspiciunt, adeoque se sublimè in suis ipsorum æstimatione ceterunt, ut reliquos omnes velut parvū & demissum quid despiciant. *Non sum,* aiebat stolidus ille Phariseus, *sicut ceteri hominum.* Quidā vero apertamhanc superbiamnon habent, sed parvam duntaxat in corde, ex alieni mali consideratione complacentiam sentiunt, quod oppositum, quod se habere credunt bonum, dulciūs degustent, & aliis gustandum exhibeant. Hæc autem complacentia adeò occulta & imperceptibilis est, ut, nisi quis perspicacissimo sit oculo, eam videre nequeat, imò nec qui eadem laborant, eam agnoscant, nisi ipsi ad oculum demonstretur, & veluti palpanda detur. Alii, ut sibi blandiantur, & se apud seipso excusent, ac conscientiarum suarum remorsum aliquatenus mitigent, alios iis peccatis, quibus ipsi dediti sunt, aut alteri cuiuspiam æquè enormi, obnoxios judicare gaudent; putantque, ob peccantium & reorum multitudinem, peccatum suum minus reprehensibile esse. Multi è solā, quam ex ipsā de moribus & conditionibus hominum, idque per modum exercitiis ingenii, philosophatione & divinatione capiunt, voluptate ad temerè judicandum feruntur. Et si fortè raro aliquo casu suis in judiciis veritatem divinent, ita eorum audacia ulterius in hisce progrediendi crescit & appetitus, vix ut ab iis avelli queant. Alii judicant è solā passione, ut semper benè censeant & cogitent de eo quod amant, malè verò de eo quod oderunt; præterquam uno in casu mirabili quidem, vero tamen: cum amoris excessus in causā est ut malè judicemus de eo quod diligimus. Monstruosus
sanc

sanè effectus , at ex impuro , imperfecto , turbato , & ægro amore , zelotypiâ inquam , proveniens , quæ (uti unicuique notum est) ob simplicem & nudum oculorum conjectum , quin etiam ob minimam subrisionem alios perfidiæ & adulterii accusat. Denique timor , ambitio & aliæ id genus animi imbecillitates & morbi , ad temerariam suspensionem & iudicium eliciendum permultùm sæpè conferunt.

At quodnam malis his adhibendum remedium? Uti qui Ophiuræ herbæ Aethiopicæ succum obibunt , nullo non loco serpentes & horrenda monstra videre se putant : sic qui superbiam , invidiam , ambitionem , odium deglutire , nihil omnino vident , quod malum & reprehensione dignum non esse putent. Illi ut sanitati reddantur , vinum palmeum bibant necesse est : idem dico de his. Ergò quamplurimum potes , de sacro charitatis vino bibas , & ipsa te à pravis hisce humoribus , qui te sinistra hæc iudicia terre cogunt , immunem præstabit. Charitas metuit , ne quod malum videat , tantum abest ut ipsum ultrò quæsitum eat , & quando fortè in ipsum incidit & videt , faciem suam avertit ac dissimulat , imo & oculos occludit antè quàm videat , ad primam scilicet ejusdem eminens perceptionem ; ac deinde sanctâ quâdam simplicitate credit , non esse hoc malum ipsum , sed duntaxat illius umbram aut phantasma. Quod si violentis quibusdam indiciis , ipsummet esse fateri cogatur , illico sese ab eo avertit , ejusque imaginem è memoriâ suâ delere satagit. Charitas insigne est contra mala omnia remedium : at imprimis contra hoc de quo loquimur. Ictericis &

& aurugine morboque regio laborantibus, omnia videntur esse flava & aurea: quos si quis ab hoc liberare malo velit, herbam chelidonium sub plantâ pedis iis alliget necesse est, ut eam ferant. Peccatum temerè de proximo judicandi spiritualis quædam aurugo est, quod facit, ut quicumque eâdem laborant, omnia iis prava appareant & mala: at quisquis ab eo curari vult, remedia non oculis, non intellectui, sed affectibus, qui animæ pedes sunt, apponere debet. Si enim affectus tui placidi & benigni sint, etiam judicium tuum placidum erit; si charitate repleti, repletum quoque erit judicium tuum. Tria mirabilia tibi rei hujus exempla hîc adferam. Dixerat Isaac, Rebeccam suam esse sororem: Abimelech videns illum cum eâ jocari, id est, benevolè & maritaliter eam habere, statim inde coegit ipsam ejus esse uxorem: malignus & perversus aliquis, hoc videns, concubinam & scortum ejus esset potius censuisset, aut si fortè soror exstitisset, incestis eos invicem amoribus detineri. At Abimelech ad saniolem & benigniorem, hoc de facto opinionem & judicium potius inclinavit. Id ipsum & nos semper facere oportet, *Phylothea*, de proximo, scilicet, quantum facere poterimus, benè & benignè judicare. Si centum faciès & intuitus opus & actio aliqua habere posset, semper ipsa intuenda in eâ quæ pulcherrima est. Erat B. Virgo Maria prægnans, & uterum ferebat: sanctus Joseph id ipsum quidem notabat; sed, quia eam alias vitâ sanctissimam, purissimam, & planè angelicam videbat, numquam sibi persuadere aut credere potuit, eam contra atque oportebat aut contra matrimonii fidem conce-
pisse,

piſſe, unde eam deferendo, ſtatuit judicium ompe Deo committere. Eſto enim ad ſinistrè de hac Virgine ſentiendum, fortiſſimo & violento quodammodo argumento niteretur, numquàm tamen ad illam dijudicandam animum potuit inducere. Sed quare? quia, ut Spiritus ſanctus de eo teſtatur, erat juſtus. Juſtus enim, cùm nec factum, nec intentionem ejus, quem aliunde hominem probum & honeſtum novit, excuſare ampliùs poteſt, adhuc tamen non vult ad ipſum judicandum prorumpere, ſed hoc ex animo delere & aradere conatus, Deo judicium omne committit. At Redemptor noſter Chriſtus, ſe cruci affigentium peccatum planè excuſare utpotè evidentiffimum, non poſſet, ejus ſaltem malitiam imminuit, ipſos, quid facerent, nescire aſſerens. Cùm ergò proximi peccatum excuſare non poſſumus, ipſum ſaltem dignum, cui alii compatiantur, reddamus, cauſæ quàm poſſumus optimæ & tolerabiliſſimæ, puta ignorantix, aut infirmitati, id adſcribentes.

At dices, numquàm ergò proximum dijudicare licitum eſt? Numquàm in dubio. Deus namque eſt, *Philothea*, qui reos in judicio & juſtitia judicat. Tametsi fatendum ſit, illum per Magiſtratum & Judicum vocem loqui, quò noſtris auribus ſe intelligibilem reddat. Hi namque ejus ſunt legati & interpretes, nihilque eos proferre oportet, quàm quod antè ab illo didicere, cùm illius ſint oracula. At ſi ſecùs faciant, propriorum affectuum & paſſionum in judicando inſtinctum ſequentes, tunc ipſi, & non Deus, judicant; unde etiam dijudicabuntur. Homines enim,

Enim, in quantum homines, proximum judicare nefas est.

Aliquid videre aut cognoscere, non est judicare : judicium enim, saltem juxta modum loquendi S. Scripturæ, dubiam aliquam controversiam, parvam aut magnam, veram aut apparentem, quæ diluenda sit, præsupponit. Unde ait, *cos qui non credunt, jam judicatos esse*, quod nullum de illorum damnatione sit dubium. Non est ergo malum de proximo dubitare, quia non est prohibitum dubitare, sed judicare. Dubitare tamen & suspicari non licet, nisi strictè admodum, & quantum rationes & argumenta ipsa nos dubitare cogunt ; alioqui & dubitationes & suspensiones temerariæ sunt. Si malignus quispiam Jacobum apud puteum Racheli osculum dantem, vel Rebeccam armillas & innaures ab Eliezer homine illis in locis incognito acceptantem vidisset, sinistrè haud dubiè de duobus illis honestatis & castitatis exemplis judicasset, sed sine ullâ ratione & fundamento. Nam cum opus aliquod ex se, & per se, indifferens est, temeraria certè suspicio est, malam inde consequentiam elicere, nisi cum multæ circumstantiæ magnum argumento robur addunt. Adhæc temerarium judicium est, aliquo ex opere consequentiam elicere, ut qui ipsum fecit, dein suffigilletur & carpatur. Sed de hoc ipso postea apertius loquar & pluribus.

Illi vero, qui magnam conscientiarum suarum curam & rationem habent, temerariis judiciis obnoxii non sunt. Nam quemadmodum apes, dum nebulas aut tempus nubilum vident & præfagiunt, intra alvearia sua se, ad mella sua dispenſanda,

pensanda, recipiunt: sic piorum hominum cogitationes, sic quid nebulosum in proximi operibus & nubilum vident, foras non prodeunt, sed, nequid tale videre cogantur, intra cor suum se recolligunt, ut illic bona emendationis & correctionis propriæ proposita dispensent.

Negligentis & desidis animæ est, vitæ alienæ correctioni intendere. Illos excipio, quibus ex officio alios, tum in familiâ privatâ, tum in republicâ, curare incumbit. Bona namque conscientiæ ipsorum pars in alienæ curatione & inspectione consistit. Suo ergo officio cum amore & lenitate fungantur, & hoc ubi egerint, videant ne passim in aliena facta inquirent, sed intra se maneant.

C A P U T XXIX.

De detractiōe.

E Temerariò iudicio nascitur inquietudo, proximi contemptus, superbia, sui ipsius complacentia & alii plurimi perniciosi effectus, inter quos detractio & maledicentia primum facilè locum obtinent, quasi vera conversationum pestis. Utinam è sancti altaris carbonibus unum habeam, ad hominum labia tangenda, ut illius adminiculò ipsorum iniquitatem auferam & peccatum emundem, ad instar Seraphini illius, qui hac ratione labia & os Isaïæ mundavit! Si quis detractiōem è mundo tolleret, magnam peccatorum & iniquitatis mundanæ partem auferret.

Quisquis bonam proximi famam injustè detractiōe violat, præter peccatum quod admittit, ad illam reparandam tenetur, tametsi pro detractiōis

detractionis diversitate, diversimodè. Nullus enim cœlum cum alterius bono ingredi potest: porro inter bona omnia externa, fama & bonum nomen primatum tenet. Detractio certè quædam homicidii est species. Triplicem enim habemus vitam; spirituales, quæ in Dei gratia sola est; corporalem, quæ in anima; & civilem, quæ in bonâ famâ. Primam nobis aufert peccatum, mors secundam, tertiam detractio. Porro detractor uno solummodò virulentæ linguæ suæ ictu tria plerumque homicida committit. Etenim suam, & ejus qui audit, animam homicidio enecat spirituali, civilem verò vitam aufert ei, cujus nomen ac famam lethali maledicæ linguæ suæ morfu dilacerat ac proscindit. Nam, ut S. Bernardus dicere solebat, tam is qui detrahit, quàm qui detrahentem audit, diabolum in se habent; is quidem in linguâ, at hic in auribus. Regius Propheta de maledicis & detractoribus agens, *Acuerunt*, inquit, *linguas suas sicut serpentes*. Porro serpens linguam bisulcam & bifidam habet, teste Aristotele; talis autem est detractoris lingua, quæ ictu uno & auscultantis aurem, & famam ejus de quo malè loquitur, ferit, & intoxicat.

Conjuro itaque te, *Charissima Philothea*, ut nulli unquàm cum directè, tum indirectè detrahas. Cave, ne quod proximo fallum crimen aut peccatum imponas; ne ea quæ occulta sunt, palam ac in apertum proteras; ne ea quæ aperta ac manifesta sunt, verbis exaggeres; ne bonum opus sinistram in partem interpreteris; ne bonum quod alteri inesse nôsti, neges, aut malignè dissimules, aut verbis imminuas. Omnibus enim
hisce

hifce modis graviffimè in Deum offenderes; at inprimis falſum proximo crimen imponendo, atque in ejus præjudiciũ veritatem quàm nõſti negando: etenim duplex id peccatum eſt, mentiris ſcilicet, & ſimul proximo nocēs.

Qui, ut detrahant, quoddam honorationis proximi exordium præmittunt, & inter detrahendum jocos intermiſcent & elegantias, omnium detractorum vaſerrimi & virulentiffimi ſunt. Amo illum, inquiunt, fateor, cætero qui ipſe egregius & ſcitus homo eſt; dicendum tamen quod res eſt, graviffimè haud dubiè peccavit talem perfidiam committendo. Pia probaque eſt filia, ſed impegit & deprehenſa eſt, & aliæ id genus præmolitiones & præfationes. Artificium non vides? Quemadmodum qui ſagittam ex arcu eiaculari vult, eam prius quàm poteſt maximè ad ſe attrahit; ſed non aliter, quàm ut violentiùs & majore cum impetu deinde eam emittat: ſic hi maledicentiam ac detractiõnem ad ſe retrahere videntur, verum non niſi, ut eam violentiùs emittant, quò in audientium animos penetret profundius. Detractio per modum & ſpeciem jocantis dicta, omnium eſt crudeliſſima: & atrociſſima: ut enim cicuta præſens per ſe venenum non eſt, ſed ſatis lentum, & cui facilè adhiberi queat remedium; at una cum vino ſumpta; ita hominem intoxicat, nullum ut ab arte remedium affulgeat: ſic detractio, quæ per ſe facilè, unam ingreſſa aurem, per alteram egrederetur (uti communiter loqui ſolemus) firmam tunc in audientium mente ſedem figit, dùm acuto & ſubtili aliquo cum verbulo propinatur. *Venenum afpidum,*

pidum, ait Psalmographus, *sub labijs eorum*. Alpīs ita mordet, vix ut momordisse percipiatur; ejusque venenum initio delectabilem quemdam pruritum excitat, cujus adminiculo cor & viscera le dilatantia venenum recipiunt: cui nullā postmodum arte subveniri queat.

Ne dicas, Talis est ebriosus, esto eum tumultum videris: Talis est adulter, esto eum in adulterio deprehenderis: Talis est incestuosus, tamen si incestum commisisse nōris: unus enim actus rem non denominat. Sol semel stetit, ut Josue suam posset victoriam prosequi, & semel obscuratus est, cum suam de cacodæmone & mundo victoriam Redemptor retulit; non propterea dicendum, illum aut immobilem esse, aut obscurum. Noë semel inebriatus à vino est, uti & Loth, qui præter hoc etiam infamem incestum admisit; uterque tamen ebriosus non fuit, nec ultimus incestuosus. Uti nec sanctus Petrus sanguinarius, quod semel sanguinem effuderit; nec blasphemus, quod semel sub anathemate dixerit sese hominem (Dominum suum) non nose. Ut à vitio aut virtute aliquā quis nomen fortiatur, aliquem in utroque progressum fecerit, habitumve contraxerit oportet. Mera ergo impostura est, dicere, hunc aut illum, cholericum aut furem esse, quod semel eum iratum & furatum videris.

Imo etiam si quis etiam longo tempore vitiosus fuerit, & vitiis indulserit, adhuc mentiendi se periculo exponit is qui eum vocat vitiosum. Simon Leprosus Mariam Magdalenam peccatricem appellabat, quod paulò antè peccatrix fuisset; nihilominus fallebatur. Neque enim

jam peccatrix erat, sed sanctissima pœnitens; unde etiam Dominus ejus patrociniū suscepit. Jactabundus ille Phariseus publicanum ut infamem reputabat peccatorem, fortè etiam injustum, adulterum, raptorem; sed gravissimè errabat: nam hic ipso in loco justificatus est. Si ergo ea DEI sit bonitas, ut vel unicum momentum latis sit, ad gratiam ejus impetrandam & recipiendam; quomodo certi esse possumus, quod quis, qui heri erat peccator, sit & hodie, & non justificatus? Dies hesternæ de præsentis ferri judicium non debet; uti nec præsens & hodierna de præcedente. Sola dies suprema & novissima de reliquis omnibus superioribus feret judicium. Numquàm ergo sine mentiendi periculo, aliquem dicere possumus malum aut improbum. Hoc solum, si quid dicendum est, dicere licet, talem actum malum eum aliàs fecisse, tali in tempore male vixisse, hodie male vivere: at ex eo, quod elapsū est, nulla de præsentis, nec de hesternæ ex eo, quod hodie videtur, multò verò minùs de die crastinâ faciendæ consequentia est.

Quamquàm diligentissimè & studiosissimè cavere nos oporteat, ne proximo detrahamus, videndum tamen ne in aliam extremitatem, in quam plurimi incidunt, impingamus, qui quò detractionem vitent, ipsum vitium dilaudant, & bene honorificeque de eo loquuntur. Si quem verè maledicum & detractorem nôris, noli, quò eum excuses, liberum & non simulatum dicere: si quem apertè vanum, noli eum generosum & elegantem vocare: nec commercia & familiaritates periculosas, candores voca & sinceritates

tes : inobedientiæ noli nomen zeli indere, nec arrogantia libertatis, lasciviam denique noli amicitiam appellare. Non debes, *Philoshea*, dum unicum detractiois peccatum fugere conaris, alia peccata laudare, adulari, fovere; sed rotundè & candidè malum, ut malum, carpere, & vituperabilia vituperare : quod dum facimus, Deum glorificamus, sed his accedentibus conditionibus.

Ut ergo bene & utiliter vitia aliena carpantur, necesse est, ut utilitas aut ejus de quo loquendum, aut ejus apud quem loquendum, id exigat. Refert quis, verbi gratia, audiente me, apud puellas & virgines familiaria horum & harum commercia, quæ evidenti sunt cum castitatis periculo conjuncta; hujus & illius, utroque in sexu, in verbis gestibusque notoriè lubricis lasciviam & dissolutionem: nisi hoc ego malum apertè & planè fugillem, sed ipsum excusare velim, teneræ illæ animæ occasionem hinc sument ad simili in casu se effundendas & lubricè agendum: illarum ergo utilitas exigit, ut illa ipso in loco fugillem & reprehendam; nisi occasionem commodam velim exspectare, ad salutare hoc officium oportuniùs, & cum minori eorum de quibus agitur dispendio & offensione peragendum.

Præterea nonnumquam ex officio propriè & privatim ad me spectat, de illâ materiâ agere, quando, verbi causâ, primum in aliqua congregatione & conventu locum obtineo, & quando, nisi loquar, vitium illud approbare videbor: si autem è minimis & posterioribus sim, non est meum, censorem & reprehensorem agere. Hoc autem imprimis videndum, ut in verbis non excedam,

cedam, ne superfluum aut nimium aliquod verbum proferam. Si ergo, verbi gratiâ, nimiam adolescentis hujus, & puellæ illius, familiaritatem, quod æquo indiscretior & periculosior sit; sugillem, quàm, Deus bone, cavendum! quàm in staterâ & æquilibrio verba ponderanda sunt! ne in referendo rem vel verbo exaggerem. Si non nisi nuda sit mali apparentia, eaque admodum incerta, aliud præter hoc non addam; si nonnisi simplex sit imprudentia, nihil insuper adjungam: si nec vera mali apparentia, sed dumtaxat quod fortè aliquam malignus detrahendi & male loquendi hinc occasionem haurire possit, aut nihil omnino dicam, aut hoc tantum. Lingua mea, quamdiu de proximo loquor, non aliter in ore meo est, quàm novacula in manu chirurgi, inter nervos & cartilagines carnem secare volentis. Necesse proinde est, ut quam dare volo incisionem, ita attemperata sit & in medio versetur, ut ad rem nihil addam, nihil de eâ demam, sed simpliciter de eâ dicam quod est. Denique hoc observandum, ut, cum vitium sugillas, personam, in quâ ipsum habitat, quàm potes minimè attingas.

De peccatoribus infamibus, publicis & notoriis liberè, fateor, loqui licet, dummodo id in spiritu charitatis & compassionis fiat; non verò ex arrogantia & præsumptione, aut in alieno malo complacentiâ; nam postremum hoc, vilis & abjecti animi nota est. Inter omnes excipio declaratos & denunciâtos Dei & Ecclesiæ ejus inimicos; in hos namque, quàm fieri potest maximè, detonandum & debacchandum est, uti sunt hæreticorum & schismaticorum sectæ, earumque

rumque capita & antesignani. Charitatis est, lupum dum inter oves versatur, exagitandum & opprimendum indicare, quocumque demum loco id fiat.

Nemo non eam sibi libertatem arrogat, ut Principes liberè carpat & censuret, imò & integram generaliter nationem, prout erga eam quisque afficitur, carpere, scrupulo sibi multi non ducunt. Tu vide, *Philothea*, ne in hoc umquam impingas, nam præterquam quòd id Deum offendet, mille tibi excitare lites & jurgia posset.

Si alios traduci & accusari audis, accusationem, siquidem justè id facere potes, dubiam reddere conare, si facere nequeas, accusatam intentionem excusa; si ne hoc quidem potes, compassionem erga eum aliquam ostende, aut sermonem illum abrumpe, tibi, nec non omnibus audientibus in memoriam reducens, eos, qui in nullos defectus incidunt, omnem illius laudem Deo ascribere debere.

Detrahens, blando aliquo sermone, ut ad se redeat, effice; & si quas exopposito de eo, cui detrahitur, virtutes & bona nòris, in medium profer.

C A P U T XXX.

Alia quadam quoad locutionem documenta.

SIt lingua nostra suavis, candida, sincera, simplex, nativa, & fidelis. Cave tibi à duplicitatibus, artificiis, & simulationibus: esto, consultum & laudabile non sit, ubique & semper quamlibet veritatem proferre, numquam tamen licitum aut permissum est veritati refragari. Assuesce, numquam studio, aut datà operâ, vel

ad te excusandam, aut aliâ quâcumque de causâ, mentiri, memor, Deum esse Deum veritatis. Si inadvertenter mendacium proferas, & ipso in loco id per aliquam explicationem aut reparationem corrigere possis, corrige: vera namque excusatio magnam ad mendacium excusandum gratiam & vim habet.

Tametsi interdum discretè & prudenter aliquo artificio veritatem tegere liceat, rarò tamen id faciendum, nisi in re magni momenti, quando nimirum gloria & obsequium Dei manifestè id exigit: hæc aliòquin artificia periculosa sunt. Nam uti in sacris litteris legimus, sanctus spiritus in spiritu & animo ficto ac duplici minimè habitat. Nullum adeo bonum ac laudabile artificio est, quàm simplicitas. Prudentiæ mundanæ, & artificia carnalia ad filios hujus sæculi spectant; at filii Dei rectà, & sinè ullis ambulant ambagibus, & cor eorum duplicatum non est. *Qui ambulat simpliciter*, ait Sapiens, *ambulat confidenter*, mendacium, duplicitas & simulatio imbecillem & vilem produnt animum.

Scripserat Sanctus Augustinus libro 4. Confessionum animam suam & amici ita inter se unitas fuisse, ut non nisi uno essent anima & illo demortuo, vitam hanc sibi gravem & horridam fuisse, quòd non nisi medius, jam vivere nolleret, & quòd ipse etiam propterea fortasse moritimeret ne amicus ipsius omnino & totus moretetur. Verum cum verba hæc illi postea nimis artificiosa & affectata viderentur, in Retractionum suarum libro ipsa revocat, & meram appellat ineptiam. Vides, *Philothea*, quàm sancta hæc

hæc anima circa verborum affectationem & artificium scrupulosa fuerit, &, ne quam inde notam contraheret, caverit. Magnum profectò vitæ Christianæ ornamentum est, fidelitas, candor & linguæ sinceritas. Unde Psalmographus, *Dixi, custodiam vias meas, ne offendam in lingua mea. Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labiis meis.*

Monitum S. Ludovici Regis est, numquam alicujus dictis aut verbis contraire, nisi ex iis assentiendo aliquod peccatum aut magnum damnum sequeretur: idque suadebat, ut hæc ratione omnibus concertationibus, contentionibus & litigis aditus occluderetur. Porro cum alicui contradicendum crit, aut alterius opinioni nostra opponenda, magnâ id fieri debet cum benignitate ac dexteritate, ita ut alterius ingenium & animum ad nobis assentiendum, cogere nolumus; ut taceam, nihil lucrari nos cum durè & asperè in hoc procedimus.

Pauca loqui (quòd tantoperè à priscis est philosophis commendatum) non ita intelligendum est, quasi paucis nos oporteat verbis uti, sed, ne multa inutilia & supervacanea profcramus. Etenim in loquendo non tam quantitas quam qualitas verborum spectanda est, & duæ sunt extremitates cavendæ: nam qui scientem & severum virum nimis se exhibet & in familiaribus, quæ in conversationibus instituuntur, colloquiis symbolam suam verborum contribuere superciliosè detrectat, ostendit, meo judicio, se aut suis auditoribus non confidere, aut eos ex arrogantia contemnere. Qui autem è contrâ perpetuò garrit, & jugiter verba efficit, ut aliis

sua proferendi nec otium, nec tempus, nec commoditatem, prout vellent, concedat, levem se is & verbolum esse demonstrat.

Inprobabat S. Ludovicus, quòd dùm plures adsunt, in secreto quis, & velut consulendo, loqueretur, præsertim in mensâ, nèquam aliis occasionem dent, suspicandi mala de se à duobus illis capita conferentibus proferri. *Qui ad mensam, inquit, bonos inter viros sedet, & aliquid facit & recreatui proferre vult, ipsum ita proferat, ut presentes omnes intelligant: si alicujus momenti negotium sit, quod universos scire nolit, prorsus taceat, nec de eo verbum faciat.*

C A P U T XXXI.

De oblectamentis & recreationibus, & primum de licitis & laudabilibus.

ANimum, quin & corpus, nonnumquam relaxemus, necesse est, idque aliquâ recreatione. S. Joannem Evangelistam, ut Cassianus de eo refert, quâdam die venator reperit perdicem manu tenentem, & secum eo oblectantem. Sciscitatus venator, cur cum tanti vir esset nominis & sanctitatis, tam vili exercitii generi tempus inpenderet? Cui S. Joannes, Cur tu arcum non semper tensum habes? Ne, inquit ille, si semper tensus & curvatus maneat, de rigore, dum adducere eum oportebit, multum remittat, minorique telum contentione emittat. Noli igitur mirari, replicat Apostolus, si de animi mei rigore & attentione non nihil remittam, recreationis aliquantulum captando, ut postea attentius & intensius me contemplationi applicem. Vitium & peccatum haud dubie est, si quis adeo austerus,

austerus, agrestis & severus sit, nullam ut sibi, aut aliis, recreationem quamcumque indulgere velit.

Foras prodire, ambulare, facietis & jucundis sermonibus tempus fallere, testudinem aut aliud quodcumque musicum instrumentum pulsare, canere, venatum abire, recreationes adeò honestæ sunt, ut ad illis bene utendum non nisi, quæ debitum omnibus rebus ordinem, tempus, locum, & quantitatem modumque præscribis, prudentiâ opus sit.

Lusus, in quibus ipsum lucrum habilitati & industriæ tum corporis tum animi in præmium aut compensationem est, uti sunt lusus pilæ tam minoris quàm majoris (quam follem vocant) clavæ, torneamentorum ad annuli signum, scachorum, fritilli, ex seipsis bonæ & laudabiles recreationes sunt. Cavendum tantùm, ne quis excessus committatur, tum in tempore, quod illis impenditur, tum in pecuniâ, quæ exponitur lucranda. Si enim plus æquo temporis illis impendatur, non jam ampliùs recreatio, sed mera occupatio & studium est, neque iis tam animus corpusve relaxatur, quàm è contra obstupefcit & obruitur. Si enim quinque aut sex horis continuis lusu scachorum luseris, ab eo surgens exhaustus velut eris, & spiritu defatigatus. Diu pilâ in sphæristerio ludere, non tam corpus recreare est, quàm id obruere. Ad hæc, si pretium, quod exponitur, plus nimio sit, ludentium affectus illuc extra regulam abripiuntur: ut addam, iniquum esse, tam enorme pretium, tam parvè momenti dexteritatibus & industriis, itaque inutilibus, uti sunt artes & habilitates lusuum, im-

pendere & applicare. Antè omnia verò cave, *mea Philothea*, ne affectum tuum his omnibus applies: quantumvis enim honesta sit recreatio, vitio certè non caret animum ei & affectum applicare. Non dico, non esse inter ludum è lusu voluptatem capiendam (alioquin enim non foret recreatio,) sed animum & affectum illi non esse adjungendum, ut nimirum illum impensè desideres, totam te illi applies, & sollicitè anxieque erga ludendum feraris.

CAPUT XXXII.

De lufibus vetitis

LUfus alearum, chartarum lutoriarum, & similes, in quibus lucrum à casu & sorte maximè dependet, non solum periculosa sunt recreationes, uti tripudia, verum etiam simpliciter, malæ & vituperabiles: hinc legibus, tam civilibus, quàm Ecclesiasticis vetantur. Sed quid mali, inquires, in his subest? Dicam. Lucrum hisce in lufibus non pro eo quod æquum & rationabile est, sequitur, sed prout fors & fortuna cadit, quæ sæpè favet ei qui habilitate suâ & industriâ id minimè promerebatur. Ergo ratio hinc violatur. Sed, dices, ita inter nos stipulati sumus. Benè quidem, sed non aliter ea stipulatio juvat, quàm ad declarandum, quòd qui lucratur, nullam in ludendo fraudem aut dolum sociis committat; inde tamen non sequitur, quòd hæc conventio & stipulatio rationi dissentanea non sit, uti & lusus ipse: lucrum enim, quod solius industriæ esse præmium debet, fortis nullum omninò præmium merentis, eoquòd minime

nimè à nobis dependeat, præmium factum est.

Ad hæc, lusus hi recreationis nomine vocantur, & ad hominem recreandum adinventi sunt; non tamen sunt recreatio, sed violentæ quædam animi occupationes. An non enim violenta quædam occupatio est, quòd animus continuâ quædam attentione intendatur & extendatur, & perpetuis inquietudinibus, apprehensionibus, & angoribus, agitur? Ecquæ enim attentio tristior, morosior, magis tetrica & melancholica dari potest, quàm lusorum & aleonum? Hinc est, quod inter ludendum loqui, ridere, tussire, nisi turbas & litigia excitari velis, nefas sit.

Denique nullum omninò lusus gaudium habet, nisi lucreris. Et an non gaudium hoc iniquum est, cùm id sine socii & collegæ damno & displicentiâ haberi nequeat? Infame autem & turpe id gaudium est. Ergò tribus hisce de causis lusus hi vetiti & illiciti sunt. Magnus & sanctus Francorum Rex Ludovicus, cognito Comitem Andegavensem, fratrem suum, & Dom. Gualterum Nemoursium aleis in fristillo ludere, tamen si æger, lecto surrexit, & vix præinfirmus in pedes consistens, usque in illorum conclave proserpsit, arripensque fristillum & aleas, & expositæ pecuniæ partem bonam, indignabundus & stomachabundus per fenestras in mare abiecit. Casta & sancta matrona Sara suam Deo innocentiam confitens: *Tusci Domine*, inquit, *quia nunquam cum ludentibus miscui me.*

CAPUT XXXIII.

*De tripudiis & aliis oblectamentis, licitis quidem
sed periculosis.*

CHoreæ & tripudia naturâ suâ & ex se in-
differentia sunt: nihilominus hoc exercitium,
valdè in partem mali propendet, & proinde
periculi plenum est. Quia verò noctu, & in
tenebris ac caligine plerumque instituuntur,
hinc multa opera tenebrosa & vitiosâ facilè se
insinuant in rem quæ ex se ipsâ mali admodum
susceptibilis est. Illorum causâ vigilatur in mul-
tam noctem, unde fit ut matutinum crastini diei
tempus postea depereat, & Deo quis & pietatis
exercitiis vacare non possit. Verbo ut dicam,
semper stultitia est, diem cum nocte, lucem
cum tenebris, & opera sancta cum ineptiis com-
mutare. Omnes, ad invidiam quodammodò &
certatim, secum vanitatem ad tripudia ferunt:
ipsa autem vanitas tam evidens est, ad pravos
effectus, & periculosos & illaudabiles amores
colligendos dispositio, ut hæc omnia facile sit è
tripudiis oriri.

Hoc tibi, *Philoshea*, de choreis dico, quod
de fungis medici. Nam ut hi fungos optimos
nihil valere aiunt, sic ego dico, optima tripu-
dia non admodum esse bona: si tamen fungis
tibi vescendum sit, vide ut benè præparentur &
condiantur: si aliquâ ex causâ, à quâ te non facilè
queas excusare, tripudia te adire oporteat, vide
ut tripudia tua benè sint condita & præparata.
At quomodò, petes, illa condiam? Modestiâ,
dignitate, & bonâ intentione. Comede parum,
&

& rarò ; aiunt medici loquentes de fungis , nam quantumcumque benè cocti sint , copia eorum venenum & virus est. Vix aut rarò tripudies , *Philothea* , aliter enim si teceris , periculo te expones , ne eisdem affectum applices. Fungi , teste Plinio , cum spongiosi & porosi sint , omnem quæ sibi proxima est , infectionem & virulentiam facilè attrahunt , ut , si serpentibus vicini sint , illorum venenum è vicinitate recipiant. Tripudia , choreæ , & id genus tenebrosa & nocturna conventicula , plerumque vitia & peccata aliquo in loco dominantia ; puta , jurgia , invidias , irrisiones , & carnales vanosque amores , ad se attrahunt. Et sicuti hæc exercitia , poros corporis illa exercentium , aperiunt , ita etiam poros animi. Undè si virulentus , & pestilens aliquis serpens verbum aliquod lascivum , aliquam ineptiam , & sermonem impudicum auribus tunc afflet ; vel basiliscus quispiam impudicos intuitus , & amorosos oculorum nutus conjiciat , facili negotio animi occupantur & intoxicantur.

Impertinentes hæc recreationes , *Philothea* , ordinariè periculum includunt , devotionis spiritum dissipant , vires spirituales enervant , charitatem frigidam reddunt , & sexcenta pravorum affectuum genera in animâ excitant : quare valdè circumspèctè , & summâ cum prudentiâ ipsæ adhibeantur oportet.

Antè omnia verò suadent medici , ut post fungorum comestionem pretiosum & generosum vinum sumatur. Sic post choreas bonis & sanctis quibusdam utendum est considerationibus , quæ periculosas imaginationes , quas inanis indè recepta voluptas animis nostris forsân imprimere

mere posset, dissipent & impediant. Sed quibus?

Prima, eo ipso tempore quo tu tripudiis intereras, plurimæ animæ propter peccata in tripudiando commissa, & propter choreas, infernalibus ignibus torquebantur.

Secunda, permulti Religiosi & homines pii, eadem ipsâ hora cum Deo loquebantur, illius laudes decantabant, & pulchritudinem contemplantur: quantò eorum tempus melius & felicius impensum fuit, quàm tuum!

Tertia, toto illo tempore, quo tu saltasti, permultæ animæ maximis in angustiis ex hac vitâ abierunt; multa tam virorum quàm feminarum millia in lectis suis jacentia, in valetudinariis, in plateis & compitis, intensissimos cruciatus, perpessa sunt, putà podagram, lithiasin, & febrim æstuantem. Nullam hi interea, eheu, requiem habuere: & nullâ tu eorum commiseratione tangêris? An non cogitas, fore aliquando ut tu illorum instar affligaris & angustieris tùm, cùm alii tripudiabunt, sicut tu jam tripudiasti?

Quarta, Dominus Deus, B. Virgo, Angeli & Sancti te tripudiantem & saltantem viderunt: quantum eheu! illis dolorem caulaisti, dùm animum tuum hisce ineptiis occupatum, & tantæ inanitati intentum conspexerunt.

Quinta, interea dùm ibi fuisti, tempus effluxit, mors propior tibi facta est & vicinior: vide, ut illa tibi insultet & explodat, teque ad suam choream invitet, in quâ proximorum tuorum gemitus loco sunt testudinis & citharæ, & in quâ non nisi unum gyrum & transitum facies,

à vitâ nimirum ad mortem : chorea hæc est verum mortalium (aliâ in significatione) *passetemps*, [si fas sic loqui] id est temporis transitio, quod uno momento quis à tempore ad æternitatem vel bonorum, vel malorum transitum faciet. Has ego tibi considerationunculas depro-mo, sed Deus ipse longè alias, si quidem ejus timorem habeas, hâc in occasione tibi suggeret.

C A P U T XXXIV.

Quando ludere vel tripudiare licitum sit.

U T licitè ludas & choreas ducas, animi relaxandi causâ solùm, & non ex affectu aliquo hæc exercitia suscipienda sunt, idque ad parvum tempus, & non tamdiu ut defatigata & velut obruta & exhausta indè digrediaris, denique admodum rarò. Quin enim ordinariè ea suscipit, recreationem ipsam in occupationem commutabit. Sed quando; & quâ in occasione ludere vel tripudare licebit? Tripudii & lusus indifferentis quidem occasiones & causæ legitimæ, plures sunt; at lusuum vetitorum, nullæ; ad hæc, hi magis culpandi & periculosiores sunt. Paucis ut comprehendam, tunc demùm tripudies & ludas, idque juxtâ conditiones quas tibi præscripsi, cum ad honestæ, in quâ ages, conversationi acquiescendum & complacendum, prudentia & discretio, ut facias, tibi suadebunt: condescensio namque, tamquàm quidam charitatis surculus, res indifferentes reddit bonas, & periculosas, licitas; imò verò ab iis quæ aliquo modo malæ sunt, malitiam omnem aufert. Atque

que hinc est, quòd lusus forti obnoxii, qui alio-
 qui culpandi forent, tunc culpam non habeant,
 si justa condescensio ad eos suscipiendos nos in-
 terdùm invitet. Volupè sanè mihi fuit, in vitâ
 S. Caroli Borromæi legere, illum aliquibus in
 rebus, in quibus alioqui satis severus erat, cum
 Helvetiis condescendisse; & S. Ignatium de
 Loyolâ, cum ut luderet, invitatus ab alio esset,
 haud invitum petenti condescendisse, S. verò
 Elisabatha Hungara, subindè legitur, cum con-
 gregationibus recreationis causâ institutis inter-
 esset, lusisse, jocata esse, & tripudiasse, idque
 sine ullo devotionis suæ detrimento; nam hæc
 ram profundas in corde ejus jecerat radices, ut
 quemadmodùm scopuli lacum Reatinum cingent-
 es, à fluctibus identidem percussi, semper cres-
 cunt, sic devotio ejus, medias inter pompas &
 vanitates, quibus ratione status sui eam interesse
 oportebat, quotidie incrementum sumeret. Mag-
 ni ignes ventorum flatu accenduntur & inflam-
 mantur, parvi verò extinguuntur, nisi recti per
 ventum ferantur.

CAPUT XXXV.

*In magnis aqùè & parvis occasionibus
 fidelem esse oportet.*

SAcer ille Cantici Canticorum Sponsus ait;
 suum à Sponsâ suâ cor, & in uno oculorum
 illius, & in uno crine colli ejus, vulneratum
 fuisse. Porò inter exteriores corporis humani
 partes & membra, nulla oculo tam quoad artifi-
 cium, quàm quoad activitatem nobilior est, nul-
 la quoque vice versâ crinibus vilior & abjectior.
 Undè

Undè innuere divinus Sponsus vult, non solum magna & eminentia hominum devotorum opera sibi placere, sed etiam minima & abjectissima; &, quò illi benè & prout oportet serviatur, operam dandam, non modò ut per magna & præclara, sed etiam parva & vilia, bonum ei obsequium præstetur, cum tam per hæc, quàm per ista cor illius amore attrahere & vulnerare possimus.

Dispone ergote, *Philothea*, ad multas & ingentes pro Dei honore afflictiones, quin & martyrium & mortem tolerandam. Parata esto illi dare, quidquid hic charissimum & pretiosissimum habes, si id ei placeret à te tollere, patrem, scilicet, matrem, fratrem, maritum, uxorem, filios, quin & oculos tuos & vitam ipsam. Ad hæc omnia namque animum tuum præpares & resolves oportet. Sed, quamdiu divina providentia tam sensibiles & notabiles afflictiones tibi non immittit, nec oculos tuos exigit, crines tuos saltem illi da, id est, parvi momenti parvas injurias, exigua incommoda, & jacturas exiles, quales quotidie obveniunt, patienter tolera: nam per parvas has occasiones cum amore & dilectione toleratas fiet, ut cor ejus omninò sis victura, & tuas in partes planè pertracturas: hæc quotidiana parva charitatis exercitia, hic capitis dolor, hæc odontalgia, hic catarrhus, hæc mariti aut uxoris morositas, hæc vitti fractio, hæc irrisio, hæc chirothecarum, monilis, strophili amissio, parva hæc incommoditas, quò orationi instetur, & sacra communio frequentetur, surgendi, parva illa, quæ ex operibus quibusdam piis publicè faciendis sequitur erubescencia; denique quæcumque parvæ molestiæ

molestiæ & tolerandi materiæ, ex amore susceptæ & toleratæ, divinæ bonitati quàm gratissimæ sunt, ut que etiam ob haustum unum frigidæ omnis felicitatis oceanum fidelibus suis promisit: &, quoniam hujusmodi occasiones singulis penè momentis occurrunt, optima plurimas spiritualis divitias congregandi ratio est, eas benè riteque usurpare.

Quandò in vitâ S. Catharinæ Senensis tot raptus lego, tot elevationes spiritus, tot verba sapientiâ condita, nec non prædicationes quasdam ab ipsâ institutas, certum mihi est, illam hoc contemplationis oculo Sponsi sui cœlestis cor vulnerasse & attraxisse. Simul etiam ex alterâ parte miræ mihi consolationi fuit: cum legi eam in patris sui culinâ, magna cùm humilitate vetu vertisse, ignem accendite cibos coxisse, panem pinsuisse, & villissima quæque domus ministeria insigni tùm animositate, quæ magnum Deiamorem & dilectionem spirabat, obiisse. Nec minoris facio parvam illam, quam vilia & abjecta inter obsequia instituebat, meditationem, quàm exstases & raptus, quos adeò frequentes habuit, quique fortassis in humilitatis & abjectionis hujus compensationem dati sunt. Hæc autem illius erat meditatio: cum patri cibos præparabat, fingebat & imaginabatur, se eos Domino, ad instar sanctæ Marthæ, præparare, matrem suam, B. Virginis locum obtinere, & frateres vicem Apostolorum: itaque sese excitabat ad in spiritu omni curiæ cœlesti famulandum, & vilibus hisce obsequiis & ministeriis magnâ cum suavitate animi se applicabat, quòd hanc Domini voluntatem esse nosset. Ideò verò
hoc

hoc exemplum hic retuli, *Philothea*, ut nôris, quanti referat omnes aëtionés nostras, quantumlibet viles, ad divinæ illius Majestatis obsequium legitimè debiteque usurpari.

Quamobrem tibi quàm possum maximè consulo, ut mulierem illam fortem, tantoperè à magno Salomone deprædicatam, imiteris; quæ etsi manum, ut ipse ait, ad fortia, generosa & sublimia mitteret, nihilominus fila ducere & fusum versare se indignum non reputabat. *Manum suam*, inquit, *misit ad fortia, & digitus ejus apprehenderunt fusum.* Ad hujus ergò imitationem manum mitte ad fortia, in oratione, meditatione, Sacramentorum frequentatione te exercendo, amorem Dei animabus proximi instillando, & bonas inspirationes in corda aliorum inferendo, denique magna, heroica & magni momenti opera, juxtà vocationem & statum tuum obeundo, sed noli fusi & coli tuæ oblivisci, id est, parvas illas & humiles virtutes exerce, quæ flosculorum instar ad crucis pedem excrescunt, puta pauperum obsequia, ægrorum visitationes, familiæ curam nec non opera ab eadem dependentia, & proficua diligentiam, quæ te non sinet otiosam esse. Ut dùm hæc obibis, id genus considerationes, quales S. Catharinam exercitiis suis intermiscuisse jam dixi, intermiscere non desinas.

Magnæ Deo serviendi occasiones rariùs occurrunt, sed parvæ ordinariæ sunt. Porro qui *super modica & pauca fidelis est*, inquit Salvator, *super multa constituetur.* Omnia ergò in Dei nomine fac, & benè omnia facta erunt; sive ergò comedas, sive bibas, sive dormias, sive
animum

animum relaxas, five veru vertas, dummodò rem tuam benè agere nôris, multum apud Deum proficies, omnia scilicet ideò faciendo, quòd Deus ea à te fieri velit.

CAPUT XXXVI.

Animum aequum & rationis ductum sequentem habendum esse.

Non nisi per rationem homines sumus: nihilominus nimis quàm rarum est invenire, qui verè sint rationabiles, & rationis ductum sequantur; quòd amor proprius ordinariè nos à rationis viâ & præscripto avocet, insensibiliter ad sexcenta parvarum, sed noxiarum, injustitiarum & iniquitatum genera conducens; quæ ad instar vel pecularum, de quibus in Canticis sermo est, vineas demoliuntur. Quòd enim parvæ sint, vix ad eas reflectitur; quòd autem numero plurimæ, hinc multum inferunt damni. Quæ ergò tibi hic referam, an non injustitiæ quædam sunt, & irrationabilitates?

Parvâ de causâ proximum accusamus, & nos ipsos in magnis excusamus; carè nostra vendere volumus, & vilissimo aliena emere: alienâ in domo justitiam exerceri volumus, at in nostrâ misericordiam & conniventiam: verba nostra bonam in partem capi volumus, in alterius verò excipiendis morosi & nimis quàm delicati sumus. Vellemus, proximus nobis sua cederet pretio recepto, an non multò æquius est ipsum ea servare, & nos nostram servare pecuniam? Illi indignamur, quòd nobis commodare nolit; an non æquius ille indignetur nobis, quòd nos illum incommodare velimus? Si ergà aliquod exerci-
tium

tium afficimur, reliqua exercitia contemnimus, & carpimus ac sugillamus quidquid nobis displicet. Si quis ex inferioribus nostris sit, aut erga quem semel odium conceperimus, quidquid demum is facit, malam in partem accipimus, identidem illum tristitiâ afficimus, & semper illius acta reprehendimus. E contra si quis nobis ob gratiam aliquam sensualem & exteriorem gratus sit, nihil omninò facit, quin excusemus. Sunt pueri aliqui & virtute præditi, & probi quos tamen ob imperfectionem & defectum aliquem corporalem parentes non æquis oculis aspiciunt. E contra sunt vitiosi, quos ob dotem aliquam corporalem longè charissimos habent. Omnibus in rebus divites præterimus pauperibus, esto nec melioris sint conditionis, nec majore præditi virtute; quin imò eos, qui splendidiùs vestiti sunt, semper aliis præponimus. Jura nostra exigimus exactissimè, alios verò in exigendis suis cupimus esse remissos & humanos; nostrum ipsi ordinem, locum & statum ad amissum servamus, & alios in eo humiles & condescendentes esse cupimus; faciliè de proximo querimur, & neminem de nobis volumus conqueri: quod in aliorum facimus gratiam, semper nobis videtur esse multum & magnum; quod alii nobis præstant, nullo in numero habemus; denique similes sumus perdicibus. Paphlagoniæ duplex cor habentibus; habemus namque cor benignum, lene & humanum, erga nos ipsos; & alterum durum, severum, austerum, erga proximum. Duplex quoque habemus pondus, uno eorum commoda nostra quàm possumus maximâ ponderositate; altera proximi, quàm maximâ possumus

mus levitate, ponderamus, ut nimirum hæc deprimamus; ista immensum extollamus. Porro, ut sacra Scriptura loquitur, *labia dolosa in corde & corde locuta sunt*, id est, duplex habent cor: & habere *pondus & pondus*, id est, unum grave, ad emendum, & accipiendum, & alterum leve & debile, ad tradendum & vendendum, *abominatio & coram Domino*.

In actionibus igitur tuis esto æqua & iusta, *Philothea*: colloca te semper in proximi loco, illum in tuo: & ita benè de illo senties: venditricem te fac dùm emis, & emptricem dùm vendis; ita fiet, ut iustè & vendas & emas. Omnes hæc iniustitiæ parvæ quidem sunt, quòd ad nullam nos restitutionem obligent, quòd solùm exigimus id, quod nobis ex æquitate debitum est, & commodum nostrum, nec illius terminos excedimus; at non propterea nos obligare desinunt, ut eas in nobis corrigamus; sunt quippè notabiles rationis & charitatis defectus; adhæc meræ imposturæ; etenim generosè, nobiliter, & humanè agendo, nihil omninò quis de suo jure & auctoritate perdit, uti nec animo legitimo, æquo & rationis ductum sequente.

Sæpè ergò cor tuum exaniina, *Philothea*, num tale id sit ergà proximum, quale illius in te esse velles, si illius esses loco. In hoc enim vera rationabilitas consistit. Trajanus Imp. à suis reprehensus, quòd imperialem Majestatem familiaritate nimia & facilli accessu vilem redderet, respondit: An non talis esse debeo ergà subditos Imperator, qualem ipse, si subditus essem habere Imperatorem vellem?

C A P U T XXXVII.

De desiderijs.

Nemo ignorat, non esse desideranda : ea quæ vitiosa & noxia sunt, etenim mali desiderium reddit nos malos. Insuper tibi suadeo, *Philothea*, ne umquam ea quæ animæ periculosa sunt, desideres, uti sunt tripudia, lusus, & aliæ id genus recreationes, honores, dignitates, munia, visiones & exstases, hisce enim in rebus multum periculi, vanitatis, & fraudis latet. Ne desideres etiam, quæ procùl absunt & distant id est, ea quæ non nisi post multum temporis spatium eventura sunt ; sic multi talia desiderando, suum nulla cùm utilitate cor defatigant, torquent & dissipant, itaque se in magnæ inquietudinis periculum conjiciunt. Si juvenis aliquis impensè, antequam legitimum & statum tempus advenerit, aliquod obtinere munus desideret, ad quid, obsecro, ei hoc desiderium conducit ? Si mulier conjugata Religiosum velit statum profiteri, an non frustraneè id desiderat ? Si vicini mei possessionem emere desiderem antequàm ipse eam velit vendere, an non tempus meum inutilitèr in hoc desiderium consumo ? An non quoque vana desideria sunt, si, dum æger sum, concionari, Sacrum celebrare, alios ægrotos invisere, & alia benè valentium exercitia obire desiderem ; quod illo in tempore in potestate meâ minimè fit, illa executioni mandare ? Et intetèa inutilia illa desideria, aliorum meliorum, quæ habere deberem, locum occupant ; quibus nimirum desiderem valdè patiens, resign-

resignatus, mortificatus, obediens, & in ærumnis & adversitatibus meis admodum placidus esse. Atque hoc est, quod me Deus tunc temporis, facere vult. Sed nos vice versâ desideria concipimus mulierum prægnantium, in automno cerasa recentia, in vere uvas cupientium.

Unde nullatenus consulere aut probare possum, ut, quisquis officio alicui aut statui se jam de facto applicavit, aliud vitæ genus consecrari impensè desideret, quàm quod conditioni & genio suo conveniat; aut exercitia, quæ cum statu & munere quò jam fungitur, incompatibilia sunt. Hoc namque cor dissipat, ipsumque in necessariis exercitiis elanguidum & evigortum reddit. Si enim, v. g. Carthusianorum desiderem solitudinem, tempus meum inutiliter perdo; & hoc desiderium locum occupat ejus, quod habere debeo, officii mei, quo jam fungor, debitè legitimeque exequendi. Imo ne quidem vellem, ut quis melius habere ingenium, aut exactius judicium & crism desideret. Hæc namque desideria inania sunt, locumque occupant ejus. Quod habere quisque debet, colendum suum ingenium qualecumque demum id est. Nolle quoque quis ea Deo serviendi media desideraret, quæ non habet, sed ea quæ habet fideliter exequeretur. Loquor hîc autem de desideriis, quæ assiduè cor lancinant & divexant: nam quantum ad simplices velleitates, & transitorias optationes, nullum eæ damnum creant, dummodo non sint frequentes.

Ne desideres etiam cruces, nisi in quantum eas quas habuisti hætenus, patienter tulisti: etenim abusus quidam est, desiderare martyrium,

& ad aliquam injuriam sustinendam sat animi non habere. Sæpenumero inimicus absentia & quæ nunquam occurrent objecta & occasiones ardentem impenseque desiderare nos facit, ut ab objectis præsentibus, è quibus quantumlibet parvis, magna nobis provenire posset utilitas, animum nostrum divertat. In imaginatione cum Africæ monstris decertamus, & de facto nos à parvis serpentibus, in viâ nostrâ occurrentibus, præ detectu attentionis necari permittimus.

Ne desideres etiam tentationes, nam esset temeritas: sed, ad eas spectandas usque dum veniant, & expugnandas, cum ingruent, animum præpara.

Ciborum varietas, præsertim si magnâ in copiam sumantur, stomachum semper gravat; & si is debilis sit, opprimit. Multis ergo desideriis animam tuam adimplere noli: non mundanis; hæc namque te penitus corrumpere; non spiritualibus; hæc quippe te impedirent & anxiam redderent. Cum anima nostra purgata est, tunc à pravis humoribus jam libera, ingenti res divinas ac spirituales appetitu desiderat, & velut famelica, sexcenta exercitiorum pietatis, mortificationis, penitentiae, humilitatis, charitatis, orationis genera subire cupit. Bonum certè signum est, *Philothea*, tam bonum appetitum habere: at vide, num omnia, quæ comedere cupis, digerere poteris. Itaque Patris tui spiritualis consilio & suasu, tot inter desideria ea, selige, quæ praticari & executioni mandari possunt: illa continuare perge, & constans in illis esto. Hoc facto, immet tibi dein Deus alia, quæ

etiam suo tempore exequêris : itaque inutilibus desideriis fovendis tempus non perdes. Non dico, aliquod bonum desiderium esse contemnendum aut negligendum, sed ea ordinatim producenda; & quæ impræsentiarum commodè executioni mandari nequeunt, in aliquo cordis angulo recludenda, usque dum executionis eorum tempus advenerit; & interim executioni mandanda ea, quæ matura jam & oportuna sunt. Quod non modo in spiritualibus, verum etiam mundanis locum habet: alioqui perpetuâ in inquietudine & anxietate nobis vivendum esset.

CAPUT XXXVIII.

Consilia pro hominibus conjugatis.

Matrimonium Sacramentum magnum est, ego dico in Christo, & Ecclesia: ait Apostolus, honorabile est omnibus, in omnibus & per omnia, id est in omnibus sui partibus. Omnibus: nam & ipsæ virgines id cum humilitate honorare debent. In omnibus: æquè enim sanctum est in pauperibus, atque divitibus. Per omnia: ejus namque origo, finis, utilitates, forma, & materia sancta sunt. Est hoc, Christianismi seminarium, terram replet fidelibus, ut in cœlo numerum compleat electorum, adeò ut bonum matrimonii conservari, summopere rerum publicarum intersit: ipsum namque omnium rivulorum ejus fons & origo est.

Deus det, ut ad omnes omnino nuptias filius ejus unigenitus invitetur, uti ad nuptias in Canâ Galileæ vocatus fuit: numquàm enim in illis consolationum & benedictionum vinum deesset.

Nam

Nam quòd, ut plurimùm, non nisi in principio earum, modicum vinum habeatur, ideò est, quòd Domini nostri Iesu Christi loco invitetur Adonis, & Beatæ Virginis loco Venus. Quisquis pulchros & maculosos habere vult agnos, sicuti Jacob; ovium aspectui, cum ad coeundum conveniunt, diversicolores virgas offerat, necesse est: sic qui felicem matrimonio successum & eventum habere desiderat, sacramenti huius sanctitatem & dignitatem suis in nuptiis præ oculis habere deberet: sed adeò non hodie ea præ oculis habetur, ut in iis mille dissolutiones, in recreationibus, conviviiis & sermonibus, committantur, ut mirum minimè sit, si effectus ejus deinde inordinati & dissoluti sint.

Ante omnia autem conjugatos adhortor ut mutuum amorem, quem Spiritus sanctus in sacrâ Schripturâ usque adeò ipsis inculcat & commendat, colant, nihil est, ô conjuges, si quis vobis dicat, Naturali amore invicem diligere nam & turtures conjugati id faciunt: ut nec si quis diceret, humano quodam amore vos mutuo amare, cum & Ethnici hunc amorem habuerint: sed, præeunte mihi magno Apostolo vobis dico: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam*, & vice versa, *Uxores diligite maritos vestros, sicut Ecclesia suum Salvatorem* Deus fuit, qui Evam ad primum generis nostri parentem Adamum adduxit, eamque illi in conjugem dedit. Deus quoque est, charissimè, qui sacrum matrimonii vestri vinculum ac nodum invisibili manu suâ convinxit, & unum donavit alteri; cur ergò amore quodam sanctifi-

fimo, facerrimo, ac diviniſſimo invicem non complectimini?

Primus amoris hujus effectus, eſt indiſſolubilis, animorum veſtrorum nexus. Si duo abietis fruſtra glutine conglutinentur, dummodò ipſum purum ſit, unio amborum adeò erit tenax, ut aliis in locis priùs ea diſſindas, quàm eo in loco in quo glutine combinata ſunt, divellas. Deus porrò virum feminæ proprio ſuo ſanguine conjungit, quare unio hæc illorum adeò indiſſolubilis eſt, ut prius anima à corpore alterutrius divellenda ſit ac ſeparanda, quàm vir à conjugē. Hæc autem unio non tam de corpore, quàm de animo, affectu, & amore intelligenda eſt.

Alter amoris hujus effectus eſt, inviolabilis utrimque fides. Sigilla priſcorum, annulis, qui in digitis geſtabantur, (uti etiam è Sacrà Scripturâ eruere poſſumus) inſculpta erant. Hanc autem ceremoniam vulgò in nuptiis adhiberi ſolitam, ſatis oſtendit, Eccleſia: namque per Sacerdotem annulum benedicit, eumque viro primum tradens, cor illius hoc Sacramento ſe velut obſignare & ſigillare declarat, ut nullius alterius feminæ nomen, aut amor ipſum ex indè ingredi poſſit, quamdiù nimirum vivet illa, quæ illi jam datur. Exindè Sponſus annulum ſponſæ digito inferit, ut, illa quoque diſcat, & intelligat, à nullius umquàm viri amore & affectu animum ſuum occupari debere, quamdiù is ſuperſtes erit, quem Dominus hîc illi maritum tradit.

Tertius matrimonii fructus, eſt legitimo proliſ procreatio & educatio. Magnus haud dubiè,
conjuges

conjuges, vobis est honor, quod Deus animas, quæ dum in omnem æternitatem benedicere & laudare queant, multiplicare volens, tam digni operis vos faciat cooperatores, dum nimirum corpora producit; in quæ ille dein animas, easdem creando, velut guttas quasdam cœlestes infundit, uti eas reverà creat, dum illas corporibus primum infundit.

Itaque, ô conjuges, tenero, constante & cordiali quodam amore uxores vestras complectimini. Hinc, prima femina è primi viri costâ, quæ cordi proxima est, educta est, ut is cordialiter & tenerè ipsam diligeret. Uxorum ergo vestrarum defectus & infirmitates, tam corporales, quàm spirituales, nullam in vobis aversionem aut despectum causare debent; at potius ad benignam & amorosam quamdam compassionem vos provocare, quod Deus eas fecerit tales, ut cum à vobis dependere debeant, majorem idcirco erga vos honorem & venerationem concipiant. Itaque vos eas habeatis in socias, ut tamen illarum capita sitis & superiores. Vos quoque feminae, viros, quos Deus vobis consignavit, tenerè & cordialiter, amore tamen quodam reverentiali, quique veneratione plenus sit, diligite. Hinc profectò eos Deus creavit sexûs animosioris & prædominantioris, ac mulierem viri quamdam esse dependentiam, os de ossibus, & carnem de carne ejus, nec non è quâdam illius costâ produci, ac de sub brachiis ejus, educi voluit, ut ostenderet, illam sub mariti manu, directione & imperio esse debere. Hanc porro subjectionem sacra scriptura passim quàm impen-

fissimè vobis commendat, nihilominus suavem & tolerabilem eam vobis faciens, dum non solum cupit ut ex amore quodam illis obediat, & voluntati ipsorum vos accommodetis, sed maritis vestris etiam injungit, ut magnâ cum dilectione, teneritudine & benignitate eam exerceant. *Viri*, ait S. Petrus, *cohabitare secundum scientiam* discretionis uxoribus vestris, *quasi infirmiori vasculo muliebri impatientes honorem*.

Sed dum vos ad reciprocum, quem alteri debetis, amorem adaugendum exhortor, cavete ne is in zelotypiam aliquam transcat. Sæpe namque fit, ut quemadmodum vermis delicatiori & maturiori pomo innascitur, ita & ardentiori & vehementiori conjugatorum amoris innascatur zelotypia, cujus tamen substantiam destruit & corrumpit; etenim lites, jurgia, dissensiones, & divortia paulatim progenerat. Certè ibi zelotypia locum non habet, ubi amicitia super veram virtutem reciprocè & ab utraque parte fundata est: unde ea certissimum amoris aliquo modo sensualis, crassi, & circa objectum in quo virtutem debilem, inconstantem, & diffidentiae obnoxiam habitare vidit, versantis signum est. Etenim amicitiam & amorem per zelotypiam ostendere & magnificare velle, stollida amicitiae ostentatio est; etenim zelotypia magnitudinis & quantitatis quidem amicitiae signum & nota est, sed non puritatis bonitatis, & perfectionis ejusdem: cum amicitiae perfectio quamdam de rei amatae virtute certitudinem, zelotypia verò incertitudinem præsupponat.

Vultisne, viri, uxores vobis fideles esse? Fidelitatis

delitatis iis exemplo præluceat. *Quinam*, ait Gregor. Nazianzen. fronte pudicitiam ab uxori-
 bus vestris exigitis, si ipsimet impudicitia labe in-
 quinati sitis? Quomodo ab illis requiritis, quod ipsis
 non datis? Eas castas vultis? Castos vos erga illas
 exhibite; & ut S. Paulus ait, ut sciat unusquis-
 que vas suum possidere in sanctificatione. At si vos
 contra dissolutionis exemplo eis præcatis, mirum non
 est, si ex illarum lasciviâ infamiam referatis. Vos
 verò mulieres, quarum honor est cum pudicitia &
 honestate inseparabiliter conjunctus, honorem ve-
 strum impensè custodite, nolite permittere, ut fama
 vestra nitore dissolutionis quædam nebulas offundat.
 Omnes & quilibet, etiam minimi, insultus vo-
 bis suspecti sint, neque ullam vobis procreationem
 amorisamque compellationem à quoquam fieri
 sinite. Quisquis pulchritudinem & dotes corpo-
 ris vestri laudaverit, suspectus vobis esse debet:
 nam qui mercedem aliquam dilaudat, quam eme-
 re sibi nequit, ut plurimum ad eam diripien-
 dam maximè tentatur. At si quis dum vos laudat,
 præterea de marito vestro sinistrè loquitur, eum-
 que deprimat, summoperè vos offendit: certum
 quippè est, eum non solum vos velle perdere,
 sed jam ut media ex parte perditas reputare: cum
 media conventionis & stipulationis pars cum se-
 cundo negotiatore jam tum inita sit, dum prioris
 nausea concipitur. Mulieres nobiles tam pri-
 cæ, quam modernæ, auribus suis margaritas aliquot
 appendere solent quod ex mutua illarum colli-
 sionis sensu aliquam, ut scribit Plinius, volup-
 tatem caperent. Ego verò novi, magnum Dei
 amicum Isaac in aures aureas, ut primas amoris
 sui arthas & pignora, castæ Rebeckæ misisse,

unde mihi verisimile sit, ornamentum hoc mysticum esse, & declarare, primum, quod ab uxore sua habere maritus debet, & uxor ei fideliter indemne conservare, esse autem, ut nullus sermo vel garritus strepētus eam ingrediatur, sed solum dulcis & amabilis castorum & pudicorum verborum, quæ Orientales Evangelii margaritæ sunt, sonitus & collisio. Semper quippè meminerimus oportet, animas per aures, uti corpora per os, intoxicari.

Amor & fidelitas, cū simul incedunt, semper familiaritatem & confidentiam progignunt: undē sanctos & sanctæ conjugēs, reciprocis benevolentis & blandimentis suis in cōjugiis usos legimus, benevolentis amorosis quidem, sed castis; teneris, sed sinceris. Sic Isaac & Rebeca, castissimum priscorum conjugum par, visi sunt per fenestram ita invicem joculari & colludere, ut esto nihil inhonesti subesset, indē tamen Abimelech facile perspexerit, non posse hunc lulum nisi conjugum esse. Magnus Rex Ludovicus, tam erga carnem suam rigidus, quā in amore erga conjugem tener, penē reprehensionem quorundam incurrit, quod hisce in blanditiis conjugalibus nimis videretur; esto reverā laudari potius mereatur, quod animum suum martialem & generosum, ad minuta hæc obsequia & officia, ad conjugalis amoris conservationem necessaria, sciret demittere: esto enim parva hæc puræ & sinceræ amicitiae signa animos invicem non colligent & vinciant, illos tamen propius accedere faciunt, & suavissimē ad mutuam conversationem colendam eosdem disponunt.

S. Monica cū filium suum Augustinum utero gesta-

gestaret, sæpius renovatis oblationibus, cum religioni Christianæ & gloriæ divinæ obsequio delicabat; uti id ipsimet testatur, dicens, quòd jam tum in utero matris agens, salem Dei degustarit. Discant hinc mulieres Christianæ, ventris sui fructus, etiam antequàm in lucem edantur, divinæ Majestati offerre: Deus enim qui cordis humilis & voluntarii oblationes grātiter admittit, bonos matrum eo in tempore affectus ut plurimum exaudit, nec rejicit. Testes rei hujus. Habeo Samuelem Prophetam, Sanctum Thom. Aquinatem, sanctum Andream Felulensem, & plures alios. Sancti Bernardi mater, tali filio digna mater, filios suos recens natos in manus accipiens, Christo Domino offerrebat, indeque eos aliquo cum respectu, veluti quid sacrosanctum; sibi que à Deo concredendum, diligebat: quod adeo ei benè successit, ut septem quas habuit proles, ad unam omnes sanctæ fuerint. Postquam vero filii jam in lucem editi sunt, & uti ratione incipiunt, parentes curare quàm maximè debent, ut Dei timorem animis ipsorum instillent. Egregiè & ardentè munus hoc sancta illa Regina Blanca, erga filium suum Ludovicum, sanctum Francorum Regem exercuit, sæpè namque ei dixit: *Malim te, fili charissime, ante oculos meos animam agentem & expirantem videre, quàm vel unum mortale peccatum committentem.* Quod matris votum ita sancti hujus filii animo incupitum mansit, ut, sicut ipse postea retulit, omnibus vitæ suæ diebus ipsum in mente habuerit, & nulla non die sibi repræsentarit, quam maximam poterat, operam dans, ut divinum hoc documentum executioni manda-

ret. Stirpes & generationes vulgò domus vocantur, quin & Hebræi ipsam filiorum procreationem, domorum vocant ædificationem. Hoc quippe in sensu dictum est, obstetricibus Ægypti Dominum domos ædificasse : ut hinc pateat, bonam domum non tam fieri, dum multæ opes temporales & mundanæ in eam per fas & nefas inferuntur, quàm, dum proles in Dei timore & virtutibus instituuntur.

Quà in re nulli parcendum est molestiæ ; nullis laboribus, cum liberi parentum sint corona & honestamentum. Sic tanto terrore & constantia S. Monica pravas S. Augustini filii sui inclinationes & passionem oppugnavit, ut, cum illum terræ marique consecrata esset multò illum felicius lacrymarum suarum filium per animæ illius conversionem effecerit, quàm is per corporis generationem, sanguinis sui filius extitisset.

Mulieribus Apostolus curam rei domesticæ & domus velut in sortem distribuit : undè multi, & non sine veritate, putant illarum virtutem familiæ ut liorem & fructuosorem esse, quàm maritorum ; qui cum tam ordinariè domi & inter domesticos non agant, hinc non tam facilè eos ad virtutem queunt informare. Huc ergò respicere Salomonem suis in Proverbiis puto, dum universæ familiæ bonum & incolumitatem, à muliere illius fortis, quam depingit, curâ & industriâ dependere ostendit.

Isaac, videns uxorem suam Rebeccam sterilem esse, Dominum pro illâ oravit, ut in Genesi legimus ; aut, juxta genuinam Hebraicorum verborum significationem, ex opposito illius Do-

minum

minum deprecatus est, quod hæc ex unâ ille ex aliâ oratorii parte orarent. Undè etiam oratio mariti hoc modo instituta, à Domino fuit exaudita. Illa ergò maxima & utilissima mariti & uxoris unio & communicatio est, quæ circa sanctam devotionem versatur, cui ad invidiam & certatim pro se quisque incumbere debet. Quidam sunt fructus, ut mala coronea, qui ob succi crudtatem & asperitatem palato desipiunt, nisi saccaro condiantur: alii è contrâ ob teneritudinem & molliem conservari nequeunt, nisi eodem modo saccaro quoque condiantur, uti cerasa & mala Armenia. Sic uxores velle debent, ut conjugis sui devotionis saccaro condiantur: etenim vir devotione carens, animal austerum, asperum & immitte est: sic & mariti ex opposito optare, ut uxores suæ devotæ sint. Mulier enim sine devotione, maxime fragilis, & evidenti à virtutis exercitio planè excidendi, aut saltem in eo elanguendi, periculo obnoxia est. Ait Apostolus, virum infidelem, per mulierem fidelem, & vice versâ uxorem infidelem, per fidelem virum sanctificari. Nam in arcto hoc matrimonii vinculo, alter alterum facile ad virtutem colendam potest allicere. Ecquæ verò benedictio est, quando vir & foemina fideles invicem in vero Domini timore sanctificant?

Cæterum ita se invicem tolerare, & imperfectiones mutuas sustinere debent, ut nunquam ambo simul pariter irasci debeant, ut nulla inter eos dissensio & jurgium appareat. Apes non mellificant in loco, in quo vocum & clamoris fit percussio & reduplicatio; sic nec sanctus Spiritus

rus habitare in domo, in quâ iurgia, concertationes, & clamorum altercationumque reduplicaciones audire est.

S. Gregorius Nazianzenus auctor est, conjugatos suo tempore, anniversario nuptiarum suarum die recurrente, cum festum egisse. Vellem certè, idem mos & nostrâ ætate introduceretur, dummodò nullo cum mundanorum & sensualium recreationum apparatu; sed, ut conjuges confessione peccatorum eo die institutâ, & saceris Eucharistiæ epulis refecti, ferventiùs & impensius solito, matrimonii sui successum Deo commendarent, bona, illud per reciprocum amorem & fidelitatem indies magis & magis sanctificandi, proposita renovando, & in Domino, spiritu novo velut accepto, respirando, ad vocationis & status sui onera supportanda.

C A P U T XXXIX.

De thori conjugalis honestate & puritate.

THorus conjugalís, ut Apostolus ait, immaculatus sit oportet, id est, ab omni impudicitia & aliis profanis sordibus liber. Unde etiam sanctum matrimonium primò in terrestri paradiso, ubi usque ad id tempus nulla umquàm concupiscentiæ fuerat dissolutio, nec quid inhonestum, fuit institutum.

Est inter voluptates foedas & infames atque eas quæ è cibo percipiuntur, quædam similitudo: ambo namque respiciunt & spectant carnem, esto primæ ob brutalem suam vehementiam, simpliciter carnales vocitentur. Quod ergo

ergo de illis dicere nefas est, intelligitur per id, quod dicam de his.

Primò, comestio ad corporum & hominum conservationem est instituta. Porro sicuti ad corpus nutriendum & conservandum dumtaxat comedere, res bona, sancta, & præcepta est: sic, quod in matrimonio ad sobolis procreationem & hominum multiplicationem requiritur, laudabile cumprimis & sanctum est. Hic enim primarius nuptiarum finis est.

Secundò, sicut justum & honestum est, comedere non solum ad vitam conservandam, & ad mutuæ conversationis, amicitiae, & condescendentiae, quam alter alteri debemus, conversationem, ita reciproca & legitima patrium in sancto matrimonio satisfactio à S. Paulo debitum vocatur. Sed debitum ita prægnans, & magnum ut neutri parti licitum velit esse ab eo se exculare, aut id solvere recusare, sine libero & voluntario consensu alterius; imò ne quidem propter ipsa devotionis exercitia: quò spectat id quod supra in Capite de sancta communione hujus occasione dixi. Quanto ergò minus fas est id recusare, ob cervicolas quasdam & imaginarias virtutum prætensiones, aut ob indignationem aliquam aut aversionem?

Tertiò, sicut qui ob mutuæ conversationis & societatis conservandæ debitum comedunt, liberè, & non velut coacti comedere debent, imò verò appetitum suum erga cibum testari etiam conari: ita quoque debitum conjugale fideliter, libereque semper reddendum est, & perindè ac

si sobolis procreandæ spes esset, esto certâ quâdam de causâ talis spes non affulgeat.

Quartò, comedere non quidem ob duas illas quas dixi rationes, sed dumtaxat ad appetitui satisfaciendum, tolerabile penè est, nullatenus laudabile. Etenim sola appetitus sensualis delectatio sufficiens objectum non est ad faciendum ut opus aliquod sit laudabile. Plus satis esset, si esset tolerabile.

Quintò, comedere non ex solo appetitu, sed per excessum, inordinatè & immoderatè, in se eo magis aut minus vituperabile est, quò excessus maior aut minor est.

Sextò, excessus qui in comedendo committitur, non solum in nimia ciborum consistit copiâ & quantitate, verùm etiam in comedendi modo & methodo. Mirum certè est, *Charissimæ Philothea*, mel, quod apibus adèò proprium & salutare est, iis tamen tam noxium esse posse, ut eas subindè etiam morbidas reddat, quando nimirum in vere plus æquo ex eo comedunt. Si quidem hinc alvi fluxum contrahunt, & aliquando etiam sine ulla evadendi spe, moriuntur: quando, verbi gratiâ, antrorsum capiti & alis mel adhærescit. Certè conjugale commercium quod in se ita sanctum, justum, laudabile, & reipublicæ adèò salutare est, aliquo tamen in casus perniciosum est ipsum exercentibus: interdum enim animas iptorum valdè ægras per peccatum aliquod veniale reddit; quod per excessum aliquem contingit: aliquando verò per mortale planè eas emota facit; quo fit, cum, qui ad sobolis productionem constitutus est ordo, violatur & pervertitur. Quo in casus, prout
magis

magis aut minùs ab hoc ordine receditur, peccata magis aut minùs execrabilia sunt; at semper mortalia. Nam quoniam librorum procereatio primus & proprius matrimonii finis est; hinc nunquam licet quis ab eo, quem illa requirit, ordine recedere potest, esto ob alium quempiam casum & accidens, tum quidem illa affectum habere nequeat; uti fit, dum aut sterilitas, aut quæ jam facta est prægnatio, productionem aut generationem impediunt. His enim in casibus ipsa corporum commixtio nihilominus potest esse justa (sc. *in reddente debitum*) dummodò debitas generationis regulas sequatur; cum nullum accidens aut casus legi, quam principalis matrimonii finis imposuit, præjudicare possit. Sanè infame & execrandum factum Onan in suo matrimonio, (uti Geneseos capit. xxxviii. narratur) in oculis Domini abominabile fuit. Et licet quidam ætatis nostræ hæretici. Cynicis (de quibus S. Hieronymus Commentario in Epistolam D. Pauli ad Ephesios loquitur) longè impudentiores & magis culpandi, docere tentarint, Onan solùm ob perversam, quam eo in actu habebat, intentionem Domino displicuisse, longè tamen aliter sacra Scriptura loquitur, diserteque asserit ipsum quod faciebat opus coram Deo abominabile & detestabile fuisse.

Septimo parasitici, vilis, abiecti, & infamis animi indicium est, ante prandii tempus decibo & esois cogitare; majus etiam, sumpto iam cibo delectatione illà, quæ ex ejus comestione percepta est, minutim se oblectare, videlicet de eà aut loquendo aut cogitando, & spiritum suum in memoria & recordatione voluptatis ejus quæ è
buc

buccellarum singularum in stomachum traiectione habita est, volutando, quemadmodum faciunt, qui ante prandium animum defigunt in veru, & à prandio jugiter lancibus affigunt digni certè, qui in famulos culinarios assumantur, & *quorum* ut ait Apostolus, *Dens venter est*. Viri vero cordati & honesti non antè de mensà cogitant, quàm dum ei assident, & post cibum sumptum manus sinus & os abluunt, ut eorum quæ comederunt, nullum exinde amplius gustum, saporem aut odorem habeant. Elephantus vastum quidem animal est, sed inter omnia vivere in terrà dignissimum, & prudentissimum. Honestatis illius quoddam hinc tibi argumentum & signum commemorare volo. Feminam suam nunquam mutat ut aliam assumat, & quam delectat, tenerrimè diligit; cum qua tamen non nisi singulis trienniis copulatur idque non nisi quinque diebus, & tunc tam occultè, numquam ut ab ullo eo in actu sit deprehensus. Sed sexto die sæpè visus est, quo ante omnia profluentem aliquam adit, in eaque toto corpore abluto, non antè ad socios elephantos redire vult, quàm sit aqua purificatus & velut lustratus. An non hæ egregiæ & honestæ bellæ huius condiciones sunt? quibus conjugatos docet, affectus suos sensualitatibus & voluptatibus, quas pro ratione status sui exercuerint, non affigere; sed post eas animum, cor & affectum ab iis abluere; seque quàm citissimè expurgare, ut deindè cum omni spiritus libertate alia puriora & sublimiora opera exerceant. Hoc porrò in consilio perfecta excellentis illius doctrinæ, quam sanctus Paulus Corinthiis tradit, praxis consistit:

sistit: Tempus, inquit, *breve est, reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint.* Nam is, secundum S. Gregorii mentem uxorem habet tanquam non habens, qui ita consolationes corporales & voluptates ex illâ percipit, ut propterea nullum in spiritualibus suis exercitiis impedimentum sentiat. Quod autem de viro dicitur, de uxore pariter venit intelligendum. *Et qui utuntur hoc mundo*, ait idem Apostolus, *sint tamquam non utantur.* Omnes ergo mundo, pro vocatione suâ quisque utantur; sed ita ut affectum suum ei non affigant, sed tam liberi & expediti ad Deo serviendum sint, tamquam si eo penitus non uterentur. Errat, inquit S. Augustinus, homo gravissimè, dum rebus iis frui vult, quibus solummodò debet uti, & iis vice versâ uti, quibus debet frui. Rebus spiritualibus debemus frui, corporalibus verò tantum uti, quarum cum usum in meram fruitionem convertimus, anima nostra rationalis in brutalem quoque & bestialem convertitur. Credo autem omnia quæ dicere decreveram me dixisse, & ea quæ dicere volebam, non dicendo satis expoluisse.

C A P U T XL.

Monita pro viduis.

Apostolus Paulus in Timothei sui personâ omnes Episcopos docet, quomodo cum viduis agere debeant, dicens: *Viduas honora, quæ verè vidua sunt.* Ut autem verè vidua quæpiam sit hæ conditiones necessariae sunt.

Prima, ut vidua non solum sit corpore, sed & animo; scilicet ut inviolabile propositum
con-

conceperit, in castæ viduitatis statione ad finem usque vitæ perseverandi. Viduæ enim, quæ in viduitate suâ aliquam renubendi occasionem expectant, non aliter à viris sunt, quam quòd carnali commercio de facto careant, separatæ; at, quantum ad voluntatem & animum, jam tum cum ijs conjunctæ sunt. Si verò verè vidua, ut se in viduitatis suæ statu confirmet, voto concepto suum Deo corpus & castitatem offerre velit, insigni viduitati suæ addet decus & ornamentum, suumque propositum & resolutionem maxime affecurabit. Vicens namque emissio jam voto, illicitum sibi esse castitatem violare, nisi cælo velit excidere, ita sui propositi exequendi studiosa erit & avida, ut ne ipsius quidem matrimonii ineundi cogitationes, ad momentum, suo in corde sedem figere permittitur sit; adeò ut sacrum hoc votum validum quoddam inter animam ipsius, & omnes propositis ipsius adversantes machinationes & molimina, objecturum sit propugnaculum. Sanè votum hoc viduæ Christianæ cum primis contulit S. Augustinus, atque adeò vetus ille Doctor Origines etiam longius progreditur: etenim mulieribus conjugatis consulit, ut si fortè mariti ante ipsas demoriantur, ad vidualem castitatem voto se obligent & destinent, quò medias inter sensuales delectationes, quibus in matrimonio suo gaudebunt, nihilo minus castæ viduitatis meritum, per anticipatam hanc promissionem & votum, percipere valeant. Votum, actiones quaslibet intuitu & causa illius factas, Deo longè reddit acceptiores, animum ad eas exequendas corroborat, & non solum opera, quæ bonæ nostræ voluntatis velut

fructus

fructus sunt, Deo dat, sed ipsam etiam voluntatem, quæ operum nostrorum quodammodo arbor est, eidem offert & dedicat. Per simplicem castitatem corpus nostrum Deo quodammodo commodatō damus, quod libertatem ipsi nobis retineamus ipsum aliquando cum lubuerit sensualibus delectationibus subiiciendi: at per castitatis votum, absolutè & irrevocabiliter ei ipsum dedicamus, nullam penitus nobis promissionis illius revocandæ potestatem & libertatem retinentes. Itaque quam felicissimè servos nos facimus illius, cui servire melius est, quam universa mundi regna possidere. Porro sicuti duorum horum illustrium virorum consilia maximoperè probo, ita quoque desiderarem, ut animæ, quæ tam erunt beatæ, ut ea velint sequi, prudenter, sanctè, solidè id faciant, postquam scilicet animi sui potentiam & vires benè examinarint, divinam opem per preces implorarint, & cordatum devotumque aliquem directorem consuluerint. Ità namque maiore cum utilitate & fructu omnia peragentur.

Secunda, requiritur præterea, ut hec secundarum nuptiarum repudiatio fiat purè & sincerè, quo omnes affectus tuos maiore cum puritate in Deum transferat, & cor suum omni ex parte cum divinæ Majestatis corde jungat. Si enim ideo solum in viduitate vidua manere velit, ut liberos opulentos reddat; aut ex alio quopiam mundano intuitu, laudem forsan hinc apud homines habeat, sed non apud Dominum: cum apud eum nihil veram habere laudem possit, quàm quod propter Deum suscipitur.

Tertia. Præterea necesse est, ut vidua, quo
verè

verè vidua sit , à delectationibus profanis sit sequestrata , & voluntariè iis careat. *Namqua in deliciis est* , inquit Apostolus , *vivens mortua est*. Velle esse viduam , & gaudere ab aliis amari , procari & compellari per illecebrosas ineptias : choreis tripudiis , epulis interesse ; odoramenta , ornamenta , & elegantias affectatas consecrari ; est esse viduam , corpore viventem sed mortuam quod animam. Quid interest , obsecro , an inter signum domus Adonidis & amoris profani sit ex amiculis albis in modum pennarum perforatis , an è velo crispato , retis ad instar , circum vultum extenso compositum ? Cum sæpe niger color , majori cum vanitate albo superaddatur , quo hic magis appareat. Vidua ergo , quod experta alias quo feminæ viris modo placere possint , eo periculosiores in animos illorum illecebras & illicia jactat. Quæ ergo in vanis & stolidis hisce deliciis vivit vidua , *vivens mortua est* , & aliud si propriè loqui velimus , non est , quàm quoddam viduitatis idolum.

Dicitur in Canticis , *Tempus putationis advenit* , *vox turturis audita est in terrâ nostrâ*. Mundanas superfluitates rescindat oportet is , qui piè in Christo vivere desiderat ; sed inprimis reicissio & amputatio hæc necessaria est ei quæ verè vidua est , quæ castæ turturis ritu , mariti sui amissionem & mortem adhuc deflet , gemit & plorat. Cum Noemi è Moab in Bethlehem rediret , feminæ civitatis , quæ eam initio , cum primam matrimonio juncta fuerat , cognoverant , ea visâ dicebant adinvicem : *Hæcne est illa Noemi* ? Quibus illa respondit : *Ne vocetis me*

me Noëmi (id est pulchram) (hoc enim vox Noëmi significat :) *sed vocata me Mara (id est amaram)* quia amaritudine valde replevit me Omnipotens. Quod dicebat ideo , quod conjux & compar ipsius jam demortuus esset. Sic quoque viduâ devota , numquàm aut pulchra , aut gratiosa vocari haberive vult , id esse contenta quod Deus ipsam esse vult , id est humilis & abjecta in oculis suis.

Lampadas , quarum oleum aromaticum est ; dum exstinguitur earum flamma , longè gratiorem naribus halitum emittunt : sic viduæ , quarum amor in conjugio purus fuit , suaviorem virtutis castimonix fragrantiam tum exhalant , cum ipsarum lumen , id est , conjux , per mortem extinctum est. Maritum , dum in vivis est , amare , satis commune est inter feminas , sed cum ita amare , ut illo demortuo , nullum alium quærant aut sectentur , amor est , qui non nisi veras viduas concernat. In Deo sperare , quamdiu maritus familiam humero suo sustentat , non adeo rarum est ; at hoc adminiculo & fulcro sublato , tunc in Deo sperare , summis dignum est laudibus. Hinc est quod in statu viduali evidentiùs & faciliùs virtutum , quas quis in matrimonio suo habuit , perfectio cognoscatur.

Vidua quæ liberos habet , qui auxilio , directione & conductione aliquâ opus habent , in iis præsertim quæ ad animam & illorum sustentationem spectant , nullatenus eos potest , nec debet deferere : disertè namque Apostolus ait eas ad hanc curam & officium teneri , ut *mutuam vicem reddant parentibus* : quod qui suorum & maxime

maximè domesticorum curam non habet, infideli sit deterior, at si liberi jam sint id ætatis, & eo in statu, ut nullâ directione & inspectione opus habeant, tunc vidua omnes suos affectus & cogitationes in se recolligat, ut sic eos puriùs suo in amore Dei progressui applicet & adjudgat.

Si nulla vis & necessitas veram viduam in conscientia obliget, ad sese turbis & impedimentis exterioribus, uti sunt lites, implicandam, planè ei consulo, ut iis abstineat, & quàm potest quicquid tranquillissimam, rerum suarum dirigendarum tuendarumque viam admodum, esto alioqui ea compendiosissima & utilissima non videatur, sequatur. Etenim fructus strepituum ac turbarum validè magni sint oportet, ut sanctæ tranquillitatis bono æquiparentur; ut taceam, lites, & id genus contentiones & perturbationes, animum distrahere, ac non rarò hostibus & adversariis castitatis ostium referare, uti dum iis, quorum ope & favore opus habet, complacere quis satagit, ea agit quæ cum devotione usquequaque non quadrant, & Deo displicent.

Continuum porrò viduæ exercitium sit oratio: nam cum nullum posthac habere amorem debeat, quàm propter Deum: sic vix aliud loqui jam debet, quàm propter & de Deo: & sicut ferrum; quod propter adamantis alicujus præsentiam magnetis attractionem sequi prohibetur, statim atque adamas amovetur, ad ipsum magnetem accedit & rapitur; sic cor viduæ, quod vivente marito, totum in Deum ferri non poterat, nec divini illius amoris impetum & raptum sequi, eo jam demortuo, quàm ardentissimè in
 • odorem

odorem unguentorum coelestium currere debet, cum sponsa sacra quodammodo dicens: Quoniam Domine jam tota mea sum, me ut totam tuam jam suscipe, trahe me post te, & curremus in odorem unguentorum tuorum.

Virtutes autem, quas sancta vidua propriè exercere debet, sunt perfecta modestia, honorum, graduum, conventiculorum, titulorum ac nominum aliarumque hujusmodi vanitatum repudium, pauperibus & ægrotis impensum obsequium, afflictorum consolatio, puellarum ad vitam devotam invitatio, utque junioribus feminis omnium virtutum exemplo præluceant. Duo vestium ejus ornamenta sunt, necessitas & simplicitas, duo actionum & operum ejus ornamenta sunt, humilitas & charitas; duo linguæ illius insignia sunt, honestas & verborum benignitas, oculorum decus, modestia & pudicitia, & unicus cordis illius amor, Jesus Christus crucifixus.

Summa, verâ vidua in Ecclesiâ est velut viola verna, quæ præ devotionis suæ fragrantia incomparabilem suavitatem diffundit, & sub amplexibus abjectionis suæ foliis propè semper delitescit, & colore subobscurâ & minùs fulgido mortificationem testatur: in locis humidis, umbris, & incultis solet & gaudet inveniri, nolens à mundanorum conversatione conculcari & opprimi, quo cordis sui virorem & integritatem, adversis omnes calores, quos opum, honorum, vel etiam amorum desiderium ac cupiditas afflare ei possent, meliùs conservet. *Beattor;* inquit Apostolus, *erit si sic permanserit.*

Per-

Permulta alia de hâc materiâ mihi dicenda essent, sed omnia mihi dixisse videbor, cum dixero viduam, quæ status & conditionis suæ honorem cordi habet, attentè legere debere egregias illas epistolas, quas S. Hieronymus ad Furiam, Salviam, & alias illas Romanas matronas perscripsit; quibus ea felicitas obtigit, quod viri tam docti & sancti filix spirituales esse meruerint. Nihil quippè addi queat iis quæ ipse illis perscripsit, præterquam quòd vera vidua numquàm carpere aut culpæ debeat eas, quæ ad secundas, tertias, aut etiam quartas nuptias transeunt: quibusdam enim in casibus ita id Deus opt. max. ad majorem sui gloriam fieri permittit. Et hanc veterum doctrinam & sententiam semper ante oculos habeat, nec viduitatem, nec virginitatem alium in cœlo habere locum, quàm quem humilitas ipsis assignavit.

C A P U T XLI.

Paucis virgines compellantur.

SI temporale matrimonium spectatis? ô virgines, primum amorem vestrum primo marito integrum magno cum zelo conservate. Insignem certè esse abulum existimo, loco integri & sinceri cordis, aliud detritum & amoribus consumptum & exhaustum illi offerre. At si ea vestra felicitas est, ut ad castas & spirituales nuptias evocemini, & virginitatem vestram integram illibatamque semper conservare velitis, amorem vestrum divino huic sponso quàm potestis integerrimum & mundissimum custodite; qui,
cùm

cùm ipsamet puritas sit, nihil usque adeo amat, quàm puritatem, & cui rerum omnium, & præsertim amoris, primitiæ jure debentur. Epistolæ S. Hieronymi quæcumque vobis servanda & cavenda sunt, quàm abundantissimè vobis supeditabunt : cumque status & conditio vestra vos ad obedientiam obliget, directorem & conductorem aliquem de ligite, quo dirigente, animum & corpus vestrum sanctius divini illius Majestati dedicare & offerre possitis.

P R A X I S S P I R I T U A L I S

P A R S Q U A R T A.

*In qua necessaria contra communiores tenta-
tiones documenta & consilia
traduntur.*

C A P U T I.

*Filiorum hujus seculi sermones & obloquia cu-
randa non sunt.*

STATIM ac mundani homines percipient te vitæ devotæ velle insistere, mille in te calumniarum & obloquiorum tela evibrabunt. Qui inter eos pessimi erunt, tuam vitæ morumque mutationem hypocriticos, superstitionis & simulationis insimulabunt: dicent, malè te à mundo exceptam fuisse, ideoque indignabundam te, quasi ab eo repulsam passam & vilipensam, ad Deum recurrere. Amici verò tui multas tibi admonitiones prudentes & ex charitate depromptas, (prout quidem ipsis apparebit)

rebit) facere satagent : Incidens (inquit) in humorem aliquem melancholicum , tuæ apud homines auctoritati multum decedet , aliis te exolam & intolerabilem reddes , ante tempus consenesces , & canices , negotia tua domestica aliquod hinc detrimentum accipient , in mundo vivendum est sicut in eo vulgò vivitur , suam quis salutem sine tot mysteriis & ceremoniis operari potest : & aliæ sexcentæ hujusmodi naniæ aniles.

Omnia hæc , chara mea *Philothea* , merè sunt inanix & offuciæ : nullam hi aut sanitatis , aut rerum tuarum curam (ut præferunt) habent. *Si de mundo fuissetis* , inquit Redemptor , *mundus quod suum est diligeret : sed quia de mundo non estis , propterea odit vos mundus*. Vidimus plures utriusque sexus nobiles sæpè integram noctem , quin & multas continuò noctes lufui scachorum aut chartarum incumbere : darine tamen attentio & occupatio aliqua magis melancholica & morosa potest , quàm hæc ? mundani tamen verbum contrà hanc non loquebantur , amici se propterea non torquebant : quod verò horâ unâ meditationi insistamus , quòd paulò nos maturiùs solito lecto surgentes videant , quò ad sacram nos communionem præparemus , ad medicum curritur , ab humore hypochondriaco & aurugine nos curari volunt. Triginta quis noctes tripudiando & choreas ducendo insumpserit , & de labore non queritur : quod semel noctem natalis Domini insomnem duxerit , postridie præraucedine & cruditate tussit , & ventrem sibi dolere queritur. Quis non videat , mundum iniquum esse judicem , suis faventem & propi-

rium, at erga filios Dei imitemur & rigidum?

Bene nobis cum mundo non conveniet, nisi una cum ipso nos perdamus. Satis illi facere aut placere per omnia non possumus, nimis enim varius & inconstans est. *Venit Joannes, ait Dominus, neque manducans, neque bibens, & dicunt, Daemonium habet: venit filius hominis manducans & bibens. & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini.* Sanè, *Philothea*, si ex condescendentia & accommodazione quadam una cum mundo rideamus, ludamus, choreas ducamus, offendetur & scandalizabitur; si renuamus, hypocrisios nos insimulabit vel melancholix. Si corpus paulò elegantius ornemus, ad aliquem malum finem & intentionem fieri existimabit si de ornatu nonnihil remittamus, è vilitate animi id proficisci dicet; hilaritates nostras dissolutionum censebit nomine; mortificationes, tristitiarum & morositatis. Itaque cum tam maligno & livido nos oculo semper aspiciat, numquam ei complacere possumus. Imperfectiones quoque nostras numquam non exaggerat, & eas jactat peccata esse: peccata nostra venialia ait esse mortalia, & quæ ex infirmitate committimus, è malitia facta. Cumque, teste Apostolo, *charitas benigna sit*, vice versâ malignus est, cum illa non cogitet malum, hic è contrario semper malum cogitat, & , dum nihil habet quod in actionibus nostris carpat, nostras capit intentiones, Sive oves cornua habeant, sive non habeant; sive albæ eæ sint, sive nigræ, non idcirco ab iis vorandis lupus abstinebit.

Quicquid demum facimus, semper nos mundus

us infestabit & carpet ; si diu confiteamur , peter ecquidnam ei tamdiu dicendum habeamus ; si statim confessionem abolverimus , dicet nos eam rectè non instituisse , sed peccata nonnulla confiteri neglexisse. Omnes nostros explorabit motus , & vel ob unum verbum ex iracundiâ acerbius prolatum , dicet nos in conversatione intolerabiles esse. Rerum nostrarum cura & diligentia , illi videbitur cupiditas : benignitas nostra , stultitia : filiorum verò seculi hujus iræ , ipsis sunt generosi animi indicia ; illorum avaritiæ , gnavitates ; liberæ conversationes cum diverso sexu , honesta colloquia & familiaritates. Sic semper araneæ apum opera destruunt.

Sinamus hunc cæcum clamare , *Philothæa* , tantum quantum volet , occlamet nocturæ ad instar , ad avium de die volitantium quietem interrumbandam , nos in nostro proposito solidi & constantes simus , in resolutionibus nostris invariabiles : perseverantia enim ostendet , num verè & sincerè Deo nos & vitæ devotæ applicuerimus. Cometæ & planetæ pene æquè luminosi sunt , ut quidem apparet ; sed cometæ paulo post evanescent , cum non nisi ignes quidam transitorii sint ; planetæ vero perpetuâ claritate collucent. Eodem modo hypocrisis & vera virtus valde inter se quoad exteriora , similes sunt : sed facile est unam ab aliâ dignoscere ; eo quod hypocrisis non durat , & fumi instar sursum evaporantis dissipatur ; at vera virtus semper firma & constans est. Optima ratio , ad devotionis nostræ principium bene confirmandum & tutum reddendum , est exprobrantium & calumniantium linguis proscindi : hâc ratione

namque extra vanitatis & superbiendi periculum sumus ; hæc quippe sunt velut obstetrices Ægypti , quibus tartareus Pharaon præcepit , ut masculas Israël proles , eo ipso quo nascerentur die , occiderent & suffocarent. Nos mundo crucifixi sumus , & nobis mundus vicissim crucifigi debet : ipse nos ut stultos reputat , nos vicissim eum ut insipientem reputemus.

CAPUT. II.

*Non est ob parva quadam adversa animus
abjiciendus.*

Lumen , quantumvis pulchrum , oculis pergratum & optabile , eisdem tamen aliquando perstringit , præsertim cum diu tenebroso in loco egimus. Sicuti etiam antequam cum incolis loci alicujus , quantumlibet ii humani & affabiles sint , assueverimus & familiaritatem contraxerimus , nescio quam alterationem in nobis ipsis sentimus. Ad eundem modum fieri, mea *Philothea*, potest , ut , cum primum vitam tuam mutare incipies , multi in animâ tuâ turbines & inquietudines exoriantur ; & magna illa & generalis repudiatio quâ universis mundi inaniis & ineptiis simul & semel valedixisti , aliquo te modo contristet animumque dejicere faciat. Quod si tibi contingat , habe , quæso , patientiam , nihil enim hoc erit , non est nisi modica quædam alteratio & consternatio , quam ipsa tibi novitas adfert ; hæc ubi pertransierit , mille consolationibus pertunderis. Principio forsan grave tibi erit , gloriam illam repudiare & relinquere , quam à fatuis & vanis in tuâ vanitate

rate adulatoribus percipiebas, sed quid? Æternamne velles perdere quam tibi Deus dabit in veritate? Vanæ recreationes & oblectamenta, quibus præteritos vitæ tuæ annos impendisti & edicasti, animo tuo adhuc occurrent, ad ipsum alliciendum & suas in partes pertrahendum; sed quid, audebisne beatam illam relinquere eternitatem, ut fallacibus hisce levitatibus reblectes? crede mihi, si modò perseveres, mox ordiales quasdam dulcedines & gaudia senties, deò deliciosas & jucundas, ut dictura sis, mundum, mellis hujus comparatione & intuitu, nonnisi merum fel habere; & unam devotionis viam, millenis vitæ mundanæ annis meliorem & optabiliorem esse.

Sed perfectionis Christianæ montem valdè altum esse vides: quomodò, Deus bone, inquis, illum potero conscendere? Sume animum, *Phorthea*. Cum apum fœtus primum formari incipiunt, vocantur nymphæ, & tum adeò exiguae sunt, ut nec ad flores, nec montes nec colles vicinos volare possint sed paulatim melle quod matres ipsarum confecere, enutritæ, nymphulæ hæ acquirunt alas, itaque corroborantur, ut postea per loca vicina ad mella colligenda unâ cum matribus evolent. In devotione fateor, adhuc ceu parvæ apiculæ sumus, & prout quidem desiderium nostrum est [quod certè non est minus, quàm ad ipsum perfectionis Christianæ apicem & culmen pertingere] ascendere & evolare non possemus; at si per bona desideria & proposita nostra formam quamdam capere incipiamus, penna & alæ nobis excrecere incipiunt. Speremus itaque spirituales nos aliquan-

dò apesfore, nosque evoluturas. Interim verò, melle spiritualium confiliorum & documentorum, quæ prisci devoti & Ascetæ nobis tradidere, victitemus, Deumque rogemus, det nobis pennas sicut columbæ, ut non solum in vitæ hujus tempore volemus, verùm etiam in futurâ æternitate requiescamus.

CAPUT III.

*De tentationum naturâ, & quod sit inter
tentationem sentire, & ei consentire
discrimen.*

Cogitatione tibi finge, *Philothea*, juvenculam aliquam Principem, sponso suo & marito Principi percharam; & simul imaginare, scelestum aliquem, quo eam ad secum adulterandum, thorumque nuptialem violandum invitet, infamem aliquem amoris internuntium, qui scedam illius intentionem novæ nuptiæ communice, mittere. Primò itaque pararius & nuntius hic domini sui amorem principi aperit. Secundo, in illâ petitione propositioneque sibi complacet; aut displicet. Tertio, consensum ei præbet, aut prorsus dissentit. Consimiliratione, diabolus, mundus, caro, viso animam quamdam filio Dei desponsatam esse, varias ei tentationes & suggestiones ingerunt: quibus primo, peccatum ei proponitur. Secundo, illa in eo delectationem sentit aut displicentiam. Tertio, consentit eidem aut dissentit: qui sunt tres illi gradus, quibus ad peccandum descenditur, tentatio videlicet, delectatio, & consensus. Et licet tres hæ actiones non tam aperte in

omnibus peccatis percipiantur & usu veniant, alibi tamen & manifestè in magnis atque horribilibus peccatis eas videre est.

Tametsi tentatio ad aliquod peccatum quodcumque id sit, committendum, toto vitæ nostræ duraret tempore, non ipsa propterea nos vitæ Majestati invisibiles displicentelque redderet, dummodo ipsa nobis non placeat, nec consensum in eam ullum præstemus. Ratio est, quòd tentatione non tam agamus quàm patiamur, nec nullam in eà delectationem sentiamus, nec nullam ex eà contrahere culpam aut reatum possumus. S. Paulus diuturnas admodum tentationes & stimulos carnis passus est; sed adeò propter hoc Domino non displicuit, ut Deus è contra etiam inde fuerit glorificatus. Beata Angela de Fulmino tam atroces & acres libidinis tentationes experta est, ut, dum eas describit, legentibus commiserationem sui moveat. Ingentes quoque vitæ tentationes, quas olim SS. Benedictus & Franciscus sentire, cum ad eas effugandas aut superandas, ille se in spinetum, hic in densissimam nivem abiecit, neque propter illas vel minimum divinæ gratiæ punctum amisere, quin non multum eam inde adauxerunt.

In tentationibus ergò animus non est despondendus, *Philothea*, neque arma tibi ut victæ abjicienda, quamdiu illæ tibi displicebunt, sed nostram magnam esse differentiam inter tentationes sentire, & iis consentire. Etenim sentire eas possumus, esto nobis displiceant, sed consentire non possumus, nisi placuerint; cum placencia & delectatio velut gradus sit ad iis consentiendum. Tot ergò salutis nostræ inimici nobis illicia,

dò apesfore, nosque evoluturas. Interim verò, melle spiritualium confiliorum & documentorum, quæ prisci devoti & Ascetæ nobis tradiderunt, victitemus, Deumque rogemus, det nobis pennas sicut columbæ, ut non solum in vitæ hujus tempore volemus, verum etiam in futurâ æternitate requiescamus.

C A P U T III.

De tentationum naturâ, & quod sit inter tentationem sentire, & ei consentire discrimen.

Cogitatione tibi finge, *Philotea*, juvenculam aliquam Principem, sponso suo & marito Principi percharam; & simul imaginare, scelestum aliquem, quo eam ad secum adulterandum, thorumque nuptialem violandum invitet, infamem aliquem amoris internuntium, qui scædam illius intentionem novæ nuptiæ communiceret, mittere. Primò itaque pararius & nuntius hic domini sui amorem principi aperit. Secundo, in illâ petitione propositioneque sibi complacet; aut displicet. Tertio, consensum ei præbet, aut prorsus dissentit. Consimili ratione, diabolus, mundus, caro, viso animam quamdam filio Dei desponsatam esse, varias ei tentationes & suggestiones ingerunt: quibus primo, peccatum ei proponitur. Secundo, illa in eo delectationem sentit aut displicentiam. Tertio, consentit eidem aut dissentit: qui sunt tres illi gradus, quibus ad peccandum descenditur, tentatio videlicet, delectatio, & consensus. Ex licet tres hæ actiones non tam aperte in

in omnibus peccatis percipiantur & usu veniant, palpabiliter tamen & manifestè in magnis atque enormibus peccatis eas videre est.

Tametsi tentatio ad aliquod peccatum quodcumque id sit, committendum, toto vitæ nostræ duraret tempore, non ipsa propterea nos divinæ Majestati invisibiles displicentesque redderet, dummodo ipsa nobis non placeat, nec consensum in eam ullum præstemus. Ratio est, quòd in tentatione non tam agamus quàm patiamur, cumque nullam in eà delectationem sentiamus, hinc nullam ex eà contrahere culpam aut reatum possumus. S. Paulus diuturnas admodum tentationes & stimulos carnis passus est; sed adeò propter eas Domino non displicuit, ut Deus è contra etiam inde fuerit glorificatus. Beata Angela de Fulgino tam atroces & acres libidinis tentationes experta est, ut, dum eas describit, legentibus commiserationem sui moveat. Ingentes quoque fuere tentationes, quas olim SS. Benedictus & Franciscus sensere, cum ad eas effugandas aut superandas, ille se in spinetum, hic in densissimam nivem abjecit, neque propter illas vel minimum divinæ gratiæ punctum amittere, quin imo multum eam inde adauxerunt.

In tentationibus ergò animus non est despondendus, *Philothea*, neque arma tibi ut victæ abjicienda, quamdiu illæ tibi displicebunt, sed nôris magnam esse differentiam inter tentationes sentire, & iis consentire. Etenim sentire eas possumus, esto nobis displiceant, sed consentire non possumus, nisi placuerint; cum placentia & delectatio velut gradus sit ad iis consentiendum. Tot ergò salutis nostræ inimici nobis illicia,

escas & illecebras oggerant, quot cupient; semper ad cordis nostri januam, quò aditum in ipsum inveniant, vigilent, quascumque volent nobis propositiones suggerant: quamdiu ejus animi sumus, ut nullam ex omnibus illis haurire oblectationem velimus, Deum nullatenus offendere possumus: sicuti Princeps, Principis illius quam dixi, maritus, indignari & succensere ei ob missum ei nuntium nequit, si nullam omninò ex eo ipsa oblectationem vel complacentiam sentit. Hoc tamen inter animam, & Principem illam quoad hanc materiam interest, quòd Princeps, inhonestâ illâ propositione auditâ, nuntium, si velit, abigere, & non amplius ei auscultare possit: at, non semper in animæ potestate situm sit, tentationem non sentire, esto semper fit, non consentire. Quamobrem tametsi tentatio diu duret & perleveret, nullam ea nobis inferre noxam potest, quamdiu nobis displicet.

Sed quod ad delectationem quæ post tentationem sequi potest, attinet, quòd duas anima nostra partes habeat, inferiorem unam, alteram superiorem, & inferior non semper superioris arbitrium impulsūque sequatur, sed proprium; hinc sæpè contingit, ut pars inferior in tentatione se oblectet, superiore invitâ & refragante. Hæc est illa pugna & digladiatio, quam Apostolus Paulus describit, dum carnem suam ait concupiscere adversus spiritum, & spiritum adversus carnem; & esse legem quamdam membrorum, & legem aliam spiritus, & alia hujusmodi.

Vidistine aliquando, *Philothea*, multas favillas

villas & carbones cineribus coopertos : si quis post decem aut duodecim horas veniat ignem inde habiturus, nonnisi paucas aliquas in medio loci, & quidem ægrè admodum, scintillas reperiet. Sunt tamen, quia inveniuntur; & per eas reliqui carbones jam extincti reaccendi possunt. Eodem modo se res habet in charitate, quæ inter ingentes & vehementes tentationes ignis noster spiritualis est : tentatio quippe in partem animæ inferiorem delectationem suam immittens animam quanta est, cineribus obtegere videtur, divinumque amorem satis exiguum reddit : neque enim is usquàm quàm in cordis medio, & in intimo mentis penetrati apparet : imo nequidem ibi videtur esse, adeoque vix inveniri potest. Verè tamen ibi est, cum, tametsi omnia in animâ & corpore nostro turbata sint, propositum firmum habeamus nec peccato, nec tentationi consentiendi; & delectatio, quæ homini nostro exteriori placet, interiori displiceat, quæ licet circum voluntatem nostram oberret & versetur, in eâ tamen non est. Unde liquet, delectationem hanc involuntariam esse; & cum talis sit, nullum peccatum involvere.

C A P U T IV.

Duo insignia, quoad hoc, referuntur exempla.

TAnti tuâ refert, *Philothea*, hoc prout oportet intelligere, ut in eo explicando uberius esse, meque diffundere, grave non sim ducturus. An non *Adolescens* ille, cujus sanctus *Hieronymus*

ronymus meminit, dum sericis vinculis quam mollissimè molli in lectulo supinus constrictus, diversis lascivis contractibus & illicitis, à procaci quâdam mulierculâ, eodem secum in lecto duntaxat ad illius constantiam & castitatem labefactandam, cubante, ad libidinem & nefas provocaretur, horrendos quosdam carnis stimulos sentire debebat? Non sensus illius miro quodammodo à delectatione titillari, & imaginatio illius è præsenti hac voluptatum materia & illecebrâ imperi ac occupari? Haud dubiè. Nihilominus tot inter insultus, intam horrendâ tentationum procellâ, & tor inter voluptates, à quibus undequaque obsidebatur & premebatur, ostendit cor suum nullatenus subactum esse, nec voluntatem iis consentire; nam carnem rebellantem proelium sibi movere, nulliusque omnino membri corporis sui, præterquàm linguæ, liberum usum sibi videns relictum esse, dentibus suis sibi eam præsecat, & in faciem ejus expuit, à quâ anima ipsius longè violentius per voluptatum illecebras oppugnabatur, quàm suis carnifices tormentis eam umquàm impetere potuissent. Unde etiam tyrannus, qui suis illam suppliciis ac cruciatibus expugnari posse diffidebat, his eam credebat voluptatibus haud dubiè cellulam.

Consimili in materiâ admirabile sanè fuit certamen S. Catharinæ Senensis: quod hic tibi paucis describam. Spiritus nequam diabolus potentiam à Deo accepit sanctæ hujus Virginis pudicitiam, quàm poterat intensissimè accerimeque oppugnandi, eâ tamen conditione ne ipsam contingeret. Itaque omnes, quas potuit, impu-

impudicas suggestiones & cogitationes cordi illius immisit ; quoque eam magis ad lasciviam commoveret , multis secum sociis assumptis , qui virorum juxta ac feminarum formam induerant ; varia operum carnalium & lubricitatum genera & gestus illius antè oculos edebat ; addebat præterea inhonestissima verba & compellationes ac provocationes ; quæ omnia licet exteriora essent , tamen mediantibus sensibus profundè se in cor & animum virginis purissimæ insinuabant , quod , ut ipsam et confitebatur , iis plenissimum erat , nulla ut in eâ , exceptâ pura voluntatè superiore , esset pars , quæ ab hac turpitudinis & delectationis carnalis tempestate non exagitaretur . Quod certè satis diu durabat : usquedum quodam die Redemptor Jesus illi se spectandum dedit . Cui illa , ubi cras , inquit , dulcissime Domine , cum cor meum tot tenebris & sordibus obsitum erat ? Tum Dominus , intra cor tuum eram , filia . Et illa , Quomodo , inquebat , in corde meo habitas , quod tot sordibus & foeditatibus scatebat ? Habitassne ergo in locis adeo turpibus & impuris ? Petiit tum ab eâ Dominus , Dic mihi , spurcæ illæ cordis tui cogitationes placebantne tibi , an displicebant ? Tædiumne tibi pariebant , an delectationem ? Respondit Catharina , summam quamdam amaritudinem & tristitiam . Rogat tum Dominus , qui magnam hanc amaritudinem & tristitiam cordi tuo indebat , nisi ego , qui in animæ tuæ medio absconditus latebam ? Crede mihi , filia , nisi ego fuisset præsens , certè cogitationes illæ quæ circum voluntatem tuam errabant , eam expugnare poterant ; ipsamque indubiè expugnassent , se introrsum

trorsum insinuascent, cùm delectatione quâdam à libero tuo arbitrio admissæ fuissent, & ita animæ tuæ mortem intulissent: sed quia ego intus agebam, hinc illam displicentiam & resistantiam in corde tuo excitabam, quâ fiebat, ut, quam poterat intensissimè, tentationi resisteret: quod verò non posset tantum quantum volebat, hinc majorem displicentiam & odium tam contra illam, quàm contra seipsum concipiebat. Unde molestiæ illæ, magni tibi meriti & lucris spiritalis tuere materia, & insigne virtutis & roboris tui incrementum.

Vidèn, *Philothea*, quomodo ignis hic sub cineribus latuerit, & tentatio ac delectatio ipsum cor ejus occupassent, & voluntatem etiam obsedissent, quæ sola à Salvatore suo adjuta, per tristitias, & mali sibi suggesti detestationes resistebat, assiduè peccato, à quo circumdabatur, consentire detrectans. Ah, quantam Deum Diligens anima amaritudinem & tædium sentit, quòd vel nesciat, nùm Deus intra se sit, an non; & num amor divinus, pro quo illa decertat, planè in se extinctus sit, nec ne? Sed norit, purissimum perfectionis amoris cœlestis fontem esse, quod amantem ex solo amore pati & pugnare faciat, ita ut nesciat utrum amorem habeat, pro quo & per quem pugnat.

C A P U T V.

Anima in tentationibus constituta animatur.

EXtravagantes has impugnationes, & vehementes has tentationes, nullis Deus animabus immittit, *Philothea*, quàm iis quas ad purum & excellentem amorem suum sustollere vult; at non propterea sequitur, quòd postea certæ sint ad illum se perventuras. Sæpenumero enim factum, ut, qui in tam atrocibus impugnationibus constantes & insuperabiles fuerant, postea divinæ gratiæ & favori eâ quâ oportebat fidelitate non respondentes, in admodum parvis tentationibus succubuerint. Quod ideo dico, ut, si forte te contingat à magnâ & atroce tentatione impeti, noris extraordinariam quandam tibi tunc à Deo gratiam & favorem exhiberi, quo ostendat, te velle se in oculis suis illustrem & eminentem facere: & ipsa nihilominus humilis & meticulosa semper maneat, non ideo te parvas tentationes superare posse certò tibi persuadens, quòd jam ante magnas superaris; sed ideo tantum, quod fidelem te semper erga Majestatem ipsius præbueris.

Quæcumque ergo tibi tentationes adveniunt, & quæcunque inde delectatio oriatur, nolito turbari, dummodo nullum voluntas tua tam in tentationem; quàm in delectationem consensum præstet: Deus quippe nullatenus propter ea ostenditur. Quando quis in animi deliquium incidit, nullumque vitæ deforis signum dat, adstantes manum cordi ejus admovent, cujus
fi

si vel minimum signum percipiant, statim eum vivere judicant, & alicujus aquæ pretiosæ aut epithematis adminiculo vigori & sensibus illum posse restitui: ita nobis nonnunquam contingit, ut nimirum anima nostra tentationum violentiâ in totale virium suarum deliquium incidisse, ipsaque veluti exanimis nullum amplius motum aut vitam spiritualem habere videatur: at si nosse volumus quid à parte rei subsit, cordi manum admoveamus; videamus; inquam, num cor ac voluntas suum motum spiritualem adhuc habeant, id est, num ita prout oportet tentationibus consensum præstare, & tentationem simul ac delectationem sequi renuant: quamdiu enim dissensus hujus motus adhuc in corde viget, certi esse possumus charitatem animæ nostræ vitam, in nobis superesse, & Salvatorem nostrum Jesum Christum, tametsi rectè & absconditè, in animâ nostrâ agere: adeo ut per continuum orationis, Sacramentorum & in Deum fiduciæ exercitium viribus paulatim restituendi simus, & integrâ ac delectabili vitâ victuri.

CAPUT VI.

Quomodo tentatio ac delectatio possit esse peccatum.

Princeps, cujus supra meminimus, ad inhonestam lascivi illius amatoris sollicitationem nihil de suo contulit, quandoquidem, ut præsupposuimus, illi invitæ eadem facta est: at, si illa e contra per illecebras & lenocinia quædam sollicitationis hujus occasionem dedisset, ad amorem pellicere illum à quo sollicitatur, volendo,

volendo , ipsamet sollicitationis hujus & causa & rea esset ; & , quantumvis obluſtaretur , indignariſque ſe oſtenderet , non idcirco minus & culpanda & caſtiganda foret. Ad eundem quoque modum aliquando contingit , ut ſola nobis tentatio peccatum ſit , eo quòd cauſa ipſius ſimus. Exempli cauſa , ſi jam ante novi , me , dum ludo ad iram concitari , & blaſphemare ſolere , & luſum , ut ad ea tenter , occaſionem mihi eſſe , toties pecco , quoties ad ludendum me applico. Pari modo , ſi norim , converſationem aliquam mihi ſemper tentationis & lapſus occaſionem eſſe , & nihilominus libenter & ſponte me in illam dem , omnium quæ inde mihi orientur , tentationum cauſa ſum & oc- caſio.

Quando , quæ è tentatione ſequitur delectatio , evitari poteſt , ſemper cum peccato conjunctum eſt illam admittere , prout quæ inde capitur , delectatio , & conſenſus qui in illam datur , magna aut parva eſt , longa aut brevis. Princeps illa , de qua locuti ſumus , æquè reprehendi meretur , ſi non modo inhoneſtæ & foedæ propoſitioni aurem præbeat , verùm etiam , poſtquam eam jam audiit , in eadem ſeſe oblectet : cum recreatione quãdam animi illam mente : volvens & revolvens. Licet enim conſentire nolit in realem ejus quod ſibi propoſitum eſt executionem , per delectationem tamen , quam inde percipit , in ſpiritualem cordis ſui applicationem conſenſum præſtat : porro ſemper inhoneſtum & turpè eſt , rei turpi aut animum , aut corpus applicare : inhoneſtas verò ita in animi & cordis applicatione conſiſtit , ut ſi ea deſit ,
ipſa

ipsa corporis applicatio peccatum esse nequeat.

Quando ergo ad aliquod peccatum tentaberis, considera & vide num studio & ultro occasionem, ut ad hoc tentaretis, dederis; & tunc, ipsamet tentatio peccati te ream facit, ob periculum videlicet in quod te sponte coniecisti. Hoc autem ita intelligendum, si commodè occasionem evitare potueris, aut te tentandam prævideris, aut prævidere potueris. At, si nullam tentationi occasionem dederis, nullatenus tibi illa ad peccatum imputari potest.

Quando quæ tentationem sequitur, delectatio evitari potuit, & tamen evitata non fuit, semper aliquod in eo peccatum admissum est, magnum aut parvum, prout multum aut parum in eâ hæsimus, & prout habitæ inde delectationis causa est. Mulier, quæ nullam compellationis amorosæ causam dedit, compellari tamen gaudet, reprehendenda haud dubiè est, si delectatio; quam hinc capit, aliam causam non habet, quàm ipsam amorosam compellationem. Verbi gratiâ, si compellator ipsam ad amorem pellicere gestiens, scitè testudinem etiam pulsaret, & ipsa non tam sollicitatione illâ ad amorem, quàm testudinis illius harmoniâ & dulcedine delectaretur, nullum hic peccatum subesset, non tamen diu in illa delectatione illi hærendum est, ne fortè ab illâ ad aliam quæ ex amorosa sollicitatione sequitur, fiat transitus.

Similiter, si quis mihi stratagema scitis admodum adinventionibus & artificio plenum, quo me de adversario meo ulciscar, proponat;

ego

ego verò non tam è vindictâ quæ mihi proponitur, quàm ex solâ subtilitate inventionis & artificii delectationem sentiam, aut consensum dem; nullum hic peccatum committo: esto consultum non sit diu me huic delectationi inhære, nè illa me paulatim ad aliam quæ è vindictâ sequeretur, abripiat.

Subinde contingit hominem à quâdam delectatione, quæ tentationem immediatè sequitur, titillatione occupari priusquam benè advertat & reflectat; & hoc, ad summum, nonnisi leve admodum peccatum veniale esse potest, quod deindè majus fit, si, postquam malum, in quo versatur, advertit, è negligentia quâquam aliquantisper cum delectatione ipsâ, eâne vel admittenda vel rejicienda sit, velut paciscitur; multò verò majus, si, dum advertit è merâ quâdam negligentia per aliquantum temporis in eâ hæret, nullo ejus rejiciendæ proposito concepto: at, cum voluntariè & animo deliberato in hujusmodi delectationibus nobis complacere volumus & statuimus, hæc ipsa deliberata Voluntas magnum est peccatum, si objectum, circa quod delectatio versatur, notabiliter malum sit. Insigne in muliere vitium est, inhonestos & illicitos amores identidem fovere velle, est ipsa defacto amanti numquam se dare velit.

CAPUT VII.

In magnis tentationibus remedia suggeruntur.

MOx ut aliquam in te tentationem senties, pueros imitare lupum aut ursum in agro videntes : statim enim hi intra parentum brachia se recipiunt , aut saltem illorum opem & auxilium implorant. Ita tu tentata statim ad Deum confuge, illiusque misericordiam & opem inclama. Hoc porro remedium Dominus in tentationibus , tamquam præsentissimum , nobis præscribit dum ait: *Orate, ut non intretis in tentationem.*

Si nihilominus tentationem adad non recedere videas , ut etiam increseat, in spiritu magno tum ardore sanctam Domini crucem amplectere tamquam si Redemptorem nostrum Jesum Christum crucifixum ante oculos tuos cerneres , & protestare , te tentationi nunquam assensuram , ejusque opem contra eandem invoca, & protestari semper perge , nunquam tentationi quamdiu durabit, consensum præbere velle.

Verum dum hæc protestationes facies , & consentire renues , non debes tentationem , sed Dominum Jesum solum intruere: si enim tentationem , præsertim cum vehemens est, intuearis , tuum illa animum concutere & vacillantem reddere possit.

Per bonas & laudabiles quasdam occupationes spiritum tuum aliquo modo diverte : ubi enim hæc animum tuum ingressæ fuerint , tentationes omnes ac suggestiones malignas à te repellent & fugabunt.

Præ-

Præsentissimum contra quaslibet tentationes, magnas æquè ac parvas, remedium est, animum & cor nostrum aperire, & quas habemus & patimur suggestiones, sensus & affectus cum directore nostro communicare. Nam primum, quod cacodæmon cum animâ, quam circumvenire & seducere vult, init pactum, est, ut ipsa sileat, & nihil suggestorum cuiquam aperiat, sicuti illi qui mulieres aut puellas decipere gestiunt, hoc ante omnia inhibent, ne, quæ ipsis proponunt, maritis aut patribus patefaciant. Deus verò econtra suis in inspirationibus hoc ante omnia requirit, ut eas superioribus & conductoribus nostris declaremus.

Quod si nihilominus post hæc omnia tentatio perseveret, nosque oppugnare pergat, nostrum quoque est à parte nostrâ in protestatione ei consentire nolendi progredi. Nam quemadmodum virgines maritum non invenient, quamdiu dicunt se nolle; sic anima tametsi opugnata & turbata, nullum detrimentum capiet, quamdiu se consentire nolle verè dicet.

Noli cum adversario & hoste tuo verbis contendere, imò nullo cum verbo dignare, præterquàm illis quæ Salvator illi olim dixit, quibusque eum confudit, dicens: *Vade Satana, scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Et sicuti casta matrona ne verbum quidem respondere, aut in facie intueri debet illum, à quo pudicitia illius tentatur aut sollicitatur: sed, quamprimum se ab eo proripiendo, statim animum suum marito applicare, & versus illum convertere, quamque ei spondit fidelitatem novo juramento renovare, nec multum

tum cum ipso altercari aut contendere ; sic anima devota ab aliquâ se tentatione impetitam & oppugnatam cernens , non multùm in contendendo respondendovè se detinere debet , sed solo-
modò versus JESUM Christum sponsum suum se convertens , de novo ei fidelitatem jurare , & quod tanta quanta est illius solius semper & in perpetuum esse velit.

CAPUT VIII.

Parvis tentationibus resistendam est.

ESto, gravibus & magnis tentationibus invicto & insuperabili quodam animo resistendum sit, & ea quam de iis referimus ; victoria nobis summè sit utilis : forsàn tamen longè fructuosius & utilius est parvis resistere. Nam quemadmodum majores minoribus in qualitate præstant ; sic in número usque adedò superant , ut, quæ ex iis refertur victoria , illi quæ è maximis sequitur , possit æquiparari. Lupi & ursi haud dubiè periculosiores sunt quàm muscæ , non sunt tamen tam importuni & molesti nobis , neque adedò nostram exercent patientiam. Facile est ab homicidio sibi cavere ; at difficile est , à parvâ iracundiâ , cujus singulis propè mementis occasiones occurrunt. Facile est viro æquè ac mulieri , evitare adulterium ; at non tam facile est oculorum nutus & conjectus , reciprocam amoris admissionem , gratiarum & levium benevolentiarum procurationem amatoriorum & nugacium verborum locutionem auditionemvè excludere. Facile est marito aut uxori corrivalem de facto & quoad corpus , non superinducere : at non tam facile , cum ab animo & corde pro-
scri-

scribere. Facile est lectum conjugalem non inquinare ; at difficile , in amorem reciprocum non delinquere. Facile est , bona aliena non diripere ; at difficile iis non inhiare , non concupiscere. Facile est , falsum in tribunalibus testimonium non proferre ; at difficillimum , in mutuâ conversatione non mentiri. Facile est vino non inebriari ; at difficile sobrium esse. Facile mortem alienam non desiderare , at difficile , damnum aut incommodum cuiuspiam non optare. Facile est proximi famæ aut nomini non detrahare ; sed difficile , illum non vituperare. Itaque parvæ hæ tentationes ad choleram , suspiciones , zelotypiam , invidiam , amorculos , nugacitatem , vanitates , duplicitates , affectationem , artificia , simulationes , cogitationes inhonestas , continua sunt etiam maximè devotorum & generosissimorum exercitia. Quamobrem summâ cum curâ & diligentia ad huc nos conflictum præparemus oportet , *Charissima Philothea* : tibi que persuadeas velim , quot de parvis illis inimicis victorias referimus , tot ad coronam gloriæ , quam nobis Deus in cælesti suo domicilio preparavit , margaritas & gemmas addendas. Ergò , quousque occasio , bene & generosè cum magnis ac gravibus tentationibus certandi occurrat , contra parvos & debiles hos insultus magnâ contentione & studio depugnemus oportet.

CAPUT IX.

*Quomodo parva tentationes superandæ
sint.*

QUOD autem ad parvas has tentationes, ad vanitatem, suspensionem, morositatem, zelotypiam, invidiam, amerculos, & similes inanias spectat, quæ velut muscæ & culices nos identidem circumvolitant, & modò genas, modò nasum compungunt; cum ab ipsarum importunitate & molestia prorsus liberi esse non possimus, optima iis resistendit & vincendi ratio est, ob ipsas minimè turbari. Etenim nocere hæc non queunt, esto molestiam inferre, dummodò firmum & solidum Deo serviendi propositum habeamus.

Itaque parvas has tentationes & insultus contemne, imò ne quidem ad id quod tibi oggerere gestiunt, reflectere dignare, sed tantum, quantum volent, illas circum aures tuas ad instar muscarum volitare, bombizare, teque oberrare sine; cumque te pungere volent, ipsas in corde tuo aliquando modo habitare, & sedem figere velle videbis, à te tantùmmodo eas abige, non tam contrà ipsas contendendo, ipsisvè respondendo, quàm contrarios iis, prout quidem ipsæ erunt, & in primis amoris Dei actus exercendo. Etenim si mihi credas, non debes tentationi, quam senties, contrariam & directè oppositam virtutem pertinaciter & expressè opponere. Hoc namque perindè foret ac si cum eâ contendere & decertare velles: at postquam unum virtutis illius, directè ei contrariæ actum,

exer-

exercuisti, si otium tibi fuerit, ad, qualis tentatio tua sit, agnoscendum: cor tuum Jesum Christum crucifixum versus simpliciter convertes, & per quemdam amoris erga eundem, actum, sacros illius pedes exosculaberis. Est hæc optima inimici tam in parvis, quam magnis tentationibus superandi ratio. Etenim Dei amor (cum cæterarum virtutum omnium perfectiones in se contineat) & quidem multò eminentius & excellentius, quam ipsæmet virtutes, hinc optimum est contrâ vitia omnia remedium. Et animus tuus, ubi in omnibus tentationibus suis, ad generale hoc asylum confugere aslueverit, non est quod respiciat aut examinet, quales tentationes suæ sint; sed simpliciter se turbatum sentiens, in hoc singulari remedio solum acquiescet, & opem inveniet. Præterea spiritui nequam & maligno ipsum ita exosum & terribile est, ut, ubi per tentationes suas nos ad divinum hunc amorem provocari videt, eas nobis cesset immittere.

Et hæc quidem, quoad parvas & frequenter obvias tentationes, quas qui singillatim excutere & curare vellet, se ipse conficeret, & nihil proficeret.

C A P U T X.

Quomodo Animus contra tentationes sit corroborandus.

Considera de tempore in tempus, quales passiones potissimum & maximè in animâ tuâ dominantur: ubi inveneris quænam illæ sint, eam vivendi rationem tibi delige, quæ ipsis directè in cogitationibus, verbis & operibus sit
O con-

contraria. Exempli gratiâ , si ad vanitatis passionem te propendêre & inclinare sentias , sæpè de vitæ hujus mortalis & humanæ miseriis cogita , quàm hæ vanitates in die mortis conscientiæ futuræ sint molestæ & graves , quàm animo generoso sint indignæ , non eas esse aliud quàm puerorum crepundia & ludicra ; & alia id genus. Sæpè quoque in vanitatem invehe , & esto id non ex animo , sed eo reluctante facere videaris , eam tamen quàm potes maximè suggilla & contemne : hâc namque ratione , etiam apud eos qui aliter sentiunt , & eam sectantur , magnum tibi nomen comparabis. Cum enim sæpè & identidem in rem aliquam verbis invehimus eam odio prosequi assuescimus & addiscimus : esto initio summopere ergà eandem afficeremur. Abjectionis & humilitatis opera quam potes plurima exerce , licet ab iis aliena esse & aborrire videaris : hoc namque modo humilitatis tibi habitum comparas , tuamque vanitatem minorem & debiliorem reddis ; adeo ut cum ejus tentatio venit , tantum in eam affectu inclinatura non sis , ad eam verò oppugnandam longè potentior futura. Si verò in avaritiam ferraris , identidem peccati hujus fatuitatem & stultitiam animo volvas , utpote quod ejus rei nos servos reddit , quæ nonnisi ad nobis serviendum & famulandum creata est : & relinquenda illi , qui illa tortè dissipabit , obliguriet , aut cui ruinæ & sempiternæ damnationis futura sunt occasio : & alias ejus generis cogitationes. Avaritiam identidem insectare & sugilla , & è contra mundi contemptum deprædica. Sæpè tibi , ad eleëmofynas crogandas , & charitatem in pauperes ex-

creen.

ercendam , & ad aliquas lucrandi , opesque
coacervandi occasiones elabi sinendum , vim
inferas.

Si verò ad amorem dandum recipiendumve
propendas , frequenter tecum perpende , quam
inane hoc studium & occupatio tum tibi , tum
aliis periculosum sit ; quàm item indignum , no-
bilissimum animæ nostræ affectum inanibus ob-
lectationibus profanare & impendere : quàm
merito hoc maximæ cujusdam levitatis animi
signum ab omnibus haberi debeat. Loquere dein
sæpe in laudem puritatis & animi candoris , &
quàm potes plurimos ei conformes actus exerce,
omnes vanitates & illecebrosas procurationes com-
pellationesque à te abdicans.

Denique tempore pacis , id est , eum à tenta-
tionibus ad peccatum cui obnoxia es , libera-
eris , per multos contrariæ virtutis actus exer-
ce , & siquidem ejusdem exercendæ occasiones
non se offerant , eas capta & ultro velut iis oc-
curre. Hâc namque ratione animum contra fu-
turam tentationem obfirmabis & communies.

C A P U T XI.

De inquietudine.

INquietudo simplex & unica tentatio non est,
sed fons & origo , è quâ & per quam , per-
multæ tentationes proveniunt : aliquid ergo de
eâdem dicturus sum. Tristitia nihil est aliud ,
quàm quidam animi dolor de malo , quod no-
bis , invitis nobis inest ; sive ipsum externum
sit , uti paupertas , morbus , contemptus ; sive
internum , ut ignorantia , ariditas , repugnan-

tia, tentatio. Cum ergo aliquod se malum habere percipit, hoc ipsum ei displicet, & sic in ea nascitur tristitia; statimque ab eo liberari cupit, & illius à se abdicandi modum mediaque conquirat. Et hætenus quidem ex ratione procedit; naturaliter namque bonum quisque desiderat, & quod malum esse cogitat, detestatur & fugit.

Si, ut malo suo anima liberetur ex solo Dei intuitu, media conquirat, conquiret ea, cum patientiâ, suavitate, humilitate, & tranquillitate; liberationem magis à Dei bonitate & providentiâ, quàm à labore, industriâ ac diligentia propriâ expectans. Si verò ex amore proprio suam liberationem procuret, admodum anxiosa in mediis conquirendis laborabit & sollicita erit, tanquam si bonum id ab ipsa potius, quàm à Deo dependeret. Non dico, ipsam id defacto cogitare, sed ita sollicitam esse tamquàm si cogitaret. Quod si interdum quod desiderat, non inveniat; in magnas incidit inquietudines, & impatientiam; quæ præcedens malum adeò non auferunt aut leniunt, ut etiam faciant ingravescere & adaugeant: unde anima in immoderatam quandam anxietatem, pressuram & mœrorem incidit, & ita pènitens animo & viribus cadit; ut nullo malum suum modo curari posse putet. Vides ergo tristitiam quæ initio æqua & iusta erat, inquietudinem progignere, ab hac verò pejorem tristitiam inaugeri, quod certè nimis quàm periculosum est.

Inquietudine nullum, unico excepto peccato, accidere gravius malum potest. Nam quemadmodum Reipublicæ seditiones & intestini tumultus

multus prorsus eam destruunt & evernunt, atque impedimento ei sunt, ut externis hostibus resistere non valeat; sicubi animus noster in seipso turbatus & inquietus est, vires ad virtutes, quas jam sibi compararat; conservandas, necnon inimici sui connitentis omni ope ad piscandum aquâ turbidâ (ut proverbio dicitur) tentationibus resistendum necessarias amittit.

Nascitur autem inquietudo ex inordinato quodam desiderio, ut à malo quod quis sentit, liberetur, aut ut bonum, quod sperat consequatur, nihil tamen est quod magis prius malum adaugeat, aut bonum speratum magis recedere faciat, quàm inquietudo & sollicita illa anxietas. Aviculæ ideo retibus & laqueis captæ manent, quod, cum iisdem se implicatas sentiunt, nimio quodam corporis motu & agitatione sese explicare & extricare gestiunt; quod cum faciunt semper magis magisque iis se induunt. Cum ergo ardentem aliquo liberari malo, aut bonum aliquod habere, desiderabis, ante omnia operam da, ut animum ferenes & tranquilles; iudicium & voluntatem tuam ad moderationem componas, ac deinde suaviter & leniter desiderium tuum executioni mandare satagas, convenientia ad hoc media modo servè, idque certo quodam ordine, adhibendo. Cum autem dico, leniter, non id ita intelligo, quasi negligenter in eo te gerere debeas, sed; ut id sine anxietate, & inquietudine animi fiat: alioquin adeo optatum desiderii tui effectum & finem non consequeris, ut potius omnia destructura, teque magis & magis sis intricatura.

Dixit olim Pfalteres, *Anima mea in manibus meis semper, Domine, & legem tuam non sum oblitus.* Sæpiùs per diem, saltem vesperi & manè, examina, num animam in manibus tuis habeas, an non verò aliqua eam passio & inquietudo tibi abstulerit. Considera, num cor morigerum tibi & obediens habeas, an verò tuis id manibus sese subducendo effugerit, quo se inordinato alicui affectui amoris, odii, invidiæ, cupiditatis, timoris, tædii, gaudii applicaret. Si ergo à debitâ viâ deflexerit, ante omnia ipsum quære, & suaviter ad Dei præsentiam reducere conare, omnes affectus, voluntates, & desideria tua sub divinæ ejus voluntatis & beneplaciti obedientiam directionemque redigens. Nam sicuti qui rem sibi charam & pretiosam ammittere verentur, suis eam manibus arctè conclusam tenent; ita nobis ad magni illius Regis imitationem, & exemplum semper dicendum est, anima mea præsentì periculo exposita est Domine: hinc eam semper in manibus meis gesto, itaque legem sanctam tuam non sum oblita.

Ne permittas unquàm, ut desideria tua, quantumvis parva, & parvi momenti sint, te inquietent. Nam post parva illa, ea quæ majoris momenti sunt, animum tuum admittendis perturbationibus & inordinationi magis dispositum inveniunt. Ubi ergo inquietudinem aliquam in corde tuo senties, Deo te commenda, & firmiter tecum statue, nihil penitus exequi eorum quæ ut facias, desiderium tuum à te requirit, priusquàm inquietudo tua prorsus evanuerit, nisi fortè res hujusmodi foret, quæ commodè differri non posset; tunc quippe suavi & tranquillâ quâ-
dam

dam violentiâ desiderii tui impetus & cursus tibi inhibendus est ; ita ut tantum ipsum temperes & modereris , quantum tibi erit possibile. Ac dein rem non pro desiderii tui impultu , sed ex rationis præscripto ductuque exequare.

Si inquietudinem tuam animæ directori , aut saltem alicui fido ac devoto amico detegere possis , certa esto te quamprimùm serenandam ac tranquillandam : etenim dolorum cordis communicatio eisdem in anima effectus operatur , quos sanguinis emissio & venæ incisio in corpore illius qui continuâ febris æstuar. Hoc namque omnium est remediorum præstantissimum. Unde S. Ludovicus Rex inter alia multa documenta etiam hoc filio suo præscripsit : *si quam in corde pressuram aut inquietudinem sentias , confessorio tuo aut alteri cuiuspiam viro bono quamprimùm eam detege : ita fiet , ut per illud quod ille tibi suggeret consilium , malum tuum aequanimius & levius portes.*

C A P U T XII.

De tristitiâ.

T*ristitia quæ secundum Deum est , inquit Apostolus , pœnitentiam in salutem operatur : sæculi autem tristitia mortem operatur.* Tristitia ergo potest esse , & bona , & mala pro varietate affectuum & mortuum , quos in nobis efficit : quamquàm fatendum sit , plures eam malos quàm bonos effectus producere : nam duos tantum bonos producit , misericordiam videlicet & pœnitentiam ; sex autem malos , anxietatem , acediam , indignationem , zelotypiam , invidiam & impatientiam. Unde dicit Sapiens :

Multos occidit tristitia, & non est utilitas in illa; nam cum nonnisi duo boni à tristitiæ fonte manent rivuli, sex ex eo malos enasci videmus.

Tristitiâ velut instrumento cacodæmon utitur ad tentandos & exagitandos bonos. Sicut enim omni ope connititur, ut improbos suo in peccato exultare & gaudere faciat: sic bonos ut in bonis operibus suis contristentur, animumque dejiciant, inducere allaborat, & sicuti malum non aliter procurare & causare potest, quam suggerendo ipsum dulce & suave esse: sic nec à bono aliquem potest divertere aut retrahere; quàm ipsum insipidum & injucundum esse ostendendo. Cacodæmon tristitiâ & melancholiâ delectatur, quòd tristis ipse ac melancholicus & modo sit, & æternùm futurus sit: unde neminem non sibi similem esse vellet.

Tristitia mala animam turbat & inquietat, inordinatos ei iniicit timores, orationem insipiam reddit, cerebrum consopit & obruit, animam privat consilio, resolutione, judicio, animo, & vires ac robur illius eripit. Est denique ceu rigens quædam bruma, omnem terræ pulchritudinem demetens & animalia omnia torpida reddens: omnem namque animæ sanitatem tolit, eamque impotentem facit.

Si ergo te contingat, *Philothea*, à malâ hâc tristitiâ occupari, hæc remedia adhibe. *Tristatur aliquis vestrum* inquit S. Jacobus, *oret.* Oratio quippe præsentissimum illius curandæ remedium est: spiritum namque sustollit in Deum, qui unicum nostrum gaudium & consolatio est. Sed vide, inter orandum iis affectibus & verbis, tam mentalibus, quàm exterioribus utaris, quæ fiduciam

fiduciam quandam & Dei amorem spirent; uti sunt; ó Deus misericordiæ, clementissime Deus, benignissime Redemptor Deus cordis mei; gaudium & spes mea, sponse dulcissime, animæ meæ dilecte, & alia ejus notæ.

Inclinationibus ad tristitiam magnâ animi contentione te objicito, & quàmvis omnia quæ illo in tempore facies, tibi frigide, cum tristitiâ, & negligenter fieri videantur, noli tamen ab iis faciendis deterreri. Etenim inimicus, qui per tristitiam languidos nos & torpidos bonis in operibus reddere conatur, ubi nos nihilominus illa peragere viderit, & quòd illa aliquâ cum resistentiâ & animi aversione peracta, longè majoris sunt meriti, ulterius nos vexare & affligere cessabit.

Ad hæc, cantica cane spiritualia: per hæc factum non rarò, ut quod intendebat cacodæmon, perficere intermiserit: ut videre est in spiritu, qui Saulem possidebat, cujus violentia per spasmus fuit repressa.

Consultum præterea, exterioribus operibus bonis intendere, eaque quàm potes diversissimæ obire: ut hac ratione anima à tristi illo objecto divertatur, spiritus potentiales purificentur & incalescant, cum ipsa tristitiæ passio frigida & arida sit complexionis.

Exteriora illa opera ferventer perage, esto nullum in iis gustum sentias, crucifixi Domini imaginem complectendo, & pectori applicando, pedes manusque ei exosculando, oculos manusque tuas in cælum sustollendo, & Dominum verbis amorem & fiduciam insignem spirantibus identidem compellando, qualia sunt: *Di-*

lectus meus mihi, & ego illi. Fasciculus myrrha, Dilectus mihi, inter ubera mea commorabitur: Oculi mei semper ad te Domine, dicentes: quando consolaberis me? O Jesu! esto mihi Jesus: veniat Jesus, & anima mea vivet. Quis me separabit à charitate Dei? & alia id genus.

Moderata flagellatio bonum in tristitiâ remedium est; quòd voluntaria illa afflictio exterior interiorem impetret consolationem, & anima dolores senties exteriores, internos quàm minimum curet.

Adhæc, sanctæ Communionis frequentatio huc quàm maximè conducit: hic quippè cœlestis panis animum corroborat, & spiritum exhilarat.

Omnes tristitiæ tuæ sensus, affectus & suggestiones humiliter, & fideliter Confessario aut animæ tuæ directori communica: hominum spiritualium consortia quære, eosque tunc temporis potissimum, & quàm potes maximè, frequenta.

Denique resignate in manus Dei, disponens te ad molestam & tædiosam hanc tristitiam magnà cum patientiâ, ceu justam vanorum tuorum gaudiorum punitionem, tolerandam. Et noli dubitare, quin Deus, postquam aliquantisper te probaverit, ab hoc sit malo te liberatus.

C A P U T XIII.

*De spiritualibus & sensibilibus consolationibus,
& quomodo se in iis gerere homo
debeat.*

MAGNI hujus mundi esse, DEUS in perpetuâ quâdam conservat vicissitudine; ita fit, ut dies semper in noctem transeat, & hyems in ver perpetuâ quâdam alternatione convertatur, & dies unus alteri per omnia numquam sit similis: hos enim videre est nebulosos, illos pluvios, alios aridos, alios denique ventosos: quæ certè varietas & vicissitudo insigne huic universo addit ornamentum. Idem omnino in homine, qui, juxta veterum sententiam, quoddam multicompendium est, videre licet: numquam enim is in eodem statu permanet, & vitæ ejus super terram, velut aqua fluit, in perpetuâ quâdam motuum varietate & diversitate fluctuans & refluens: modò namque spe sustollitur, modò timore dejicitur; modò per consolationes in dextram, modo per afflictionem in sinistram vergit: & numquam vel unus vitæ illius dies, imò ne hora quidem, per omnia & totaliter priori & alteri similis est.

Egregium hoc documentum est: demus ergo operam, ut continuam & inviolabilem quamdam, in tantâ accidentium & casuum inæqualitate æqualitatem cordis habeamus; & esto omnia diversimodè circa nos vertantur & volvantur, nos nihilominus constanter immobiles maneamus, in Deo semper intuendo, sectando, & ad eum tendendo. Navis eum cursum teneat

quem voluerit, in Orientem & Occidentem, Meridiem aut septentrionem, aut quocunque libuerit, feratur; nunquam tamen nautica ejus acus aliud spectabit quam polum suum & cynosuram. Esto omnia, turbentur non dico circa nos, sed intra nos, id est, anima nostra contristetur aut gaudeat; dulcedine repleta sit, vel amaritudine, in pace agat, aut bello, claritas eam illustret, vel tenebræ obnubilent, temptationibus exagitet ut, aut quietas sit; consolationibus perfundatur, aut desolationibus dejiciatur; in ariditate vivat, vel teneros quosdam sentiat affectus, sol eam exurat, vel ros refrigeret; semper tamen & incessanter cordis, spiritus, & voluntatis nostræ superioris (quæ nostra velut acus nautica est) cuspis, ad Dei Creatoris, Salvatoris, atque unici & supremi boni sui amorem respiciat & perpetuo tendat *sive morimur sive vivimus*, inquit Apostolus, *semper Domini sumus & quis nos separabit à charitate Dei?* Nihil certè nos unquam ab hâc charitate separabit; non tribulatio, non angustia, non mors, non vita, non dolor præsentium, non futurorum accidentium timor, non consolationum altitudo, non afflictionum profunditas, non teneritudo, non ariditas poterit nos separare à charitate quæ est in Christo Jesu Domino nostro.

Solida & infracta hæc nunquam Deum deferendi, aut dulcem ejus amorem repudiandi resolutio, animabus nostris instar haltêris est, ad eas in sanctâ æquabilitate & justo pondere, in tantâ diverforum motuum, quos vitæ hujus conditio, in ipsis producit, inæqualitate, conservandas.

vandas. Sicut enim apes, cum ventus ipsas de repente occupat, lapillos & calculos quosdam velut libramentum quoddam arripiunt, ut per aëra volantes, non tam citò & faciliè huc & illuc à ventorum turbine abripiantur : Sic anima nostra postquàm per resolutionem generosam, pretiosum Dei amorem apprehendit, inter consolationem ac desolationum, tam spiritualium quàm corporalium, tam exteriorum quàm interiorum, inconstantiam ac vicissitudinem constans & firma manet.

Sed præter doctrinam hanc generalem, particularibus quibusdam documentis & præceptis opus habemus.

Dico ergò primò, devotionem non in sensibili quâdam cordis dulcedine, suavitate, consolatione & teneritudine, quæ nimirum lacrymas & gemitus elicit, & nescio quem gratum & sapidum in exercitiis quibusdam spiritualibus gustum nobis dat, consistere. Neque enim hæc, & devotio, *Charissima Philothea*, unum quid sunt. Siquidem multæ sunt animæ, quæ has quidem teneritudines & consolationes habent, interim tamen valdè vitiosæ sunt, ac proinde verum Dei amorem, multò etiam minus veram aliquam devotionem, non habent. Saul miserum Davidem, quò eum neci daret, qui proinde per deserta Engaddi à facie ejus fugiebat, persequens, solus in eam speluncam, in quâ David cum sociis suis latebant, ingressus est. David, qui millies eum hîc interficere potuisset, ejus vitæ pepercit, imò ne timorem quidem ullum ei incussit : sed eum liberum abire passus, postea ei inclamavit, quò suam ei sinceritatem

osten-

ostenderet, & vitam ipsius in suâ potestate fuisse declararet. Quid non deindè fecit Saul, quò animum suum ergà Davidem jam mitiorem esse, & molliorem se factum ostenderet? Filium eum vocat, in lachrymas & fletum elatiorem prorumpit, eum deprædicat, illius clementiam & mansuetudinem celebrat, Deum pro ipso rogat, futuram ipsius magnitudinem præfagit & auguratur; denique quos post se relicturus erat filios & nepotes, ei commendat. Majoremne Saul dulcedinem & animi affectum ac teneritudinem testari potuerat? attamen animum & mentem suam non mutaverat, tam insensè & atrociter postea Davidem illum persequens, quàm persecutus erat priùs. Consimili modo quidam sunt, qui cum Dei bonitatem, & Passionem Domini considerant, insignem animi teneritudinem sentiunt, quæ ipsos suspirare, lachrymari, orare, & in valdè sensibiles gratiarum actiones prorumpere facit; adeò ut magnâ cor eorum devotione æstuarè quis diceret. At cum aliquod rei hujus sit periculum, videre est, sicut transitorius æstatis cujusdam æstuantissimæ imber, magnis guttis in terram decidens, ipsam non penetrat, & nonnisi ad fungos producendos conducit; sic hæc lacrymas & teneritudines, in animum vitiosum delabentes, nec ipsum penetrantes, prorsus ei inutiles esse, nec ad aliquid conducere: neque enim propter eas hi vel obolum restituerent eorum quæ iniquè possident, ne vel uni pravo suo affectui renunciarent, ne vel minimum propter Dominum Jesum, cujus causâ antè paulò lacrymati sunt, subire incommodum vellent. Adeò ut boni illi;

quos

quos habuere, motus, nonnisi velut fungi quidam spirituales sint, qui non solum vera non sunt devotio, sed sæpè insignis cacodæmonis impostura: hic enim animas parvis hisce, consolatiunculis demulcens & illiciens, facit, ut iis prorsus contentæ maneant, maximeque sibi in iis complaceant; idque, ne insistant quærendæ veræ & solidæ devotioni, quæ consistit in voluntate constante, resolutâ; promptâ & activâ faciendi, quicquid Deo placere novimus.

Puer tenerrimè & affectuosissimè plorabit, si matri suo scalpro & phlebotomo venam à chirurgo incidi videat; at si mater, cujus causâ flebat, eo ipso tempore, pomum aut cucullum saccareum, quem ipse manibus tenet, ab illo petat, nullatenus ei cedit. Tales ut plurimum sunt teneræ nostræ devotiunculæ. Viso namque à lanceâ JESU Christi crucifixi cor transladigi & traïci, amarissimè flemus. Benè, quidem se habet, *Philothea*, quòd ob dolorosam patris & Redemptoris nostri mortem ac passionem ploremus; sed eum non cedimus ei libenter pomum, quod in manu habemus, quoque ipse tam instanter à nobis postulat; cor inquam nostrum, unicum pomum amoris quod amantissimus ille Redemptor à nobis requirit: quin ei cedimus & tradimus tot parvas affectiunculas? Quas ille nobis è manibus eripere quidem vellet, at non potest, quod nostrum illæ sint saccarum, quarum avidiores & amantiore sumus, quam gratiæ illius coelestis. Sunt hæ, nonnisi puerorum amicitia, teneræ quidem, sed debiles, sed vanæ, sed nullius omnino effectus. Non ergò in hisce teneritudinibus & sensibilibus affectibus,
(qui

(qui sæpè ab ipsa naturali complexione, quæ adeò mollis, & impressionis, quam quis ei imprimere vult, valdè susceptibilis est; aliquandò etiam ab ipso cacodæmone causantur & ortum habent, qui quò nos in his parvis pueriliter detineat, imaginationem nostram convien-ter ad hujusmodi effectus hæc apprehendere facit) devotio consistit.

Secundò; hæ tamen affectus dulcedines & teneritudines aliquando & optimæ, & utilissimæ sunt: quod animæ appetitum excitent, animum corroborent, & ad ipsam devotionis promptitudinem sanctam quamdam addant hilaritatem & gaudium, quæ actiones nostras & decorat, & gratas, etiam quoad exteriora reddit. Atque hic est ille rerum divinarum gustus & sapor, quem David vates, sentiens exclamabat, *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo.* Et sanè, vel minima devotionis consolatio quâ perfundimur, per omnia exquisitissimis mundi consolationibus & recreationibus præponderat & potior est. *Ubera* & lac, id est sponsi cœlestis recreationes, *meliora sunt* animæ, pretiosissimo voluptatum terrenarum *vino*: illa enim qui gustavit, reliquas omnes consolationes fellis & absynthii instar reputat. Et quemadmodum qui herbam Scythicam ore continent, tam singularem ex eâ dulcedinem sentiunt; ut nullam aut famam aut sitim sentiant: sic ii quibus Deus cœleste hoc dulcedinum & consolationum internatum manna impertivit, nullas omnino mundi hujus consolationes desiderare aut admittere possunt; saltem ad gustum aliquem ex iis percipiendum, aut affectu

affectu illis adhærendum. Sunt hæc quippe præ-
gustus & promulsides quædam dulcedinum &
voluptatum illarum immortalium, quas Deus
dat animabus quærentibus se : sunt item sacca-
rum : quod parvulis suis dat, ad illos allicien-
dum & attrahendum : sunt ad hæc aquæ cardia-
cæ, quas ad ipsos confortandos Deus propinat
& dat : subinde quoque sunt quædam divina-
rum retributionum arrhæ. Dicitur Alexander
Macedo, eminus & in mari adhuc navigans,
primus felicem Arabiam, ex odorum suavium
quos aura ei afflabat, olfactu detexisse & per-
cepisse ; unde & se ipsum & suos omnes, ad eam
adeundam animavit : pari modo & nos, in hoc
vitæ mortalis & ærumnosæ pelago, subinde
quasdam dulcedines & suavitates sentimus quæ
patriæ illius cœlestis, ad quam omnes tendimus,
aspiramus, & navigamus, delicias & recrea-
tionem haud dubiè prælibare & præsentire nos
faciunt.

Tertiò sed, inques, cum quædam sensibiles
consolationes bonæ sint, & à Deo proveniant ;
& aliæ vice versa inutiles, periculosæ, imò &
perniciosæ sint, aut ab ipso salutis nostræ ad-
versario causatæ, quomodo has ab illis discer-
nere potero, & malas inutilesvè à bonis distin-
guere ; Generalis doctrina est, *Charissima Phi-
lothea*, animarum nostrarum affectus & passio-
nes è fructibus suis nobis esse cognoscendos.
Animi nostri velut arbores, sunt, affectus &
passiones eorum sunt rami ; eorum denique opera
& actiones, fructus. Animus ille bonus est, qui
bonos habet affectus illi affectus boni sunt,
qui bonos in nobis effectus & sanctas actiones
produ-

producunt. Si ergo suavitates, teneritudines & consolationes nos faciant humiliores, patientiores, benigniores, affabiliore, & rebus proximi compatiëntiores, in concupiscentiis & praviis inclinationibus nostris mortificandis ferventiores, in exercitiis nostris spiritualibus constanteriores, erga eos quibus obedientiam debemus, parentiores, denique in omni vitæ nostræ ratione sinceriores, certissimum signum id est, *Philothea*, eas à Deo provenire.

At si suavitatum illarum dulcedo nonnisi circa nos versatur, si nos curiosos, asperos, impatientes, pervicaces, arrogantes, præsumptuosos erga proximum immites faciat, denique si nos ob eandem velut parvos quosdam sanctos circumspicientes, ampliùs aliorum directioni & correctioni subesse nolimus; falsæ & perniciosæ consolationes indubiè sunt. Arbor bona namque nonnisi bonos profert fructus.

Primò ergo, quando id genus dulcedines & consolationes sentiemus, insigniter nos coram Deo humiliemus, caveamusque, ne propter illas dicamus: Hem quam sum bonus! Nequaquam, *Philothea*; bona quippe ea sunt, quæ nos non faciunt meliores: sicut enim dixi, in hoc devotio sita non est. Sed dicamus: Quam bonus Israël Deus iis, qui sperant in illum, animæ quærenti illum! Qui saccharum in ore habet dicere nequit os suum dulce esse, sed saccharum: pari modo, esto hæc spiritualis dulcedo valde bona sit, & Deus eam dans sit optimus; indetamen non sequitur, cum qui ipsam sentit, bonum esse.

Secundo, agnoscamus nos adhuc velut infan-
tes

res esse, qui lacte habeamus opus, & ideo nobis saccharum hoc datum, quòd spiritum adhuc tenerum habeamus & delicatum, qui illicitis & adescationibus quibusdam opus habet, quò ad Deum amandum emoveamur.

Tertio, (ut generaliter & prout ordinariè contingit, loquamur) post hoc gratias has & favores magna cum animi humilitate recipiamus, easque plurimi faciamus, non tam ob id quod in se sunt, quam quod à manu Dei nobis suppeditentur: tamquàm si mater, quo infantes suum placaret & leniret, suàm et manu sacchara tragemata, unum post aliud, ori illius ingereret: si enim infans sensu & ratione uteretur; pluris certè dulcedinem blanditiarum & amorum quos sibi mater ostendit, faceret, quam ipsam sacchari aut tragematum. Eodem modo, multum quidem est, *Philothea*, consolationes & dulcedines habere ac sentire; verùm dulcedo dulcedinum est, considerare Deum ipsum amorosà & paternà suà manu eas nobis in os, in cor, in animam, in spiritum ingerere.

Quartò, postquam jam eas hanc cum animi demissione admiserimus, sollicitè & debitè juxta intentionem ejus à quo eas recepimus, illas usurpemus. Ad quid enim putamus has nobis Deum dulcedines inmittere? ut nimirum per eas erga unumquemque nos benignos reddat, & simul in sui amorem rapiat. Ideo mater filio suo saccharum dat, ut ipsi det osculum. Illum ergò Salvatorem exosulemur, qui tot nobis suavitates, delicias & tragemata elargitur. Salvatorem verò osculari, est illi obedire, mandata ejus exequi, desiderii illius per omnia acquiescere; denique

deneque tenerè cum obedientia eum amplecti. Ubi ergo consolationem aliquam spiritualem recepimus, danda eo die opera est, ut in bonis operibus faciendis, nosque humiliando, solito fimus diligentiores.

Quintò, præterea id genus suavitatibus; teneritudinibus, & consolationibus subindè renuntiare nos oportet, cor nostrum ab illis avocando, & affirmando, quod, quamvis illas cum humilitate recipiamus, & idèò illas charas habeamus, quòd à Deo veniant, & ad eum amandum nos provocent; tamen non tam eas, quam Deum & sanctum amorem ejus quæramus; non tam consolationem, quam consolatorem ambiamus non tam dulcedinem, quam dulcem Salvatorem; non tam teneritudinem, quam eum qui coeli simul & terræ delictum est. Et hoc in affectu, statuamus firmi & constantes in sancto Dei amore perseverare, nec eum umquàm dimittere, esto, quamdiu vivimus, nullam umquam sentire consolationem & dulcedinem deberemus; & æquè, tam in monte Calvariae, quam in Thabor, dicere. Bonum est me esse tecum Domine, sive in cruce moriaris, sive gloria refulgeas.

Sextò, hoc demùm te monitam volo, ut, si notabilis quædam hujusmodi consolationum, teneritudinum, lacrymarum & suavitatum abundantia te circumflueret, aut extraordinarium quid in illis tibi accideret, fideliter id directori & conductori tuo aperias, ut discas & intelligas, quo in his modo te gerere, & quam moderatè procedere debeas. Scriptum est enim: *Invenisti mel? quantum tibi satis est, ex eo comede.*

C A P U T XIV.

De spiritualibus ariditatibus & sterilitatibus.

CUM ergò consolationibus perfunderis , *Philothèa* , id quod jamjam consului & præscripsi , tibi erit observandum : at amica & optabilis illa serenitas non diu durabit , quin contrà ita te continget nonnunquàm omni devotionis sensu privari , & destitui , ut animam tuam ceu desertum inferax , sterile quoddam ericetum esse putatura sis , in quâ nulla vel semita , vel via ad Deum inveniendum appareat neque ulla gratiæ aqua à quâ irrigetur , idque ob nimias ariditates , quæ eam totaliter silvescentem & incultam reddituræ videntur. Eheu ! quàm anima quæ hoc in statu versatur , digna compassione est , & maximè , cum malum hoc vehemens & intensum est ! tunc quippè ei , ad imitationem Davidis , lacrymæ sunt panis die ac nocte ; interim dum inimicus , sexcentas per suggestiones , quo eam ad desperationem adigat , ei insultat dicens , misella ; ubi est Deus tuus ? Quâ eum viâ inveniens ? Quis reddet tibi sanctæ illius gratiæ lætitiâ ?

Quid ergo illo in tempore facies *Philothèa* ; mea ? Nota & vide , undenam malum ortum suum habeat : sæpe namque ipsimet nostrarum sterilitatum & ariditatum causa sumus.

Primo , sicut mater tum puëllo suo saccarum dare renuit , dum eum lumbricis & vermibus obnoxium novit : sic sæpe tunc nobis Deus consolationes auferet , cum vanè in iis nobis complacemus,

placemus , & arrogantiae ac vanæ gloriæ vermes ex illis excrescunt. Bonum , Domine , quia humilias me : verè : nam antequam humiliarer , te offenderam.

Secundò , cùm suo in tempore , amoris divini suavitates colligere negligimus , tunc ipse , in negligentiae nostræ castigationem , à nobis recedit ac se subducit. Israelitæ , qui summo mane colligere manna negligebant , sole jam exorto , ipsum colligere non poterant ; tunc quippe liquefactum velut cera difflexerat.

Tertiò , nonnunquam in sensualium deliciarum , & periturarum consolationum lecto moliter recumbimus , uti sacra illa Canticorum sponsa ; & ecce , animarum nostrarum sponsus , ad cordis nostri januam pulsat , nobis inspirans ut spiritualia exercitia nostra resumamus : nos verò ei aperire tergiversamur , quòd permolestum nobis sit vanas illas recreationes amittere , & falsis illis delectationibus , nuntium remittere. Unde ipse , velut indignabundus , pertransit , nosque in nostrâ miseriâ agere & repere finit : hinc , cum dein rursus quærere eum volumus , non nisi post summam difficultatem eum invenire possumus. Et certè non immeritò , quòd in illius amore ita infidi & perfidi fuerimus , ut , quò rebus mundanis fuermur , illum exercere noluerimus. Habes itaque farinam Ægyptiam , quamobrem manna cælicum non habebis. Odores compositos & artificiales apiculæ fugiunt & abhorrent : sic Spiritus sancti suavitates cum adulterinis mundi deliciis simul ne queunt consistere.

Quartò , ipsa duplicitas spiritus , & subdola in confessionibus & communicationibus spiritualibus

libus cum animæ directore factis procedendi ratio, ariditates & sterilitates causet. Cum enim Spiritui sancto mentiaris, mirum certè non est suam illum tibi denegare consolationem. Non vis esse simplex & sincerus ad instar parvuli, parvulorum ergo saccharum tibi non dabitur.

Quintò, mundanis ad os usque recreationibus & voluptatibus repleta es, minimè ergo mirum spirituales tibi delicias desipere. Asinus satur, ut proverbio dicitur, non est carduos; & ventri pleno desipiunt tragemata. *Esurientes* ait B. Virgo, *replevit bonis*, & *druides dimisit inanes*, & qui voluptatibus mundanis pleni & saturi sunt, spiritualium minimè sunt capaces.

Sextò, si receptarum consolationum fructum sedulò conservaris, novas mereberis recipere. Habenti enim omni dabitur, ab eo autem qui quod recepit, non habet, sed suâ id culpâ amittit, etiam id auferetur quod non habet; id est, gratiis quæ ei præparate erant, privabitur. Pluvia, uti videmus, plantas adhuc virentes vivificat; at non virentibus & virorem non habentibus, illam quoque vitam aufert, quam non habent: etenim per illius humorem penitus computrescunt.

Ob tales, & alias id genus causas, non paucas, internas mentis consolationes amittimus; & in spiritus ariditatem & sterilitatem incidimus. Examinemus itaque conscientiam, num huiusmodi in nobis defectum aliquem noverimus. At noris, *Charissima Philothea*, non esse hoc examen aliquâ cum inquietudine & nimîâ curiositate instituendum; at, postquam omnes nostros

natus

nutus & actus , quoad hoc , fideliter excussemus , si mali hujus causam in nobis ipsis consistere deprehenderimus , gratias Deo agamus ; tunc quippè malum nostrum mediâ est ex parte curatum , cum ejus causa deprehensa est & patuit : At si è contra nihil in particulari notas ac deprehendis , quod hujus ariditatis tibi causa fuisse videatur , ulteriùs in eâ curiosiùs inquirendâ progredi noli ; sed , omni cum candore & sinceritate , sint ulteriori particularitatis alicujus indagine , facito quod tibi hic præscribam.

Primò , quàm potes maximè coram Deo te , in nihili & miseriæ tuæ cognitione humilia. Ah , quid sum , Domine , Cùm , ea sum ? non aliud certè , quam terra arida quæ omni ex parte rimas agens , satis ostendit quàm pluviâ cœlesti opus habeat , eamve sitiat , & interea ventus eam dissipat , & inpulverem redigit.

Secundò Dei opem invoca , ejusque letitiam exposce. *Redde mihi letitiam* , Domine , *salutaris tui. Pater si possibile est , transfer à me calicem istum.* Surge aquilo infructuose , qui animam meam arefacis ; & veni suavissime consolationum Zephyre , perfla hortum meum & boni effectus ejus odorem suavitatis efflabunt.

Tertiò , Confessarium tuum adi , & animum tuum plenè ei aperi , omnes illius recessus & sinus illi detegendo ; ea quæ tibi suggeret consilia , gratanter admitte , idque quàm maximâ potes sinceritate & humilitate. Deus quippè qui obedientiam summoperè diligit , & charam cumprimis habet , sæpè facit ; ut quæ ab aliis suggeruntur consilia , & imprimis ab animarum directoribus , esto aliàs non magnoperè in te utilia videantur , fructuosa evadant ;

evadant ; sicuti Naman Syro aquas Jōrdanis salutare reddidit , quarum ei Heliseus , esto ratio humana reclamare & aliud suadere videretur , usum præscripserat.

Quartò , nihil porrò in hujusmodi arditatibus & sterilitatibus utilius fructuosius nihil , quàm contentiosè & efflictim non desiderare , ut ab iis liberemur : non quasi non possimus simpliciter desiderare , ab iis liberari ; sed non perditè & magnâ contentione : quòd in specialem Dei providentiam nos resignare debeamus , ut , quamdiù placuerit ; nostra ille operâ has inter spinas & intensa desideria utatur. Illo ergo in tempore dicamus : *Pater mi , si possibile est transfer calicem hunc à me* : sed simul magnâ cum generositate & resignatione addamus , *Verumtamen non mea , sed tua voluntas fiat* : & quàm possumus maximâ animi quiete in hoc nos detineamus. Deus quippe sanctam hanc nostram indifferentiam videns , per plurimas nos gratias & favores consolabitur : sicuti , dum Abrahamum Patriarcham jam paratum & resolutum ad filium suum Isaac immolandum vidit , satis ei fuit puram hanc in ipso resignationem & indifferentiam vidisse ; unde , suavissimâ deindè visione , & dulcissimis benedictionibus eum est consolatus. Itaque in omnî afflictionum tam corporalium quam spiritualium genere , & in ipsis sensibilis devotionis subtractionibus & distractionibus , quæ nobis subinde contingent , ex toto nos corde , & profundâ quâdam cum nostri ipsorum submissione dicere oportet ; *Dominus dedit mihi consolationes , Dominus easdem mihi abstulit , sit sanctum ejus nomen benedictum*. Si enim in sanctâ hac humi-

firmitate perseveremus, consolatorias suas gratias nobis reddet; sicuti olim Jobo, qui in omnibus afflictionibus suis id genus verba assidue constanterque repetebat, eas restituit.

Quintò, in omnibus ariditatibus & sterilitatibus nostris animum non despondeamus, *Philothea*, sed patienter expectantes, usquequò consolationes redeant, solitum nostrum agendi modum semper retineamus: neque ullum, illarum causà, devotionis exercitium omittamus, immo, si fieri potest, bona opera nostra inaugeamus & multiplicemus, & cum tragemata & salsama liquida charissimo sponso nostro dare nequeamus, demus arida. Perinde enim id ei est, dummodo cor, à quo hæc illi offeruntur, perfectè sit ad illum amandum paratum & resolutum. Si quando amœnum & gratum est ver, plus apes mellis progignunt, & apiculas pauciores, nam serenior illà aurà illectæ, usque adeò per flores collectioni mellis incumbunt, ut nymphularum suarum productionem prope modum obliviscantur, : at, ubi ver immite & acre est, nymphulas plures, & mellis minus conficiunt: quod enim ad mellilegium foras provolare nequeant, sui ipsarum multiplicationi, stirpilque conservationi sese applicant. Sic sæpè fieri videmus, *Philothea*, ut, cum anima se in amœno consolationum spiritualium verè agere videt, ita eisdem, colligendis incumbat, ut in suavium deliciarum suarum abundantia pauciora multò bona opera faciat; & e contrario, mediis in ariditatibus & sterilitatibus spiritualibus, cum se suavibus devotionis sensibus privatam videt, solida pietatis opera eò magis multi-

multiplicat, & in interiore verarum virtutum, puta patientiæ, humilitatis, suiipsius abjectionis, resignationis, & amoris proprii abnegationis generatione productioneque abundantior est.

Errant ergo multi, & præsertim femina gravissimè, dum putant, id quod Deo sine ullo gustu interiori, sine cordis teneritudine & sensu, impendimus obsequium, divinæ illius Majestati minus gratum esse: cum è contrario, actiones nostræ sint ad instar rosarum, quæ cum recentes sunt, plus quidem præferunt elegantix & nitore, at cum arefactæ, plus odoris & vitium exerunt: pari modo, esto opera nostra in sensuali cordis teneritudine facta nobis sint gratiora magisque placeant (nobis inquam, qui non nisi propriam delectationem & recreationem spectamus) in ariditate tamen & sterilitate obita plus in Dei conspectu odoris & valoris continent. Verè, *Philothea*, cum in tempore ariditatis nostræ nos voluntas velut vi quâdam compullos abripiat ad Deo serviendum; necesse proinde est, plus ea hinc vigoris & constantiæ preferat, quàm in tempore teneritudinis & consolationum. Multum certè is non præstat, qui tempore tranquillo & medias inter aulæ oblectationes Principi famulatur; at vetè is se constantem & fidelem erga eum ostendit qui durissimo bellî tempore, medios inter tumultus & persecutiones ab ejus obsequio non recedit; Unde B. Angela de Fulgino, illam Deo orationem dicebat acceptissimam esse, quæ vi & coacta fit, id est, ad quam nos non tam propter gustum aliquem, quem inde habere speramus neque ex affectu

& inclinatione erga eandem , sed purè ad Deo placendum applicamus ; quò nostra nos voluntas velut invitos & coactos impellit , ariditates & impugnantias in hoc occurrentes perfringens & superans. idem de reliquis omnibus bonis operibus censeo. Quò enim majores in jis obeundis contradictiones ac repugnantias , tam exteriores quàm interiores sentimus , eo illa pluris ab eo sciunt , majoremque mercedem habebunt. Quò in virtutum prosecutione & exercitio minus proprii commodi à parte nostrâ apparet , eò divini amoris puritas magis in ipsâ relucet. Tunc matrem puellus nullo negotio osculatur cum hæc illi saccharum dedit , sed , si post datum absinthium & amarulentiam , nihilominus eam osculetur , signum est , magno hunc in illam amore ferri.

C A P U T XV.

*Supersora illustri quodam exemplo confirmantur
& illustrantur.*

VErùm ut omnis hæc doctrina fiat evidentior & manifestior , quandam hic è vitâ S. Bernardi historiæ partem visum est ascribere , quam in docto æquè ac prudenti scriptore reperi. Sic igitur ea habet. Omnibus propè Deo primùm servire incipientibus , & qui nondum per experientiam edidicerunt , quid sint illæ gratiarum subtractiones , ac vicissitudines spirituales , ordinarium & solemne est , ut , sensibilis devotionis sapore & gustu , nec non jucundo illo lumine , quod ut in viâ Domini festinent , ipsos invitat & allicit , ipsis deficiente , statim animo penitus cadant , pusillanimes fiant , & quamdam
cordis

cordis tristitiam sentiant. Cujus rei hæc à peritis spiritualium redditur ratio, quòd natura ratione prædita diu famem pati, & diù sine aliquâ delectatione cœlesti aut terrenâ, vivere nequeat. Porro sicut animæ, quæ per superiorum delectationum experimentum & sensum super se evectæ sunt, visibilia objecta nullo negotio contemnunt; ita, dùm, divinâ providentiâ sic disponente, gaudium spirituale ab illis aufertur; hinc (quòd ex unâ parte nullas consolationes terrenas habeant, ex aliâ verò nondùm longo usu didicerint, veri solis reditum in patientiâ expectare) ipsis videtur quod nec in cœlo nec in terrâ agant & perpetuâ quâdam in nocte, velut sepultæ, mansuræ sint: undè adinstar parvulorum ablactatorum, à suis uberibus avulsæ, languent, dolent, gemunt, molestæ & importunæ redduntur, ac maximè ergà seipsas. Hoc ergo, eo in itinere, de quo hic loquor, contigit cuidam è comitibus nomine Ganfredo Peronensi, qui non ità pridem Dei sese obsequio manciparat. Hic ergò derepentè redditus aridus, consolatione spirituali destitutus, & tenebris interioribus obseptus, in memoriam sibi reducere incepit amicos, quos in mundo habuerat, consanguineos item, & facultates, quas jam nuper repudiarat: unde tam gravis eum tentatio cœpit invadere, ut, cum eam exteriori vultus & corporis compositione celare non posset, amicorum ejus intimus illam facilè perceperit, unde blando sermone & compellatione in ejus se colloquium insinrans, in aurem ei insusurravit. Quid hoc est Ganfrede frater? Cur præterquam soles, ita cogitabundus & contristatus es? Cui

Ganfredus, alto ex animo ductis suspiriis numquam, inquit, quoad vivam, perfectè lætabor, frater. Alter hæc audiens sortem ejus miseratus, & fraterno motus zelo, communem utriusque patrem adiit S. Bernardum, rem omnem ex ordine ei referens. S. Bernardus Ganfredi viso discrimine, proximam est Ecclesiam ingressus, quò Deum pro ipso deprecaretur. Interea Ganfredus tristitia cor ejus premente & obsidente, caput in lapidem reclinens, obdormivit. Non multò post uterque surrexerunt, ille ab oratione, votorum factus compos: hic à somno, sed facie adeò hilari & ad lætitiā composito, ut amicus ille ipsius tam evidentem & repentinam in eo mutationem miratus, non potuerit cum non amicè reprehendere ob ea quæ paulò ante sibi dixerat. Tum Ganfredus, si antè paulò numquam me, quoad vivam, gavisurum dixi, jam econtra assero, nullam me umquam post-hac tristitiam sensurum.

Is fuit tentationis pii hujus viri eventus. Quà in historià notare te velim, *Philothea mea*, primò Deum, ut plurimum, iis qui obsequio suo primùm se dedicant, quendam cœlestium deliciarum prægustum & promulsidem dare solère, quò eos & à terrestribus voluptatibus avocet & ad divinum amorem consecrandum exstimulet; sicuti mater, quò parvulum suum ad ubera sugenda pelliciat, papillas illice melle illinere consuevit. Secundò, hunc ipsum bonum Deum subindè pro sapienti dispositione & providentiâ suâ, consolationum nobis lac & mel auferre, ut hæc ratione velut ablactati aridum & solidiorem virilis cujusdam devotionis, quæ spirituales desipientias

desipientias & tentationes ferre didicerit, panem comedere assuescamus. Tertiò ; nonnunquam vehementes quasdam tempestates, medias inter ariditates & sterilitates exoriri solere ; ac tum viriliter contra tentationes decertandum esse ; quia non à Deo eæ proveniunt. Ariditates tamen magnâ sunt cum constantiâ & generosè ferendæ, quòd ad nostri exercitium Deus nobis eas immittere soleat. Quartò, non debere nos umquam, quantumvis interna tædia & pressuræ intensâ sint, prorsus animum abjicere, nec cum Ganfredo illo dicere : *Nunquam exinde ullam amplius lætitiâ sentiam* : siquidem tenebrosâ durante nocte expectanda lux est, & vice versa quantumlibet purâ serenitate spiritus gaudeat, numquam dicere debere ; *Numquam contristabor, nec animum contraham*. Quia, ut monet Sapiens, in die bonorum non debemus immemores esse malorum in adversis & laboribus semper speranda meliora ; in prosperis verò timendum. Unde tam in illis, quam in his, nos coram Deo humiliare debemus. Quintò, singulare cum primis remedium esse, amico cuiuspiam spirituali à quo solatium & subsidium exspectemus, morbum & malum, quo premimur, detegere.

Denique ut huic doctrinæ adeò necessariæ finem imponam, hoc animadverti, quemadmodum omnibus in rebus, ita & in his, Deum Op Max & cacodæmonein inimicum nostrum diversa prorsus spectare, & discrepantes intentiones habere. Deus quippè per has ad insignem cordis puritatem, ad totalem proprii nostri commodi, quantum ad obsequium ipsius attinet,

abnegationem, ad perfectam nostri ipsorum renuntiationem nos conatur perducere; at diabolus ad hoc connititur, ut animum nos despondere, & ad sensuales delectationes propendere & inclinare faciat; denique tam nobis ipsis, quam aliis molesti & tædiosi: ut hac ratione sancta devotio traducatur & infametur. At (si quæ tibi tradidi documenta, observes) perfectionem tuam, in eo, quod durantibus hisce afflictionibus internis facies, exercitio maximo-perè inaugebis. Antequam verò huic tractatui finem imponam, unum hoc addam, nimirum, ipsas ariditates, sterilitates & tædia spiritualia interdum ab ipsâ corporis indispositione locum habere: uti dum quis ob nimias vigilias, labores, jejunia exhaustus, defatigatione, languido corpore, capitis gravedine, & aliis id genus infirmitatibus oppressus gemit; quæ licet propriè à corpore dependeant, spiritui tamen & animo, quod summa sit inter utrumque conjunctio & vinculum, etiam nocent. Hoc ubi contingit, meminerimus semper plurimos virtutum actus, spiritus & voluntatis superioris adminiculo exercere: nam esto universa anima nostra dormire, & sopore & lassitudine penitus oppressa videatur, non tamen idè spiritus nostri actiones Deo quam maximè placere desinunt. Ideoque tunc temporis cum sponsâ sacrâ dicere possumus: *Ego dormio, sed cor meum vigilat*. Et, quemadmodum supra monui, licet hoc in exercitio, & sic faciendo, minus saporis & gustus sentiamus, plus tamen in eo meriti est, & virtutis majoris occasio. Sed optimum tum remedium est legitimâ aliquâ recreatione & oblectatione

tione honestâ corpus revigorare & sibi quodam modo restituere. Quapropter Sanctus, Franciscus ita fratres suos laboribus & austeritatibus corporalibus voluit incumbere, & talem in iis moderationem adhibere, ut per eadem spiritus fervorem & vigorem non obruerent.

Et hinc ipse generosus Pater Franciscus; (quod optimè huic meo proposito quadrat) tempore quodam tam gravi fuit spiritus trititiâ, tædio & melancholiâ obrutus, ut non posset illam exterius non prodere: si enim cum Religiosis suis conversari volebat, minimè ad hoc se induceret poterat; si ab iis se subducebat, malum suum & tædium tunc sentiebat inaugeri: abstinentia & carnis maceratio spiritum obruebant; nullum denique oratio ei dabat alleviamentum. Biennio toto hoc in statu egit; aded ut planè à Deo suo derelictus videretur: sed tandem postquam magnâ animi humilitate gravem hanc concussionem & vexationem pertulisset, optatam animi serenitatem & quietem in momento ei Dominus restituit. Quod ideo retulli, ut hinc appareat, etiam maximos & singulares Dei famulos idgenus vexationibus & afflictionibus interdum exagitari, ac proinde minores mirari non debere, si subinde in huiusmodi amaritudines & desolationes spiritus incidunt.

P R A X I S
S P I R I T U A L I S
P A R S Q U I N T A.

*Ea complectens exercitia & monita, quæ ad
animam renovandam, & in devotione
confirmandum conducunt.*

C A P U T I.

*Bona proposita per sequentia exercitia singulis
annis sunt renovanda.*

PRIMUM exercitiorum horum punctum cir-
ca hoc versatur, ut cognoscamus & nove-
rimus quanti illa sint momenti. Etenim
natura nostra humana, ob carnis nostræ fragi-
litate, & in malam inclinationem, quæ ni-
mirum animam aggravat & illam semper ad in-
feriora vergere facit; nisi illa quâdam bonorum,
quæ concipit, propositorum violentiâ sæpè se
in altum efferre conetur, facili negotio bonos
suos affectus obliviscitur, & ab hisdem decedit;
quemadmodum & aves statim in terram dela-
buntur,

buntur, nisi alarum suarum libramenta & metus, ut hac ratione volare pergant, identidem iterent ac multiplicent. Quapropter necesse est te, *Charissima Philothea*, bona quæ ad Deo serviendum fecisti proposita, sæpe repetere, & subinde renovare, ne fortè, si id facere negligas, ad priorem statum tuum, aut alium etiam multò pejorem, relabaris: nam spirituales lapsus, ut plurimum, ad inferiorem ac profundiorrem ejus locum dejiciunt, quàm erat is, ex quo ad devotionem alias ascendimus. Nullum est horologium quantumvis bene libratum, quod non bis quotidie, manè nimirum & vespèri, intendi & restitui ponderibus suis debeat: necesse præterea est, ut ad minimum semel in anno ipsum penitus & per omnia membra dissolvatur, ad rubiginem, si quam contraxit, auferendam, ferramenta, si luxata con fractaque, restituenda, & ea quæ continuo usu derrita sunt, restauranda. Pari modo quisquis sedulo charum suum cor currare vult, & verè de eo sollicitus est, manè & vespèri in Deum illud per ea, quæ supra notavi exercitia debet intendere; præterea statum illius sæpius examinare, ipsum restituere ac refarcire; denique saltem semel in anno illud quodammodò per partes disfluere ac dissolvere & eas singulas accuratius inspicere, omnes inquam illius affectiones & passionès, ut, quotquot in eas irrepsère, defectus restauret ac reparet. Et sicuti horologus unguine quodam tenuissimo & mollissimo omnes horologii sui rotas, foramina, vertebrae & mobilia inungit, ut motus illius fiat suavius, & minus rubiginem ferramenta contrahant, sic

devotus, postquam cor suum hoc pacto per partes excusserit & inspexerit, quò bene ipsum renovet, sacramentis Confessionis & divinisimæ Eucharistiæ illud oportet inungat. Hoc quippè exercitium vires tuas diuturnitate temporis nonnihil collapsas restituet & revigorabit, animum calefaciet, ac bona tua proposita revirescere, & spiritus tui vires faciet reflorescere.

Prisci Christiani ipso, quo Salvatoris nostri Jesu Christi baptismus, anniversariâ celebritate in Ecclesiâ recolitur, die hoc facere quàm diligentissimè solebant: tum quippe, ut sanctus Gregorius Nazianzenus testatur, professionem & protestationes hoc in Sacramento fieri solitas solemnî ritu renovabant. Idem & nos faciamus, *Charissimæ Philothea*, quàm lubentissimè ad hoc nos priùs disponentes, & dein quàm diligentissimè hoc exercitium obeuntes.

Postquàm ergo, ex patris tui spiritualis præscripto, conveniens & idoneum ad hoc tempus, delegeris ac solitudinem, sive spiritualem, sive etiam realem, majorem solito colere jam decreveris, super sequentia puncta, juxta modum & methodum, quam in secundi Libri parte tibi præscripsi, unam, duas, sive etiam tres meditationes institues.

C A P U T II.

Expenditur quantum Dei sit beneficium, quòd nos ad suum servitium vocarit, juxta protestationem supersus positam.

Considera primò protestationis tuæ puncta. Primum est, quòd peccatum mortale in perpetuum deserueris, rejeceris, detestata sis, & renuntiaris. Secundum, quòd animam, cor, corpus tuum, & quidquid ad illa ullo modo pertinet, Dei amorì & obsequio dedicaris & consecraris. Tertium, quòd si fortè in aliquod opus malum te contingeret lapi, mediante Dei gratià quamprimum resurgeres. An non hæ pulchræ, justæ, dignæ, & generosæ sunt resolutiones & proposita? Intrà temetipsam ergo cogita, quam hæc protestatio sancta sit & rationi consentanea.

Secundò considera, cuinam hanc sponsionem & protestationem feceris. Deo inquam: si enim sponsio æqua & cum ratione coincidens homini facta ad fidem præstandam & liberandam nos obligat, quanto magis illa, quæ facta est Deo? Dicebat David, *Tibi dixit cor meum; eructavit cor meum verbum bonum tibi, non obliviscar tui in æternum.*

Tertiò perpende, coram quibus sponsionem hanc feceris: videlicet coram universâ curia cœlesti. Etenim Beatissima Virgo, sanctus Joseph, Angelus tuus Custos, S. Ludovicus Rex, omnis illa Beatorum multitudo te intuebantur, & super verba tua spiritum gaudii & approbationis aspirabant, & ineffabilis cujusdam

devotus, postquam cor suum hoc pacto per partes excusserit & inspexerit, quò bene ipsum renovet, sacramentis Confessionis & divinisimæ Eucharistiæ illud oportet inungat. Hoc quippè exercitium vires tuas diuturnitate temporis nonnihil collapsas restituet & revigorabit, animum calefaciet, ac bona tua proposita revirelcere, & spiritus tui vires faciet reflorescere.

Prisci Christiani ipso, quo Salvatoris nostri Jesu Christi baptismus, anniversariâ celebritate in Ecclesiâ recolitur, die hoc facere quàm diligentissimè solebant: tum quippe, ut sanctus Gregorius Nazianzenus testatur, professionem & protestationes hoc in Sacramento fieri solitas solemnî ritu renovabant. Idem & nos faciamus, *Charissimæ Philothea*, quàm lubentissimè ad hoc nos priùs disponentes, & dein quàm diligentissimè hoc exercitium obeuntes.

Postquàm ergo, ex patris tui spiritualis præscripto, conveniens & idoneum ad hoc tempus, delegeris ac solitudinem, sive spiritualem, sive etiam realem, majorem solito colere jam decreveris, super sequentia puncta, juxta modum & methodum, quam in secundi Libri parte tibi præscripsi, unam, duas, sive etiam tres meditationes institues.

C A P U T II.

Expenditur quantum Dei sit beneficium, quòd nos ad suum servitium vocarit, juxta protestationem supersus posuam.

Considera primò protestationis tuæ puncta. Primum est, quòd peccatum mortale in perpetuum deserueris, rejeceris, detestata sis, & renuntiaris. Secundum, quòd animam, cor, corpus tuum, & quidquid ad illa ullo modo pertinet, Dei amorì & obsequio dedicaris & consecraris. Tertium, quòd si fortè in aliquod opus malum te contingeret lapsi, mediante Dei gratià quamprimum resurgeres. An non hæ pulchræ, justæ, dignæ, & generosæ sunt resolutiones & proposita? Intra temetipsam ergo cogita, quam hæc protestatio sancta sit & rationi consentanea.

Secundò considera, cuinam hanc sponsionem & protestationem feceris. Deo inquam: si enim sponsio æqua & cum ratione coincidens homini facta ad fidem præstandam & liberandam nos obligat, quanto magis illa, quæ facta est Deo? Dicebat David, *Tibi dixit cor meum; eructavit cor meum verbum bonum tibi, non obliviscar tui in æternum.*

Tertiò perpende, coram quibus sponsionem hanc feceris: videlicet coram universâ curia cœlesti. Etenim Beatissima Virgo, sanctus Joseph, Angelus tuus Custos, S. Ludovicus Rex, omnis illa Beatorum multitudo te intuebantur, & super verba tua spiritum gaudii & approbationis aspirabant, & inestabilis cujusdam

dam amoris oculis, cor tuum charum Salvatoris JESU pedibus prostratum, quod illius sese obsequio mancipabat, respiciebant. Unde peculiari quodam gaudio omnes cœlestis Jerusalem cives tunc plaudebant & exultabant; cujus ipsi hodie etiam commemorationem & memoriam facient, si sincerè & ex corde bona tua proposita renoves.

Quartò considera, quibus protestationem tuam modis feceris. Quam ergo tibi Deus Opt. Max. illo in tempore benignus fuit! sed dic mihi in veritate, an non dulcibus Spiritus S. provocationibus & invitationibus ad hoc faciendum pellecta fuisti? An non funes, quibus cymbulam tuam Deus ad salutarem hunc portum attraxit, fuere amoris & charitatis? Quomodo divino saccaro suo, sacramentis inquam, piâ lectione, & oratione, ipse te adescavit & allexit? Dormiebas, ah, *Philospha mea*, & Dominus super te excubabat, cogitationes pacis super cor tuum cogitabat, & meditationes amoris propter te meditabatur.

Quintò considera, quo te Deus tempore ad singulares has resolutiones faciendas attraxerit, scilicet in ætatis flore. Hem! quanta felicitas tempestivè & citò addiscere id quod non possumus sciri nisi nimis seriò! S. Augustinus cum anno ætatis trigesimo à Deo vocatus esset, hoc modo exclamabat, *O antiqua pulchritudo, quam te serò cognovi? Eheu! videbam, & tamen non considerabam te.* Tu verò meritò dicere poteris: O antiqua dulcedo, cur te citius non gustavi aut cognovi? tamen, ne tum quidem fortè eam nosse promerebaris, ac proinde agnoscens, quantam

quantam tibi Deus gratiam, te à juventute tuâ ad se trahendo, fecerit, dicito cum Davide: *Deus docuisti & illustrasti à juventute meâ, & usque nunc pronuntiabo misericordiam tuam.* Sin autem in senectute tuâ te vocaverit, *Philothea*, gratia Dei est, quod postquam annos tuos priores ita perperam & pravè traduxisti, nihilominus ante mortem tuam te vocaverit; & miseriæ tuæ cursum inhibuerit: tunc, cum si in eodem ulterius perrexisses, in æternum periisses & miserabilis.

Sextò, considera vocationis hujus effectus, & reperies haud dubiè egregias & salutare in te mutationes, si quod modo es, cum eo quod olim fuisti, compares. An non felicitatis cujusdam in numero reponis, quòd per orationem cum Deo jam colloqui nôris, quòd eum amandi desiderium ac propensionem habeas, quòd multas à quibus oppugnabaris & inquietabaris, passionis edomueris, & ad quietem composueris, quòd permulta peccata & conscientiae turbam ita evitaveris, quòd denique toties sacrae sis communionis facta particeps, & ad supremum æternarum gratiarum fontem unione quâdam intimâ cum eo factâ, accesseris? Quod antea toties non fecisses. An non hæc eximiae & singulares quædam gratiæ sunt; quæ pondere sunt sanctuarii ponderandæ, *Philothea*; etenim manus Domini fecit hæc omnia. *Dextera Domini*, ait Psaltes, *fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me, non moriar, sed vivam & narrabo corde, ore & operibus mirabilia bonitatis ejus.*

Post omnes has considerationes, quæ, uti vides, plurimos bonos & pios affectus suggerunt,

runt, cum gratiarum actione & ferventi quâdam oratione, quâ profectum nostrum inaugurari petamus, finiendum est, & summâ cum humilitate & in Deum fiduciâ inde surgendum; hoc observando ut propositorum renovationem & vim post secundum exercitii hujus punctum faciamus.

C A P U T III.

Anima nostra status examinandus, & videntum quem in vitâ devotâ progressum fecerit.

Secundum hoc exercitii punctum paulò longius est. Non autem id totum simul, & continuato actu peragendum, sed per partes & divisim; ut nimirum primò examines, quomodo te gesseris erga Deum; secundò, quomodo erga teipsam; tertio, quomodo erga proximum; quartò denique, quomodo sese habeant passionnes & affectus. Opus præterea non est, uti nec expediens, ut flexo genu examem hoc instituas, nisi fortè sub ejus initium, & in fine, cum de affectibus agitur. Alia ejus puncta utiliter facere potes obambulando, quin etiam utilius, in lecto decumbendo, si aliquantisper ibi insomnis agere & vigilare possis. Sed ut, prout oportet, id facias, ea antè diligenter prælegeris, necesse est. Requiritur tamen, ut totum hoc secundum punctum ad summum tribus diebus & duabus noctibus absolvas, ex unaquaque die & nocte horam aliquam, id est aliquantum temporis, prout tibi commodum erit & expediens, tibi seligendo. Si enim hoc exercitium non nisi temporibus valde disjunctis, & à se nimium remotis

tis fieret, robur suum amitteret & nimium languidas operationes ederet. Post singula examinis puncta notabis, quâ in rete defecisse deprehendes & ubinam erres & impingas, & quæ præcipuè impedimenta hæcenus senseris; quò te deinde, ad consilium capiendum, propositum bonum faciendum, & spiritum tuum corroborandum, alteri declarare possis. Esto necesse non sit, ut quibus diebus hoc exercitium & alia obibis, penitus & absolutè te ab omni hominum conversatione sequestres: aliquo modo tamen ab illâ te avoces oportet, maximè circa vesperam, quo & tempestiviùs cubitum concedere: & corporis æquè ac spiritus quietem, considerationi pernecessariam captare queas. Per diem verò frequentes ad Deum, Beatam Virginem, Angelos & universos cœli cives aspirationes identidem faciendæ sunt. Necesse denique est, ut omnia ex corde, Dei & perfectionis propriæ amante fiant. Ut autem examen hoc bene debitoque modo instituitur.

Constitue te primò coram Deo. Secundò, Spiritus sancti opem invoca, lumen & claritatem ab eo, ad te ipsam cognoscendam, postulans, unà cum sancto Augustino, qui in spiritu humilitatis sæpe ad Deum clamabat *Domine noverim te, noverim me*: & cum sancto Francilco, qui Dominum interrogabat dicens: *Quis es tu Domine? & quis sum ego?*

Protestare quoque, ideo te profectum tuum inquirere & notare nolle, ut intra temet ipsam ob eum stolidè tibi complaceas & gaudeas, sed rantum ut in Deo exultes; neque ut inde glorie- ris, sed gloriam omnem Deo ascribas, eique propterea gratias agas.

Pro-

Protestare , te , si (uti p̄sumis) parum te profecisse , aut potius defecisse & recessisse , deprehendas propterea animum nullatenus abjicere , vel per aliquam pusillanimitatem aut inertiam nolle refrigescere , imo econtra , animum majorem te capere , magis te animare , reque humiliare , & mediante Dei gratiâ defectibus mederi velle.

Hoc facto , suaviter & tranquillè considera & examina , quomodo usque in præsentem horam , erga Deum , proximum , & temetipsam te gesseris.

C A P U T IV.

Anima status examinatur , quomodo se erga Deum gesserit.

Quomodo est cor tuum erga peccatum mortale animatum ? Firmumne & solidum propositum fecisti ad numquam ipsum , quacumque demum de causâ admittendum ? Hocine propositum duravit jam inde à primâ protestatione tuâ usque ad tempus præsens ? In hoc autem proposito , vitæ spiritualis fundamentum consistit.

Secundò , quo est cor tuum modo erga Dei mandata affectum ? Eâne tibi videntur bona , suavia , grata ? Cujus , ô filia , gustus bonus est , & stomachus salubris , bonos is cibos quærit , & noxios rejicit.

Tertiò , quo est cor tuum modo erga peccata venialia affectum ? Non possumus quidem planè iis carere : sed estne aliquod erga quod speciali modo inclines ? quod autem longè toret deterius ,

rius, estne aliquod, erga quod affectu & amore teraris?

Quartò, qualiter est cor tuum erga exercitia spiritualia dispositum? Eáne amas & magni facis? An non illa tibi tædiósa & gravia sunt? Non alieniore ab iis es animo? Erga quod magis aut minus propendes? Verbum Dei audire vel legere, de Deo loqui; meditari, & ad eum aspirare, peccata confiteri, ad sacram se communionem disponere, & eam adire, affectus reprimere; quidnam ex illis est, quod animo & affectui tuo répugnet? Et, si quid deprehendas, erga quod cor tuum minorem inclinationem sentiat, examina, unde parva illa inclinatio & averfio veniat; & quænam illius sit causa.

Quintò, quale est cor tuum erga ipsum Deum? Anne gratum ei est, Dei sui recordari? An ex ejusdem recordatione singularem quamdam percipit dulcedinem? *Memor* inquit *Propheta, sui Dei mei, & delectatus sum.* Sentisne in corde tuo quamdam ad Deum diligendum facilitatem, necnon peculiarem quenquam gustum in amore hoc degustando? An non gaudet cor tuum & exultat, dum de Dei bonitate, immensitate & dulcedine recogitat? Num etiám medias inter mundi occupationes & vanitates, Dei tibi memoria nonnumquàm occurrat, & an tunc reliquæ cogitationes ei non cedant? Num cor tuum ipsa occupet? Num cor tuum in partem illius tibi videatur propendere, & ei quodammodo obviam prodatur? Sunt quippe animæ, quibus hoc solemne & commune est.

Si cujuspiam uxoris maritus è longâ peregrinatione domum redeat, mox ut illa illius reditum

tum percipit & vocem audit, esto variis tunc occupationibus distineatur, atque etiam vehemens aliqua earum cogitatio & reflexio mentem illius tum occupet; cor tamen ejus liberum retineri nequit, sed reliquas omnes cogitationes à se excludit, quòd de marito cogitet. Simili modo animæ Deum perfectè amantes, esto, dum Dei recordatio illis incidit, impeditiſſimæ per alia negotia sint, nihilominus ad reliqua omnia vix advertunt, & eorum sensum propè omnem amittunt, idque præ gaudio, quod ex eo quòd amicam illam recordationem sibi rediſſe vident, in animo sentiunt. Et est hoc valdè bonum signum.

Sextò, quale est cor tuum erga Jesum Christum Deum & hominem? Anne jucundum tibi est apud illum versari? Apes libenter apud & circa mel agunt, & circa putrescentia corpora crabrones: ad eundem modum sanctæ piæque animæ gaudent apud Dominum Jesum versari, tenerrimoque quodam erga eundem amore feruntur, at improbæ & negligentes, vanitatibus interesse.

Septimò, qualiter erga Beatam Virginem, Sanctos & Angelum tuum custodem affecta es? Valdène eos diligis? Peculiaremne in favore illorum fiduciam bonis? Placèntne tibi eorum imagines vitæ, & præconia?

Octavò quod ad linguam attinet, quo de Deo tuo modo loqueris? Anne tibi jucundum & pascet bene de eo, pro conditione & talento tuo, loqui? Volupène tibi est hymnos & cantica spiritualia canere?

Nonò, quod ad opera; cogita, numexteriorerem

riorem Dei gloriam cordi habeas , & gaudio tibi sit aliquid ad honorem ipsius facere : qui enim Deum amant unà cum Deo domus illius decorem diligunt.

Vide, an notare possis , aliquem te propter Deum affectum reliquisse : & rei alicui renuntiassse : etenim bonum amoris signum est, aliquâ se re, in gratiam illius quem diligimus privare. Quid ergo propter Deum hæcenus deservisti & renuntiasti?

C A P U T V.

Examinatur anima status erga seipsam.

PRimò quomodo amas teipsam? An non plus æquo propter hunc mundum te amas? Id si fiat, semper in eo remanere desideras, & summâ contentione conniteris, ut hæc in terrâ rem tuam constabilias : at si te ames propter cælum desiderabis aut saltem facilè annues, nec abnues hinc excedere eo tempore & horâ quâ Deo te videbimur ex hac vitâ & mundo educere.

- Secundò, rectumne in amore tui ordinem fervas? Nam per solum inordinatum nostri ipsorum amorem destruimur. Porro ordinatus amor exigit, ut plùs animam diligamus quàm corpus; plùs virtutibus, quàm alteri rei cuiquam comparandæ insistamus; majorem denique honoris cælestis, quàm terreni & caduci rationem habeamus. Cor benè recteque ordinatum sapiùs intra semetipsum dicit, quid dicent Angeli, si tali dere cogitem; quàm, quid de eo dicent homines?

Tertiò, quomodò cor tuum diligis? annon grave tibi est illi in suis ægritudinibus inservire?

Illi

Illi succurrere, eheu! & ut ei succurratur curare teneris, quandò ipsum suis à passionibus exagitur & opprimitur, & propterea cetera omnia negligere.

Quartò, quam te coram Deo facis? Nihil certè: neque enim magna est in muscâ humilitas, quòd sese intuitu montis nihili faciat; uti nec in aquæ guttulâ, quòd parvi se ducat cum oceano comparata; uti nec in scintillâ, quòd prò nihilo se reputet cum sole collata. Verùm in hoc sita humilitas est, quòd aliis nos minimè anteponamus, aut digniores æstimemus, imò nec aliis anteferri velimus, quomodò verò hâc in re te gestisti?

Quintò, quoad linguam: an non hâc re te jactas, aut aliâ? An non, dum de reipsâ sermo incidit, tibimet adularis & plaudis?

Sextò, quoad opera: an non recreationes eas consecraris, quæ valetudini tuæ contrariæ sunt, & noxiæ? Recreationes, inquam, vanas & inutiles; item nimias vigilias sine causâ & alia id genus.

C A P U T VI.

Examinatur anima nostra status erga proximum.

A More dulci, tranquillo, forti, constanti & continuo, & quidem antè & super omnia, amandus est maritus & uxor, quòd hunc Deus amorem præcipiat & id fieri jubeat. Idem de prolibus, cognatis, & consanguineis, quin & amicis, pro graduum & ordinum proximitate, dicendum est.

Sed ut in genere loquar, qualiter cor tuum,
erga

erga proximum dispositum & affectum est? Amal-
ne illum toto ex corde, & quidem propter
Deum? Quod ut benè internoscas, tibi proponas
oportet quosdam valdè tetricos morosos & mo-
lestos. Erga hos namque ipse in proximum amor
exercetur; & magis adhuc erga eos qui malum
nobis faciunt & inferunt, sive facto id fiat, sive
verbis. Vide & examina, num cor tuum quoad
illos nullius sit culpæ consciunt, & num mag-
nam in illis diligendis intra teipsam repugnan-
tiam & contradictionem sentias.

Esné proclivis & facilis ad finistrè de proxi-
mo loquendum, atque imprimis de iis qui te
non diligunt? Num proximo, sive directè, sive
indirectè, damnum aut injuriam ullam inferas?
Dummodò vel parum rationis & judicii habeas,
statim id advertes.

C A P U T VII.

Examinantur anima nostra affectus.

Puncta hæc in quorum examinatione, spiri-
tualis quem fecimus profectus cognitio sita
est, sic explicando diffusius extendi. Nam quod
ad examen peccatorum spectat, id proprium
est eorum qui de progressu in spiritu non admo-
dum solliciti sunt, dum confessionem instituere
volunt.

Non est porrò necesse, ut anxie in singulis
his articulis disquirendis nos torqueamus; sed
suaviter hoc examen fiat; considerando quo in
statu cor nostrum quoad illa, jam indè à post-
remâ nostrâ resolutione & proposito fuerit: &
quosnam notabiles defectus in ipsis commiseri-
mus.

Sed

Sed ut omnia illa velut in compendium redigantur, examen hoc solum circa passionum nostrarum statum institui potest. Et si fortè grave & molestum nobis sit, ita singillatim omnia (uti dictum est) excutere & considerare, sic nos examinare possumus; quales fuerimus; & qualiter nos gesserimus.

In amore nostro, erga Deum, proximum, & erga nos ipsos.

In odio nostro, erga peccatum quod in nobis deprehendimus, & erga id quod in aliis apparet: nam tam hujus quam illius exterminationem velle debemus.

In desideriiis nostris, quibus aut facultates & opes, aut voluptates, aut honores habere desideramus.

In timore periculorum peccati, & jacturarum bonorum hujus mundi, si nimium plus æquo hujus jacturam timuerimus, & illius æquo minus.

In spe, fortasse plus æquo in hoc mundo & in creaturis, & minus in Deo ac rebus æternis collocatâ.

In tristitiâ, si ea nimia fuerit propter res vanas & transitorias.

In gaudio si nimium id fuerit, & pro rebus indignis ob quas gaudeamus.

Quales demum affectus cor nostrum præpediant, quæ ipsum passiones occupent: in quâ potissimum defecerit aut impeerit.

Ex animæ namque passionibus de illius statu optima fieri potest conjectura, unam post aliam inquirendo & excutiendo. Nam sicuti fidicem omnes testudinis suæ chordas digitis explo-

explorans , eas quas dissonas & discrepantes reperit , reliquis attemperat , illas vel intendendo , vel remittendo : sic si postquàm amorem , odium , desiderium , spem , tristitiam , gaudium animæ nostræ exploravimus , eas pro carmine quod modulari volumus , gloriæ inquam Dei , dissonantes comperiemus , mediante illius gratiâ , & bono Patris nostri spiritualis accedente consilio , ad concordiam & harmoniam eas adducere poterimus.

C A P U T . VIII.

Affectus quidam sunt post examen hoc excitandi.

VBi ergo leniter & suaviter unum quodque examinis punctum jam examinaveris , & quomodo in singulis constituta fueris , deprehenderis , affectus hoc modo excitabis.

Gratias age Deo de aliquantulâ illâ emendatione , quam in vitæ tuæ statu jam inde ab ultimo tuo proposito deprehendisti , & fatêre , solum misericordiæ illius eam ascribendam esse , quâ in te & pro te eam est operata.

Valdè te coram Deo humilia ; & agnosce , quòd si fortè non multum progressa fueris , ex tuo id defectu accidisse , eo quod nec fideliter , nec generosè , nec constanter , iis quas tibi tum in oratione , tum alibi dedit , inspirationibus , illustrationibus & nutibus responderis.

Proponete te in perpetuum , illum ob præstitas tibi gratias ac misericordias , ut te ex inclinationibus tuis ad aliquantulam hanc emendationem perduceret , deprædicaturam.

Veniam illum roga quòd tam infidam & per-

fidam

Q

Sed ut omnia illa velut in compendium redigantur, examen hoc solum circa passionum nostrarum statum institui potest. Et si fortè grave & molestum nobis sit, ita singillatim omnia (uti dictum est) excutere & considerare, sic nos examinare possumus; quales fuerimus, & qualiter nos gesserimus.

In amore nostro, erga Deum, proximum, & erga nos ipsos.

In odio nostro, erga peccatum quod in nobisprehendimus, & erga id quod in aliis apparet: nam tam hujus quam illius exterminationem velle debemus.

In desideriis nostris, quibus aut facultates & opes, aut voluptates, aut honores habere desideramus.

In timore periculorum peccati, & jacturarum bonorum hujus mundi, si nimium plus æquo hujus jacturam timuerimus, & illius æquo minus.

In spe, fortasse plus æquo in hoc mundo & in creaturis, & minus in Deo ac rebus æternis collocatâ.

In tristitiâ, si ea nimia fuerit propter res vanas & transitorias.

In gaudio si nimium id fuerit, & pro rebus indignis ob quas gaudeamus.

Quales demum affectus cor nostrum præpediant, quæ ipsum passiones occupent: in quâ potissimum defecerit aut impegerit.

Ex animæ namque passionibus de illius statu optima fieri potest conjectura, unam post aliam inquirendo & excutiendo. Nam sicuti fidicem omnes testudinis suæ chordas digitis explo-

explorans , eas quas dissonas & discrepantes reperit , reliquis attemperat , illas vel intendendo , vel remittendo : sic si postquam amorem , odium , desiderium , spem , tristitiam , gaudium animæ nostræ exploravimus , eas pro carmine quod modulari volumus , gloriæ inquam Dei , dissonantes comperiemus , mediante illius gratiâ , & bono Patris nostri spiritualis accedente consilio , ad concordiam & harmoniam eas adducere poterimus.

C A P U T . VIII.

Affectus quidam sunt post examen hoc excitandi.

VBi ergo leniter & suaviter unum quodque examinis punctum jam examinaveris , & quomodo in singulis constituta fueris , deprehenderis , affectus hoc modo excitabis.

Gratias age Deo de aliquantulâ illâ emendatione , quam in vitæ tuæ statu jam inde ab ultimo tuo proposito deprehendisti , & fatère , solum misericordiæ illius eam ascribendam esse , quâ in te & pro te eam est operata.

Valdè te coram Deo humilia ; & agnosce , quòd si fortè non multum progressa fueris , ex tuo id defectu accidisse , eo quod nec fideliter , nec generosè , nec constanter , iis quæ tibi tum in oratione , tum alibi dedit , inspirationibus , illustrationibus & nutibus responderis.

Propone te in perpetuum , illum ob præstitas tibi gratias ac misericordias , ut te ex inclinationibus tuis ad aliquantulam hanc emendationem perduceret , deprædicaturam.

Veniam illum roga quòd tam infidam & perfidam

Q

fidam te in illius inspirationibus respondendo exhibueris.

Offer illi cor tuum, ut plenum in illud sibi jus & imperium vindicet.

Illum ora, ut exinde te per omnia fidelem faciat.

Sanctorum, Beatæ Virginis, Angeli Custodis, Patroni tui, B. Iosephi & aliorum patrocinium implora.

• C A P U T IX.

Considerationes quedam ad bona nostra proposita renovanda accommodata proponuntur.

Postquam examen hoc debite peregisti, & cum perito prudentique consultore de defectibus tuis, deque eorum remediis consuluisti, sequentes considerationes usurpabis, & quidem singulis diebus uham, per modum meditationis, dedicatum orationi tuæ tempus, ei impendendo & dedicando: & quidem eandem semper methodum, quoad præparationes & affectus, servando; quam in primæ partis meditationibus adhibuisti & secuta es. Antè omnia porro in Dei presentia te constituendo, illius gratiam implorabis, quò te in sancto ejus amore & obsequio constabilias & solides.

• C A P U T X.

Consideratio prima de animarum nostrarum dignitate.

Perpende animæ tuæ dignitatem & eminentiam; utpotè quæ intellectum habet, qui non

non solum mundum hunc visibilem , quantus , quantus est , cognoscit , verum etiam novit & intelligit , & Angelos , & coelum : ad hæc & Deum esse , eumque supremum , optimum ac ineffabilem ; item æternitatem esse ; insuper quidnam ad bene in visibili hoc mundo vivendum , ad Angelorum in cælo contubernium acquirendum , Deoque in æternum fruendum , necessarium est.

Habet præterea anima tua voluntatem planè liberam & nobilem : utpotè quæ Deum amare potest , & eum , quoad in se est , non odisse. Vide , quàm cor tuum sit generosum , & quòd , sicut apes in nullâ re putridâ pedem figunt , at solos flores consecretantur ; ita cor tuum nullam nisi in solo Deo habere requiem possit , & nulla creatura ipsum satiare queat.

Repete tecum audacter solâ cogitatione charissimas & dulcissimas recreationes & oblectationes , quibus aliquandò perfusa es , & in quibus cor tuum requiem invenit : & sincerè vereque judica , an non hæc molestissimam quandam inquietudinem , sollicitas cogitationes , & importunas anxietates & curas in se continuerint ; quibus cor tuum undique angustiatum & lacinatum , verè miserabile erat.

Cor nostrum , cheu ! dum creaturas impensè , & avidè consecretatur , efflictum & anxie in illas ruit , dum suo in illis desiderio & appetitui plenè satisfieri posse putat : sed mox ut eas jam habet & fruitur , videt omnia velut frustra esse , ac nullâ omnino re sese posse satiari , Deo minimè permittente , ut ullum cor nostrum locum inveniat in quo securè requiescat (ut columbæ ex

arca Noë egressæ olim contigit) quo ad Deum suum, à quo egressum est, denuò revertatur. Ah quàm naturalis & nativa cordis nostri pulchritudo est! cur ergo ipsum invitum & reluctans creaturis famulari compellimus?

Sic ergo animam tuam compellare poteris: Potes, o anima mea, Deum intelligere & velle, cur ergo rei alicui, quæ eo minor sit, consecretandæ & appetendæ incumbes? Potes æternis & æternitati intendere: cur ergo momenta & momentanea avidè adeo captabis? Unde hoc inter alia filius prodigus deplorabat, quod, cum in domo & mensa paternâ affluere deliciis & regificè refici posset, siliquas commederet cum suis. Tu es anima mea Dei capax, eumque comprehendere & habere potes: væ ergo tibi, si quæ re, quæ eo minor sit, contenta sis. Animam tuam in hac consideratione quam maximè exsuscita & extimula, ostende illi, quòd æterna sit & æternitate digna, ac proinde hujus occasione ei animum addito.

C A P U T XI.

Consideratio secunda, de virtutum præstantiâ.

Considera; virtutes & devotionem solas plenum & perfectum, hoc quidem in mundo, animæ tuæ asserre gaudium posse, & ipsam satiare. Vide; quam ex sint pulchræ. Virtutes ergo cum vitiis, quæ ipsis contraria sunt, velut in bilance appende & compara: quanta sit in patientiâ suavitas, intuitu & respectu vindictæ; quanta in benignitate, sic cum irâ & indignatione

tione comparetur ; quanta in humilitate , si arrogantiam & ambitionem intuearis ; quanta in liberalitate , avaritiam si inspicias ; quanta in charitate , injuriæ collatâ ; quanta in sobrietate denique , si luxum & crapulam ei opponas.

Hoc quippe virtutes admirabile & consideratione dignum habent , quod incredibili quâdam suavitate animam , jam exercitæ , delectent & replcant ; cum vitia econtra eam tristem & male habitam relinquant. Cur ergo hanc nobis dulcedinem comparare non studebimus ?

Quisquis è vitiis non nisi parum habet , quietus ac contentus non est ; qui verò multum , etiam inquietus : at è virtutibus qui vel modicum habet , quietem etiam ac recreationem habet , & , quo longius progreditur , semper sentit majorem. Quam , ô vita devota , pulchra , jucunda , grata & suavis es ! Tu tribulationes dulcoras , & desolationes etiam suaves , & sapidas & optabiles , reddis : sine te bonum fit malum , & voluptates plenæ inquietudine , molestiâ ac defectibus. Qui te nosset , dicere cum Samaritanâ posset , *Domine da mihi hanc aquam* , quam aspirationem S. Mater Teresa de Jesu , & sancta Catharina Genuensis , diverso licet intuitu ac occasione sæpius in ore habebant.

C A P U T XII.

Consideratio tertia ab exemplo Sanctorum.

Considera sanctorum omni in genere hominum & vitæ exemplum. Quid hi non fecere , quò Deum diligerent , ejusque clientes & amici fierent ? Considera illos Martyres suis in

propositis & resolutionibus insuperabiles : quos hi non , ad eadem constanter exequenda , cruciatus ac tormenta subiere ? Atque inprimis illustres & inclytas illas virgunculas super lilia puritate candidas , super rolas charitate rubicundas ; quarum hæ duodecimo , tertio decimo , & quindodecimo , illæ vigesimo quinto ætatis anno sexcenta suppliciorum genera perpeti maluere , quàm à suo , non fidei modò profitendæ , sed devotionis etiam suæ exercendæ proposito , vel latum unguem deflectere : dum hæ quidem , ne virginitatis florem amitterent , illæ , quòd ab afflictis Christianis obsequium præstando , suppliciis affectus consolando , & vitâ defunctos sepulturæ tradendo cessare nollent , mortem non dubitarunt oppetere. Quantam , Deus bone ! sexus hic fragilis similibus in rebus & occasionibus constantiam & generositatem prætulit !

Intuere tot Confessorum millia ; quantâ illi constantiâ & robore mundum hunc contempserunt ! quam suis in resolutionibus & propositis invincibiles extitere ! nihil quidem eos ab iisdem divertere aut avocare potuit ; sine ullâ restrictione & limitatione eadem sunt amplexi , ac sine ullâ exceptione ad finem usque in iisdem perseverarunt. Quid non sanctus Augustinus de matre suâ Monicâ scribit ? Quâ illa constantiâ & intentione , suum Deo in conjugali æquè ac viduali statu serviendi propositum est prosecuta ? Quid non Sanctus Hieronymus de charissimâ filia suâ Paulâ , idque tot inter casus , tot adversitates , & rerum humanarum vicissitudines ! Quid autem nos tam præclara ante oculos habentes exempla , non præstemus ? Erant id quod sumus , ejusdem

ejusdem Dei causâ id faciebant , & ealdem propter virtutes : quidni ergo in nostro statu , & juxta vocationem nostram , quò propositum & sanctam protestationem nostram constanter urgeamus , præstamus ?

C A P U T XIII.

*Consideratio quarta , de amore quo Redemptor
noster Jesus nos est persecutus.*

Considera amorem , quo Dominus noster JESUS Christus , tam multa & varia in hoc mundo pertulit , & monte Calvariæ. Amor hic te respiciebat , & omnibus illis cruciatibus & laboribus bona à Deo patre cordi tuo obtinebat proposita & protestationes , simul quoque quidquid tibi est ad proposita illa conservanda , fovenda , corroboranda , & perficienda necessarium. Quam , ô resolutio & propositum , res es pretiola , cum tali sis matre , passione , inquam , Domini mei JESU Christi progenita ! quam te anima mea charam habere debet & complecti , cum JESU meo tam chara existeris. Tu , ô Salvator animæ meæ , mortuus es , quo mihi resolutiones & proposita mea comparares ; gratiam erga mihi præsta , ante ut moriar quam eisdem excidam aut amittam.

Vides , *Philothea* mea ? Certum est , Domini nostri JESU Christi cor , jam inde ab arbore crucis tuum vidisse & dilexisse : & per hanc dilectionem omnia illi bona obtinuisse , quæ unquam es habitura , atque inter cætera , nostra proposita & resolutiones. Unde quotquot sumus , dicere cum Jeremiâ Prophetâ , *Philothea* , possu-

mus : *Antequam essem , Domine , videbas me , & nomine meo compellabas me* : eo quòd divina illius bonitas , in amore & misericordià suà verè omnia tam generalia , quàm particularia salutis nostræ media & consequenter proposita nostra disponderet & præpararet. Verè quidem. Nam quemadmodum mulier prægnans , cunas , fascias , lineam puerperii supellectilem , quin & nutricem proli , quam sperat , præparat , esto ea nondum in lucem edita sit : ad eundem modum Redemptor noster JESUS , cum bonitas illius te velut in utero habere , & te imprægnata esset , & ipse saluti te parere , ac filiam suam facere veller , jam inde in arbore crucis præparabat , quidquid tibi & cunis tuis spiritualibus necessarium erat , linteamina , & fascias tuas ; nutricem quoque tuam & quidquid ad beatitudinem & felicitatem tuam ullo modo expediebat ; omnia inquam media , invitationes , & gratias , quibus animam tuam allicit , provocat , conducit , & ad perfectionem suam attrahere conatur.

Quam hoc , Deus bone , profundè memoriæ nostræ deberemus insculpere ? Fieri potest , me à Domino meo JESU dilectam fuisse , & quidem tam suaviter , ut mei particulatim , & in omnibus illis modis & casibus quibus me ad se invitavit & allexit , recordari sit dignatus ? Quàm ergo & quò modo omnia illa diligere , complecti , & in nostram nos utilitatem convertere oportet ? Est hoc certè cogitatu quàm suavissimum : benignissimum & amantissimum Dei mei cor , *Philothæa* recordabatur , eam diligebat , milleque ei salutis media & vias procurabat

bat, tamquam si nulla alia in mundo anima exstitisset, cujus is memoriam habere, & curam; perinde ac sol unam terræ partem illustrando non minus illam illustrat, quam si nullam aliam, & non nisi illam solam illustraret: eodem modo Redemptor noster J E S U S ita omnium filiorum suorum curam habebat, deque iis sollicitus erat, ut de unoquoque nostrum ita cogitaret, tamquam si de reliquis omnibus non cogitasset, sed eos neglexisset. *Dilexit me*, inquit Apostolus, & *tradidit semetipsum pro me*: quasi dicat, pro me solo ita impensè, tamquam si pro reliquis omnibus nihil penitus præstitisset. Hoc animæ tuæ insculptum esse debet, *Philothea*, ut, quod fecisti propositum, utpote quod Salvatoris nostri cordi adeo charum exstitit & pretiosum, diligas, charum habeas, & foveas.

C A P U T XIV.

Consideratio quinta, de æterno Dei erga nos amore.

C Onsidera æternum, quod te Deus Opt. Max. prosecutus est, amorem. Nam etiam antequam Dominus noster Jesus Christus, in quantum homo, in cruce pateretur, divina illa Majestas in supremâ suâ bonitate te sibi proponebat, & summo te amore prosequeretur. At quando primum te amare incepit? Tum, cum cœpit esse Deus. Quando autem incepit esse Deus? numquam; semper quippe fuit, sine principio, & sine fine proinde etiam semper, ab omni æternitate te dilexit. Hinc jam inde ab eo tempore, quas tibi præstitit, gratias & favores, preparabat.

Q5

Quam

Quamobrem per prophetam ait : *charitate perpetuū dilexisti te, & ideo attraxisti te miserans* : quod tam tibi in particulari, quam aliis omnibus, in genere ait. Ergo inter alia cogitavit & preparavit, ut quæ ad illi serviendum concepisti proposita, te concipere faceret.

Qualia ergo, Deus bone, sunt hæc proposita, ut quæ Deus jam inde à suâ æternitate decrevit, præmeditatus est ; & sibi objecit ! quàm ergo nobis illa debent esse chara & pretiosa ? Quid non subire nos oporteat potius, quàm vel latum ab illis unguem recedere ? Imo ne quidem, esto etiam totum terrarum orbem intercidere oporteret ; nam ne totus quidem orbis quantus quantus est ; cum animæ unius valore & pretio potest æquiparari ; animā porro sine nostris resolutionibus & propositis nihil omnino est, & nullius momenti.

C A P U T XII.

Generales super præcedentibus considerationibus affectus, ac simul exercitii hujus conclusio.

VOs, ô illustria & chara proposita, estis præstans illa vitæ arbor, quam suâ Deus meus manu in cordis medio plantavit, quamque suo Redemptor meus sanguine, quo fructum aliquem producat, irrigare cupit. Sexcentas potius perferam mortes, quàm ut ab ullo vobis vine ventove eradicari sinam. Certè neque vanitas, neque deliciæ, non divitiæ, non tribulationes à meo me proposito facient recedere.

Sed tu, ô Domine, arborem hanc pulchram
plantasti,

plantasti; & in paterno sinu tuo pro horto meo reservasti. Ah quàm multæ sunt animæ quibus hanc tu benevolentiam & beneficium non exhibuisti? Quomodo me ergo unquam satis coram tuâ misericordiâ humiliem?

Si vos, ô illustria & sancta proposita, ego conservem, vos me conservabitis; si in animâ meâ vivatis, anima vivet in vobis. Æternum ergo vivite, ô sancta proposita, quæ in Dei mei misericordiâ fuistis æterna: æternum in me manete & vivete, & numquàm ego vos deseram.

Post hos affectus excitatos, disquire piæ sponse in particulari apud te ipsam media, quæ ad chara hæc proposita conservanda requiruntur, & coram Deo protestate & propone, fideliter te iis uti velle; uti sunt frequens orationis, Sacramentorum, bonorum operum usurpatio; defectuum in secundo puncto perspectorum emendatio, pravarum occasionum evitatio, & eorum, quæ tibi quoad hoc suggerentur bona consilia amplexatio.

Hoc peracto, tamquam si novum spiritum jam attraxisses, novumque robur collegisses, milles protestare te in propositis & resolutionibus tuis remanere velle: & tamquam si cor, animam, & voluntatem tuam in manibus haberes, Deo illam dedica, consecra, sacrifica & immola, numquam ex inde amplius eam te repetituram protestans, sed in divinæ ipsius Majestatis manu eam relicturam, quo illius præcepta & voluntatem in omnibus & per omnia exequaris. Deum roga, ut te planè innoves & totam renovet, tuæque novæ protestationi be-

nedictionem suam addat, ipsamque corroboret. Invoca quoque patrocinium & opem B. Mariæ Virginis, Angeli Custodis, S. Ludovici, & aliorum Sanctorum.

Corde sic excitato & inflammato, Patris tui spiritualis pedes te abjice, & primaria, gravissimaque, quæ te jam inde à generali confessione tuâ commisisse deprehendes, peccata, confitere, & eodem modo eorundem absolutionem admitte, quo priorem: protestationem quoque tuam coram eo pronuntia; & manu tuâ signa. Denique cor tuum jam renovatum principio & Salvatori suo, sanctissimo inquam Eucharistiæ Sacramento, fac unias.

C A P U T XVI.

Quales post hoc exercitium peractum in animâ sensus sint & motus conservandi.

EO, quo hanc spiritus renovationem fecisti, die, necnon aliis sequentibus, sæpius tum animo, tum etiam ore ardentia illa S. Pauli, S. Augustini, S. Catharinæ Genuensis, & aliorum verba repetas oportet: Jam non sum amplius mea: sive vivam, sive moriar, Salvatoris mei sum. Non habeo amplius *Ego* vel *meam*; meum *Ego* est *Jesus*: meum *meum* est, quod ipsius sim. Tu, ô monde, semper es *Tu*, & ego semper tui *ego*; at posthac non amplius ero *ego*: non, non amplius erimus *nostris*: habebimus quippe cor aliud & immutatum; & mundus qui usque adeo nos decepit, jam decipietur & falletur: in nobis etenim mutationem nostram non nisi paulatim percipiens, putabit nos semper esse

esse *Eſau*, & nos comperiemus nos esse *Jacobos*.

Necesse autem est, ut omnia exercitia in corde requiescant & maneant, ut, jam à consideratione & meditatione sugentes, paulatim sensimque in negotia & conversationes cum hominibus nos ingeramus, ne fortè collectus propositorum nostrorum liquor subito effundatur? etenim per omnes animæ partes benè is penetret & se diffundat oportet; attamen sine ullâ id violentiâ aut spiritus, aut corporis fiat necesse est.

C A P U T XVII.

Respondetur ad duas, quæ contra hanc introductionem objici queant, objectiones.

Dicet tibi mundus, *Charissima Philothea*, hæc exercitia & consilia tam multa numero esse, ut, quisquis illa observare vult, vix aliis rebus commodè vacare & intendere possit. Ah mea *Philothea*, esto nihil aliud faceremus quam hæc, satis haud dubie faceremus; eo quod faceremus id, quod hoc in mundo nos facere oportet: sed an technam & imposturam illius non vides? Si quidem omnia hæc exercitia quotidie nos obire oporteret, totos fateor, nos occuparent, sed non nisi tempore & loco sua illa, prout unumquodque necesse est & occurrer, sunt usurpanda. Quam multæ sunt in digestis & codice leges civiles, quæ omnes sunt exactè observandæ, sed non nisi cum earum usus & necessitas eas observari requirit, non autem quasi omnes quotidie & singulæ sint ad praxim redigendæ. Cæterum David Rex gravissimis negotiis

Sed ut omnia illa velut in compendium redigantur, examen hoc solum circa passionum nostrarum statum institui potest. Et si fortè grave & molestum nobis sit, ita singillatim omnia (uti dictum est) excutere & considerare, sic nos examinare possumus; quales fuerimus, & qualiter nos gesserimus.

In amore nostro, erga Deum, proximum, & erga nos ipsos.

In odio nostro, erga peccatum quod in nobis deprehendimus, & erga id quod in aliis apparet: nam tam hujus quam illius exterminationem velle debemus.

In desideriis nostris, quibus aut facultates & opes, aut voluptates, aut honores habere desideramus.

In timore periculorum peccati, & jacturarum bonorum hujus mundi, si nimium plus æquo hujus jacturam timuerimus, & illius æquo minus.

In spe, fortasse plus æquo in hoc mundo & in creaturis, & minus in Deo ac rebus æternis collocatâ.

In tristitiâ, si ea nimia fuerit propter res vanas & transitorias.

In gaudio si nimium id fuerit, & pro rebus indignis ob quas gaudeamus.

Quales demum affectus cor nostrum præpediant, quæ ipsum passiones occupent: in quâ potissimum defecerit aut impeerit.

Ex animæ namque passionibus de illius statu optima fieri potest conjectura, unam post aliam inquirendo & excutiendo. Nam sicuti fidicem omnes testudinis suæ chordas digitis
explo-

explorans , eas quas dissonas & discrepantes reperit , reliquis attemperat , illas vel intendendo , vel remittendo : sic si postquam amorem , odium , desiderium , spem , tristitiam , gaudium animæ nostræ exploravimus , eas pro carmine quod modulâri volumus , gloriæ inquam Dei , dissonantes comperiemus , mediante illius gratiâ , & bono Patris nostri spiritualis accedente consilio , ad concordiam & harmoniam eas adducere poterimus.

C A P U T . VIII.

Affectus quidam sunt post examen hoc excitandi.

VBi ergo leniter & suaviter unum quodque examinis punctum jam examinaveris , & quomodo in singulis constituta fueris , deprehenderis , affectus hoc modo excitabis.

Gratias age Deo de aliquantulâ illâ emendatione , quam in vitæ tuæ statu jam inde ab ultimo tuo proposito deprehendisti , & fatêre , solum misericordiæ illius eam ascribendam esse , quâ in te & pro te eam est operata.

Valdè te coram Deo humilia ; & agnosce , quòd si fortè non multum progressa fueris , ex tuo id defectu accidisse , eo quod nec fideliter , nec generosè , nec constanter , iis quas tibi tum in oratione , tum alibi dedit , inspirationibus , illustrationibus & nutibus responderis.

Propone te in perpetuum , illum ob præstitas tibi gratias ac misericordias , ut te ex inclinationibus tuis ad aliquantulam hanc emendationem perduceret , deprædicaturam.

Veniam illum roga quòd tam infidam & perfidam

fidam te in illius inspirationibus respondendo exhibueris.

Offer illi cor tuum, ut plenum in illud sibi jus & imperium vindicet.

Illum ora, ut exinde te per omnia fidelem faciat.

Sanctorum, Beatæ Virginis, Angeli Custodis, Patroni tui, B. Josephi & aliorum patrocinium implora.

• C A P U T IX.

Considerationes quædam ad bona nostra propofita renovanda accommodata proponuntur.

Postquam examen hoc debite peregisti, & cum perito prudentique consultore de defectibus tuis, deque eorum remediis consuluisti, sequentes considerationes usurpabis, & quidem singulis diebus tuam, per modum meditationis, dedicatum orationi tuæ tempus, ei impendendo & dedicando: & quidem eandem semper methodum, quoad præparationes & affectus, servando; quam in primæ partis meditationibus adhibuisti & secuta es. Antè omnia porro in Dei presentiâ te constituendo, illius gratiam implorabis, quò te in sancto ejus amore & obsequio constabilias & solides.

• C A P U T X.

Consideratio prima de animarum nostrarum dignitate.

Perpende animæ tuæ dignitatem & eminentiam; utpotè quæ intellectum habet, qui non

non solum mundum hunc visibilem , quantus , quantus est , cognoscit , verum etiam novit & intelligit , & Angelos , & cœlum : ad hæc & Deum esse , eumque supremum , optimum ac ineffabilem ; item æternitatem esse ; insuper quidnam ad bene in visibili hoc mundo vivendum , ad Angelorum in cœlo contubernium acquirendum , Deoque in æternum fruendum , necessarium est.

Habet præterea anima tua voluntatem planè liberam & nobilem : utpotè quæ Deum amare potest , & eum , quoad in se est , non odisse. Vide , quàm cor tuum sit generosum , & quòd , sicut apes in nullâ re putridâ pedem figunt , at solos flores consecretantur ; ita cor tuum nullam nisi in solo Deo habere requiem possit , & nulla creatura ipsum satiare queat.

Repete tecum audacter solâ cogitatione charissimas & dulcissimas recreationes & oblectationes , quibus aliquandò perfusa es , & in quibus cor tuum requiem invénit : & sincerè vereque judica , an non hæc molestissimam quandam inquietudinem , sollicitas cogitationes , & importunas anxietates & curas in se continuerint ; quibus cor tuum undique angustiatum & lacinatum , verè miserabile erat.

Cor nostrum , cheu ! dum creaturas impensè , & avidè consecretatur , efflictim & anxie in illas ruit , dum suo in illis desiderio & appetitui plenè satisfieri posse putat : sed mox ut eas jam habet & fruitur , videt omnia velut frustra esse , ac nullâ omnino re sese posse satiari , Deo minimè permittente , ut ullum cor nostrum locum inveniat in quo securè requiescat (ut columbæ ex

arca Noë egressæ olim contigit) quo ad Deum suum, à quo egressum est, denuò revertatur. Ah quàm naturalis & nativa cordis nostri pulchritudo est! cur ergo ipsum invitum & reluctans creaturis famulari compellimus?

Sic ergo animam tuam compellare poteris: Potes, ó anima mea, Deum intelligere & velle, cur ergo rei alicui, quæ eo minor sit, consecrandæ & appetendæ incumbes? Potes æternis & æternitati intendere: cur ergo momenta & momentanea avidè adeo captabis? Unde hoc inter alia filius prodigus deplorabat, quod, cum in domo & mensa paternâ affluere deliciis & regicè refici posset, siliquas commederet cum suis. Tu es anima mea Dei capax, cumque comprehendere & habere potes: væ ergo tibi, si quæ re, quæ eo minor sit, contenta sis. Animam tuam in hac consideratione quam maxime exsuscita & extimula, ostende illi, quòd æterna sit & æternitate digna, ac proinde hujus occasione ei animum addito.

C A P U T XI.

Consideratio secunda, de virtutum præstantiâ.

Considera; virtutes & devotionem solas plenum & perfectum, hoc quidem in mundo, animæ tuæ asserre gaudium posse, & ipsam satiare. Vide; quam ex sint pulchræ. Virtutes ergo cum vitiis, quæ ipsis contraria sunt, velut in bilance appende & compara: quanta sit in patientiâ suavitas, intuitu & respectu vindictæ; quanta in benignitate, sic cum irâ & indignatione

tione comparetur ; quanta in humilitate , si arrogantiam & ambitionem intuearis ; quanta in liberalitate , avaritiam si inspicias ; quanta in charitate , injuriæ collatâ ; quanta in sobrietate denique , si luxum & crapulam ei opponas.

Hoc quippe virtutes admirabile & consideratione dignum habent , quod incredibili quâdam suavitate animam , jam exercitæ , delectent & replcant ; cum vitia econtra eam tristem & male habitam relinquant. Cur ergo hanc nobis dulcedinem comparare non studebimus ?

Quisquis è vitiis non nisi parum habet , quietus ac contentus non est ; qui verò multum , etiam inquietus : at è virtutibus qui vel modicum habet , quietem etiam ac recreationem habet , & , quo longius progreditur , semper sentit majorem. Quam , ô vita devota , pulchra , jucunda , grata & suavis es ! Tu tribulationes dulcoras , & desolationes etiam suaves , & sapidas & optabiles , reddis : sine te bonum fit malum , & voluptates plenæ inquietudine , molestiâ ac defectibus. Qui te nosset , dicere cum Samaritanâ posset , *Domine da mihi hanc aquam* , quam aspirationem S. Mater Teresa de J E S U , & sancta Catharina Genuensis , diverso licet intuitu ac occasione sæpiùs in ore habebant.

C A P U T XII.

Consideratio tertia ab exemplo Sanctorum.

C Onsidera sanctorum omni in genere hominum & vitæ exemplum. Quid hi non fecere , quò Deum diligenter , ejusque clientes & amici fierent ? Considera illos Martyres suis in

propositis & resolutionibus insuperabiles : quos hi non , ad eadem constanter exequenda , cruciatus ac tormenta subiere ? Atque inprimis illustres & inclytas illas virgunculas super lilia puritate candidas , super rotas charitate rubicundas ; quarum hæ duodecimo , tertiodécimo , & quindécimo , illæ vigesimo quinto ætatis anno sexcenta suppliciorum genera perpeti maluerunt , quàm à suo , non fidei modò profitendæ , sed devotionis etiam suæ exercendæ proposito , vel latum unguem deflectere : dum hæ quidem , ne virginitatis florem amitterent , illæ , quòd ab afflictis Christianis obsequium præstando , suppliciis affectus consolando , & vitâ defunctos sepulturæ tradendo cessare nollent , mortem non dubitarunt oppetere. Quantam , Deus bone ! sexus hic fragilis similibus in rebus & occasionibus constantiam & generositatem prætulit !

Intuere tot Confessorum millia ; quantâ illi constantiâ & robore mundum hunc contempserunt ! quam suis in resolutionibus & propositis invincibiles extitere ! nihil quidem eos ab iisdem divertere aut avocare potuit ; sine ullâ restrictione & limitatione eadem sunt amplexi , ac sine ullâ exceptione ad finem usque in iisdem perseverarunt. Quid non sanctus Augustinus de matre suâ Monica scribit ? Quâ illa constantiâ & intentione , suum Deo in conjugali æquè ac viduali statu serviendi propositum est prosecuta ? Quid non Sanctus Hieronymus de charissimâ filia suâ Paulâ , idque tot inter casus , tot adversitates , & rerum humanarum vicissitudines ! Quid autem mos tam præclara ante oculos habentes exempla , non præstemus ? Erant id quod sumus , ejusdem

ejusdem Dei causâ id faciebant, & eadem propter virtutes: quidni ergo in nostro statu, & juxta vocationem nostram, quò propositum & sanctam protestationem nostram constanter urgeamus, præstamus?

C A P U T XIII.

Consideratio quarta, de amore quo Redemptor noster Jesus nos est prosecutus.

CONSIDERA amorem, quo Dominus noster JESUS Christus, tam multa & varia in hoc mundo pertulit, & monte Calvarie. Amor hic te respiciebat, & omnibus illis cruciatibus & laboribus bona à Deo patre cordi tuo obtinebat proposita & protestationes, simul quoque quidquid tibi est ad proposita illa conservanda, fovenda, corroboranda, & perficienda necessarium. Quam, ô resolutio & propositum, res es pretiosa, cum tali sis matre, passione, inquam, Domini mei JESU Christi progenita! quam te anima mea charam habere debet & complecti, cum JESU meo tam chara existeris. Tu, ô Salvator animæ meæ, mortuus es, quo mihi resolutiones & proposita mea comparares; gratiam erga mihi præsta, ante ut moriar quam eisdem excidam aut amittam.

Vides, *Philothea* mea? Certum est, Domini nostri JESU Christi cor, jam inde ab arbore crucis tuum vidisse & dilexisse: & per hanc dilectionem omnia illi bona obtinuisse, quæ unquam es habitura, atque inter cætera, nostra proposita & resolutiones. Unde quotquot sumus, dicere cum Jeremiâ Prophetâ, *Philothea*, possu-

mus : *Antequam essem , Domine , videbas me , & nomine meo compellabas me* : eo quòd divina illius bonitas , in amore & misericordià suà verè omnia tam generalia , quàm particularia salutis nostræ media & consequenter proposita nostra disponeret & præpararet. Verè quidem. Nam quemadmodum mulier prægnans , cunas , fascias , lineam puerperii supellestilem , quin & nutricem proli , quam sperat , præparat , esto ea nondum in lucem edita sit : ad eundem modum Redemptor noster JESUS , cum bonitas illius te velut in utero habere , & te imprægnata esset , & ipse saluti te parere , ac filiam suam facere vellet , jam inde in arbore crucis præparabat , quidquid tibi & cunis tuis spiritualibus necessarium erat , lintheamina , & fascias tuas ; nutricem quoque tuam & quidquid ad beatitudinem & felicitatem tuam ullo modo expediebat ; omnia inquam media , invitationes , & gratias , quibus animam tuam allicit , provocat , conducit , & ad perfectionem suam attrahere conatur.

Quam hoc , Deus bone , profundè memoriæ nostræ deberemus insculpere ? Fieri potest , me à Domino meo JESU dilectam fuisse , & quidem tam suaviter , ut mei particulatim , & in omnibus illis modis & casibus quibus me ad se invitavit & allexit , recordari sit dignatus ? Quàm ergo & quo modo omnia illa diligere , complècti , & in nostram nos utilitatem convertere oportet ? Est hoc certè cogitatu quàm suavissimum : benignissimum & amantissimum Dei mei cor , *Philotea* recordabatur , eam diligebat , milleque ei salutis media & vias procurabat

bat, tamquam si nulla alia in mundo anima exstitisset, cujus is memoriam haberet & curam; perinde ac sol unam terræ partem illustrando non minus illam illustrat, quam si nullam aliam, & non nisi illam solam illustraret: eodem modo Redemptor noster **JESUS** ita omnium filiorum suorum curam habebat, deque iis sollicitus erat, ut de unoquoque nostrum ita cogitaret, tamquam si de reliquis omnibus non cogitasset, sed eos neglexisset. *Dilexit me*, inquit Apostolus, & *tradidit semetipsum pro me*: quasi dicat, pro me solo ita impensè, tamquam si pro reliquis omnibus nihil penitus præstitisset. Hoc animæ tuæ insculptum esse debet, *Philorthea*, ut, quod fecisti propositum, utpote quod Salvatoris nostri cordi adeo charum exstitit & pretiosum, diligas, charum habeas, & foveas.

C A P U T XIV.

Consideratio quinta, de æterno Dei erga nos amore.

Considera æternum, quod te Deus Opt. Max. persecutus est, amorem. Nam etiam antequam Dominus noster **JESUS** Christus, in quantum homo, in cruce pateretur, divina illa Majestas in supremâ suâ bonitate te sibi proponebat, & summo te amore prosequabatur. At quando primum te amare incepit? Tum, cum cœpit esse Deus. Quando autem incepit esse Deus? numquam; semper quippe fuit, sine principio, & sine fine proinde etiam semper, ab omni æternitate te dilexit. Hinc jam inde ab eo tempore, quas tibi præstitit, gratias & favores, preparabat.

Q5

Quam

Quamobrem per prophetam ait : *charitate perpetuū dilexi te*, & *ideo attraxi te miserans* : quod tam tibi in particulari, quam aliis omnibus, in genere ait. Ergo inter alia cogitavit & preparavit, ut quæ ad illi serviendum concepisti proposita, te concipere faceret.

Qualia ergo, Deus bone, sunt hæc proposita, ut quæ Deus jam inde à suâ æternitate decrevit, præmeditatus est ; & sibi objecit ! quàm ergo nobis illa debent esse chara & pretiosa ? Quid non subire nos oporteat potius, quàm vel latum ab illis unguem recedere ? Imo ne quidem, esto etiam totum terrarum orbem intercidere oporteret : nam ne totus quidem orbis quantus quantus est ; cum animæ unius valore & pretio potest æquiparari ; animā porro sine nostris resolutionibus & propositis nihil omnino est, & nullius momenti.

C A P U T XII.

Generales super præcedentibus considerationibus affectus, ac simul exercitii hujus conclusio.

VOs, ô illustria & chara proposita, estis præstans illa vitæ arbor, quam suâ Deus meus manu in cordis medio plantavit, quamque suo Redemptor meus sanguine, quo fructum aliquem producat, irrigare cupit. Sexcentas potius perferam mortes, quàm ut ab ullo vobis turbine ventove eradicari sinam. Certè neque vanitas, neque deliciæ, non divitiæ, non tribulationes à meo me proposito facient recedere.

Sed tu, ô Domine, arborem hanc pulchram plantasti,

plantasti; & in paterno sinu tuo pro horto meo reservasti. Ah quàm multæ sunt animæ quibus hanc tu benevolentiam & beneficium non exhibuisti? Quomodo me ergo unquam satis coram tuâ misericordiâ humiliem?

Si vos, ô illustria & sancta proposita, ego conservem; vos me conservabitis; si in animâ meâ vivatis, anima vivet in vobis. Æternum ergo vivite, ô sancta proposita, quæ in Dei mei misericordiâ fuistis æterna: æternum in me manete & vivete, & numquàm ego vos deseram.

Post hos affectus excitatos, disquire piæ sponse in particulari apud te ipsam media, quæ ad chara hæc proposita conservanda requiruntur, & coram Deo protestate & propone, fideliter te iis uti velle; uti sunt frequens orationis, Sacramentorum, bonorum operum usurpatio; defectuum in secundo puncto perspectorum emendatio, pravarum occasionum evitatio, & eorum, quæ tibi quoad hoc suggerentur bona consilia amplexatio.

Hoc peracto, tamquam si novum spiritum jam attraxisses, novumque robur collegisses, milles protestare te in propositis & resolutionibus tuis remanere velle: & tamquam si cor, animam, & voluntatem tuam in manibus haberes, Deo illam dedica, consecra, sacrifica & immola, numquam ex inde amplius eam te repetituram protestans, sed in divinæ ipsius Majestatis manu eam relicturam, quo illius præcepta & voluntatem in omnibus & per omnia exequaris. Deum roga, ut te planè innoves & totam renovet, tuæque novæ protestationi be-

nedictionem suam addat, ipsamque corroboret. Invoca quoque patrocinium & opem B. Mariæ Virginis, Angeli Custodis, S. Ludovici, & aliorum Sanctorum.

Corde sic excitato & inflammato, Patris tui spiritualis pedes te abjice, & primaria, gravissimaque, quæ te jam inde à generali confessione tuâ commisisse deprehendes, peccata, confitere, & eodem modo eorumdem absolutionem admitte, quo priorem: protestationem quoque tuam coram eo pronuntia; & manu tuâ signa. Denique cor tuum jam renovatum principio & Salvatori suo, sanctissimo inquam Eucharistiæ Sacramento, fac unias.

CAPUT XVI.

Quales post hoc exercitium peractum in animâ sensus sint & motus conservandi.

EO, quo hanc spiritus renovationem fecisti, die, necnon aliis sequentibus, sæpius tum animo, tum etiam ore ardentia illa S. Pauli, S. Augustini, S. Catharinæ Genuensis, & aliorum verba repetas oportet: Jam non sum amplius mea: sive vivam, sive moriar, Salvatoris mei sum. Non habeo amplius *Ego* vel *meum*; meum *Ego* est *Jesus*: meum *meum* est, quod ipsius sim. Tu, ô monde, semper es *Tu*, & ego semper tui *ego*; at posthac non amplius ero *ego*: non, non amplius erimus *nostris*: habebimus quippe cor aliud & immutatum; & mundus qui usque adeo nos decepit, jam decipietur & falletur: in nobis etenim mutationem nostram non nisi paulatim percipiens, putabit nos semper esse

esse *Esau*, & nos comperiemus nos esse *Jacobos*.

Necesse autem est, ut omnia exercitia in corde requiescant & maneant, ut, jam à consideratione & meditatione sugentes, paulatim sensimque in negotia & conversationes cum hominibus nos ingeramus, ne fortè collectus propositorum nostrorum liquor subito effundatur? etenim per omnes animæ partes benè is penetret & se diffundat oportet; attamen sine ullâ id violentiâ aut spiritus, aut corporis fiat necesse est.

C A P U T XVII.

Respondetur ad duas, quæ contra hanc introductionem objici queant, objectiones.

Dicet tibi mundus, *Charissima Philothea*, hæc exercitia & consilia tam multa numero esse, ut, quisquis illa observare vult, vix aliis rebus commodè vacare & intendere possit. Ah mea *Philothea*, esto nihil aliud faceremus quam hæc, fatis haud dubiè faceremus; eo quod faceremus id, quod hoc in mundo nos facere oportet: sed an technam & imposturam illius non vides? Si quidem omnia hæc exercitia quotidie nos obire porteret, totos fateor, nos occuparent, sed non nisi tempore & loco sua illa, prout unumquodque necesse est & occurrer, sunt usurpanda. Quam multæ sunt in digestis & codice leges civiles, quæ omnes sunt exactè observandæ, sed non nisi cum earum usus & necessitas eas observari requirit, non autem quasi omnes quotidie & singulæ sint ad præxim redigendæ. Cæterum David Rex gravissimis negotiis

illis impeditissimus, etiam plura obibat exercitia, quam hictibi præscripsi. S. Ludovicus Rex, bello juxta ac pace admirabilis, quique incomparabili quâdam curâ & justitiam administrabat, & negotia regia tractabat, quotidie duas audiebat Missas, vespas & Completorium cum suo recitabat facellano, meditationem quotidianam instituebat, nosocomia obibat, singulis feriis lextis confessionem instituebat, & corpus flagellabat: verbi divini prædicationi sæpe intererat, frequenter de rebus spiritualibus cum aliis conferebat; interim tamen ne vel minimam boni exterioris & publici curandi, cui impensè vacabat, occasionem negligebat; ejusque aula longè erat speciosior & florentior, quàm prædecessorum ejus omnium fuerat hactenus. Audacter igitur exercitia hæc, prout illa tibi præscripsi, suscipito, & satis tibi Deus otii & roboris, ad reliqua exercitia tua obeunda, suppeditabit; imo etiamsi in tui gratiam solis motum deberet sistere, uti olim factum tempore Josue. Semper satis superque facinus cum Deus nobiscum operatur & collaborat.

Dicet præterea mundus, ubique penè me præsupponere *Philorbeam* meam orationis mentalis donum habere; & tamen id omnibus passim dari non solere: ac proinde hanc introductionem non fore omnium, nec omnibus futuram. Hoc, fateor præsupposui, uti etiam fatendum est, omnes orationis mentalis donum non habere. At simul hoc verum est, ferè omnes id habere posse, etiam stupidissimos quosque dummodo bonos & petitos conductores habeant, & si prout res ipsa meretur, ad eam compa-

comparandam velint conniti & elaborare: si quem verò invenire sit qui nullo in gradu donum hoc habeat (quod nonnisi quam rarissimè contingere posse existimo) prudens & peritus pater spiritualis defectum hunc facili negotio in illo corriget & supplebit per attentionem, quam illum ex earum considerationum, quas in meditationibus præscripsi lectione auditioneque habere facie.

C A P U T XVIII.

*Tria ultima & primaria Introductionis hujus
monita ac præcepta.*

Protestationem, quæ in primâ libri parte post meditationes collocata est, primo quoque mensis die reitera & repete, & ad singula momenta illam te observare velle, protestare, dicens cum Psalmographo: *In aeternum non obliviscar iustificationes tuas, Domine, quia in ipsis vivificasti me.* Unde etiam ubi aliquo te modo deficere & collabascere senties, protestationem hanc tuam in manus sumito, & in spiritu humilitatis prostrata, ex toto corde tuo eam pronuntia, & haud dubiè singulare quoddam animi solatium ac alleviamentum persentilces.

Palam & apertè profiteri, te devotam esse velle; non dico, te devotam esse, sed, esse velle; neque probro & dedecori tibi sit, communia & necessaria opera obire, quæ ad Dei nos amorem conducant. Audacter quoque profiteri & dicito, te conari meditari; & malle mori, quam mortale peccatum committere; velle te Sacramenta frequentare, & directoris tui (esto sæpe eum necesse non sit nominare, idque ob plu-

plurimas rationes) consilium sequi: hæc libertas profitendi, quod Deo servire velimus, quodque amoris ejus, è speciali quodam affectu, nos dedicaverimus, divinæ ejus Majestati longè gratissima est, quæ nos aut sui, aut crucis suæ nullatenus pudere vult. Deinde multis ea invitationibus & illecebris, quas in contrarium mundus objicere vellet, viam præsecat, nosque ad eam opere exequendam etiam; nequod fama detrimentum capiat, obligat. Philosophi ideo se Philosophos profitebantur, ut Philosophorum ritu & modo vivere permetterentur: nos verò ideo nos devotionis amantes & φιλος profiteri debemus, ut devotè vivere sinamus. Si quis tibi dicat, etiam sine horum exercitiorum & præceptorum praxi devotè quempiam posse vivere; concede fieri id posse; sed dic eam tuam infirmitatem esse, ut pluribus juvari subsidiis & adminiculis debeat, quàm alii opus habeant.

Denique, adjuro te, *Charissima Philothea*, per quidquid in cœlo simul & terrâ sacrum est, per Baptismum, quem olim recepisti, per ubera quæ Redemptor noster JESUS suxit, per flagrans charitate cor ejus, quo te dilexit, & per viscera misericordiæ illius, in quam speras, ut in felici & beato hoc vitæ devotæ quam inivisti, proposito constanter pergas & perseveres. Dies nostri prætereunt, mors ante fores est: *Tuba*, inquit sanctus Gregorius Nazianzenus, *canit receptus, ut quisque se ad abeundum præparet: quia judicium instat.* S. Symphoriani mater, videns filium ad martyrium abduci, illi jugiter inlambat Memento, fili mi, vitæ cœlestis & æternæ: cœlum intueri, & illic regnantem ante oculos

oculos habe: finis proximus brevem vitæ hujus
cursum brevi & in momento terminabit. Idem
tibi inclamabo, *Philothea* mea & dicam, Cœ-
lum respice, neve ipsum terrâ commuta: infer-
num respice, nec propter momentanea in illum
te præcipitem dato: J E S U M respice, nec prop-
ter mundum eum abnega; & cum vitæ devotæ
labor tibi videbitur durus & gravis, dicito cum
sancto Francisco: *Labor omnis voluptati mihi est,
cum qua expecto gaudia considero: & tanta est glo-
ria quam expecto, ut omnis me pœna delectet.*

Vivat J E S U S! cui cum Patre & Spiritu san-
cto sit honor & gloria, nunc & semper; &
in sæcula sæculorum. Amen.

F I N I S.

I N D E X

C A P I T U . M

Hujus Opusculi.

PRIMA PARS LIBRI.

Continet consilia , exercitia , quæ animam à primo vitæ devotæ desiderio , ad perfectam illius amplectendi resolutionem deducere possint. Pag. 1.

Cap. 1. Devotionis veræ descriptio. ibid.

Cap. 2. Proprietas & excellentia devotionis. 4

Cap. 3. Quod devotio omnibus cujuscunque vocationis & professionis conveniat. 7

Cap. 4. De necessitate ducis ad intrandum & progrediendum in devotione. 9

Cap. 5. Ad vitam devotam aspiranti à purgatione animæ exordiendum. 12

Cap. 6. De prima purgatione , quæ est peccatorum mortalium. 14

Cap. 7. De secunda purgatione , quæ est inclinationum ad peccatum. 16

Cap. 8. Quâ ratione secunda hæc purgatio institui queat. 18

Prima

I N D E X

	Prima. De Creatione. Cap. 9.	
	P. 19	
	Secunda. De fine ob quem conditi sumus. Cap. 10. p. 22	
	Tertia. De divinis beneficiis. Cap.	
	11. p. 24	
	Quarta. De peccatis. Cap. 12.	
	P. 27	
	Quinta. De morte. Cap. 13.	
	P. 30	
	Sexta. De Judicio. Cap. 14.	
	P. 33	
	Septima. De Inferno. Cap. 15.	
	P. 36	
	Octava. De Cœlo. Cap. 16.	
	P. 38	
	Nona. Per modum electionis & optionis cœlestis gloriæ. Cap.	
	17. p. 40	
	Decima. Per modum electionis optionis, & qua anima vitam devotam sibi deligit. Cap. 18.	
	P. 43	
	Cap. 19. Quomodo Confessio generalis insti- tuenda sit. 46	
	Cap. 20. Authentica protestatio ad propositum Deo serviendi in anima sculpendum, & pœ- nitentiæ actus concludendos. 48	
	Cap. 21. Conclusio primæ hujus purgationis. 51	
	Cap. 22. Affectus erga peccata venialia expur- gandi & eliminandi sunt. 52	
	Cap. 23. Affectus erga res inutiles & periculo- sas effugandus & pellendus est. 55	
	Cap. 24.	
Meditatio		

CAPITULUM.

Cap. 24. A malis inclinationibus animus est expurgandus. 56

SECUNDA PARS.

Continens monita & consilia ut anima ad Deum per Orationem & Sacramentorum usum eleuetur. pag. 58

Cap. 1. De Orationis necessitate. ibid.

Cap. 2. Brevis meditandi methodus, & primo de Dei præsentia, quæ est primum præludiorum punctum. 62

Cap. 3. De invocatione, altero præparationis puncto. 65

Cap. 4. De mysterii propositione, tertio præparatione puncto. 66

Cap. 5. De considerationibus, secundâ meditationis parte. 68

Cap. 6. De affectibus & propositis, tertiâ meditationis parte. 69

Cap. 7. De conclusione & fasciculo spirituali. 70

Cap. 8. Utilissima circa meditationem documenta. 71

Cap. 9. De ariditatibus quæ in meditatione contingunt. 74

Cap. 10. Exercitium matutinum. 76

Cap. 11. De exercitio Vespertino, deque examine conscientiæ. 78

Cap. 12. De recollectione & quiete spirituali. 80

Cap. 13. De aspirationibus, orationibus jaculatoriis, & bonis cogitationibus. 83

Cap. 14. De Sanctissimo Missæ sacrificio, & quomodo

I N D E X

quomodo ipsum audiendum sit.	90
Cap. 15. De aliis exercitiis publicis & communibus.	93
Cap. 16. Sanctos honorandos & invocandos esse.	94
Cap. 17. Quomodo verbum Dei audire & legere oporteat.	96
Cap. 18. Quomodo inspirationes divinæ admittendæ sint.	98
Cap. 19. De sancta Confessione.	102
Cap. 20. De frequenti Communione	107
Cap. 21. Quomodo communicandum sit	111

T E R T I A P A R S.

P lurima continens documenta circa virtutum exercitium.	pag. 115
Cap. 1. De electione in virtutum exercitio necessaria.	ibid.
Cap. 2. Eadem materia tractatur, de ipso, inquam, virtutum delectu.	121
Cap. 3. De patientia.	126
Cap. 4. De humilitate, quod exteriora.	132
Cap. 5. De humilitate, quoad interiora.	137
Cap. 6. Humilitas nostri ipsorum abjectionem & vilipendentiam amare nos facit.	143
Cap. 7. Quomodo humilitatem exercendo, famam tamen & bonum nomen tueri oporteat.	148
Cap. 8. De mansuetudine & benignitate erga proximum, & optimo contra iracundiam remedio.	154
Cap. 9. De mansuetudine erga nos ipsos.	159
Cap. 10.	

C A P I T U M.

Cap. 10. Negotia diligenter quidem, non tamen anxie & sollicitè nimium gerenda sunt.	163
Cap. 11. De obedientia.	166
Cap. 12. De necessitate castitatis.	169
Cap. 13. Castitatis conservandæ præcepta & monita præscribuntur.	174
Cap. 14. De paupertate spiritus inter divitias observanda.	178
Cap. 15. Quomodo reipsa paupertatem exercere quis possit, esto de facto & realiter maneat dives.	182
Cap. 16. Quomodo spiritualem opulentiam media in paupertate reali exercere possimus.	187
Cap. 17. De Amicitia, ac primò de mala & falsâ.	190
Cap. 18. De amorculis amafiorum.	192
Cap. 19. De variis amicitiiis.	198
Cap. 20. Ecquod sit inter veras & vanas amicitias discrimen.	202
Cap. 21. Contra pravas amicitias monita & remedia.	205
Cap. 22. Alia monita quoad materiam de amicitiiis traduntur.	210
Cap. 23. De mortificationis exterioris exercitiis.	213
Cap. 24. De conversationibus & solitudine.	220
Cap. 25. De modestia & decentia vestium.	224
Cap. 26. De sermone, & primò, quomodo de Deo loquendum sit.	227
Cap. 27. De verborum honestate, deque reverentia hominibus debita.	228
Cap. 28. De temerariis judiciis.	231
Cap. 29. De detractiõne.	238
Cap. 30.	

I N D E X.

Cap. <u>30.</u> Alia quædam quoad locutionem documenta.	<u>245</u>
Cap. <u>31.</u> De oblectamentis & recreationibus, & primum delictis & laudabilibus.	<u>248</u>
Cap. <u>32.</u> De lufibus vetitis.	<u>250</u>
Cap. <u>33.</u> De tripudiis, & aliis oblectationibus, licitis quidem sed periculosis.	<u>252</u>
Cap. <u>34.</u> Quando ludere vel tripudiare licitum sit.	<u>255</u>
Cap. <u>35.</u> In magnis æquè & parvis occasionebus fidelem esse oportet.	<u>256</u>
Cap. <u>36.</u> Animum æquum & rationis ductum sequentem habendum esse.	<u>260</u>
Cap. <u>37.</u> De desideriis.	<u>263</u>
Cap. <u>38.</u> Consilia pro hominibus conjugatis.	<u>266</u>
Cap. <u>39.</u> De thori conjugalis honestate & puritate.	<u>276</u>
Cap. <u>40.</u> Monita pro viduis.	<u>281</u>
Cap. <u>41.</u> Paucis virgines compellantur.	<u>288</u>

QUARTA PARS.

I N qua neccessaria contra communiores tentationes documenta & consilia traduntur.	<u>pag. 290</u>
Cap. <u>1.</u> Filiorum hujus sæculi sermones & obloquia curanda non sunt.	<u>ibid.</u>
Cap. <u>2.</u> <u>Non</u> est ob parva quædam aduersa animus abjiciendus.	<u>294</u>
Cap. <u>3.</u> Inter, tentationem sentire, & ei consentire discrimen.	<u>296</u>
Cap. <u>4.</u> Duo insignia, quoad hoc, referuntur exempla	<u></u>

CAPITULUM.

- exempla. 299
- Cap. 5. Anima in tentationibus constituta animatur. 303
- Cap. 6. Quomodo tentatio ac delectatio possint esse peccatum. 304
- Cap. 7. In magnis tentationibus remedia suggeruntur. 308
- Cap. 8. Parvis tentationibus resistendum est. 310
- Cap. 9. Quomodo parvæ tentationes superandæ sint. 312
- Cap. 10. Quomodo animus contra tentationes sit corroborandus. 313
- Cap. 11. De inquietudine. 315
- Cap. 12. De tristitia. 319
- Cap. 13. De spiritualibus & sensibilibus consolationibus, & quomodo se in iis gerere homo debeat. 323
- Cap. 14. De spiritualibus ariditatibus & sterilitatibus. 333
- Cap. 15. Superiora illustri quodam exemplo confirmantur & illustrantur. 340

QUINTA PARS.

Complectens exercitia & monita, quæ ad animam renovandam & devotione confirmandam conducunt. pag. 346

Cap. 1. Bona proposita, per sequentia exercitia singulis annis sunt renovanda. ibid.

Cap. 2. Expenditur quantum Dei sit beneficium, quod nos ad suum servitium vocarit, juxta protestationem superius positam. 249

Cap. 3. Animæ nostræ status examinandus, & videndum

C A P I T U L U M.

- videndum quem in vita devota progressum fecerit. 352
- Cap. 4. Animæ status examinatur, quomodo se erga Deum gesserit. 354
- Cap. 5. Examinatur animæ status erga seipsam. 357
- Cap. 6. Examinatur animæ nostræ status erga proximum. 358
- Cap. 7. Examinantur animæ nostræ effectus. 359
- Cap. 8. Affectus quidam sunt post examen excitandi. 361
- Cap. 9. Considerationes quædam ad bona nostra proposita renovanda accommodæ proponuntur. 362
- Cap. 10. Consideratio prima de animarum nostrarum dignitate. ibid.
- Cap. 11. Consideratio secunda, de virtutum præstantia. 364
- Cap. 12. Consideratio tertia, ab exemplo Sanctorum. 365
- Cap. 13. Consideratio quarta, de amore quo redemptor noster Jesus nos est prosecutus. 367
- Cap. 14. Consideratio quinta, de æterno Dei erga nos amore. 369
- Cap. 15. Generales super præcedentibus considerationibus affectus, ac simul exercitii hujus conclusio. 370
- Cap. 16. Quales post hoc exercitium peractum in anima sensus sint & motus conservandi. 372
- Cap. 17. Respondetur ad duas, quæ contra hanc introductionem obijci queant, objectiones. 373
- Cap. 18. Tria ultima & primaria introductionis hujus monita ac præcepta. 375

F I N I S.
R

INSTRUCTIO

PRO

CONFESSARIIS,

AUCTORE

S. FRANCISCO SALESIO,

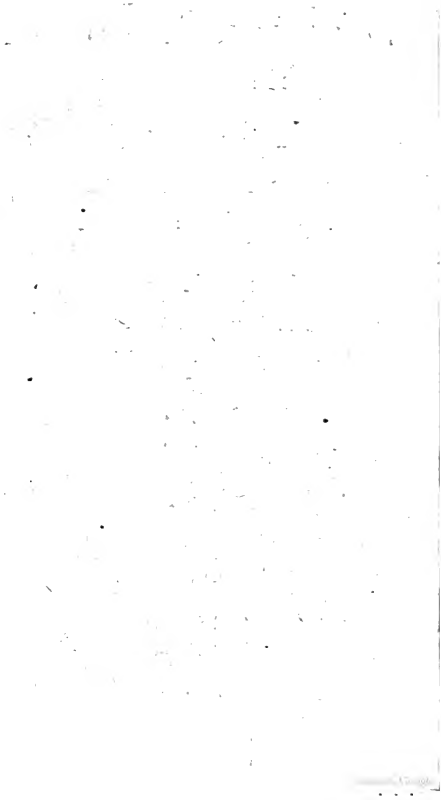
Episcopo Genevensi, &c.

Missa ad Pastores sue Diœcesis.

LOVANIÏ, Apud STRYCKWANT.
BRUXELLIS, Apud T' SERSTEVENS.

M. D. C C I.

INSTRUCTIO PRO CONFESSARIIS.

*Reverendus Pastoribus & Confessariis
pacem & dilectionem in Domino,
apprecatur.*

FRANCISCUS DE SALES;
Episcopus Genevensis.

Dilectissimi in Christo fratres, officium,
quod exercetis, cum primis excellens est,
quod à Deo ad animas judicandas consti-
tuti sitis, idque eo majore cum auctoritate, quod,
quas rectè profertis in terrâ, sententia rata in cælo
habeantur. Ora vestra canales & tubi sunt, per
quos ? è cælo in terram super homines bona volun-
tatis pax defluit : voces vestra magni JESU sunt
tuba, à quibus iniquitatis, quæ mystica Iericho
est, muri ad terram concidunt & dejiciuntur. Mag-
na certè & incomparabilis hominum excellentia est,
quod ad hanc dignitatem evehantur, ad quam ne

R 3

Angeli

Angeli quidem vocantur & assumuntur. Cui enim ordini & choro Angelorum dictum est aliquando, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis? Hoc tamen dictum est Apostolis, & in ipsorum personam omnibus, qui per legitimam successionem eandem auctoritatem & potestatem accipient. Cum ergo ad admirabile & eximium hoc officium assumpti sitis, noctes & dies eidem intendere, & ipsum curare debetis, & ego non modicam muneris mei partem ei curando applicare. Vnde cum abhinc aliquod mensibus non paucas observationes, quas vobis, ad hoc exercitium bene & prout oportet obeundum perutiles, & commodas fore arbitror, collegissem visum mihi fuit ex his nonnullas vobis hic obiter proponere, quod non modicum hinc vos sperem fructum collecturos.

INSTRUCTIO

P R O

CONFESSARIIS.

C A P U T I.

De Confessarii dispositione.

Singularem conscientiae puritatem & munditiam habete, quod aliorum emundare & purgare conscientias studeatis; ne vetus illud Proverbium, vos comprehendat, & in vos quadret, *Medice cura teipsum*; illud Apostoli, *In quo alios dijudicas, teipsum condemnas*. Ergo vocati ad aliorum confessiones excipiendas, si in peccati mortalis statu agatis (quod avertat Deus) prius ipsi vestrum confiteri peccatum debetis, & ab eo absolvi, aut si fortè præ Confessarii defectu, commodè id facere non possitis; sanctam saltem, in animo vestro contritionem excitare debetis.

Ardens animarum juvandarum desiderium & zelum habetote, & illarum præsertim, quæ resipiscere volunt, & pœnitentiam vitæ prioris agere, Deumque rogate, ut illarum conversioni & protectui spirituali cooperari dignetur & promovere.

Memineritis, ipsos pœnitentes, cum primùm confiteri incipiunt, vos patres nominare, ac proinde paternum erga eos animum & affectum vos habere debere, summo cum amore eos ex-

cipiendo, eorum stupiditatem, ignorantiam, imbecillitatem, tergiversationem, & alias imperfectiones patienter & æquo animo supporando, & numquàm ab ipsis juvandis instruendisque præ defatigatione cessando, quamdiu aliqua emendationis spes in illis apparet: juxta illud S. Bernardi dicentis: Onus Pastorum non circa animas fortes & valentes, sed debiles versari: fortes enim satis per se sine ullius subsidio incedunt, at imbecilliores oves ferendæ sunt. Sic, tametsi filius prodigus nudus planè, sordidus, & foetidus jam inde ab harà porcorum rediret, benignus tamen pater eum complectitur, amanter exosculatur, & super collum ejus ruens lacrymatur, quod illius esset pater, & cor paternum ergà filios teneriori soleat affectu commoveri.

Habetore præterea prudentiam medicorum (nam & peccata morbi sunt & plagæ spirituales) & poenitentis vestri dispositionem & statum accuratè dispicite, ut pro illius necessitate & qualitate remedium ei adhibeatis. Si ergo, verbi gratià, pudore & verecundià eum laborare perspicatis, animum illi & fiduciam addite, dicendo & ostendendo, non magis, quam illum, vos Angelum esse: minimè videri vobis mirum homines peccare: confessionem & poenitentiam infinito majorem homini honorem adferre, quam peccatum attulerat confusionem: Deum primò, ac dein Confessarios non æstimare homines juxta id quod omni fuerit, sed juxta id quod sunt modo: peccata denique in Confessione declarata, a quod Deum & Confessarium, velut sepulta esse, adeo ut nulla ipsorum memoria supersit.

Sin

Sin pœnitentem impudentem & omnis apprehensionis expertem videatis, declarate & ostendite, ipsum coram Deo ipso hic sese prosternere & versari hâc in actione & opere de æterna illius salute controversi; de nullâ re in mortis horâ tam exactam eum rationem redditurum quàm de confessionibus male institutis: denique in absolutione, mortis ac passionis Dominicæ pretium ac meritum pœnitentibus applicari & impendit.

Si illum timidum, dejectum, & de peccatorum suorum veniâ aliquo modo desperantem vidcatis, jacentem erigite, & corroborate, dicendo, quàm Deo sit gratum & volupe, magis peccatores pœnitentiam agentes videre: deinde; quò nostra miseria & iniquitas major est, eò id in majorem divinæ misericordiæ gloriam tendere: Dominum JESUM in crucem actum, Deum Patrem pro sui crucifixoribus orasse, ut hâc ratione nos edoceret, tametsi illum propriis manibus cruci afflixillemus ipsum hanc nobis noxam nihilominus libentissimè condonaturum: Deum tanti pœnitentiam facere, ut etiam minima, dummodo vera sit, omnia peccatorum genera illum faciat oblivisci, adeo ut, si damnati & cacodæmones illam habere possent, universa illorum peccata condonarentur: illustrissimos item sanctos, insignes & notabiles fuisse peccatores, puto S. Petrum, Mattheum, Magdalenam, Davidem, & alios innumeros. Postremò majorem divinæ bonitati, & Domini nostri JESU Christi morti & passioni, injuriam fieri non posse, quàm si quis de veniâ peccatorum suorum consequendâ desperet. Ad hæc juxta quemdam

fidei articulum teneri nos credere, esse in Ecclesiâ remissionem peccatorum, ut certi simus, ac minimè dubitemus, illam tunc nos consecuturos, cum ad Sacramentum illud confugimus, quod hæc de causâ in Ecclesiâ suâ Dominus instituit.

Si denique peccatorem perplexum & anxium esse deprehendatis, quod aut peccata sua plenè planeque declarare nequeat, aut conscientiam suam bene examinare non potuerit, opem vestram illi offerite, eumque certum reddite, vos, mediante Dei gratiâ, effecturos, ut nihilominus bonam sanctamque Confessionem instituat. Antè omnia verò, erga quoslibet peccatores, benignos, benevolos & discretos vos exhibete; & in primis erga mulieres ut in peccatis infamibus aperiendis & confitendis ipsis auxilio sitis. Nam

Primò, si seipsi sponte accusent & culpent, quascumq; demum inhonestates proferant, nullo modo eas vobis molestas accidere, aut miras vobis insolentesvè videri ostendite, quoad usque confessio absoluta sit: nam tum demum placidè amicabiliterque eos edocete, quâ honestiori phrasi & verbis, id genus, materias posthac possint exprimere.

Secundò, si in his peccatis inhonestis exponendis suam accusationem variis excusationibus, pretextibus & exemplis colorent & implicent, patienter illos ferte, non turbate, usque dum omnia exposuerint: tum demum eos quoad hoc peccatum interrogare incipite, quo posthac perfectius & distinctus peccata sua declarèt, benignè eis ostendendo & aperiendo quânam scilicet excusando

com-

PRO CONFESSARIIS. 9

commiserint superfluitates , impertinentias & imperfectiones , dum accusationem suam palliabant & collorabant : ita tamen , ut nullatenus eos reprehendatis aut oburgetis.

Tertiò, si quam eos difficultatem sentire videatis in peccatis illis inhonestis per se aperiendis, vos illos circa leviora interrogare incipite , uti sunt , an voluptatem aliquamè rerum inhonestarum auditu perceperint , inhonestas cogitationes habuerint : itaq; paulatim ex uno ad aliud gradu facto, ex auditu inquam ad cogitationes, à cogitationibus ad desideria , voluntates , opera ipsa , prout quidem ipsi sese patefacient, descendendo, animabis & adhortaberis eos ad semper ulterius procedendum , his aut id genus verbis eos subinde compellando : quàm tu felix es, quòd benè riteque confitearis ! credas velim , Deum magnam tibi gratiam facere ; vides Spiritum sanctum mentem tibi propiùs tangere , ut bonam confessionem instituere te faciat : animosè fili , intrepidè & liberè peccata tua aperi , noli propterea tristis esse aut distorqueri ; non multò post ingens gaudium senties , quòd sic ritè confessus sis , nec ob ullam omnino rem voles , quin conscientiam tuam tam liquidè & sincerè aperuisses ; in mortis hora magnæ tibi consolationi erit , quòd humilem hanc confessionem feceris. Benedicat Dominus cor tuum , quod ad se accusandum tam benè dispositum est. Itaque paulatim & suaviter animas eorum compelletis ad perfectè peccata sua detegenda.

Quartò si quando in eos pœnitentes incidetis, qui ob enormia , quæ admiserunt peccata , uti sunt , incantationes , beneficia , concubitus cum

diabolo , bestialitates , homicidia sanguinaria , & aliæ hujusmodi abominationes , mirum in modum suis in conscientiis percelluntur , agitantur & consternantur ; omni modo eos relevare & consolari debetis , magnam Dei misericordiam apud eos deprædicando , utpotè quæ ad ipsis ignoscendum infinites major est , quàm universa mundi peccata ad illos damnandos , opemque vestram & auxilium illis addicite , quâcunque in re & quoties illâ opus habebunt ad animæ suæ salutem operandam.

CAPUT II.

De dispositione exteriori.

SI quod sit Sacramentum , in cujus administratione proferenda sit ab administrante gravitas & majestas , certè ipsum Pœnitentiæ summam exigit , cum in eo à parte Dei Judices deputati & constituti simus. Hoc ergo administrabitis induti & togam & superpelliceum , stolam habentes in collo , & pileum in capite , in apparenti & conspicuo Ecclesiæ loco confidentes , facie amabili simul & gravi , quam per nullos novos gestus aut signa exteriora , quæ aliquam aversionem , indignationem aut demonstrationem animi indicent , umquam debetis immutare , ne quam iis qui eos videbunt , occasionem detis suspicandi , pœnitentem aliquid displicens aut execrabile vobis referre.

Dabitis operam , ut pœnitens faciem suam ita convertat , ut vestram ad latus habeat ; ita ut nec vós videat , nec vobis rectà in aurem , sed ad latus illius , loquatur.

CAPUT III.

*De interrogationibus, quæ pœnitenti proponenda
antè, quàm sese accuset.*

Pœnitens ergo ubi accesserit; antè omnia
rogandus est, cujus sit status & conditionis,
videlicet an conjugatus sit, necne, Ecclesiasti-
cus, an non, Religiosus, advocatus an causi-
dicus, opifex mechanicus an operarius merce-
narius; nam pro diversitate status diversimodè
cum eo procedendum erit.

Sciendum præterea, num intentionem habeat
hanc bene se & ritè de omnibus peccatis suis ac-
cusandi, nihil eorum ut studio & volenter celer;
item, peccatum penitus deferendi ex animo &
detestandi; denique faciendi quod sibi salutis
suz procurandæ causâ injungetur. Quod si il-
lam intentionem & voluntatem non habeat, in
hoc manendum est, eam ut habeat, si quo mo-
do fieri potest, allaborandum; si verò eam ha-
bere nolit, dimittendus est, prius illi declara-
to, quàm periculoso & misero in statu agat.

CAPUT IV.

*Quarum se rerum pœnitens accusare
debeat.*

Intolerabilis certè abusus est, peccatores nul-
lum omnino peccatum in confessione per se
declarare, nisi in quantum à Confessariis inter-
rogantur. Docendi ergo sunt, ut seipsi primò
accusent in iis in quibus poterunt, ac deindè
per interrogationes & scicitationes adjuvandi
ulterius erunt. Non

Non satis est, pœnitentem peccati sui genũs tantũm aperire, dicendo, verbi gratiã, quòd homicidium, luxuriã peccatum aut furtum commiserit, sed necesse præterea, ut illius speciem explicet, exempli causã; an patrem, aut matrem interfecerit; & hoc dicitur patricidium; an in templo aliquem necarit, hoc namque sacrilegium est; an Ecclesiasticum aliquem de medio sustulerit, hoc namque parricidium spirituale est, & quisquis hoc commisit, ipso facto est excommunicatus. Idem & in peccato fornicationis locum habet: si enim virginem quis deflorarit, stuprum est, si conjugatam aliquam cognoverit, adulterium est; & ita de reliquis peccatis.

Nec solum ipsa peccati species inquirenda, verũm etiam quoties peccatum ipsum commissum sit ut nimirum pœnitens se accuset, dicendo quoties tale aut tale peccatum admiserit, aut quoties plũs minus, quàm poterit proximè, prout illius recordabitur, aut saltem dicendo, quamdiu in peccatis suis hælerit & perseveraverit, & quàm valde ei deditus & addictus sit. Etenim multum interest inter eum qui nonnisi semel blasphemavit, & eum qui blasphemare solet. Examinandus præterea pœnitens est circa varios peccati alicujus gradus: exempli gratiã, magna certè differentia est inter irasci & calumnias proferre; pugnos infringere, baculo ferire, aut gladiò, quæ varii peccati iracundiæ sunt gradus. Magnum quoque discrimen est inter carnalem intuitum & inhonestum contactum, & copulam carnalem, quamquàm necesse non sit, eum qui aliquod opus malum absolutum

solutum confessus est, confiteri & alia, quæ ad prius illud faciendum necessaria requiruntur, & prævia sunt. Unde qui sese accusavit, quod puellam semel violavit, non tenetur aperire facta & actus, quos interea dum alterum illud opus fieret, aut disponderetur, intermiscuit: satis ea quippè intelliguntur & præsupponuntur, etiamsi non exprimantur, & illarum rerum accusatio in actionis finalis & ultimatà peccati confessione continetur.

Idem dico de peccatis, quorum malitia in unâ & eâdem actione duplicari & multiplicari potest v.g. qui aureum furatur, peccatum unum facit, qui duos, etiam nonnisi unum facit & quidem ejusdem speciei: tamen secundi hujus peccati malitia duplex est, respectu prioris. Pari modo fieri potest, ut pravo quod datur exemplo unus duntaxat scandalizetur, & alio malo exemplo ejusdem speciei triginta aut quadraginta scandalisentur, cum tamen nulla sit inter utrumque peccatum proportio. Qua propterea, quàm fieri proximè potest, facti quantitas particulariter est exprimenda, item quàm multi una solâ actione scandalizati sint, & ita consequenter de aliis peccatis, quorum malitia crescit aut minuitur pro objecti aut materiæ quantitate.

Quin etiam profundius penetrandum, & poenitens examinandus circa desideria & voluntates purè interiores; qualia, verbi gratia, forent desiderium & voluntas vindictæ, alicujus libidinis, & similium operum committendorum, etenim mali hi affectus peccatum sunt.

Etiam longius progrediendum, & excutiendæ inquirendæque ipsæ malæ cogitationes, esto
nulla

nulla desideria nec voluntas peccandi post eas secuta sint. Exempli causâ, qui intra semetipsam & de adversarii & inimici sui morte, ruinâ infortunio cogitare gaudet & inde voluptatem aliquam haurit, esto hujusmodi ei de facto contingere nolit si tamen voluntariè & datâ operâ aliquam ex hujusmodi imaginationibus & cogitationibus delectationem & voluptatem capit, contra charitatem delinquit, & illius se reidebet accusare. Idem judicium est de eo qui voluntariè, utque aliquo modo sese recreet, in cogitationibus & imaginationibus circa voluptates carnales diutius sese detinet, iisque oblectatur internè namque contra castitatem peccat, cujus peccati se reum fateri debet & ipsum confiteri, nam esto corpus peccato applicare noluerit, cor tamen & animam ei applicuit: porro peccatum magis in cordis applicatione, quàm corporis consistit, ac nullo modo licitum est studio sese in peccato oblectare, tam per actiones corporis, quam cordis. Dixi studio & datâ operâ, eo quod malæ cogitationes, quæ nobis invitis illubentibus, & non totaliter advertentibus & reflectentibus adveneunt, nequaquam sunt peccatum, aut saltem non sunt mortale.

Denique requiritur quoque, ut pœnitens alienorum se peccatorum accuset, idque ad exemplum Davidis: si enim malo suo exemplo, aut aliter, quempiam ad peccandum pellegerit, culpæ reus est, & hoc ipsum propriè appellatur scandalum. Attamen econtrâ pœnitens inhibendus & impediendus est, ne suos in peccato complices, socios & cooperatores nominet aut detegat, quantum quidem fieri potest.

CAPUT V.

*Confessarius sollicitè advertat, ne quem absolvat
qui gratia Dei sit incapax.*

Videat deindè Confessarius, num poenitens absolutionis accipiendæ sit capax; nam hæc certis quibusdam hominibus impertienda non est, quorum hic aliquot vobis genera recensabo; è quibus reliqua, quæ ejusdem notæ sunt, facili negotio colligetis. Talis sunt:

Primò, qui excommunicatione majore & reservatâ innodati sunt: quos sine auctoritate superioris Confessario illicitum est absolvere; nisi fortè illa huic reservata non esset.

Secundò, qui aliquod habent peccatum Pontifici aut Episcopo reservatum, sine illorum nequeunt auctoritate absolvi: remittendi ergo sunt ad eos, qui absolvendi potestatem habent, aut expectare jubendi, quoadusque (si facillè fieri id potest) ea sit impetrata.

Tertiò, falsarii, falsi testes, fures, usurarii, bonorum, titulorum jurium, & honorum alienorum usurpatores, ac detentores; detentiores item legatorum piorum, eleemosynarum, primitiarum, decinarum, litium falsarum patroni aut intentatores, iniqui calumniatores, detractores; & in genere, quotquot in proximum noxii & injurii sunt, absolvi nequeunt, nisi quam fieri potest, optimè injuriam & noxiam reparent, aut saltem reipsâ se reparaturos promittant.

Quarto conjugati; qui ob dissensionem aliquam à se invicem disjuncti vivunt, aut conjugii

gii debitum reddere detrectant : absolvi nequeunt, quamdiu in maglignâ hâc voluntate & intentione perseverant.

Quintò Ecclesiastici qui malis artibus aut viis sua beneficia adepti sunt, aut qui plura incompatibilia sacerdotia sine dispensatione legitimâ possident, aut qui sine sufficienti & legitimâ causâ in Ecclesiâ suâ non resident, aut quibus solemne est Horas Canonicas non recitare, nec Sacerdotum ritu vestiri, absolvi prorsus non debent, nisi remedium se adhibituros, & omnes hos defectus emendaturos promittant.

Sextò, concubinariï, adulteri, ebriosi absolvi non debent, nisi summum concipiant & faciant propositum, non solum peccata sua relinquendi, verùm etiam occasiones eorundem : concubinariï quidem ac adulteri suas focarias & pellices, quas à se removere & ablegare debent; ebriosi verò, cauponas; blasphemii lusum; quod intellige de iis qui quandam horum peccatorum admittendorum usum ac consuetudinem jam assumpsere : itaque sepius in illa recidunt.

Septimò denique, dissidentes ab invicem inimici, qui aliquo odio, rancore, inimiciâ æmulum prosequuntur, absolutionis non sunt capaces, nisi ex suâ parte velint ignoscere, & cum inimicis suis in gratia redire.

CAPUT VI.

Quomodo restitutio & reparatio bonorum & honoris alieni pœnitentibus persolvenda sit.

UBi ergo Confessarius conscientię pœnitentis sui statum probè perspectum habuerit, id constituere ac disponere ipse à parte suâ debet, quod ad illum gratiæ divinæ capācem reddendum requiri, ac necessarium esse videt, tam circa ea quæ ad honorum alienorum restitutionem, & gravaminum, damnorum & injuriarum, quæ commisit, reparationem spectant, quàm ea quæ ad vitæ ejus emendationem & peccandi occasionum fugam oblegationemque requiruntur.

Quod autem ad reparationes & restitutiones proximo faciendas spectat, inquirenda ratio est (si quidem fieri potest) ut illæ ita clanculò & secreto fiant, ut pœnitens nullam inde intamiam contrahat. Unde, si res sit furto sublata, ipsa est aut propria restituenda, aut aliud ei æquivalens, idque per aliquem discretum virum, qui restituentem nec nominet, nec aliquo modo indicet. Si falsi sit criminis accusatio aut insimulatio, magnâ dexteritate procurandum est ut pœnitens, quasi aliud agens, & commodâ quæsita oportunitate, eos apud quos de proximo malè locutus fuerat, ad aliter de eo sentiendum inducat, dicens contrarium ejus quod ante dixerat, nullâ superioris sermonis mentione factâ, vel eum simulando.

Sed quod ad uluras, iniquas lites, & alia id genus

genus intricatiora conscientiae gravamina pertinet, singulari & magnâ quâdam opus est prudentiâ, ad illorum restitutionem procurandam & poenitenti suadendam. Unde si hanc Confessarius prudentiam non habeat, magnâ cum suavitate poenitentem roget ut aliquod sibi tempus ad maturius & per otium de eâ re cogitandum concedat; atque interim ipse alios doctiores consulat, uti sunt territorii cujusque commissarii, qui, si quidem res requirat & promereatur, nos aut Vicarium nostrum Generalem super ea re consulent. Verum super omnia conandum, ne qui consuluntur, aliquo modo aut ex indagine, aut certis signis & verbis cognoscant vel conji-
ciant quis ille sit de quo agitur, nisi ipse expressam Confessario ad hoc facultatem aut copiam prius fecerit; imo, ne tum quidem, videlicet illo consentiente, id faciendum est, nisi summâ necessitate exigente, & poenitente extra & post confessionem id à Confessario requirente.

CAPUT VII.

De Casibus reservatibus, deque confessione eorum, qui in evidenti mortis periculo & articulo versantur.

PORRò casus Pontifici summo reservati satis multi sunt; at horum plerique sunt hujusmodi, ut trans montes & Alpes nisi quam rarissimè, aut ferè numquam, adveniant; qui autem hic contingere & habere locum possunt, non adeo multi sunt. Sunt enim tantum quinque, præter eos qui in Bulla cœnæ Domini continentur.

Primus

Primus est, Ecclesiasticum Clericum è malitia ac voluntariè occidere, aut graviter etiam percutere. Dixi, *graviter*: nam cum læsio aut percussio levis est, & injuria non tanti momenti, ab Episcopo percutiens poterit absolvi: nisi percussio, tametsi in se levis, valde scandalosa fuerit, quando, verbi gratiâ, percussus est Sacerdos celebrans, aut in loco & conventu hominum honorabili frequenti, & admodum conspicuo.

Secundus est, simonia & condescenduntia realis.

Tertius, peccatum duelli, quo tenentur tam ad ipsum provocantes invitantes, quàm ipsi duellantes & certantes.

Quartus, claustrum monasteriorum Religiosorum reclusarum effractio & violatio, quando malâ intentione & sine hæc violatio fit.

Quintus, violatio immunitatum Ecclesiæ, qui casus quintus cum ad discernendum & distinguendum difficilis fit, & non sæpius contingat, & non nisi per actiones publicas, vix in confessione privatâ deciditur, quin prius extra illam ab Episcopis eorumve Vicariis fit decisis.

Casus Bullæ cœntæ Domini, qui trans Alpes habere locum possunt, sunt etiam paucissimi.

Primus est hæresis, schisma, librorum hæreticorum lectio, Bullarum & literarum Apostolicarum falsatio.

Secundus, libertatum, immunitatum & privilegiorum Ecclesiæ, bonorum & hominum Ecclesiasticorum & Clericorum, quæ voluntariè fit, violatio; bonorum Ecclesiasticorum, in quantum talia sunt, iniqua usurpatio.

Casus,

Casus, quos nobis privatim reservavimus, sunt item numero pauci.

Primò, quod ad primum Decalogi præceptum spectat, reservavimus nobis magiam, veneficia, incantationes, ligularum (ut vocant) constrictiones, quæ ad matrimonii effectum impediendum, fieri solent.

Secundò, quod ad quartum, reservavimus nobis parricidium, quod fit, dum aut pater, aut mater, aut socer, aut socrus occiditur aut percutitur.

Tertio, quod ad quintum, reservavimus nobis homicidium voluntariè & deliberatè commissum.

Quartò, quod ad sextum, reservavimus nobis bestialitatem, Sodomiam, incestum in primo & secundo gradu, sacrilegium quod cum Monialibus & Religiosis virginibus rem habendo committitur, filiarum ac feminarum raptum & violationem.

Quintò, & quantum ad septimum præceptum spectat, reservavimus nobis voluntariam domum alienarum incensionem, ac rerum sacrarum direptionem, expilationem ac furtum.

Porro in casibus reservatis, duas vos regulas observare oportet.

Prima est, poenitentes qui eisdem commiserint, consolari, nec illos ad desperationem adigere. Sed modestè ad eos quibus potestatem à reservatis absolvendi dedimus, quales per omnes diœceseos partes & loca satis frequentes constituimus, remittere: nam tamen à Casibus Papæ Romano reservatis absolvere hi nequeant, semper tamen modum & rationem ipsius suggerent,

rent, quâ absolutionem ab iisdem consequi valeant.

Secunda est, in casu extremæ necessitatis, & in articulo mortis, omnes & quilibet Sacerdotes, esto ad audiendas confessiones admissi non sint, cujuscumque demum generis aut qualitatis sint, ab omnibus omnino peccatis qualiacumque ea sint, absolvere & possunt, & debent. Imo qui in suâ ægitudine Confessarium advocari jussit, si dein paulo post loquendi facultate privetur, nullum doloris aut contritionis dare signum valens; ob simplex hoc confitendi desiderium quod habuit absolvendus est. Imo, quod amplius est, absolutione item donandus is est, qui tamen Sacerdotem evocari non jusserit, cum tamen aut videns, aut audiens, aliquod quo se absolutionem obtinere velle ostendat, indicium signumvé dat.

C A P U T VIII.

Quomodo pœnitentia Confitentibus sint imponenda, & qualia pœnitentibus consilia danda sint.

Confessarius lenibus, placidis & consolatoriis verbis pœniteni pœnitentiam imponat oportet, & tum maximè, cum eum contritum & de commissis extremè dolentem conspicit; semper quoque eum interroget, num eam libenter sit executurus. Etenim si illum ab eâ averfior, & idcirco nonnihil turbatum videat, satius longe foret aliam faciliorem ei imponere: cum plerumque multo sit melius ac consultius pœnitentes placidè ac leniter (ita tamen ut peccatis ipsorum Confessarius non aduletur) quàm
dure

dure & asperè habere. Nihilominus pœnitenti Confessarius indicare non omittat, ipsum pro peccatorum & scelerum suorum graviozem quidem pœnitentiam promereri, sed eam mitigatam, ut, quæ illi jam injungitur, eo majore cum humilitate & devotione exequatur.

Pœnitentiæ non sint intricatæ, id est, è variis precum & orationum generibus compositæ & conflatæ; verbi gratia, non injungantur tria *Pater noster*, Hymnus unus, variæ orationes & Collectæ, antiphona, & psalmi: nec per varias debent actiones & opera diffundi, verbi gratia, non injungantur tres dies quibus eleemofyna erogetur, ut tribus feriis sextis jejunetur, sacrum unum celebrari jubeatur, quinquies flagellis in corpus animadvertatur. Duo namque ex hac operum & orationum diversitate sequuntur incommoda, primum, quod pœnitens eorundem obliviscatur, unde ei postea scrupuli subnascuntur. Alterum; quod magis attendat aut cogitet, quidnam dicere aut facere debeat, quam ad id quod dicit aut facit: & interim, dum in memoriâ recogitat & investigat, quidnam sibi faciendum sit: aut in Officio suo quærit, quidnam recitandum, devotio omnis refrigerat. Satiùs ergo & melius est, injungere orationes, quæ omnes ejusdem generis sunt, verbi gratia, omnes sint *Pater Noster*, aut omnes Psalmi, & quidem se mutuo consequentes, quos hinc inde sparsos conquerere unum post alium non oportet.

Adhuc non inutile erit, pœnitenti aliqua ex his quæ sequuntur in pœnitentiam præscribere; verbi causa, ut hunc vel illum librum legat, quem ad pœnitentem juvandum Confessarius maximè

maximè expedire judicaverit ; ut anno uno durante singulis mensibus confessionem instituat , ut in aliquam Sodalitatem se faciat inscribi : & hujusmodi opera non modo ad præteritorum peccatorum punitionem ac castigationem faciunt , verùm etiam præservant , ne posthac in similia aliavè incidat.

Hæc autem sunt consilia , quæ Confessarius in genere præscribere & injungere debet : inter quæ hæc existimo præ aliis utiliora magisque proficua , ut videlicet sæpissimè Confessionis & sacratissimæ Eucharistiæ Sacramenta usurpet , bonum probatumque sibi Confessarium ordinarium deligat ; concionibus & verbi divini prædicationi frequens intersit , libros pios & spirituales habeat ac legat (atque inter cæteros eos quos Ludovicus Granatensis composuit) malorum improborumque fugiat consortia ; bonorum verò consecretur , Deum sæpè per orationem alloquatur , vesperi cum cubitum concedit , examen conscientie faciat , sæpè quoque de morte extremo judicio , cælesti gloria , & inferni suppliciis cogitet , sanctas imagines (uti Domini in crucem fixi , & alias) & habeat , & sæpissime exosculetur.

C A P U T IX.

Quomodo danda sit Absolutio.

HOc jam factò , ante quàm poenitenti sanctam absolutionem conferatis , cum rogabitis , num humiliter postulet peccata sibi sua remitti , & quum gratia hanc a merito mortis & passionis Domini nostri Jesu Christi expectet , num etiam voluntatem habeat & proposuerit

S

posthac

posthac in timore & ex obedientia Dei sui vivere. Deinde ei significare poteritis, absolutionis suæ sententiam, quam hic in terrâ super eum pronuntiabitis, in cœlò approbandam & pro rata habendam. Angelos & universos cœli cives eructaturos & jubilaturos, dum eum in gratiam Dei restitutum videbunt: proinde aliter posthac vitam instituere procuret, ut in mortis suæ horâ confessionis hujus fructum recolligere valeat; cumque conscientiam suam jam in sanguine Agni immaculati Jesu Christi laverit, operam det, ne eam posthac ampliùs ullo flagitio commaculet.

His aut aliis ejus generis verbis consolatoriis prolatis, pilio sublato caput aperietis, ad preces quæ absolutioni præmittuntur, recitandas. Quamquam (ut doctè prudenterque advertit Doctor Emmanuel Sa) in confessionibus eorum qui confessionem sæpiùs instituunt, omnes quæ absolutionem præcurrunt aut subsequuntur, orationes deprecationesque licitè possint omitti, & simpliciter sufficiat dicendo: *Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Idem quoque observandum erit, quando multi sunt audiendi. Tunc quippe prudenter absolutio abbreviabitur dicendo solum: *Dominus noster Iesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius absolvo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Pari modo cum magna penitentium qui sæpiùs confessiones faciunt, ad est multitudo; moneri possunt, ut suum *Confiteor* separatim & sibi dicant, antequam se Confessario sistant, ut immediatè cum

cum ad Confessarium venerint, & signum crucis efformarint, statim à sui accusatione incipiant. Hâc quippe ratione nihil amittitur essentialè, & magnum fit temporis compendium.

R. P. Valerius Reginaldus, Soc. JESU, SS. Th. in Dolano Collegio Professor, jam recenter evulgavit librum de *prudentiali Confessariorum*, qui non contemnendum legentibus utilitatem pariet.

Hos viginti quinque articulos dignos censui, fratres, quos, quia aliis pluribus occupationibus impeditus fui, melius componere atque explicare non potui, uti nec reliqua quæ huc faciunt, scripto committere. Interim animam meam divinæ misericordiæ commendate, quemadmodum ipse à parte meâ sanctam illius vobis benedictionem ex corde exopto.

F I N I S.

